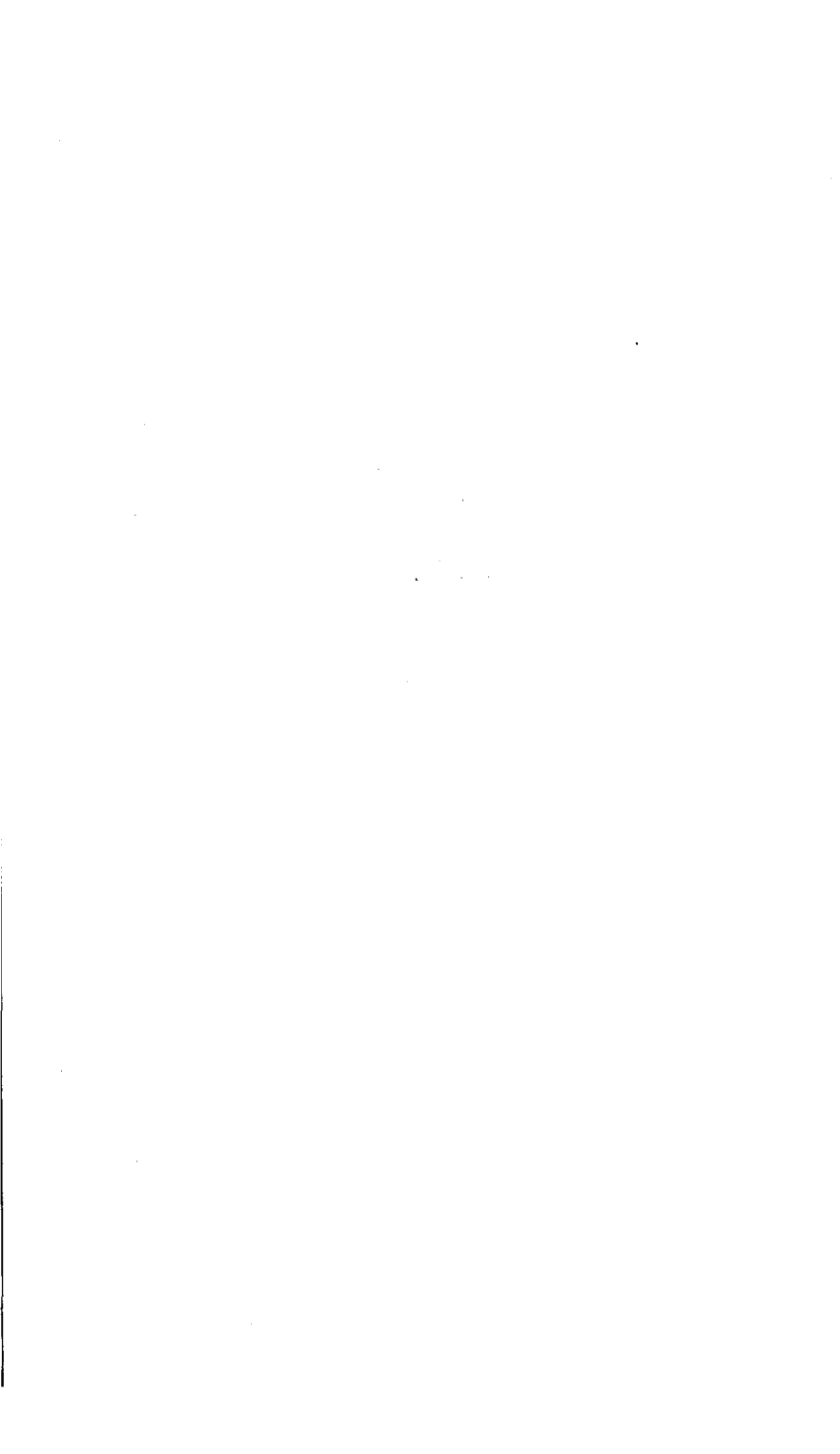


V. ALECSANDRI



V. ALECSANDRI

O P E R E

III

P O E Z I I

Text ales și stabilit de

GEORGETA RADULESCU-DULGHERU

Studiu introductiv, note și comentarii de

G. C. NICOLESCU



BIBLIOTECA INSTITUTULUI
DE LINGVISTICĂ
DUBLET Nr. 12

SCRITORII ROMANI

EDITURA PENTRU LITERATURA

București, 1966

POEZII POPULARE ALE ROMÂNILOR

ADUNATE ȘI ÎNTOCMITE DE
VASILE ALECSANDRI

MĂRIEI-SALE DOAMNEI ELENA

Preainălțată doamnă,

Într-un șir de mai mulți ani m-am ocupat cu adunarea și coordonarea poeziilor populare din Țările Românești și am parvenit a forma o culegere prețioasă de balade, de legende și de feliurite cintice improvizate de poporul român în orele sale de suferință sau de veselie, de cădere sau de mărire.

O parte din acele petre scumpe a comoarii geniului românesc au fost scoase la lumină și traduse în limbile franceză, engleză și germană. Fiind pretutindene bine primite și admirate, ele au deșteptat luarea-aminte a oamenilor erudiți și au contribuit mult a atrage simpatii meritate asupra nației noastre de atâți secolii uitată și părăsită pe marginile Orientului.

Complectînd acum, precît mi-au fost prin putință, colecția începută și dorind a face ca să contribuie în-suși geniul poporului în folosul Azilului de copii găsiți ce poartă numele înălțimei-voastre, iau îndrăzneală a dărui acestui așezămînt manuscrisul meu de poezii culese din gura poporului.

Ele coprind glasurile intime ale sufletului său și merită de a fi unite cu glasurile de recunoștință și de binecuvîntare ce răsun împregiurul numelui înălțimei-voastre. Ele sînt copii găsiți ai geniului românesc și dar au dreptul a se bucura de îmbrățișarea înaltei protectoare a Azilului „Elena“.

Am onorul a fi cu cel mai adînc respect

*al înălțimei-voastre
preaplecat și supus servitor
V. ALECSANDRI*

Octomvrie 1 8 6 2

SCRISOAREA MĂRIEI-SALE DOAMNEI

Domnul meu,

Nu voi să întârziu mai mult a vă mulțămi pentru buna și marinimoasa cugetare ce ați avut. Am cetit cu plăcere scrisoarea prin care îmi dedicați complecta ediție a poeziilor naționale culese de d-voastră. Vă mulțămesc ca română și ca doamnă.

Ca română, căci ați alăturat numele meu la această lucrare patriotică, la aceste cîntice scăpate de uitare mulțămită serioaselor voastre cercetări, și carele amintesc bucuriile, durerile, istoria și simțimintele țării. Fără a rădica ceva din caracterul naiv al expresiei populare, ați mlădiat cu o rară fericire forma acestor încercări întăitoare. De acum înainte aceste foi răspîndite ale trecutului nostru sînt așezate pe o carte frumoasă și, oricît de modest ați fi la partea ce vi se cuvine, românii nu vor despărți niciodată de Doine, Balade și Lăcrimioare numele poetului care a aruncat o strălucire atît de vie asupra literaturii naționale.

Ca doamnă, vă mulțămesc că ați dat ca desăvîrșită proprietate rodul ocupării voastre de mai mulți ani la Azilul „Elena“ ce am fundat pentru pruncii găsiți. Această lucrare este o comoară adevărată pentru bieții mei micuți adăpostiți și o priimește cu recunoștință.

Vroiesc ca edițiile ce se vor face și se vor vinde în folosul Azilului „Elena“ să fie demne de geniul poetic al românilor.

Voi comanda două, din carele una, ediție de lux, pentru admiratorii frumseților poeziei populare ; cea-

laltă, ediție tipărită cu caractere, fiind menită a se vinde cu prețul cel mai mic, va servi a duce cînticele naționale ale României în sînul munților, în sate, în monastiri, de unde le-ați cules cu pietate.

Dar mai mult în Azilul „Elena“ acele poezii se vor păstra, căci ele, puse pe muzică, vor legăna tinerile ființi adăpostite în el. Micii copilași ai azilului meu le vor cînta, și atunci voi fi îndeplinit acea gingașă cugetare din scrisoarea voastră de a dedica pruncilor găsiți din România aceste poezii pe care le numiți „copii găsiți ai geniului românesc“.

Priimiți, domnul meu, cu espresia recunoștinței, pe acea a stimei mele particulare.

ELENA

București, 10 octomvrie 1 8 6 2

CÎNTICE BĂTRÎNEȘTI
LEGENDE — BALADE



POEZIA POPORALĂ ^{a)}

Românul e născut poet !

Înzestrat de natură cu o închipuire strălucită și cu o inimă simțitoare, el își revarsă tainile sufletului în melodii armonioase și în poezii improvizate.

De-l muncește dorul, de-l coprinde veselia, de-l minunează vreo faptă măreață, el își cîntă durerile și mulțămirile, își cîntă eroii, își cîntă istoria, și astfel sufletul său e un izvor nesfîrșit de frumoasă poezie.

Nimic dar nu poate fi mai interesant decît a studia caracterul acestui popor în cuprinsul cîntecelor sale, căci ele coprinde toate pornirile inimei și toate razele geniului său.

Comori neprețuite de simțiri duioase, de idei înalte, de notițe istorice, de crezări superstițioase, de datini strămoșești și mai cu seamă de frumseți poetice pline de originalitate și fără seamăn în literaturile streine, poeziile noastre populare compun o avere națională demnă de a fi scoasă la lumină ca un titlu de glorie pentru nația română.

Aceste poezii se împart în trei clase deosebite :

1° Cîntecle bătrînești sau Balade,

2° Doine,

3° Hore.

Baladele sînt mici poemuri asupra întîmplărilor istorice și asupra faptelor mărețe.

^{a)} Această prefață au fost tipărită în broșura I a baladelor — 1852.

Doinele coprind toate cînticele de doruri, de iubire și de jale.

Horele sînt cînticele de veselie ale poporului.

Pe lingă aceste se mai află unile cîntice numite *Colinde*, carele au un caracter religios, precum : *Nașterea lui Hristos*, *Florile dalbe*, *Plugul* etc., ce se cîntă în agiunurile Crăciunului și al Anului nou.

Toate aceste poezii, fără dată sigură și fără nume de autori, sînt ascunse de secolii întregi, ca niște petre scumpe, în sînul poporului. Ele sînt espuse a se perde ; prin urmare, e o sfîntă datorie de a le căuta și a le feri de noianul timpului și al uitărei.

Datoria aceasta am cercat să o îndeplinesc. Agiutat de cîteva persoane, iar mai cu seamă de d. A. Russo, am adunat în deosebite călătorii prin munții și prin cîmpiile înflorite ale țării noastre o mare parte din poeziile populare, și acum săvîrșind coordonarea lor, le închin patriei mele, ca cea mai dreaptă avere a ei.

Moldova, 1 8 5 2

MIORIȚA

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miei,
Cu trei ciobănei.
Unu-i moldovan,
Unu-i ungurean
Și unu-i vrancean. ^{a)}
Iar cel ungurean,
Și cu cel vrancean,
Mări, se vorbiră,
Ei se sfătuiră
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel moldovan,
Că-i mai ortoman,
Ș-are oi mai multe,
Mindre și cornute,
Și cai învățați
Și cîni mai bărbați !...
Dar cea Mioriță
Cu lină plăviță
De trei zile-ncoace

^{a)} Adică : unu-i de pe Valea Moldovei, unul din Munții Vrancei și unul din Ardeal. Din neștiință, poporul nostru confundă adesea numele de ardelean cu cel de ungurean, căci el încă nu a agiuns a cunoaște întinderea pămîntului locuit de români[...].

Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place.
„Mioriță laie,
Laie, bucalaie,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace !
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță Mioară ?“
„Drăguțele bace !
Dă-ți oile-ncoace
La negru zăvoi,
Că-i iarbă de noi
Și umbră de voi.
Stăpîne, stăpîne,
Îți cheamă ș-un cîne,
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc,
Că l-apus de soare
Vreau să mi te-omoare
Baciul ungurean
Și cu cel vrancean !“
„Oiță birsană ^{a)},
De ești năzdravană
Și de-a fi să mor ^{b)}
În cîmp de mohor,
Să spui lui vrancean
Și lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape,
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi ;
În dosul stîinii,
Să-mi aud cîinii.

^{a)} Birsa, în Ardeal.

^{b)} Românul are mare plecare a crede în soartă ! El își împarte viața în zile bune și zile rele, în oare ce aduc cu ele fericire sau nenorocire. Astfel, întâmplările lumii îl găsesc totdeauna pregătit a primi lovirile lor, căci el se întărește în credința mingăietoare că *așa i-au fost scris ! așa i-au fost zodia ! așa i-au fost să fie !* etc.

Aste să le spui,
Iar la cap să-mi pui
Fluieraș de fag,
Mult zice cu drag!
Fluieraș de os,
Mult zice duios!
Fluieraș de soc,
Mult zice cu foc!
Vîntul cînd a bate,
Prin ele-a răzbate
Ș-oile s-or strînge,
Pe mine m-or plînge
Cu lacrimi de sînge!
Iar tu de omor
Să nu le spui lor.
Să le spui curat
Că m-am însurat
Cu-o mîndră craiasă,
A lumii mireasă ^{a)} ;
Că la nunta mea
Au căzut o stea ^{b)} ;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa ^{c)}.
Brazi și paltinași
I-am avut nuntași,

^{a)} Moartea! Ea domnește ca o regină asupra omenirii și e totodată mireasa lumii. Tot omul e logodit cu Moartea din minutul ce el intră în viață.

Românul iubește imaginele poetice, de pildă: Un om bun e bun ca sînul mamei, sau e bun de pus pe rană; un voinic e păunaș de codru; un tînăr cu părul alb e nins în luna lui mai; femeia frumoasă e ruptă din soare... etc.

^{b)} Stelele au mare înrîurire asupra închipuirii românului. El crede că tot omul are cîte o stea în ceriuri ce este tainic legată de soarta lui. Așa steaua omului se întunecă cînd el este amenințat de vreo cursă și cade în văzduh cînd el se apropie de finitul vieții. Pentru dînsul un om însemnat e născut cu stea în frunte.

Sînt stele carele, după crederea poporului, se arată ca prevestiri de mari întîmplări pe pămînt, precum unele stele roșii, ca de sînge, ce apar înaintea războaielor... etc.

^{c)} Cununa de nuntă care se pune pe fruntea mirilor în ceremonia cununiei. Soarele și Luna țin aici locul nunilor mari.

Preoți, munții mari,
Paseri, lautari,
Păsărele mii,
Și stele făclii !
Iar dacă-i zări,
Dacă-i întilni
Măicuță batrână,
Cu briul de lină,
Din ochi lăcrimînd,
Pe cîmpi alergînd,
De toți întrebînd
Și la toți zicînd :
«Cine-au cunoscut,
Cine mi-au văzut
Mindru ciobănel
Tras printr-un inel ?
Fețișoara lui,
Spuma laptelui ;
Mustețioara lui,
Spicul grîului ;
Perișorul lui,
Peana corbului ;
Ochișorii lui,
Mura cîmpului !...»
Tu, Mioara mea,
Să te-nduri de ea
Și-i spune curat
Că m-am însurat
Cu-o fată de crai
Pe-o gură de rai.
Iar la cea măicuță
Să nu spui, drăguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea,
C-am avut nuntași
Brazi și paltinași,
Preoți, munții mari,
Paseri, lăutari,
Păsărele mii
Și stele făclii !...“

NĂLUȚA

Frunză verde alunică !^{a)}
Mircea suie pe potică
Și-ntilnește o fetică
Ce purta cofiță-n mină,
Cu apă de la fântână :
„Copiliță, stăi să beau,
Răcori-te-ar Dumnezeu !“
„Ba, bădiță, ba, nu vreau,
Că mă tem de dragul meu.
El mi-a zis să mă feresc
De străini ce-i întilnesc,
Că de apă nu le-i sete,
Ci de sarutări de fete.“
„Nu te teme, fata mea,
Că el de s-a minia,
Cu baltagul l-oi lovi,
Cu pământ l-oi înveli.“
„Mergi în valea cu sulcină,
Că-i găsi o cofă plină,
Scoasă chiar cu mîna mea,
Descalcă și o bea,
Bca-o toată dacă-i vrea,
Da-ți fă cruce mai întăi
Și suflă pe fața ei^{b)}

^{a)} Vezi nota în balada lui Codreanu [în ediția de față, nota ^{a)} de la p. 106].

^{b)} Românul a păstrat multe obiceiuri și crezări din timpul paganismului, perzînd simțul mitologic acelor datini. Așa el, fără a se gîndi la libațiile vechilor romani, crede că e de augur

Să nu fie descîntată
De baba cea blestemată
Să nu aibă vreo nălucă,
În pustiu ducă-s-ar, ducă !
Mircea-n vale se ducea,
Dar el cruce nu-și făcea,
Peste apă nu sufla,
Ci la ea năvală da.
Înghitea, bietul, o dată,
Și-l lovea dorul de fată,
Înghitea de două ori,
Și-l apuca reci fiori.
Înghitea iar de trei ori,
Și cădea mort între flori !

bun a sufla în fața apei sau al vinului dintr-un vas și chiar a vărsa o parte din băutură pînă a nu duce vasul la gură. Acest soi de libație el o face pentru ca să alunge nălucile morților ce zbor prin lume și se amestec în faptele oamenilor. Asemenea este în țară o datină veche de a pune cîte o mică monedă în mîna fiecărui mort, cînd este a-l înmormînta, și aceasta poporul o face fără a se gîndi la antica obolă a lui Caron.

CUCUL ȘI TURTURICA ^{a)}

CUCUL

Dulce turturică,
Dalbă păsărică !
Hai să ne iubim,
Să ne drăgostim
La nouri, la soare,
În frunzi la răcoare,
La stele, la lună,
Cîntînd împreună.

TURTURICA

Pentru dumneata
Eu n-aș zice ba ;
Dar zic și zic ba
Pentru maica ta,
Că-i bănuitoare,
Și fărmeacătoare ^{b)}
Ea mi-a bănui

^{a)} Turturica figurează adesea în cîntecul popular ca simbol de iubire și de credință. Cucul, asemenea în crederea românului, e o pasere misterioasă ce are tainice legături cu soarta omului. Glasul său măneste a bine cînd răsună de-a dreapta auzului, și, din potrivă, măneste a rău cînd răsună în stînga.

^{b)} Poporul crede în puterea farmecilor și atribuie babelor știința vrăjitoriilor, de unde vine și vorba că *baba-i calul dracului*. În ochii lui un om cu mintea distrasă este un om fărmeecat,

De te-oi prea iubi
Și m-a fărmece
De te-oi dismierda.

CUCUL

Dragă turturică,
Pasere dălbică,
Nu-mi fii dușmănică,
Vara că ne-ndeamnă

un tînăr aprins de iubire e fărmeceat de vreo Baba Cloanța ce i-a făcut cu ulcica. Acel nenorocit este espus a încăleca pe o prăjină și a se duce prin văzduh după glasul fărmeceătoarei, care, bătînd cu o verguță de alun peste o ulcică din vatră, cheamă neconținut pe iubitul ei.

Sînt oameni carii pretind că au văzut asemenea călăreți fantastici trecînd ca săgeata prin aer.

Nimica nu-i poate opri din călătoria lor, decît numai înfigerea unui cuțit în pămînt.

Vrăjitoarele știu a face de dragoste cu oase de lilieci prinși în agiunul Crăciunului și îngropați de vii într-un furnicar. Din scheletul liliacului nu rămîne decît un cîrligel și o lopățică. Cel întîi servă a atrage pe cine ți-e drag, iar lopățica a depărta pe cine ți-e urît.

Vrăjitoarele au putere a închege apa, a lega ploile, a ghici soarta oamenilor tragînd în 41 bobi de porumb, a vindeca de feluri de boale prin descîntice și prin apă nencepută.

Descînticele sînt foarte numeroase și unele din ele prea originale, precum acela de mușcarea șerpilor, de diochi, de sagetătură, de iele, de urît etc. Iată ca esemplu acel de diochi și acel de iele :

DE DIOCHI

Fugi diochi
Dintre ochi,
Că te-agiunge-o vacă neagră,
Cu coarnele să te spargă,
Să te-azvîrle peste mare,
În pusteiu, în depărtare.
Acolo să pieri
Ca ziuă de ieri,
Ca roua de floare,
Ca spuma la soare.
Iar capul cel diocheat
Să rămîie luminat,
Curat, de boală scăpat.

Și frunza ne cheamă
Să ne drăgostim
Și să ne iubim.

TURTURICA

Ba, cucule, ba,
Nu te-oi asculta.
Dă-mi tu bună pace,
Că, zău, m-oi preface
Azimioară-n vatră,
Cu lacrimi udată,
Și de foc uscată,
De toți lepădată.

Ochii cei vătămători
Și de foc săgetători
Inveliți să fie cu perdele albe,
Să nu mai privească la obraze dalbe

DESCINTICE DE IELE

Voi ielelor, măiestrelor,
Dușmane oamenilor,
Stăpînele vîntului,
Doamnele pămîntului
Ce prin văzduh zburăți,
Pe iarbă lunecați
Și pe valuri călcați,
Vă duceți în locuri depărtate,
În baltă, trestie, pustietate,
Unde popa nu toacă,
Unde fata nu gioacă.
Vă duceți în gura vîntului
Să vă loviți de toarta pămîntului.
Ieșiți din mîna, trup, picior
Și să periiți sus într-un nor.
Dați omului sănătate,
Că sabie de foc vă bate!

CUCUL

Oricum t-ei preface,
Tot nu ți-oi da pace,
Că și eu m-oi face
Un mic vătrărel,
Frumos, subțirel,
Și-n foc oi intra
De te-oi săruta,
Și te-oi coperi,
De foc te-oi feri,
Încît chiar de silă,
Dacă nu de milă,
Tu mă-i îndrăgi
Și ne vom iubi.

TURTURICA

Eu n-aș zice ba
Pentru dumneata,
Dar cumplit mi-e teamă
De cumplita-ți mamă,
Că-i bănuitoare
Și fărmeacătoare.
Decît m-a mustra
Că te-oi desmierda
Și mi-a bănui
Că te-oi prea iubi,
M-oi face mai bine,
Ca să scăp de tine,
Trestioară-n baltă
Subțire și-naltă.

CUCUL

Oricum t-ei preface,
Tot nu ți-oi da pace,
Că și eu m-oi face
Un mic ciobănaș
Din fluier doinaș,

Ș-o-i căta prin baltă
O trestie naltă,
Și cît te-o-i vedea,
Pe loc te-o-i tăia
Și-n tine-o-i cînta
Și te-o-i săruta.

TURTURICA

Ba, cucule, ba,
Nu te-o-i asculta,
 Porumbacule,
 Frumușelule,
 Pestrișorule,
 Drăgușorule,
Știu că mi-ar fi bine
Să fiu tot cu tine,
Dar maica-ta-i rea,
Și decît cu ea,
M-o-i face mai bine,
Cu gîndul la tine,
Iconiță mică
Într-o biserică.

CUCUL

Oricum t-ei preface,
Tot nu ți-o-i da pace,
Că și eu m-o-i face
Un mic dascălaș
La cel sfînt locaș.
Și pe la icoane
O-i duce plocoane,
Și m-o-i închina,
Și le-o-i săruta
De luni care pică
Pînă duminică.
Iar cînd te-o-i zări,
Astfel ți-o-i grăi :

„Sfintă iconică,
Fă-te păsărică
Ca să ne iubim,
Să ne drăgostim
La nouri, la soare,
În frunzi, la recoare,
La stele, la lună
În veci împreună!“

BALAURUL ^{a)}

La mijlocul drumului,
La puțul porumbului,
Văzui floarea câmpului,
Dar nu-i floarea câmpului,
Și-i chiar ochiul șarpelui,
Șearpe lung cu solzii verzi,
Nici să-l vezi, nici să-l visezi.
Cel balaur din păcate
Înghițise giumătate
Trup cu arme ferecate,
Trupușor de voinicel
Ce striga mereu din el:
„Sai, bădiță ortomane,
Că m-agiunge la ciolane!
Sai, bădiță, de mă scoate,
Că m-apuc fiori de moarte!“
Iată-n lungul drumului,
La puțul porumbului,

^{a)} Românii au multe crezări în privirea șerpilor, unele întemeiate pe ispită, altele născute din închipuire. Așa găsim în poveștile și în baladele lor niște ființi fantastice sub nume de balauri, carii au trup de șearpe și grai omenesc, și carii, când se luptă cu vitejii feți-frumoși, se lovesc cu ei în buzdugane, iar când alung vreo pradă, o alung *cu o falcă-n cer și cu una în pământ*. Însă ei sînt totdeauna învinși de către feți-frumoși și taieteji în multe bucăți, carele *cearcă a se împreuna pînă ce asfințește soarele*.

Acei balauri se rudesc cu *dragonii* popoarelor Apusului. Ca și aceștii, ei sînt păzitori de comoare și de fete mîndre de împărați, răpite de dînșii.

Că venea, mări, venea
 Pe balaur de-ntilnea
 Un viteaz de ortoman
 Pe-un cal negru dobrogean.
 „Măi balaur ! striga el,
 Lasă trupul tinerel,
 Că te curm pe giumătate,
 Să-mi răscumpăr din pacate“. ^{a)}
 Șearpele se zvîrcolea
 Și cu șapte limbi grăia :
 „Ortomane
 Hoțomane !
 Bate-ți negrul
 Pe de-ntregul
 Și te du, și fugi de mine.
 Că nu-i bine nici de tine.“
 „Șerpuliță,
 Dinți de criță,
 Am un paloș de oțel,
 Lasă trupul tinerel.“
 „Taie-mă, nu mă tăia,
 Nu mă las de prada mea,
 Ist copil chiar din pruncie
 Maica sa mi l-a dat mie,
 Că ades îl blăstema
 Și-i zicea cînd îl culca :
 «Culcă-te, alină-te,
 Șearpele sugă-mi-te !»“
 Cel viteaz de ortoman
 Izbea negrul dobrogean,

Românii cred încă că petrele scumpe se formează din spuma gurei șerpilor, și că cuiburile lor sînt adevărate comoare de brilianturi și de rubinuri.

^{a)} Superstiția populară pretinde că, de *fiecare șearpe ucis, Dumnezeu iartă un pacat.*

Sînt cîteva zile în an, începînd de la Sfîntul Petru, în care se zice că ies șerpii la drum. Atunci se face mare ucidere de aceste reptiluri. Unii șerpi însă au privilegiul de a fi respectați, de pildă acei de casă. Ei, ca și barzele de pe coperișul casii, și ca rîndunelile de sub streășină, sînt oaspeți neatînși, fiind apărați de legea sfîntă a ospetiei, ce domnește din vechime la români.

Și cu pala lui cea nouă
Pe balaur tăia-n două,
Apoi trupul înghițit,
Plin de rane, otrăvit,
El în circă-l rădica,
Sus, la stîină se urca
Și în lapte mi-l scălda,
De venin îl curăța
Și cu viața-l dăruia.
Apoi, mări, cît trăia,
Frați de cruce se prindea ^{a)}
Și împreună voinicea,
Pe balauri de stîrpea !

^{a)} A se prinde frați de cruce e o datină antică ce impune datorința de a-și da viața unul pentru altul. Legătura acestei frății se făcea prin amestecarea sîngelui. Cînd doi bărbați se decidau a se înfrăți, trebuia să-și facă ei pe brațul drept cîte o tăietură în formă de cruce și să unească sîngele lor. Acest obicei mistic, carele în epoha de astăzi e mai de tot căzut, se ține negreșit de oarecare tradiții de pe timpul cruceadelor, sau poate chiar de tainele introducerii hristianismului la români.

Romanii vechi încă aveau mare respect pentru șerpii de casă, pe care îi îmblînzeau și-i priimeau la masă, de-i hraneau cu lapte.

ERCULEAN ^{a)}

Plecat-au în ziori
Trei surori la flori.
Sora cea mai mare
S-a dus înspre mare,
Sora cea mezină,
Pe mal, în grădină,
Sora cea mai mică
Și mai sălbătică
S-a dus, mări, dus
Pe Cerna în sus ^{b)}
Iar în urma ior
Mulți voinici cu dor
S-au luat cîntînd
Ș-au venit plîngînd.
Iată-un capitan,

^{a)} Această legendă pare a cuprinde o alegorie ingenioasă și poetică asupra descoperirii apelor minerale de la Mihadia în Banat. Numele de Ercul Erculean repoartă gîndirea la timpurile domniei romanilor în Dacia pe cînd băile astăzi cunoscute sub numele de Mihadia purtau numirea latină de : *Pontes Herculi* și *ad media aquae sacrae*. Chiar acum încă unul din acele izvoare minerale se cheamă izvorul lui Ercul, zeul puterei, căci apa lui este întăritoare.

Sora cea mai mică și mai sălbătică, ce stă ascunsă într-o stîncă, și plînge în umbră adîncă, reprezintă negreșit, sub o formă alegorică, un izvor limpide și dătător de viață. Temerea ei de a fi sorbită de razele soarelui și cuibul său de floricele așezat la răcoare înfățișează imagina unui pîriu de munte ce curge la umbra pădurilor.

^{b)} Cerna este numele pîrului de munte ce curge prin Mihadia și merge de se aruncă în Dunărea. Acest cuvînt însemnează în limba slavonă un lucru negru ; prin urmare, se înțelege pentru ce Ercul Erculean zice pîrului : *Neră* limpezie.

Capitan rîmlean ^{a)},
Că mi se ivește,
Pe mal se oprește,
Cu Cerna grăiește :
„Neră limpezie,
Stăi de-mi spune mie
Despre trei surori
Plecate din ziori.“
„Sora cea mai mare
S-a dus cătră mare
Pe Dunărea-n jos
La un plai frumos.
Sora cea mezină
S-a dus din grădină
Peste nouă munți,
În codri cărunți.
Sora cea mai mică
Și mai sălbătică
Plînge colo-n stîncă
La umbră adîncă.“
Ercul Erculean,
Capitan rîmlean,
Își răpede calul
De răsună malul,
Ș-agiunge-ntr-un zbor
La stîncă cu dor.
„Ieși, fată, din peatră,
Să te văd odată !“
„Cum să ies din peatră,
Că sînt goală toată
Și mă tem de soare...
Nu m-a soarbe oare ?“
„Să n-ai nici o frică,
Fată sălbătică,
Că te-oi lua-n brață,

^{a)} În letopisițele noastre cele vechi se vede numele de rîmlean dat locuitorilor din Roma.

Să mai prind la viață,
Și te-oi coperi,
Și mi te-oi feri
De vînt și de soare,
De-a lor sărutare."
„Bădiță, bădiță,
De-ți sînt drăguliță,
Soție de vrei,
De vrei să mă iei,
Mă scoate din stîncă,
Din umbră adîncă,
Să-ți ies la lumină
Cu inima plină."
Ercul Erculean,
Capitan rîmlean,
Calcă peste peatră
Și iată că-ndată
Lumei se arată
O dalbă de fată.
Albă, goală toată.
Vie și frumoasă,
Dulce, răcoroasă,
Cu păr aurit,
Pe umeri leit.
Cît o și zărește,
Soarele s-oprește,
Și fața-i s-aprinde,
Și raza-i se-ntinde.
Ca un sărutat
Lung și înfocat.
Iar cel Erculean,
Capitan rîmlean,
Mi-o apucă-n brață
De prinde la viață,
Mi-o strînge la pept
Ș-o leagă-n-ncet ;
Și-i face-n răcoare,
Depart de soare,
Cuib de floricele
Ivite la stele.

BLĂSTEMUL

Pe cel deal, pe cel colnic
Trece-o pruncă ș-un voinic,
Voinicelul haulind
Și pe murgul netezind,
Iar pruncuța suspinînd
Și din guriță zicînd :
„Ia-mă, bădiță, călare,
Că nu mai pot de picioare.
Drumu-i greu și grunțuros,
Nu mai pot merge pe gios !“
„Puiculiță, chip frumos,
Eu te-aș lua bucuros,
Dar mi-e murgul sprintinel,
În picioare subțirel.
Murgu-i mic și drumu-i greu,
Abie duce trupul meu,
Trupul cu păcatele,
Mijlocul cu armele“ ^{a)}.
„Nu ți-e milă și păcat !
De la părinți m-ai luat,
Și-n răi codri m-ai băgat !
Dare-ar Domnul-Dumnezeu
Să fie pe gîndul meu !
Să te duci, bădiță, duci
Pan-îi pica rob la turci,

^{a)} Pistoalele, paloșul sau iataganul se purtau înainte într-o chingă lată de curea țintuită ce se numea *seleaf* (cuvînt turcesc) și care cuprindea mijlocul trupului.

Cu picioarele-n butuci
Și cu mâinele-n cătuși !
Să te-agiungă dorul meu ^{a)}
Unde-a fi drumul mai greu !
Să te bată jalea mea
Unde-a fi calea mai grea !
Murgul să se poticnească,
În creștet să te trîntească,
Mîna dreaptă să-ți sclintească,
Mîna stîngă
Să ți-o frîngă,
Să ții dirlogii cu dinții,
Să mi te plîngă părinții,
Să te-nsori de nouă ori ^{b)}
Ca să faci nouă feciori,
Să te mai însori o dată
Ca să faci numai o fată...
Ei să treacă șuierînd
Cînd te-ar auzi plîngînd,
Ea în palme să-ți tot cară
Apă turbure ș-amară,
Tu să bei, să bei mereu,
Gîndind la blăstemul meu !^{c)}

a) Pentru cine înțelege puterea dorului nu poate fi blăstem mai amar decît acela exprimat cu atîta poezie în strofa aceasta. Dorul ce alungă pe călător și jalea ce îi bate sufletul reprezintă imagine de o rară frumusețe.

b) *Mulțimea copiilor, averea omului*“, zice românul.

Partea aceasta a blăstemului e cu atît mai cruntă că ea atinge una din credințele cele mai scumpe românului, menindu-i nouă feciori nepăsători de suferințele părintelui lor.

Românii au multă dragoste pentru copii. Cînd un copil e singur la casa omului, el este numit *unicelul* ; cînd sînt doi, ei sînt chemați *ochii capului* ; iar dacă moare vreunul, părinții zic plîngînd că *l-a îndrăgit Dumnezeu*.

c) În locul acestui vers, unii cîntăreți zic : „*Cîte lacrimi am plîns eu*“.

INELUL ȘI NAFRAMA

I

Fost-au, fost un crăișor
Tinerel, mîndru fecior,
Cum e bradul codrilor
Sus, pe vîrful munților.
De soție și-au luat
O copilă din cel sat,
Copiliță româncuță,
Toți vecinilor drăguță ;
Cu chip dulce, luminos,
Cu trup gingaș, mlădios,
Cum e floarea cîmpului
În lumina soarelui.
Iată lui că i-au sosit
Carte mare de pornit
La tabără de ieșit.
El în suflet s-a mîhnit
Și din gură a grăit :
„Draga mea, sufletul meu,
Ține tu inelul meu.
Pune-l în degetul tău.
Cînd inelu-a rugini,
Să știi, dragă, c-oi muri !“ ^{a)}

^{a)} În povestele, în legendele și în baladele românești se găsesc o mulțime de idei poetice și de imagini răpitoare, precum inelul ce ruginește și aurul naframei ce se topește în agiunul moartei unui om. Pe lângă minunile din povești : palaturi de cristal, zidite pe munți de oțel, copaci crescuți pînă în nuori

„De mă lași plîngînd acasă,
Na-ți naframa de matasă
Pe margini cu aur trasă.
Aurul cînd s-a topi,
Să știi, frate, c-oî muri !“

II

El pe cal a-ncălecat
Și pe drum au apucat.
Mers-au el pîn'la un loc
Ș-au aprins un mare foc
În mijlocul codrului,
La fîntîna corbului.
Mîna-n sîn el și-o băga,
La năframă se uita...
Inima-i se despica !
„Dragii mei, ostașii mei,
Puișori viteji de zmei !
Stați pe loc de ospătați
Și la umbră vă culcați.

și purtînd în vîrfurile lor cuib de zînă, erghelii de cai sălbatici ce ies noaptea din sînul mărilor ca să pască poienile codrilor, paseri măiestre, ce aduc vești de pe ceea lume, pajuri urieșe, a căror cuiburi sînt în fundul pămîntului, zmei ce răpesc fetele de împărați, șerpi mari ce stau culcați pe paturi de petre scumpe, iarba-ferului, care deschide zăvoarele cetăților, iarba-șearpelui, ce învie morții, vindecîndu-le ranele, poduri de argint, cu copaci de aur în care cresc mere de rubin și cîntă paseri de briliant etc., etc., găsim mere de aur carele, aruncate gios, se prefac în palaturi împărătești, furci de argint carele torc singure, peatra de teacă a sfintei Miercure, peria sfintei Gîoi și ștergarul sfintei Vineri, date de tustrele tînărului Făt-Frumos ca să-i fie de ajutor cînd l-ar ajunge zmeii. Peatra de teacă aruncată în calea zmeilor se schimbă într-o stîncă naltă pînă la cer, peria, într-un codru des în care nici vîntul nu răzbate, ștergarul, într-o mare lungă și lată ca fața pămîntului. Zmeii trebuie să macine stîncă, să doboare codrii și să soarbă apele mării pentru ca să ajungă pe Făt-Frumos.

În numărul semnelor considerate de români ca prevestiri de moarte, mai sînt și căderea stelelor, cînticul cucuvaiei, urlatul cînelor, arătări de năluce, pocnirea lemnului icoanelor din casă, stătutul cailor pe loc cînd au a pleca la drum etc.

Eu sînt gata de plecat,
Acasă că mi-am uitat
Paloşul cel rotilat
Pe-o masă verde-aruncat.“
 nd r pt el a pornit,
C-un voinic s-au întilnit,
C-un voinic cu calul mic :
„Noroc bun, t n r voinic !
Ce veste, de unde vii ?“
„Dacă vrei, doamne, s-o ştii,
De altul poate-ar fi bine,
Dar e rău ş-amar de tine !
Tatăl tău că s-a sculat,
 ara-ntreagă ne-a călcat
Pin'ce mîndra  i-a aflat,
 i pe dins-a aruncat
Într-un tău ad nc  i lat.“
„Na, voinice, calul meu,
Să mi-l duci la tatal meu.
De-a-ntreba unde sînt eu,
Tu să-i spui că eu m-am dus
Pe malul apei, în sus,
 i că-n apă m-am zv rlit
La copila ce-am iubit.“

III

Tatăl său  ar-a sculat,
Tău-ntreg de l-au secat
 i copiii  i-au aflat
Amîndoi  mbr ţiş ti,
Pe năsip galben culcaţi,
Amîndoi senini la faţă,
De păreau că sînt în viaţă.
Atunci craiul s-a c it,
 n matasă i-a-nvelit,
 i-n biserică i-au dus
 i-n două racle i-au pus,

Racle mîndre, mpărătești,
Purtînd semne latinești. ^{a)}
Și pe dînsul l-a zidit
În altar, la răsărit,
Pe ea-n tîndă, l-asfîntit !
Iar din el, frate,-a ieșit
Un brad verde, cătinat,
Pe biserică plecat.
Și din ea — o viișoară

^{a)} Adică înscripție cu litere latine, precum se obicinuieste pe sarcofagiuri.

O variantă a legendei sună așa :

Trecu toată primavara,
Trecu pe urmă și vara,
Inelul nu ruginea,
Nici naframa se roșea,
C-amîndoi erau în viață,
Ea cu lacrimi pe față,
El cu arma la război,
Și se doreau amîndoi.
Iată că-ntr-o dimineață,
Într-o zi cu neagră ceață,
Mîndrulița se scula,
Fața albă își spăla,
La icoane se-nchina,
Ș-apoi la inel căta.
Dar inelu-i ruginit !
„Vai ! drăguțul mi-au murit !“
Vorba bine nu sfîrșea,
Și de cale se gătea,
Pe-un cal ager s-aranca
Și la tabără pleca.
Calul zboară ca și vîntul
De cutrieră pămîntul.
Și cînd toaca-n cer toca,
Ea prin tabără îmbla,
Tot pe dragul ei căta,
Și-l găsea sărmanul mort,
Întins vested sub un cort.
Ea naframa și-o lua,
De trei ori o săruta,
Capul, fața-și învelea
Și pe loc moartă cădea.

Înflorită, mlădioară,
Ce din ziori și pînă-n seară
Pe biserică s-a-ntins
Și cu bradul s-au coprins !

.

Tună, Doamne, și trăsnește,
Tună-n cine despărțește
Dulcea dragoste-nfocată
De-un fecior și de o fată.

PĂUNAȘUL CODRILOR ⁴⁾

I

Pe cel deal, pe cel colnic
Trece-o pruncă ș-un voinic,
Puiculiță bălăioară,
Cu costița gălbioară,
Voinicel tras prin inel,
Mult e mîndru tinerel !
Și-i tot zice voinicul :
„Cîntă-ți, mîndro, cîntecul,
Că mi-e drag ca sufletul.“
„Eu, bădiță, l-oi cînta,
Dar codrii s-or răsuna
Și pe noi ne-a-ntîmpina
Păunașul codrilor,
Voinicul voinicilor !“
..Aurică drăgulinică !
Nici ai grijă, nici ai frică.
Să n-ai grijă pentru tine
Cît îi fi tu lîngă mine.
Să n-ai frică pentru mine

⁴⁾ *Păunaș* înseamnă un voinic tînăr, mîndru și misterios, mîndru ca păunul și misterios ca Pan, zeul codrilor.

În România plină de urme romane nu ar fi de mirare să se fi păstrat numele zeului Pan și să se fi schimbat cu timpul în Păunaș, precum s-au păstrat numele zeilor paganismului Joe, Mercur, Venere, ce se văd figurînd în povești sub chipuri de sfinte creștine: sfînta Joie, sfînta Mercure, sfînta Vinere. Prin urmare, e de crezut că Păunașul din această baladă nu este altul decît chiar Pan, zeul codrilor.

Cît oi fi eu lîngă tine !“
 Puse prunca a cînta,
 Codrii puseră-a suna.
 Iată că-i întîmpina
 Paunaşul codrilor,
 Voinicul voinicilor.
 „Cale bună, românaş !“
 „Mulţămim, măi Păunaş.“
 „Măi băiete, băieţele,
 Măi voinice, voinicele,
 Dă-ne nouă pe mîndra,
 Ca să scapi cu viaţa ta.“
 „Ba, eu mîndra nu ţi-oi da
 Pîn' ce capul sus mi-a sta,
 Că eu cînd o am luat,
 În cosiţe i-am giurat ^{a)}
 Să n-o las de lîngă mine
 Şi s-o apăr de oricine.“

II

Ei de briie s-apucau
 Şi la luptă se luau, ^{b)}
 Cînd în loc mi se-nvîrteau,
 Cînd în sus se opinteau.
 Nici unul nu dovedea,
 Gios nici unul nu cădea.
 Iar băiatul cam slăbea,
 Briul i se descingea,

^{a)} Imagină graţioasă şi expresie foarte poetică. A giura credinţă în cosiţele fetelor este un vechi obicei ce face parte din şezătoarele flăcăilor şi a copilelor noaptea pe prispa casei părinteşti.

^{b)} Lupta era la vechii romani un exersîtiu zilnic şi o petrecere : *lucta*. Asemenea la români de astăzi lupta e un obicei care domneşte pretutindene la munţi şi la cîmpi. Ea se urmează în deosebite chipuri, cu deosebite numiri : de pildă, *lupta voinicească*, *lupta ciobănească*, *lupta ursărească*, *lupta pe dreptate* (adică fără punere de piedică şi fără ajutor străin). Cine asistă la aceste lupte a flăcăilor români de la Carpaţi şi de pe malul Dunărei recunoaşte bine în ele apucăturile şi pauzele gladiatorilor din *vechime*.

Și Păunul mi-l strîngea,
Trupușorul îi frîngea.
„Mîndro, mîndrulița mea !
Vin' de-mi strînge brîul meu !
Apăra-te-ar Dumnezeu !
Că-mi slăbesc puterile,
Mi se duc averile.“^{a)}
„Ba nu, nu, bădiță frate,
Că vei lupta pe dreptate,
Și oricare-a birui,
Eu cu dînsul m-oi iubi...“
Voiniceii se izbeau,
Și mai tare s-opinteau,
Și mai tare se-nvîrteau,
Și mai tare se trînteau.
Din doi unul dovedea,
Din doi unul gios cădea ;
Cine că mi-ș dovedea
Și cu mîndra purcedea ?
Păunașul codrilor,
Voinicul voinicilor !
Cine-n luptă gios cadea
Și-n urmă-le rămînea ?
Voinicel tras prin inel,
Moare-n codru singurel !

^{a)} Pentru sufletele viteze puterea e cea mai scumpă avere.

SOARELE ȘI LUNA^{a)}

Îmbla, frate, mîndrul soare,
Îmbla, frate, să se-nsoare
Nouă ai ^{b)}
Pe nouă cai
Care noaptea pasc în rai.
Îmbla ceriul și pamîntul
Ca săgeata și ca vîntul,
Dar toți caii-și obosea
Și potrivă nu-și găsea
Ca sora sa Ileana,
Ileana Cosînzana ^{c)},
Ce-i frumoasă ca o floare
Într-o iarnă fără soare.

^{a)} Printre rămășițele de mitologie antică ce mai există la români, legenda soarelui este una din cele mai poetice. Soarele e un zeu frumos cu părul de aur, carele, ca Apolon, cutrieră ceriul pe un car tras de cai. Asemine, românii cred, cînd tunetul vuieste, că sfîntul Ilie se preumblă cu carul pe bolta de aramă a cerului.

^{b)} Adică nouă ani, provincialism din Moldova.

^{c)} Ileana Cosînzana este închipuirea cea mai poetică a geniului românesc; ea personifică tinereța, frumuseța, nevinovăția virginală, suflet îngeresc, într-un cuvînt, perfecția omenirii sub chipul de copilă gingașă și răpitoare.

Mulțime de povești există în care Ileana Cosînzana gioacă rolul cel mai ademenitor. În acele basme minunate prin originalitatea lor adeseori fantastică, Ileana Cosînzana este reprezentată cu părul de aur și cu farmec dulce la privire. Ea-i atît de strălucită, că *pe soare poți căta, iar pe dînsa ba*; paserile cîntă în calea sa cînticele lor cele mai frumoase, florile se culc în cîmpie ca să-i facă covor, balaurii se îmblînzesc și vin de se

„Sorioară Ileano,
 Ileano Cosînzano !
 Haideți să ne logodim,
 C-amîndoi ne potrivim,
 Și la plete, și la fețe,
 Și la dalbe frumusețe.
 Eu am plete strălucite,
 Tu ai plete aurite,
 Eu am fața arzătoare,
 Tu, fața mîngăietoare.“
 „Alei ! frate luminate,
 Trupușor fără de pacate,
 Nu se află-adevărat
 Frați să se fi cununat.
 Cată-ți tu de ceriul tău
 Și eu de pămîntul meu,
 C-așa vrut-a Dumnezeu.“
 Soarele se-ntuneca,
 Sus, la Domnul se urca,
 Domnului se închina
 Și din gură cuvînta :
 „Doamne sfinte
 Și părinte !
 Mie timpul mi-a sosit,
 Timpul de căsătorit,
 Și potrivă n-am găsit
 Ca soră-mea, Ileana,
 Ileana Cosînzana.“
 Domnul sfînt îl asculta

întind cu dragoste la picioarele ei, și toți fiii de împărați împlă să o ia de soție.

Averile ei sînt nesfîrșite ; ea are trei îmbrăcăminte, una ca ceriul cu luna și cu stelele, una ca cîmpul cu florile și una ca marea cu spumele aurite de razele soarelui.

Românii din Moldova zic că Ileana Cosînzana personifică Moldova, cu podoabele și avuțiile pămîntului său, cu fărmecele răpitor care flutură pe cîmpiile sale.

A zice de o femeie că e frumoasă ca Ileana Cosînzana este tot așa ca și cînd se zice că e ruptă din soare, adică e o ființă din ceruri.

Între cărțile vechi și nouă ce s-au tipărit pîn-acum în țările românești, cea mai populară este micul poem a lui Arghir și a iubitei lui Ileana Cosînzana.

Și de mînă mi-l lua
Și prin iaduri mi-l purta,
Doar că l-ar înspăimînta,
Și prin rai încă-l purta,
Doară că l-ar încînta,
Apoi Domnul-Dumnezeu
Cuvînta cu graiul său,
Iar cînd Domnul cuvînta,
Lumile se deștepta
Și cu drag îl asculta.
Cerurile strălucea,
Norii din senin perea :
„Soare, soare luminate,
Trupușor făr' de pacate,
Raiul tu l-ai petrecut
Și prin iad încă-ai trecut,
Ce mai zice gîndul tău ?“
„Zice că sufletul meu
Aleg iadul chiar de viu,
Numai singur să nu fiu,
Ci să fiu cu Ileana,
Ileana Cosînzana !“
Soarele se coborea,
La sora lui se oprea,
Mîndră nuntă pregătea,
Pe Ileana și-o gatea
Cu peteală de mireasă,
Cunună de-mpărateasă,
Și rochița neșesută,
Din petre scumpe bătută.
Apoi mîndri, el și ea,
La biserică mergea.
Dar cînd nunta se făcea,
Vai de el, amar de ea !
Candelile se stîngea,
Clopotele se dogea,
Sfinții fața-și ascundea,
Preoți în genuchi cădea.
Iar mireasa, vai de ea !
Frig de moarte-o coprindea,
Căci o mînă se-ntindea

Și pe sus o rădica
Și-n mare mi-o arunca !
Valurile bulbucea,
Iar ea-n valuri cum trecea,
Mreană de-aur se făcea.
Soarele se-nălța sus,
Se lăsa tot spre apus,
Și-n marea se cufunda,
La soră-sa Ileana,
Ileana Cosînzana.
Iară Dumnezeu cel sfînt,
Sfînt în cer și pre pămînt,
Mîna-n valuri că băga,
Mreana-n mîină-o apuca
Și-n ceriuri o arunca
Și-n lună plină-o schimba.
Apoi Domnul-Dumnezeu
Cuvînta cu graiul său ;
Iar cînd Domnul cuvînta,
Lumile se spăimînta,
Mările se tupila,
Munții se cutremura,
Ceriul se întuneca :
„Tu, Ileană Cosînzana,
Suflețel fără prihană,
Și tu, soare luminate,
Trupușor făr'de pacate !
Cu ochii să vă zăriți,
Dar să fiți tot despărțiți.
Zi și noapte plini de dor,
Arși de foc nestingător,
Vecinic să vă alungați,
Ceriul să cutrierați,
Lumile să luminați !“

ȘOIMUL ȘI FLOAREA FRAGULUI

Sus, în vîrf de brăduleț,
S-a oprit un șoimuleț.
El se uită drept în soare
Tot mișcînd din aripioare.
Gios la trunchiul bradului
Crește floarea fragului. ^{a)}
Ea de soare se ferește
Și de umbră se lipește.
„Florică de la munte,
Eu sînt șoim, șoimuț de frunte,
Ieși din umbră, din tulpină,
Să-ți văd fața la lumină,
C-au venit pînă la mine
Miros dulce de la tine,
Cît am pus în gîndul meu
Pe-o aripă să te ieu
Și să mi te port prin soare
Pîn' t-ei face roditoare
Și de mine iubitoare.“
„Șoimuleț, duios la grai,
Fiecare cu-al său trai.
Tu ai aripi zburătoare
Ca să te înalți la soare,
Eu la umbră, la răcoare,
Am menire-nfloritoare.

^{a)} În Carpați pădurele sînt pline de fragi ce cresc mai cu seamă la rădăcina brazilor. Acel soi de fragi sînt lungăreți, roșii și foarte parfumați.

Tu te leagăni sus, pe vînt,
Eu mă leagăn pe pămînt.
Du-te-n cale-ți, mergi cu bine,
Făr-a te gîndi la mine,
Că e lumea-ncăpătoare
Pentru-o pasere ș-o floare !^{a)}

^{a)} Cugetare poetică și de o filosofie adîncă.

BRUMĂRELUL

Într-o verde grădiniță
Șeade-o dalbă copiliță
Pe-așternut de calonfiri,
La umbră de trandafiri.
Trece-un voinicel cu grabă
Și din fugă o întreabă :
„Spune-mi, dalbă copiliță,
Cu rumena ta guriță,
Ești nevestă, ori ești fată ^{a)}
Ori zîină din ceri picată ?“
„Nici nevestă sînt, nici fată,
Nici zîină din ceri picată,
Ci sînt floare garofiță,
Răsărită-n grădiniță ;
Dar tu, voinicele, spune,
Ești însurat, ori ești june ?“
„Eu sînt, dragă, Brumărelul
(Îi răspunse voinicelul).

^{a)} După datina antică, fetele poartă capul gol pînă cînd se mărită, iar de cum se cunună, ele pun ștergare pe cap.

Cuvîntul nevestă trage etimologia sa de la numele zînei Vesta, căria fecioarele erau închinat în timpul romanilor. Măritîndu-se, fata iese din rîndul vestalelor și încetează de a fi suspusă cultului zînei Vesta. Ea se face *nevesta*, *nevestă*.

Eu vin seara, pe răcoare,
De mă culc pe sîn de floare,
Și cînd plec voios cu soare ^{a)},
După mine floarea moare !“

^{a)} Tablou poetic, alegorie ingenioasă de perirea florilor bătute de brumă.

Brumărel este numele lunci lui octomvrie, cînd încep a cădea brume mici. Românii dau lunelor numiri potrivite cu timpurile anului ; de exemplu :

Ianuarie se numește *Cărindariu* sau *Gerariu*, adică începutul colindelor anului și a gerului.

Februarie. *Faur* sau *Făurar*, adică a faurilor de fer carii pregătesc ferele aratului.

Martie, *Mărțișor* sau *Germănar* (incolțitor).

April, *Prier* (deschizător) sau *Florariu*.

Mai, *Frunzar* sau *Prătar* (a ierburilor).

Iunie, *Cireșel* (a cireșelor).

Iulie, *Cuptor* (a ferbințelelor).

August, *Măsălar* (a secerișului).

Septemvrie, *Răpciune* sau *Vinicer* și *Vinișel* (a vinului).

Octomvrie, *Brumărel*.

Noiemvrie, *Brumar* sau *Promorar* (a brumei mari și a promo-roarei).

Decemvrie, *Andrea* sau *Neios* (a ninsoarei).

CIUMA ^{a)}

Frunză verde salbă moale,
Adus-au un nor în poale
Boala cea mai rea din boale !
Noru-n țară s-a lăsat,
Peste oameni a plouat,
N-a plouat ploaie curată,
Dar cu ciumă-amestecată !
Unde-agiunge picătura,
Se închid ochii și gura,
Ochii să nu mai privească,
Gura să nu mai grăiască !
Plină-i țara, mult e plină
De scaieți de mărăcină ;
Unde-s tufe pin potici,
Sînt mormînturi de voinici,
Unde-s tufele mai dese,
Mormînturi de giupînese,
Unde-s tufele mai rari,
Mormînturi de fete mari,
Unde-s tufele mai vii,
Tot mormînturi de copii.
Frunză verde porumbică
Stă voinicul la potică.
Ciuma rea îi iese-n cale,
Voinicul zice cu jale :

^{a)} Ciuma a hîntuit țara în mai multe rînduri [...] De la așezarea carantinilor, însă, ea a fost ferită de grozăviile acelei cumplite epidemii.

„Na-ți calul cu armele
Și-mi lasă tu zilele.“
Ea-i răspunde : „Dragul meu !
Cal și arme nu voi eu,
Dar pe tine chiar te vreau.“

Frunză verde garofiță,
Trece-n câmp o copiliță
Cum e crinul înflorit,
Cum e bună de iubit.
Baba Ciuma cea păgînă
Mi-o apucă strîns de mînă.
Copilița-i zice : „Ciumă !
Nu-mi fii ciumă și-mi fi mumă ^{a)}“

Na-ți salba cu florile
Și-mi lasă tu zilele.“
Ea-i răspunde : „Drăguliță !
Am o neagră salbuliță ^{b)}
De cercat la gîtul tău,
Care nu te-a prinde rău.“

Frunză verde toporaș,
Iată-un dulce copilaș
Care-alungă-un fluturaș.
Unu-aleargă, unul zboară ;
Ciuma-i prinde și-i omoară !

Frunză verde poamă acră,
Iată-o babă, iată-o soacră. ^{c)}

^{a)} Spaima răspîndită în țară de răutatea ciumei a născut mai multe legende și proverburile. Cel mai caracteristic din toate este proverbul scos pe seama mamelor neomenoase și care zice : *Cutare e ciumă, nu e mumă*. Asemenea se zice de un om rău și dușmănos că *l-au fătat ciuma*.

^{b)} Aluzie la petele acele negre lăsate de boala ciunii pe trupurile victimelor sale.

^{c)} Un proverb popular sună în următorul chip :

Soacră, soacră,
Poamă acră !

De te-ai coace cît te-ai coace,
Poamă dulce nu te-ai face.

Ideea satirică cuprinsă în aceste versuri e destul de aspră, însă imagina ciunii spaimîntîndu-se la vederea unei soacre și fugînd din țară numai că a întîlnit-o face a presupune că autorul necunoscut a legendei a avut multe daune din partea mamei nevestii lui.

Cum o vede, Ciuma-ndată
Dă la fugă spaimîntată,
Culegînd în calea ei
Pruncușorii mititei,
Nevăstuice tinerele,
Copilițe gingășele,
Feciorași cu mintea crudă
Și bărbați voinici la trudă.
Ducă-s-ar în pribegie !
Ducă-s-ar în cea pustie,
Îndărăpt să nu mai vie !

HOLERA

Gios, pe malul Prutului,
La casele Vîlcului,
Vîlcul bea, se veseleşte,
Cu trei fete se-ndrăgeşte,
De holeră nici gîndeşte ;
Maică-sa grija-i ducea
Şi cu lacrimi îi zicea :
„Dragul mamei Vîlcule,
Mîndrule, voinicule !
Tu tot bei şi veseleşti,
De holeră nici gîndeşti.
Lasă-mi-te de beţie
Şi de dalba veselie,
Că holera-i chiar la Prut
Şi chiar dincoace-au trecut !“
Vîlcul ei se supunea,
Patru boi la car punea ^{a)}
Şi pe cal încăleca,
Drumul la vale-apuca,
Apuca-n călătorie
Să facă negustorie.
Cînd la cotul Prutului,

^{a)} Carul a fost adus în Dacia de colonistii romani. Ei aveau deosebite trăsuri. Acea de care se serveau cetăţenii avuţi se numea *biga*. Trăsura matroanelor se chema *carpentium* şi era cu două roţi, însă la serbările publice ele se suiiau în alte mai mari, cu patru roţi, numite *pilentum*. Afară de aceste, romanii aveau pentru ţară o trăsură *carruca*. Vizeteul se numea *carricarius*, cărucier.

Prin mijlocul cîmpului.
El zarea, mări, vedea
O clonțată ce rîdea,
O clonțată-nveninată,
Cu pelea pe trup uscată
Și cu părul despletit,
Tot cu șerpi împleticit. ^{a)}
Ea din loc în loc sărea,
Spini în urmă-i răsărea,
Iarba cîmpului ardea
Și oamenii morți cădea !
„Cale bună, măi drumet ;
Unde mergi așa sumet ?“
„Cale-ntoarsă, cloanță fa,
Unde-alergi curînd așa ?“
„Merg la casa Vîlcului
De pe malul Prutului
Ca să-i ridic zilele,
Să mă duc cu dînsele.“
„Ale ! iazmă călătoare,
Boală rea ș-ucigătoare !
Na-ți calul și armele,
De-mi lungește zilele,
Să-mi mai văd copilele,
Că-mi sînt dragi ca soarele.
Na-ți și carul, na-ți și boi,
Numai te du de la noi !“
„Nu vreu arme ominești,
Că eu am arme drăcești.
Am trei coase nevăzute,
Cu ciocan de foc bătute. ^{b)}
Una pentru cei voinici,
Una pentru copii mici,
Una pentru fete mari
Și neveste cu ștergari,

^{a)} Imagină antică. Furiile iadului, după mitologia romană, poartă plete de șerpi.

^{b)} Adeseori se văd în basmele românilor figurînd arme și unelte de foc. Ingerii au în mîna dreaptă sabie de foc ; o calamitate publică e numită bici de foc ; vînturile de la apus, ce sînt ferbinți, sînt vînturi de foc etc.

Nu vreau nici carul cu boi,
Ci vă vreau pe toți pe voi,
Să vă înflă zilele,
Să mă duc cu dînsele.“
Vîlcul biet se oșerea,
Holera la el sărea,
Oasele și le-ntindea
Și pe Vîlcu-l cuprindea.
Gură pe gură punea,
Buze pe buze lipea,
Zilele i le sorbea.
Apoi cloanța iar rîdea,
Cu zilele purcedea,
Și voinicul mort cădea
Gios la cotul Prutului,
În mijlocul cîmpului !

BOGATUL ȘI SĂRACUL

Frunzuliță de dudău,
La umbră, la făgădău,
Beau saracul și bogatul ^{a)}
Beau stapînul și argatul.
Iar bogatul se mîndrea

Și-n glas mare porunceă :
„Măi crișmar,
Măi făgădar !

Adă-mi mie vin de un ban
Ca să beu cu ist sârman.“

Iar săracul că rîdea
Și din gură porunceă :

„Măi crișmar,
Măi făgădar !

Adă-mi mie vin de-un zlot ^{b)}
Să-l beu cu bogatul tot !
„Măi sărace, sărăcilă,
De ce vrei să-mi faci în silă ?
Nu-ți pune punga cu mine,
Că n-ai cămeșă pe tine,
Nici nu ai turme de oi,

^{a)} Carul țărănesc ce purta la romani numele de *carrum* se numea și *sarracum*. Este dar de presupus fără amăgire că cuvîntul de sărac, adică neavut, au denumit din învechire pe oamenii însărcinați cu ducerea carilor, oameni cu simbric și lipșiți de avere.

^{b)} Zlotul e o monedă de convenție, precum leul, a cărie valoare e de 30 parale. Obiceiul de a se număra în zloturi s-au perdut mai cu totul în țările românești.

Nici coșer cu păpușoi,
Nici car mare-n patru boi
Ca să poți cinsti cu noi. ^{a)}
„Măi bogate, bogățele !
Dacă ai averi de-acele,
Nu-mi scoate ochii cu ele.
Că averile de frunte
Sînt ca un izvor de munte,
Astăzi curge și îneacă
Și mîni scade ș-apoi seacă !
De ai turme mari de oi,
Ai și turme de nevoi,
Că pe unde-s turme blînzi.
Sînt și lupi mereu flămînzi.“
„Măi sărace, sărăcilă !
Face-mi-aș de tine milă
De n-ai fi tu om pismaș
Și la inimă vrăjmaș.“
„Măi bogate, bogățele !
Nu fii dușman gurii mele,
Că nu-ți vreu nici rău, nici bine,
N-am ce împărți cu tine.
Tu ai care cu opt boi,
Ai coșar cu păpușoi,
Eu, un cal bun de nevoi !
Tu ai bani de vînturat,
Galbini mulți de semănat,
Eu am numai un topor
Care-mi e bun frățior,
Dar ce-aduni tu într-o vară
Eu adun numa-ntr-o seară,
Că toporul mi-i vrăjit,
Cu tăiușul oțelit,
Și cînd el se-ntoarce-n vînt,
Cad bogații la pămînt.
Măi crișmar,
Măi fagadar !

^{a)} Cuvîntul *cinste*, de origină slavonă, a fost rău înțeles și întrebuințat pînă acum ca să exprime *onorul*. A se cinsti vrea să zică a bea împreună la crișmă sau, cum zice francezii, *se traiter*.

Adă-o vadră de Cotnar ^{a)}
Și de plată n-ai habar,
Că săracul, cînd cinstește,
Varsă sînge și plătește !^{b)}

^{a)} Moldova produce vinuri foarte bune, carele sînt menite a deschide un izvor de mare comerț țării. Unele podgorii mai ales, precum Agiudul, Crucea, Socola, Panciu, Odobestii etc. sînt vestite pentru calitatea produselor lor.

Cotnariul e însă vinul de frunte a Moldovii. În acea podgorie se găsesc viile lui Ștefan-vodă.

^{b)} Expresia *varsă sînge* nu înseamnă aici că săracul ar fi ucigător de oameni. Ea vrea să zică că ar varsa sudori de sînge lucrînd pentru ca să deie dreptul cui se cuvine.

Nu e în firea românului de a face morți de om ; el nu cunoaște simțirea răzbunării, *vendetta* italienilor. Crimele cu premeditare sînt foarte rari în țară ; cele mai multe provin din furia miniei sau din cauza beuturii. Gelozia încă produce din cînd în cînd acte criminale.

Finitul acestui cîntec are o variantă care pune în gura săracului următoarele cuvinte :

Tu ai galbeni la chimir,
Eu am un seleaf cu fir,
Și-n seleaf un iatagan
Ce mă scapă de alean.
Tu ai casă și ai masă,
Eu am lunca cea frumoasă,
Și ce-aduni tu într-o vară
Eu adun numa-ntr-o seară.

STEJARUL ȘI CORNUL

„Frate, frate de stejar !
Lasă-mă să tai un par,
Să-mi fac osie la car.“
„Frățioare românaș,
Voios parul dați-l-aș
Dac-ai face tu din el
Buzdugan de voinicel ^{a)},
Ghioagă mare nestrugită,
Cu piroane țintuită,
Și cu dînsa de-ai lupta
Să aperi moșia ta.“ ^{b)}
„Cornule, ce nu te-ndoi,
De-o creangă să te despoi,
Să-mi fac prăjină de boi ?“
„Frățioare românaș !
Creanga lungă da-ți-o-aș
Ca s-o faci arc de război
S-alungi leșii de la noi. ^{c)}
Lasă boii, frățioare,

^{a)} Buzduganele sînt armele favorite ale vitejilor din balade, precum și ale zmeilor și ale feților-frumoși din povești. Zmeii, cînd se întorn la casele lor, aruncă buzduganele din depărtări fabuloase, și aceste, după ce lovesc în poartă, merg de se așează în cuiele de la păreți. Lupta între zmei și feți-frumoși începe totdeauna cu lovirea buzduganelor.

^{b)} Moșia strămoșească, patria! Mîndre timpuri erau acele cînd țara reprezinta pămîntul tuturor, averea rămasă de la moși-strămoși, și cînd glasul codrilor chema pe români la vitejie!

^{c)} Acest vers lasă a presupune că balada e de pe timpul năvălirilor lui Sobieski și altor regi poloni.

Și te dă la vânătoare,
Că nu-i timp de plugărie,
Și e timp de vitejie.”
„Codri, codri, mă giur eu
Să ucid cu brațul meu
De tot cornul un dușman,
De stejar un capitan.“

CĂLĂTORUL ^{a)}

Trece-un călător și cîntă,
Trece pe-o cărare frîntă,
Prin cîmpia înflorită,
Cu inima vestejită.
El se plînge că-n cea lume
Nime știe de-al său nume,
Nime nu se îngrijește
De e mort, ori de trăiește.
Sorioara Magdalină
L-auzea dintr-o grădină
Și pe gînduri ea cădea
Și de dor se aprindea :
„Călătorule măhmit
Și prin lume rătăcit !
Tu ești pasere străină
Care cîntă prin grădină
Ș-apoi zboară mai departe,
Lăsînd inimi înfocate.“
„Sorioară mîngăioasă,
Mult ești dulce și frumoasă !
Ochii-ți ard și-ți arde fața
Ca garoafa dimineața
Cînd de rouă-i încărcată
Și-n lumină se arată.“

^{a)} Există o legendă a unei călugărițe ce a urmat în codri pe un om necunoscut și care a fost găsită moartă sub poalele Ceahlăului. Poate că balada Călătorului să fie începutul aceluia drum misterios.

„Călătorule măhnit,
Nu-ți e calul obosit ?“
„Nu, drăguță, nicidecum,
Dar e săturat de drum.“
Călătorul se oprea...
Nici că mai călătorea !

FATA DE BIRĂU ^{a)}

„Fată de birău !
Fă pe dorul meu.“
„Ba, bădiță, ba,
Nu te-oi asculta,
Că mă-i înșala
Și nu mă-i lua.“
„Giur pe mîndrul soare
Ce sfișit nu are !
Că eu vreu să-mi fii
Mamă la copii.“
Fata-l asculta
Și mi-l săruta ;
Iar a doua zi,
Cînd ea se trezi,
Prinsă-a lacrima
Ș-a se blăstema.

^{a)} *Birău* : cioplitor de sare la ocnă. Tot acest subiect este cîntat în Ardeal cu versurile următoare :

Pe cea zare de colnic
Merge-un tînăr de voinic.
Pe cea vale înflorită
Merge-o fată-mbobocită.
Cînd au fost de către seară
Ei în drum s-împreună ;
Cînd au fost de către zi,
Unul ș-altul se trezi.
El se scula șuierînd,
Clop de rouă scuturînd ;
Mîndra se scula plîngînd,
Tot plîngînd și blestemînd.
etc., etc.

Éa se tot bocea,
El îi tot zicea :
„Fată de birău,
Şi de țăran rău !
Ce plîngi la pîrău ?
Rogi pe Dumnezeu
Ca să te iau eu ?
Nu mai plînge, fa,
Că eu te-oi lua
De soția mea
Cînd se va vedea
Ursul cu cercei
Îmblînd după miei,
Lupul cu cimpoi
Îmblînd după oi,
Vulpea cu mărgele
Culegînd surcele,
Ş-un iepure schiop
Într-un vîrf de plop.“

MÎNDRA DIN MUNCCEL

Colo gios, pe lîngă Tisă,
Merge mîndra cam descinsă
Prin ierbuța pînă-n brîu,
Și ține murgul de friu,
Murg voinic și pîntenog
Care paște busuioc.
Ea se primblă-n poieniță
Și tot zice din guriță :
„Busuiocul l-aș plivi ^{a)},
Mă tem că m-oi zăbovi,
Dar l-oi smulge și m-oi duce
Pînă dincolo de cruce,
La marginea codrului,
La stăpînul murgului,
Tot pe culmea din Muncel,
La haiducul voinicel.
Cine-a vrea ca să mă ieie
Meargă-acasă să mă ceie,
Meargă-acasă la părinți
Cu inima lui în dinți ;
Iar pe cînd el mă va cere,
Tu, murguțule-n putere,

^{a)} Fetele române au obicei de a-și pune în păr și în sîn sno-
puri de busuioc. Ele cred că această plantă are o putere fărme-
cătoare ce atrage inimile bărbaților. Un cîntic popular zice :

Florcea de busuioc

Ce oprește mîndra-n loc.

Busuiocul se întrebuițează la țară în leacuri deosebite și
în descîntice de dragoste.

Du-mă iute ca un zmeu,
Du-mă la stăpînul tău.“
Mîndra calu-ncaleca,
Spre Muncel vesel pleca,
Noaptea-n drum o apuca.
Ea mergea, calea-și perdea
Și-ntr-un riu adînc cădea,
Vai de mîndra ! vai de ea !
Sufletu-i zburînd zicea :
„Sărmanul copilul meu !
Cum rămîne singurel,
Fără pic de mîngăiere,
Fără mamă cu durere !“

ROMÂNII DE PE MALURILE DUNĂRII

„Fă, bădiță, peatra-n zece
La ist mal curînd de-i trece,
Că sîntem de soi român ^{a)},
Nu sîntem de neam pagîn.
Despică Dunărea-n două,
Să facem dragoste nouă,
Colea-n umbra istor nuci
Pe brațe-mi să mi te culci,
Să facem dragoste dulci.
Badiță, la chip frumos,
Fă-n pădurea cea din dos,
Că-i găsi un pătinel
Să durezi luntre din el,
Și-i găsi două nuiete
Să durezi vîsle din ele.“
„Face-oi, puică, cum mă-nveți,
Face-oi luntre și lopoți
Să despic Dunărea-n două
Cînd a ieși lună nouă.“
Iată soarele-au apus,

^{a)} Pe malul drept a Dunărei sînt multe sate locuite de români pribegiți din Moldova și din Valahia. Asemine în Epir, Macedonia, Tesalia, Albania și Bosnia se găsesc multe politii și sate în care locuiesc români cunoscuți sub denumirea de cuțovlahi. Mulți din ei sînt negustori, iar cea mai mare parte păstori.

Vezi în *România literară*, publicată în Iași în anul 1855, statistica poporimei române din Turchia Europei.

Crai-nou se ivește sus ^{a)}
Mîndrul trage din lopată,
Trece Dunărea îndată,
Iese-n valea înflorită,
Vede puica adormită.
S-o deștepte,-i vine milă,
Că-i gingașă, că-i copilă.
Să o lase,-i vine dor,
C-are fața de bujor.
„Scoală, puică, să mă vezi,
Să mă vezi și să nu crezi.“
„Ai venit, ursitul meu ?
Noroci-te-ar Dumnezeu !
Vină-n brațe, vin', bădiță,
Să-ți dau miere din guriță,
Miere de floare de tei,
De-i gusta-o, să tot cei.“

^{a)} Cînd iese Crai-nou pe cer, fetele și flăcăii români îl salută cu strigări de veselie și îi adresează rugăminți, zicînd : „*Crai-nou, Crai-nou, sănătos m-ai găsit, sănătos să mă lași ; fără bărbat m-ai găsit, cu bărbat să mă lași*“... etc.

MUIERUȘCA DIN BRAȘĂU

Sub tufe de clocotel
Zace-un tînăr voinicel,
Cu mîndruța lingă el.
„Scoală, scoală, măi bărbate,
Nu mai tot zace pe spate,
Că mi-am urît zilele
Mutînd căpățiile
Cînd la cap, cînd la picioare,
Cînd la umbră, cînd la soare.“
„Oh ! dragă muierea mea !
Nu pot, nu pot, chiar d-aș vrea,
Boala mea nici că s-a duce
Pîn' ce tu nu mi-i aduce
Mură-albastră și amară,
Sloi de gheață-n miez de vară.“
„Oh ! drăguț bărbatul meu,
Agiuta-ți-ar Dumnezeu !
Eu toți munții am călcat,
Mură-albastră n-am aflat,
Sloi de gheață n-am găsit,
Că pămîntu-i încălzit.“
„Muierușcă din Brașău !
Mură-albastră-i ochiul tău
Care mă ucide rău.
Sloi de gheață netopită
E chiar inima-ți răcită
Și de mine deslipită !“

DOLCA

Pe câmpul Tinechiei.
Pe zarele câmpiei
Răsărit-au florile
O dată cu ziorile ?
N-au răsărit florile,
Ș-au dus Costea oile
De-au așezat stînele
Pe toate movilele.
Azi e luni și mâni e marți,
Pleacă Costea la Galați.
 Să ia sare
 La mioare,
 Și bolovani
 La cîrlani,
 Și tărițe
 La oițe,
 Și glugi mari
 La cei zărari,
 Și opinci
 La cei voinici.
Iară Costea cum mergea
Cu Fulga se întîlnea,
Fulga cel cu barba neagră
Și cu mintea neîntreagă,
Necăjit și obosit,
De trei zile flămînzit :
„Alei ! Fulgo, dragul meu,
Să faci cum ți-oi zice eu :

Mergi la stîna mea cu bine
Să-ți iei un dar de la mine ^{a)},
Trei mioare de frigare
Ș-încă una de căldare
Ca să-ți fie de prînzare.”
Fulga cel cu barba neagră,
Dar cu mintea neîntreagă,
Sus la stîină se ducea
Ș-oile cît le vedea,
Cîrduri, cîrduri le rupea,
Cu botiul le mîna
În codru la Pandina.
Iar Costea cînd se-ntorcea
Mare pagubă-și vedea
Că lui, mări, nu-i venea
Nici laptele la mulsoare,
Nici cașul la-nchegătoare,
Nici urda la-nvelitoare !
Costea mult nu se-ngîima,
El dulăii toți chema,
Un caș dulce dezvălea,
Optzeci de fălii tăia,
Patruzeci la pui de cîni,
Patruzeci la cîni bătrîni.
Toți în grabă le mîncă,
Dar sama nici că și-o da.
Cînd la urma tuturor
Ian că venea-ncetișor
Schiopătînd, schelelăind,
Laturile cam țîind,
Dolca, haita cea bătrîină
Ce știa rîndul la stîină.
Ea venea, nu prea venea.
„Dolca, fa, Costea-i zicea,
Unde-mi e averea mea ?“
Dolca-ncet schelălăia,

^{a)} Generozitatea este una din calitățile românului. Inima lui blîndă și darnică îl îndeamnă totdeauna a veni în ajutor celui nevoieș. Lui îi place a împărți bucățica lui cu altul ; de-acolo au născut datina ospetiei.

La pământ se întindea.
„Dolca, fa, tu ești bătrână,
Tu știi rîndul de la stîna.
Eu pe tine te-am grijit,
Tot cu lapte te-am hrănit.
Dolcă, fa, cum de-ai lăsat
Furii stîna de-au prădat ?“
Gemea Dolca, se culca,
Laba ruptă-și arăta.
„Dolca mea, Dolcuță fa !
Furii laba ți-au rănit
Cînd la dînșii ai sărit ?
Dacă-mi ești tu pricepută
Și nu te-arăți prefăcută,
Înainte să apuci
Și la furi drept să mă duci
Pe urmele oilor,
Prin pajiștea florilor.“
Dolca vesel se scula,
Cîmpul de-a lung apuca,
Botul prin iarbă virînd,
Urmele tot mirosînd.
Urma-i ici, umma-i colea,
Dolca miori c-o prăpădea.
Ziua-ntreagă ea mergea
Și-ndeseară agiungea
În codru la Pandina
Ce de foc se lumina.
Cînd în codru se-ndesea
Bietul Costea ce zărea ?
Fulga masă că-și gătea,
Miei de pele că-i jupea.
Care prin frigări frigea,
Care prin căldări ferbea !
„Masă bună, veselie !“
Striga Costea cu mînie.
Și Dolca se răpezea,
La Fulga mereu bătea,
Iar Fulga, cum o zărea,
Crunt de spaimă tresărea.

„Aleii, Fulgo, barbă neagră,
Dar cu mintea neîntreagă,
Cînd la drum te-am întîlnit,
Eu, mări, ți-am dăruit
Trei mioare de frigare
Ș-încă una de căldare
Ca să-ți fie de prînzare,
Și tu, -n loc de mulțămîță,
Ca o feară flămînzită,
Toată stîna mi-ai răpit
Și pe Dolca mi-ai rănîț!
Stăii, măi Fulgo, barbă neagră,
Să te fac cu mintea-ntreagă.“
Și cum sta și-l giudeca,
Inima i-o despica
Și Dolcăii o arunca,
Iară Dolca nu-o mîncea.
Inima de vînzător^{a)}
E venin otrăvîtor!

^{a)} Nerecunoștința este în ochii românului una din cele mai urîte patimi ominești.

I-am mîncat pinea și sarea, nu pot să-i plătesc cu rău și ne-mulțămîtorului i se ie darul sînt zicătoare populare carele arată cît de frumoase se află în inima poporului nostru.

Această baladă a Dolcăii, precum și cea a Mioriței le-am cules din gura unui baci, anume Udrea, de la stîna de pe muntele Ceahlău. Acel păstor suna din buciurn cu o putere estraordinară, încît munții se răsuna în mare depărtare. El cînta și din fluier mai multe cîntice ciobănești, iar mai cu seamă Doina, cu o espresie de înduioșire ce aducea lacrimi în ochii celor care îl ascultau. La anul 1842, într-o frumoasă seară de vară, urcîndu-mă la stîna din Ceahlău, unde auzisem răsunînd buciurnul lui Udrea, am asistat la unul din cele mai sublime spectacole a naturei, luminat de razele asfințitului soarelui; iar după ce noaptea presără cerul cu stele, mă așezai cu Udrea și cu alți păstori împregiurnul unui foc și petrecui pînă-n zori cu cînticele de la munte. Udrea îmi spuse că tatăl său știa mulțime de balade, între care acele a lui Traian și a lui Aurelian, dar din nenorocire el le luase cu dînsul în mormînt.

ȘALCĂ

Sus, pe malul Dunărei,
La perdeaua cu cîni răi
A Șalghii a vădanei,
Este-o turmă de cîrlani
Păscută de opt ciobani,
Turma Șalghii cea frumoasă,
Ca șoimul de inimoasă. ^{a)}

^{a)} Șoimul e pasere răpitoare, mai mare decît uliul și mai mic decît vulturul, însă foarte îndrăzneț și rapid în zborul său. El trăiește în Munții Carpați și-și face cuibul pe stînci înalte.

Șoimul vinează paseri mari, precum găște sălbatice, cucoara, drochii etc., carele trec în cîrduri prin Moldova și pribegesc din țară la apropierea timpului de iarnă. Cînd el zărește un cîrd de acele paseri călătoare, își ie zborul de se înalță mult deasupra lor, apoi se repede din senin ca o săgeată și lovește paserile cu osul peptului, încît aceste cad ameteite și seucid zdrobindu-se de stînci.

În timpurile de demult, strămoșii noștri aveau obicei de a îmblînzi șoimii și a-i deprinde la vînat, precum se face și astăzi cu coroi, și se vede că meșteșugul lor era foarte vestit de vreme ce șoimii făceau parte din tributul ce se plătea sultanilor după închinarea Moldovii. Acest tribut ce purta numele de *dar spre semn de închinare* se compunea de 4.000 galbini, 40 iepe și 24 șoimi.

Șoimul se vede ades figurînd în balade ca imagină de vitejie și de răpezime. Un voinic e *Căpitan Șoiman* și are ochi *șoimuleți*. Un cal sprinten zboară ca șoimul. În balada lui Serb-Sarac descrierea alergărei cailor pe cîmpul de la Haidar-Pașa e făcută în chipul cel mai poetic:

Alalah ! cai arăpești,
Alalah ! cai tatarești,
Cum mișcau copitele,
Ca șoimii aripele.

La perdea-n miezul nopței
Nemerit-au haiducei,
Nemerit-au, năvălit-au,
Paloșele zinghenit-au,
Pe ciobani legatu-mi-au,
Dulăii-mpușcatu-i-au.
Iar pe baciul cel mai mare
Îl fereca și mai tare
Cu coatele la spinare,
De striga că rău îl doare :
„Căpitan Caracatuci,
Vătăjel peste haiduci !
Peste cinci sute și cinci
Tot haiduci de cei voinici.
De-ai făcut vrodată bine,
Fă-ți o milă și cu mine
Și-mi desleagă brațele,
Rău mă dor sărmanele !“
Căpitanul se-mblinzea,
Brațele-i le slobozea.
Iară baciul, cum scăpa,
Mîna-n sînu-și o băga,
Bucium de aur căta, ^{a)}
Și de trei ori buciuma,
Văile se răsuna,
Frunzele se clătina,
Șalga-n somnu-i l-auzea,
Din somn Șalga se trezea,
La soacră-sa se ducea
Și din gură așa-i zicea :
„Maică, măiculița mea !
N-auziși tu buciumînd
Și văile răsunînd ?
Nu știi, maică, ciobanii
Rătăcit-au cîrlanii,

^{a)} În letopisețele noastre se zice că semnalul de război se da prin buciume. Domnii porunceau a buciuma cînd oastea română era gata a se înclêșta la luptă cu dușmanul. Este dar de presupus că în secolii de înainte buciumul nu era numai o țevie de cireș, ca acela ai ciobanilor de la munte, ci un instrument de metal, un soi de trîmbiță militară.

Ori drumul au rătăcit,
 Ori haiduci i-au năvălit ?“
 Baba soacra răspundea :
 „Mergi te culcă, fata mea,
 De ciobani nu te-ngrijea,
 C-aşa bucium ei cu dor
 Când le-i dor de casa lor.“
 Soacra bine nu sfişea,
 Şalga iar că auzea
 Glas de bucium răsunînd,
 Pîn-în suflet răzbătînd.
 „Hei ! copii, copii argaţi !
 Somnul dulce voi lăsaţi
 Ş-un cal iute-mi înşăuaţi,
 Puneţi şaua bărbăteşte,
 Să încalec voiniceşte.“
 Ea pe cal se arunca
 Şi spre Dunăre-alerga
 Haulind şi chiuind,
 Buzduganul învîrtind.
 Cît haiducii o zărea,
 Loc de fugă nu găsea,
 Iară Şalga-i urmărea
 Şi din gură-aşa răcnea :
 „Ian aşteapt,-aşteapt,-aşteaptă
 Să luptăm la luptă dreaptă,
 Căpitan Caracatuci,
 Vătăjel peste haiduci,
 Peste cinci sute şi cinci
 Tot haiduci de cei voinici !
 Stăi pe loc să ne-nţilnim,
 Două vorbe să grăim
 Şi-n arme să ne lovim,
 Că mă giur pe Dumnezeu !
 Să te-nvăţ eu, fătul meu,
 Cum se leagă ciobanii,
 Cum se pradă cîrlanii.“
 Căpitan Caracatuci,
 Cetaş mare de haiduci^{a)},

^{a)} Adică : căpitan de ceată.

Se ducea, ducea, ducea,
Nici capul nu-și întorcea,
Șalga-i ici, Șalga-i colea,
Capul din fugă-i tăia!
Capu-n urmă rămînea,
Trupu-nainte fugea,
Sîngele pîrău curgea,
Drumul roș că se făcea!

.
Cică, mări, de pe-atunci,
Cînd vin cete de haiduci,
Drumul lor nici că greșesc,
Nici că, zău, mai nimeresc
La perdeaua cu cîni răi
A Șalghii a vădanei,
De pe malul Dunărei.

MIHU COPILUL

La dealul Barbat,
Pe drumul săpat
Merge haulind,
Merge chiuind
Mihu copilaș,
Mîndru Păunaș,
Păunaș de frunte,
Copilaș de munte.^{a)}
Merge el cîntînd,
Din cobuz sunînd,^{b)}
Codrii dismierdînd,
Din cobuz de os
Ce sună frumos.
Merge cel voinic
Pe-un murgușor mic
Pin mezul nopții,
Pin codrul Herții.^{c)}
Mult e frunza deasă,
Noaptea-ntunecoasă
Și calea petroasă !

^{a)} În locul acestor două versuri, o variantă zice :

Păunaș de codru,
Vătăjel de lotru.

Înțelesul cuvîntului *lotru* nu e bine cunoscut. Unii pretind că înseamnă bandă de hoți.

^{b)} Cobuzul e un instrument oriental.

^{c)} Acest codru se găsește în țara de sus a Moldovii. El a fost mult timp locașul hoților celor mai vestiți. Asemene a fost și Strunga, și Teiușul, în districtul Romanului, și Bordea, lângă Iași, și Lunca-Mare etc.

Dar cînd se urca
Și Murgul călca,
Peatra scăpăra,
Noaptea lumina,
Noaptea ca ziua.
Merge, mări, merge,
Ș-urma li se șterge
Pintre frunzi căzute
Pe cărări perdute.
Merge tot mereu
Voinicelul meu,
Din frunze pocnind,
Codrii vechi trezind
Și mereu grăind :
„Hai, Murgule, hai,
Pe coastă de plai.
Ce lași tu drumul
Ș-apuci colnicul ?
Ori zeaua te-apasă^{a)},
Ori șaua te-ndeasă,
Ori frîul cu fluturi,
Ori scumpele rafturi,
Ori armele mele
Ce lucesc ca stele,
De duci așa greu
Trupușorul meu ?“
„Zeaua nu mă-ndeasă,
Șaua nu m-apasă,
Frîul nu mă strînge,
Chinga nu mă frînge,
Dar ce mă apasă
Și-n drum nu mă lasă,
Că s-ațin pe-aici
Patruzeci și cinci,
Cincizeci fără cinci

^{a)} În secolul de mijloc oamenii războinici, precum și caii lor, erau coperiți cu cămeși de fer, numite zeale ; prin urmare, balada lui Mihu se poate presupune că ar exista de pe epoca cruceadelor.

Însuși caracterul cavaleresc a eroului baladei ne întărește în această idee.

De haiduci levinți ^{a)}
 Duși de la părinți
 De cînd erau mici
 La codru-n potici.
 Ş-acum se găesc
 De benchetuiesc
 La valea adîncă,
 La muchie de stîncă,
 La des pâlteniș,
 Mărunt aluniş ;
 La masă de peatră,
 În patru crăpată,
 Cu sîrmă legată,
 Cu slove săpată,
 Cu slove de carte
 Cu aur suflate.
 Iar la masă şade ^{b)}
 Gata să te prade
 Ianuş ungurean,
 Vechiul hoţoman,
 Cu barba zburlită,
 De rele-nvechită,
 Pînă-n brîu lungită,
 Cu brîu-nvelită.
 El are, măi frate,
 Săbii lungi şi late,
 Durdă ghintuită, ^{c)}
 Inimă-oţelită.
 Şi mai are încă
 Pe-mpregiur de stîncă
 Voinicei levinți
 Cu armele-n dinți.
 Feciori buni de mină,

^{a)} Levent înseamnă viteaz de soi. Un voinic poate să fie de neam prost, iar un levent trebuie să fie de neam bun.

^{b)} *Şade* în loc de *şede*, precum *şapte* în loc de *şapte*, provincialism din Moldova. Asemene se zice *ai* în loc de *ani*, *cei* în loc de *ceri* etc., etc. În unele părți a României pronunțierea cuvintelor, deși mai puțin corectă, e mai dulce și chiar mai armonioasă.

^{c)} Pușca are deosebite numiri. În munții despre Ardeal e numită flintă, și-n alte localități, durdă.

Căliți, tari de vină.
Flăcăi groși în ceafă,
Voinici făr' de leafă!
Cu chivere nalte,
Cu cozile late
Lăsați pe spate.
Ei te-ar auzi
Și s-or răpezi,
Și amar de tine,
Și amar de mine!“
„Hai, Murgule, hai
Pe coastă de plai,
Lasă colnicul
Ș-apucă drumul,
Că ești cu Mihul!
Lasă-n urmă-ți teamă,
Că te ieu pe seamă
Istor brațe groase,
Groase și vînoase,
Istuie pept lat,
Lat și-înfășurat,
Istui păloșel
Cu buza de-oțel.
Unguru-i fălos,
Nu-i primejdios,
Gura lui e mare,
Dar nu mușcă tare.
Cîți sînt ei? cincizeci,
Șesezeci, optzeci.
O sută și-o mie?
Iase-n cale-mi, vie
Dacă vreu să știe
Cine e Mihul,
Mihu Copilul!“
Murgul ca gîndul
Lasă colnicul
Ș-apucă drumul.
„Hai, Murgule, hai,
Pe coastă de plai,
La poiana grasă,
Dumbrava frumoasă,

Cu iarbă-nverzită,
Cu flori înflorită !“

II

Iată-n codru, iată
Că Ianuș deodată,
Cum benchetuieste
Și se veseleşte,
Stă, încreminește,
Pe gânduri pornește,
Că din cînd în cînd
Aude sunînd,
Codrii răzbătînd,
Un mîndru cîntic,
Cîntic de voinic
Ș-un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună duios.
Și iată, și iată
Că Ianuș deodată
Tresare și sare
Și zice-n glas mare :
„Voi vitejilor,
Haraminilor ! ^{a)}
Ian stați s-ascultați
Ș-amele-apucați,
Că eu cam auz
Un glas de cobuz
Pintre frunzi sunînd,
Codrii dismierdînd.
Deci voi vă grăbiți,
Curînd vă porniți
Să-i ieșiți în cale
Pe deal și pe vale,
La pod, la hîrtop,
La lunca de plop,
La potica strîmtă,

^{a)} Înțelesul cuvîntului haramin este necunoscut.

La cărarea frintă,
La fântina lină
Cu apă puțină.
De-a fi vrun viteaz
Cu flori pe obraz,
Să nu mi-l stricați,
Ci să mi-l legați.
Iar vreun fărmeccat,
De muieri stricat,
O palmă să-i dați,
Drumul să-i lăsați!“
Ungurii pornesc
Și calea-i opresc.
Iar cit îi zărește,
Mihu le grăiește :
„Voi, voinicilor,
Haraminilor,
Cine v-au mînat
Capul v-au mîncat!“
Și nici că sfîrșește,
La hartă pornește^{a)}
Și se învîrtește,
Toți îi răsipește.
Apoi iar purcede
Pin cel codru verde.
Murgul se urca,

^{a)} După letopisițele vechi, harta era în timpul războaielor începutul luptei, ceea ce numesc francezii *escarmouches d'avant garde*. Oastele aveau hărăți sau hărtași carii făceau atacul dintâi pentru ca să-l silească pe dușman a-și dezveli puterile. Oamenii însărcinați cu harta erau aleși printre cei mai îndrăzneți și mai iubitori de luptă, de-acolo vine cuvîntul harțagos pentru ca să exprime un om gata de ceartă.

În balada lui Mihnea-vodă și Radul Calomfirescu se vede că harta era și un joc voinicesc în soiul acelor cunoscute sub numele francez de *tournoi*. Frații Buzești și Căplești zic lui Radu Calomfirescu :

Noi în cale ți-am ieșit
C-avem dor de harătit.
Hai la hartă voinicească
Și la gioacă războiască.
etc., etc., etc.

Și cînd el călca,
Peatra scăpăra.
Noaptea lumina,
Noaptea ca ziua.
Ianuș cum îl vede
Din loc se răpede :
„Voi, vitejilor,
Haraminilor !
Dați cu lăncele,
Dați cu flintele.“
„Lăsați flintele,
Lăsați lăncele,
Voi, voinicilor,
Haraminilor !
Că eu Mihu sînt
Și vreu să vă cînt
Un mindru cîntic,
Cîntic de voinic
Cum n-ați auzit
Cît veac ați trăit.“

III

Iată, mări, iată
Că Mihu deodată
Începe pe loc
A zice cu foc,
Începe ușor
A zice cu dor
Un cîntic duios
Atît de frumos,
Munții că răsun^{a)},

^{a)} Tablou sublim de adevărată poezie. Una din cele mai încîntătoare creații a închipuirii. Ar crede cineva că poetul ce a improvizat balada lui Mihu este același care a dat viață nemuritoare Mioriței, același care a prefăcut Universul într-un templu pentru nunta păstorului moldovan cu moartea, zicînd :

Soarele și luna
Mi-au ținut cununa.
Brazi și pălînași

Șoimii se adun,
Codrii se trezesc,
Frunzile șoptesc,
Stelele clipesc
Și-n cale s-opresc !
Iar ungerii mult
Cu drag îl ascult,
Și Ianuș îndată,
Ca nealtădată,
Glasu-și îmblinzește,
Mihului grăiește,
La masă-l poștește :
„Vin', tu, Mihule,
Vin', voinicule,
Să benchetuim
Și să veselim,
Ș-apoi amîndoi
Ne-om lupta noi doi.“
Ei cu toți s-adun,
La masă se pun
Și benchetuiesc
Și se veselesc,
Ploștele ciocnesc,
Vesel chiuiesc.⁴⁾
Dar cînd au sîrșit
De benchetuit,
Masă de-ospătat,
Vinul de gustat,
Ianuș ungurean,
Mihul moldovean,
De-o parte se duc,
La luptă s-apuc.
Cruntă-e lupta lor,

I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari,
Paseri, lăutari,
Pasărele mii,
Și stele făclii !

⁴⁾ Chiotul face parte din toate serbările și veseliile românului ; la nunți, la hore, la mese mari este obicei a chiui într-un ton puternic și prelungit.

Că e pe omor.
Cine c-a pica
Nu s-a mai scula !
Iar ungurii toți,
Lui Ianuș nepoți,
Stau de mi-i privesc
Cum mi se-nvîrtesc,
Cum mi se smucesc,
Cum mi se trîntesc
Ca doi zmei, ca lei,
Ca lei paralei. ^{a)}
Iată, mări, iată
Că Mihu deodată
În loc se oprește,
Pe Ianuș sucește,
Sus îl opintește,
Gios încă-l izbește
Și-n genuchi îl pune
Și capu-i răpune.
Iar ungurii toți,
Lui Ianuș nepoți,
Stau încreminiți,
De moarte-ngroziți.
Mihu mi-i trezește
Ș-astfel le grăiește :
„Voi, copiilor,
Haraminilor !
Care s-a afla
De va rădica
Buzduganul meu
Cît este de greu,
Durdulița mea
Cît este de grea
Și zealele mele

^{a)} Ființi fantastice carele figurează adese în poveștile populare.
În locul acestor două versuri unii cîntăreți zic :

Ca doi voinicei,
Puișori de zmei.

Alții schimbă compararea și spun :

Ca doi negri tauri
Și ca doi balauri.

Cît îmi sînt de grele,
Acela să vie
Cu mine-n frăție,
Ca să vitejească^{a)},
Numele să-i crească!“
Ungurii se-ntrec,
La pămînt se plec
Și-n zadar se-ncerc!
Nici unul nu poate
Să rădice-n spate
Armele culcate,
Cu-aur îmbrăcate,
Cu fer ferecate.
„Voi, mișeilor,
Haraminilor!
Codrul mi-l lăsați,
Giugul apucați,
Că nu sînteți voi,
Nu sînteți ca noi,
Oameni de mîndrie,
Buni de vitejie,
Ci oameni de gloată,
Buni de sapa lată.“
Și cum zice,-ndată
Mihul cel voinic
Cu degitul mic

^{a)} Cîntărețul care la începutul baladei numea pe Mihu *vătăjel de lotru* cînta în locul versurilor de mai sus pe aceste următoare :

Ca să vitejească
Și-n frunzi să hoțească!

Tot acela zice mai departe :

Că nu sînteți voi,
Nu sînteți ca noi
Buni de haiducie,
Vrednici de hoție,
Ci de sapa lată
Și de cea lopată.

Dupe ideea mea, balada lui Mihu este de preferat așa cum este aice prescrisă și cum mi-au cîntat-o un vîntător de la Bicz, pe malul Bistriței, anume Ștefan Nour. Eroul baladei e despoiat de nuanțele hoției și rămîne cu nobila figură al unui cavaler din secolii de mijloc.

Armele-și rădică,
Pleacă pe potică
Cu murgul voios
Pin codrul frunzos.
Și-n urmă-i vuiște,
Codrul clocotește
De-un mîndru cîntic.
Cîntic de voinic,
De-un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună frumos!

TOMA ALIMOȘ

Departe, frate, departe,
Departe și nici prea foarte,
Sus, pe șesul Nistrului^{a)},
Pe pământul turcului ;
Colo-n zarea celor culmi,
La groapa cu cinci ulmi
Ce răsar dintr-o tulpină
Ca cinci frați de la o mumă,
Ședea Toma Alimoș,
Boier din Țara-de-Jos ;
Ședea Toma cel vestit
Lângă murgu-i priponit,
Cu țarușul de argint
Bătut în negru pământ^{b)},
Și pe iarbă cum ședea,
Mîndră masă-și întindea
Și tot bea și veselea
Și din gură-așa zicea :
„Închinare-aș și n-am cui !^{c)}

a) În partea Basarabiei de jos, ce purta numele de Bugeac.

b) Pământul din țările locuite de români e vestit pentru cuabilitatea sa mănoasă. E un soi de pământ vegetal, negru și gras, care dă roade îmbielșugate. De aceea românii l-au sanctificat în gîndul lor și îi zic *sîntul pământ ! el te hrănește, el te adăpostește, el te învește !* Vechii romani da pământului numele de *mamă*.

c) Una din mulțămirile românului e de a închina pîn-a nu bea. Cuvintele obicnuite la asemenea închinări sînt : *Noroc să deie Dumnezeu !, și la anul cu bine !, voie bună cu belșug și cu opt boi la plug* etc.

Închinare-aș murgului,
Dar mi-e murgul cam nebun
Și de fugă numai bun,
Închinare-aș armelor,
Armelor surorilor,
Dar și ele-s lemne seci,
Lemne seci, oțele reci!
Închina-voi ulmilor,
Urieșii culmilor,
Că sînt gata să-mi răspunză
Cu freamăt voios de frunză,
Și-n văzduh s-or clătina
Și mie s-or închina!“
Iată, mări, cum grăia,
Că-n departe auzea
Un nechez ce nechezea
Și se tot apropia.
Toma-ncet mi se scula,
Peste cîmpuri se uita
Și zărea un hoțoman
Pe-un cal negru dobrogean^{a)},
Un cal sprinten voinicesc...
Plătea cît un cal domnesc.
Hoțomanul nalt, pletos^{b)},
Cum e un stejar frunzos,
Era Mane cel spătos,
Cu cojoc mare, mișos,
Cu cojoc întors pe dos^{c)},
Și cu ghioaga nestrugită,
Numai din topor cioplită.
El la Toma-ncet venea
Și din gură-așa-i grăia :
„Alei ! Toma Alîmoș,

^{a)} Caii din Dobrogea erau cunoscuți pentru calitatea lor ca și acei din Bugeac. Erau un soi de cai sălbatici crescuți în cîmpiile pustii din Dobrogea și de soi tătăresc.

^{b)} Pletele sînt un semn de bărbăție în ochii românilor. Ei le poartă lungi și se mîndresc de dinsele. Una din cele mai adînci măhniri a flăcăilor ce sînt luați la oaste este că disciplina militară îi silește a se despărți de podoaba firească a capului.

^{c)} Se zice de un om aprins de mînie că și-au întors cojocul pe dos.

Țoiier din Țara-de-Jos,
 Ce ne calci moșiele
 Și ne strici finețele ?^{a)}
 Țoiier Toma Alimoș
 Îi da plosca cu vin roș :
 „Să trăiești, Mane fărtate !^{a)}
 Dă-ți mânia după spate
 Ca să bem în giumătate.”^{b)}
 Mane cu stînga lua,
 Cu dreapta se înarma,
 Paloșul din sîn scotea
 Și-așa bine-l învîrtea,
 Și-așa bine mi-l chitea,
 Că pe Toma mi-l tăia
 Pe la furca peptului,
 La încinsul brîfului,
 Deasupra buricului,
 Unde-i greu voinicului.^{c)}
 Toma crunt se oțerea...
 Manea-n scări se-nțepenea,
 Dos la fugă și punea.
 „Alelei ! fecior de lele !
 Căci răpiși zilele mele !
 De te-aș prinde-n mîna mea,
 Zile tu n-ai mai avea !“
 Și cum sta de cuvînta,
 Mațele și le-aduna,
 În coșuri și le băga,
 Pe deasupra se-ncingea
 Și la murgu-i se ducea
 Și cu murgu-așa grăia :
 „Alelei ! murguleț mic,
 Alei ! dragul meu voinic !
 De-ai putea la bătrînețe

^{a)} Cuvîntul *fărtat* e compus din cuvintele *fără* și *tată* și înseamnă *bastard*.

^{b)} Adică să deșarte plosca fiecare pe giumătate. Încă o dovadă de plăcerea ce are românul a împărți cu altul bunurile de care el se bucură.

^{c)} Adică unde atîrnă greutatea armelor purtate la pept în-cingătoare.

Cum puteai la tinerete !"
Murgul ochii-și aprindea,
Nechezea și răspundea :
„Iată coama, sai pe mine,
Și de-acum te ține bine,
Să-ți arăt la bătrînețe
Ce-am plătit la tinerete !"
Toma iute-ncăleca.
Dupe Mane se lua
Și mereu, mereu striga :
„Alelei ! murguleț mic,
Alei ! murgul meu voinic,
Așterne-te drumului
Ca și iarba cîmpului
La suflarea vîntului !"^{a)}
Murgul mic se așternea,
Mane-n lături se zărea,
Toma turba și răcnea :
„Tăiatu-m-ai tîlhărește,
Fugitu-mi-ai mișelește.
De te-aș prinde-n mîna mea,
Zile tu n-ai mai avea.
Stăi pe loc să ne-ntîlnim.
Două vorbe să grăim,
Două vorbe oțelite,
Cu paloșile grăite !"
Mane-n lături tot fugea,
Iară Toma-l agiungea
Ș-așa bine mi-l chitea
Că din fugă mi-i tăia
Giumătate-a trupului
Cu trei coaste a negrului !
Mane-n două jos cădea,
Toma murgului zicea :
„Alelei ! murguleț mic,
Alei ! dragul meu voinic !
Ochii-mi se painginesc,
Norii sus se învîrtesc.

^{a)} Icoana vie și admirabilă de fuga calului. În toate baladele unde se pomenește de alergări de cai, poeții poporului se întrec în imagini de o sublimă frumsețe.

Te grăbește,-aleargă, fugi
Și ca gîndul să mă duci^{a)}
Colo-n zarea celor culmi,
La gropana cu cinci culmi,
Că eu, murgule,-oi muri,
Pe tine n-oi mai sări !
Iar cînd sufletul mi-oi da,
Cînd nu te-oi mai desmierda,
Din copită să-ți faci sapă,
Lîngă ulmi să-mi faci o groapă
Și cu dinții să mă-apuci,
În tainiță să m-arunci.
Ulmii că s-or clătina,
Frunza că s-a scutura,
Trupul că mi-a astupa !^{b)}

a) În povestii caii feților-frumoși îi întrebă totdeauna cum să-i ducă : *ca vîntul, ori ca gîndul ?*

b) Unii din cîntăreți numesc pe Toma Alimoș Toma a lui Moș și adaogă următoarele versuri la fînitul baladei :

„Și să cați, murgule,-n zori
Să-mi găsești vro două flori,
Și la cap, și la picioare
Să-mi sădești cite o floare.
Una, floare de bujor
Ce pare că arde-n dor,
Și alta de busuioc
Ce oprește mîndra-n loc.
Apoi, dragă, să-mi nechezi,
Apoi să te depărtezi
Și să mergi la cîmp, la noi,
Unde-am născut amindoi.
Nime frîul să nu-ți puie,
Nici pe tine să se suie.
Iar de-i vedea tu pe gios
Un voinic tînăr, frumos,
Cu păr lung și gălbior,
Să știi că mi-e frățior.
Tu să-l lași ca să te suie,
Mîna-n coamă să ți-o puie,
Și să-l porți, murgule, bine,
Cum m-ai purtat și pe mine,
Și să-l primblî aici pe culmi
Țoț la umbră istor ulmi !“

ROMÂN GRUE GROZOVANUL

I

Sus, pe cîmpul Nistrului,
Sub poalele ceriului,
La coada Ialpăului^{a)},
Unde fat' zmeoaicele^{b)}
Și s-adun zărnoaicele,
Și s-adap leoaicele,
Multe-s, frate, și mai multe
Corturi mari, corturi mărunte !
Iar în chiar mijlocul lor
Naltă-se-un cort de covor,
Un cort mare și rotat,
Poleit și narămzat,
Cu țăruși d-argint legat,
Parcă-i cort de împărat !^{c)}
Dar înuntru cine șede ?
Dar în el cine se vede ?

^{a)} Ialpău, riu din Basarabia, ce se varsă în lacul numit Ialpuș.

^{b)} Ființi fantastice carele joacă un mare rol în basmele poporului.

^{c)} În broșura întâi a baladelor tipărite în Iași la anul 1852 se zice :

Un cort mare și rotat,
Mult e mîndru naramzat,
De țăruși de-argint legat
Cu sferi albe de mătășă...
Parcă-i cort de-mpărăteasă.

Ghirai, hanul cel bătrîn ^{a)},
Cu hamger bogat la sîn.
Mulți tătari stau împregiur,
Cu ochi mici, ca ochi de ciur,
Și stau toți îngenucheți
Pe covor cu perii creți.
Iar la ușa cortului,
Sub stejarul mortului ^{b)},
Este-un biet român legat,
Legat strîns și ferecat
Ca un mare vinovat.
Român Grue Grozovanul,
Român Grue Moldovanul,
Care-a sărăcit pe hanul.
Doi tătari țeapa-i gătesc,
Doi amar mi-l chinuiesc,
Dar el cîntă-n nepăsare,
Parcă-ar fi la masă mare,
Și dă semn de veselie,
Parcă-ar fi la cununie !...
Iată mîrzăcițele ^{c)}
Și cu tătărițele
Că la hanul năvălesc
Și cu toate-așa-i grăiesc :
„Alei ! Doamne han bătrîn,
Cu hamger bogat la sîn !
Fă cu Grue ce vei face
Sufletul să ni se-mpace,
Că de cînd s-au rădicat
Și-n Bugeac Grue-au intrat
Mulți tătari el ț-au stricat

^{a)} Hanul de tătari purta denumirea de Gherai, ca un titlu de suveranitate, dupre numele celui întii șef al tătarilor care au luat Crîmul.

^{b)} Tradiția poporală spune de un cepac locuit de sufletul unui om ce fusese spînzurat de crengile lui. Oricine adormea la umbra acelu arbore făcea visuri de moarte carele se îplineau pînă în trei zile. Poate că stejarul mortului din baladă să fie chiar acel din tradiție.

^{c)} Adică nevestele mîrzacilor și a tătarilor de gloată. Mîrzaci erau de sînge hănesc și formau o castă puternică între tătari. Numele lor era Myrza.

Și tătarce-au văduvit,
 Fete mari au bătrînit,
 Bugeacul l-au pustiit,
 Bugeacul pe giurătare
 Și Crîmul a treia parte!“
 Ghirai, hanul cel bătrîn,
 Trage pala de la sîn
 Și cu glas crunt de păgîn ^{a)}
 Zice lui Grue Român :
 „Ale! Grue viteaz mare!
 De la mine n-ai iertare.
 Spune-n calte-adevărat,
 Mulți tătari tu mi-ai stricat?“
 „Ale! Doamne, han bătrîn,
 Lasă cel hamger la sîn,
 Că eu sînt pui de român
 Și nu-mi pasă de-un păgîn!
 De-i iertare sau de nu-i,
 Tot cu dreptul vreu să-ți spui
 Că de cînd m-am rădicat
 Și-n Bugeac eu am intrat,
 Mulți tătari, zău! ți-am stricat
 Și tătarce-am văduvit,
 Fete mari am bătrînit
 Și Bugeac am pustiit,
 De bahmeți l-am sărăcit ^{b)},
 Bugeacul pe giurătare
 Și Crîmul a treia parte.

^{a)} Româniile da numele de păgîn la toate neamurile ce nu erau de relegea lui și cu care se găseau în lupte.

^{b)} *Bahmet* sau *bahamet*, cuvînt de origină tătară, ce denumește caii din Bugeac.

O mare parte din Basarabia poartă numele de Bugeac, de pe timpul năvălirii tătarilor în sînul ei în urma moartei lui Ștefan-vodă. Cîmpiile Bugeacului hrăneau înainte un soi de cai sălbatici ce erau foarte aprețuiți de turci și de tătari. Asemine și în Dobrogea, pe malul drept a Dunărei, în față cu Basarabia de gios, se găseau herghelii de soi bun. Caii cei mai buni, însă, cei mai frumoși la făptură și mai spornici la pas erau caii din Moldova.

Cantimir zice în *Descrierea Moldovii* că turcii au un proverb care pomenește de frumuseța tinerilor persiani și de agerimea cailor moldoveni. Acei cai erau foarte căutați de unguri și de leși pentru remonta cavaleriei.

Iar Nistrul cînd l-am trecut,
Pod pe dînsul am făcut,
Ca să duc, să car la noi
Averile de la voi ;
Să duc care mocănești
Cu copile mîrzăcești
Și cu roabe tătărești.
Alei ! Doamne, han bătrîn,
Lasă cel hamger la sîn
Și-mi dă moarte de român,
Nu-mi da moarte de păgîn.
Las' să mă mărturisesc
Și de suflet să-mi grijesc
La un popă creștinesc
Care zice din psaltire
În cea sfîntă monastire,
Că mult sînt eu vinovat,
De păcate încărcat ;
C-am curvit cu sora ta
Ș-am răpit pe fiica ta,
Ș-am ucis pe frate-tău^{a)},
Viteaz mare cît un leu
Care-a fost dușmanul meu !
Ghirai, hanul cel bătrîn,
Uită hamgerul la sîn
Și cu glasul oțerit
Pe loc au și poruncit
La mîrzaci de cei mai mari
Și la cincizeci de tătari
Pe Grue să-l ducă-ndată
La cea monastire naltă !

^{a)} Unii din cîntăreți adaog mult la faptele lui Grue, după cursul inspirărei și citeodată după nevoia rimei. Astfel, în ediția baladelor din 1852 se cetește următoarele :

Am curvit cu sora ta,
Ș-am ucis pe maica ta,
Ș-am tăiat pe frate-tău
Și am ars pe tatăl tău.

Este însă de presupus că Ghirai hanul, ce era bătrîn, nu mai avea nici tată, nici mamă pe timpul lui Grue.

Tătărimea purcedea
 Și pe Grue mi-l ducea
 La cel popă creștinesc,
 Sfînt cu chipul omenesc,
 Care zice din psaltire
 În cea sfîntă monastire.
 Dacă videa și videa,
 Grue vreme nu perdea,
 Două cruci numai făcea,
 „Doamne-agiută !“ el zicea,
 Bardă-n mîină apuca
 Și-n tătari se arunca
 Ca un vînt înviforat
 Într-un lan de grîu uscat.
 „Aman !“ ei cu toți răcnea^{a)}
 Și din față-i toți perea !
 Dacă videa și videa,
 El în grabă se ducea
 Chiar la grajdul hanului,
 Hanului tătarului.
 Cînd la grajdi el ce zărea ?
 Un bahmet ce tot sărea,
 Un căluț cam pătrărel,
 Ieșea-n vară cincărel.
 Grue mi-l apropia,
 Mîina-n coamă că-i punea
 Și-n podele-l azvirlea,
 Așa cal nu-i trebuia !
 Dar colo, cît colo,-n fund,
 Iată-un negru cam rotund,
 Care soare n-au văzut
 De cînd mă-sa l-au făcut.^{b)}
 La el Grue se ducea,
 Mîina-n coamă că-i punea
 Din loc nici că mi-l clintea !

^{a)} *Aman* e strigătul turcilor și a tătarilor cînd ei se află față cu un pericol. *Aman* însemnează : „*Grație !*“

^{b)} Vezi nota din balada lui Serb-Sarac [în ediția de față, nota ^{d)} de la p. 128].

Așa cal îi trebuia.
El afară mi-l scotea,
Frumușel mi-l înșăua,
Înșăua și-l înfrîua
Și pe ochi îl săruta
Și pe dînsul s-arunca,
Trei dezbinuri că mi-i da,
Scînteii verzi din ochi îi da^{a)},
Și deodată s-arăta
Chiar la ușa cortului,
Sub stejarul mortului.
Ghirai han cît îl videa
Ofta greu și mi-i zicea :
„Aleii ! Grue, viteaz mare !
De la mine ai iertare
De vrei numai să te prinzi
Negrul meu să nu mi-l vinzi,
Să nu-l vinzi la ungurean,
Nici la turc țarigradean.
Să nu-l vinzi nici la litean^{b)},
Că liteanu-i om viclean.
Ci să-l vinzi la un român,
Că-i om drept și bun stăpîn
Și de mină mai dănos
Și de suflet mai duios.^{c)}
El pe negrul de-a avea,
Tot de nunți mi l-a ținea.

^{a)} Caii din baladele și din povestele populare sînt hrăniți cu jărat și scot scînteii de foc pe ochi și pe nări cînd se aprind la fugă. A scoate însă scînteii verzi însemnează a simți o durere vie.

^{b)} *Litean* sau *litfean*, locuitor din Litfania. Desele războaie ce avură moldovenii cu leșii, daunele ce făceau acestii în țară cînd năvăleau și numeroasele lor călcări peste tractatele de pace au dat cuvîntului litfă o semnificare foarte uricioasă. Litfă e sinonim de neam rău și fără credință.

^{c)} În ediția baladelor de la 1852, cu greșală s-au tipărit următoarele versuri :

Să nu-l vinzi la vrun muntean
Că munteanu-i om viclean.

Adevăratul cîntic bătrînesc, precum l-am aflat de la un cîntăreț orb din satul Bohotinu, anume Neculai Nastasi, pomenește de litfean, iar nu de muntean.

Eu la dînsul l-oi videa
 Ori la nunți, ori la război,
 Cînd ne-om lupta noi cu voi.
 El că mi l-a dăru
 Sau că i l-oi cumpăni
 De trei ori cu venetici,^{a)}
 Venetici de cîte cinci.“
 Român Grue cam rîdea
 Și din gură răspundea :
 „Alei ! mări, han bătrîn !
 Ori nu știi că sînt român ?
 De-s român, sînt frate bun^{b)}
 C-orice cal viteaz nebun !
 Iar de ai bahmeți fugari
 Și de ai voinici tătari,
 Bahmeți iuți să mă gonească,
 Tătari crunți să îndrăznească,
 Dă-le voie, dă-le știre
 După mine să se înșire
 Și s-alerge să m-agiungă
 Pe cîmpia astă lungă.“

III

Ghirai hanul semn dedea,
 Tătărimea purcedea
 Pe cel cîmp nemărginit
 Cu negară învelit
 Și cu troscot coperit.
 Tătărimea se-nșira
 Și fugînd se resfira
 Cîte unul, unul, unul
 După negrușor nebunul,
 Negrișor fugea, fugea,
 Cum se fuge nu fugea,
 Ci sărea tot iepurește
 Și-alerga tot ogărește,

^{a)} Galbini de Veneția, ducați mari de cîte cinci unul, ce se numesc lești.

^{b)} Admirabilă caracteristică a românului de pe timpul vitejei.

Nechezînd tot voinicește.
Aleii voi tătari păgîni,
Vi s-au stins ziua de minii !
Iată Grue dă-napoi
Și s-aruncă pîntre voi
Ca un vînt înviforat
Într-un lan de grîu uscat ;
Și cu negrușor nebulul
Vă ie unul cîte unul
Și din fugă vă cosește,
Și vă taie chip snopește^{a)},
Și de-averii vă curățește,
Și de boală vă scutește,
Și vă lasă-n urma lui
Ca momii de-a cîmpului !
Apoi Grue se pornește
Și-n Moldova se ivește
Ca un soare ce-ncălzește,
Încălzește și rodește,
Că mult bine-n lume face
Sufletul să și-l împace.

Creștinează^{b)}

Și botează,

Dă de fin

Cîte-un tretin

Și de fină

O tretină.

Și cunună fete mari
Fără grijă de tătari,
Și rădică monastiri
Pentru timp de năvăliri^{c)}.

^{a)} Adică îi taie snopuri, snopuri, ca grîul.

^{b)} Românii sînt foarte bucuroși de cumătrie, giudecînd dupre marele număr de cumătre ce se găsesc în fiecare sat. Ceremonia botezului dă loc la serbări voioase, cu mese mari și cu hore.

^{c)} Monastirile ce se ridicau în timpurile grele a luptelor noastre cu vecinii erau destinate a fi și templul lui Dumnezeu și locuri de adăpostire pentru bătrîni, pentru femei și copii cînd năvăleau dușmanii în țară.

De aceea monastirile aveau ziduri mari ca niște cetăți, baște boltite și tainițe pentru ascunderea sculelor, și erau mai mult clădite în locuri retrase, prin munți și în fundul codrilor.

Iar pe negrul sprintenel
Îl face frate cu el,
Că românul-i frate bun
C-orice cal viteaz nebun !

CODREANUL

I

Frunzuliță de dudău ! ^{a)}

^{a)} Cele mai multe dintre cîntecile populare încep cu *frunză verde*. Aceasta provine din iubirea românului pentru natura înverzită. Primăvara, cu ceriul ei albastru, cu dulcea sa căldură, cu însuflețirea ce ea aduce lumii amorțită de viforele iernii, naște în inima românului doruri tainice, porniri entusiaste carele îl fac a uita suferințele trecutului și a visa zile de iubire, de vitejie.

Lui îi place, cînd vine primăvara cea verzie, a se întinde pe iarbă, a se rătăci pînă lunci și codri, a cînta și a pocni din frunze, a se scărda în lumina soarelui și în aerul parfumat al cîmpului. Frunza cea nouă îi însufleă cîntice pline de o melancolie adîncă, ce exprimă jalea unui trecut de mărire și aspirarea către un viitor măreț.

Frunza verde ce încunună cîntecile populare servă totodată de caracteristică cînticului. Astfel, cînd subiectul este eroic, cînd el cuprinde faptele unui viteaz, poetul alege frunzele de arburi sau de flori ce sînt în potrivire cu puterea și cu tinereța, precum frunza de stejar, frunza de brad, frunza de bujor, căci voinicii baladelor sînt nați ca bradul, tari ca stejarul și rumeni ca bujorul. Cîntecile de iubire se încep cu frunzele de lacrimioară, de sulcină, de busuioc, pentru că aceste flori, după crederea poporului, au o menire farmecătoare. Cînd e cînticul de durere sau de moarte, el preferă frunzele de mărăcină, de mohor etc.

În legendele și în baladele unde figurează copile frumoase, aceste sînt întovărășite de cele mai gingașe flori ale cîmpiilor, poetul le încunună cu ghirlande mirositoare de frunzi de violele, de trandafiri, de micșunele etc., și astfel se poate cunoaște subiectul unui cîntic chiar de la cel întii vers.

Românii dovedesc prin această formă poetică ale improvizațiilor lor o și mai strînsă rudire cu frații lor din Italia, căci în cîntecile populare ale umbrilor, ale ligurilor, ale picenilor și ale piemontezilor, frunza e înlocuită prin floare. De pildă :

S-au aflat la Movilău ^{a)}
De Codreanul cela rău
Că se primblă pin ponoare,
Pin potice fără soare,
Cu sarică bocșănească
Și căciulă țurcănească,
Nime să nu mi-l cunoască.
Mult e mîndru, sprintenel
Cel voinic, cel voinicel !
Și tot cată-un călușel
Roibuleț, cu părul creț,
De-a lui Codrean drăguleț.
Mult aleargă, s-ostenește,
Cal pe gînduri nu găsește ;
Cîți fugari i s-arăta,
El de coamă-i apuca,
Peste tufe-i arunca.
Dacă videa și videa
Că norocul nu-l slujea,
În baltag se rezema,
Colea-n vale se lăsa,
Colea-n vale, la strîmtoare,
Unde trec mocani cu sare. ^{b)}
Iar în drum cît se punea,
C-un mocan se întîlnea

Fior de viole
Li vostri ochietti furono le strale
Che fece la ferita che mi dole etc.
Fior di cerasa
E d'una siepe de mortella e rosa
Io la vorré siepa 'la vostra casa.
Fior di mela
Vattene a casa che mamma ti chiama
Mamma ti chiama e lo mio core pena.
etc., etc.

^{a)} Oraș vechi din Basarabia, pe malul Nistrului.

^{b)} Mocanii de la munte fac din vechime și pînă astăzi, cu carele lor mari înhămate de herghelii întregi de cai, transporturi de sare și de mărfuri pin țară și la hotare.

Și din gură-așa-i grăia :
„Cale bună, măi muntene !”
„Mulțămim, frate Codrene !”
„Măi mocane, frățioare,
Nu ți-e roibul de schimbare ?
Să-ți dau chebea din spinare
Ș-un car mare plin de sare,
Un car mare cu opt boi
Să mergi bogat de la noi ?”
„Nu mi-e roibul de schimbare,
Nici mi-e roibul de vânzare,
Că cu mama roibului
Plătesc valea Oltului,
Și de-aș vinde pe roibul,
Aș plăti Movilăul.”
„Alelei ! mocănaș dragă,
De mine dorul se leagă.
Fă și tu pe dorul meu,
Că bun e cel Dumnezeu !
Dă-mi pe roibul drăguleț,
Că să cerc de-i șoimuleț,
De-i mi-a plăcea îmbletul,
Eu ți-oi da și sufletul.”
Mocănașul se pleca,
Codre-nașu-ncăleca...
Trei rugini el îi trăgea^{a)},
Astfel roibul meu fugea...
Văile se limpezea !^{b)}
Se ducea hoțul rîzînd,
Fugea roibul nechezînd,
Iar mocanul sta plîngînd
Și din gură tot zicînd :
„Alelei ! măi Codrenele !
Te vezi de pe sprincenele
Că ești făcător de rele.
Vin', Codrene, înapoi,
Dă-mi încălce cei opt boi,

^{a)} Adică îl lovi de trei ori cu varga ruginită a puștei, sau cu muchea ruginită a paloșului.

^{b)} Imagină minunată de repezimea calului.

Cîtiva bani de cheltuială
Și chebea de primineală.“
„Ba-ți fă cruce, măi mocan,
Zi c-ai cinstit pe Codrean,
Că de-oi veni înapoi,
În loc de car cu opt boi
Ți-oi da niște pumni zgîrciți
De ți-or părea bani găsiți.“^{a)}
Și s-au dus, s-au dus, s-au dus,
Pîn'ce soarele-au apus.

II

Frunză verde de alună,
Codreneaș cu voie bună
Se urca în deal la stîină,
Se urca și chiuia...
Toți ciobanii că fugea !
Numai unul rămînea,
Lîngă foc se întindea,
Bolnăvior că se făcea ;
Codreneaș îl pricepea
Și din gură-așa-i zicea :
„Mînca-te-ar lupii, cioban !
La ce te mai faci viclean,
Că ți-oi trage-un iartagan
De-i sări ca un șoldan !
Scoal' de-mi alege-un cîrlan,
Cîrlăneaș de la Ispas^{b)},
Tinerel, rotund și gras.“
El cîrlanul și-l lua,
La ciochine și-l lega
Și cu roibul iar pleca,
Și cu roibul se lăsa
Colo-n vale la Șanta,

^{a)} Ban găsit, ban vrăjit. Comoară găsită, belea nesfirșită, pro-
verburi.

^{b)} Din ziua Ispasului începe a se tăia miei pentru hrana po-
porului. De-acolo vine zicătoarea prin care cată a se mîngăia
bătrîni : Primăvara vede mai multe piei de miei decît de oi.

La Șanta, la crîșmăreasă,
Cu ochi mari de puică-aleasă.
Bea Codrean, se veselește,
Cu Șanta se drăgostește,
Și de plată nici gîndește.
Bea Codrean și poruncește,
Iar crîșmariu-ngălbinește
Și porunca-i împlinește.
„Măi bădiță, măi crîșmar !
Adă-o ploscă de Cotnar
Și una de Odobești
Dacă vrei să mai trăiești !“
Ploștele Codrean lua,
La obînc le anina,
Crîșmărița săruta,
Și cu roibul iar pleca,
Și cu roibul se lăsa
Deasupra Copoului^{a)},
Colea-n rediul Breazului,
Locașul viteazului.
El la umbră se punea,
Cîrlanu-ntreg și-l frigea,
Masă mîndră-și întindea,
Și mînca, bea, veselea,
De potiră nici gîndea !
Dar potira-l urmărea,
Potiră arnăuțească^{b)},
Cu iarbă vînătorească,
Unde-a da să nu greșească !
Codrenaș, cît o videa,
Plosca la gură-aducea,

^{a)} Copoul e un cîmp frumos în capătul Iașilor, locul de primblare a societății fostei capitală. Dincolo de acest cîmp se găsește rediul Breazului.

^{b)} Arnăuții au fost mult timp în serviciul domnilor și ai boierilor. La început ei formau o guardie domnească îmbrăcată numai în haine cusute cu fir. Mai pe urmă ei fură întrebuițați de agie ca potirași în contra hoților ce țineau drumurile. Unul din șefii lor cei mai vestiți au fost Bimbașa-Sava. În fine, de cînd cu formarea miliției române, ei au rămas ca slugi de paradă la unii din boieri. Meseria lor consistă numai întru a fi înarmați ca niște arsenaluri și a figura astfel dindărăptul caleștelor.

Iar potira-i tot zicea :
„Dă-te, Codrene, legat,
Să nu te ducem stricat.“
Codreneaș le răspundea :
„Mielu-i gras, ploscuța-i grea,
De sînteți niscaiva frați,
Iată masa și mîncăți !“^{a)}
Arnăuții se izbea,
Armele de foc scotea
Și-n Codrean le slobozea...
Peptul lui Codrean sărea !
Iar el rănile-și strîngea,
Plumbii din carne-și scotea,
Cu ei durda-și încărcă
Și din gură-așa striga :
„Alelei ! țilhari păgîni !
Cum o să vă dau la cîni,
Că de-atîta sînteți buni !“
Apoi durda-și întindea
Și-n plin durda lui pocnea.
Potirașii gios cădea,
În sînge se vîrcolea.
Iar Leonti-Arnăutul,
Înghiți-l-ar pămîntul !
Nasturi de-argint că scotea^{b)}
De-ncărca o șușanea^{c)}
Și-n Codrean o slobozea,
Pe Codreneaș mi-l rănea !
Voinicelul meu turba,
În durdă se rezema,
Baltagul și-l rădica,
În Leonti-l răpezea
Și capul îi retezea.
Capul de-a dura sărea,

^{a)} Răspuns caracteristic al unui din cele mai nobile obiceiuri române, obiceiul ospetiei. Oricînd vede cineva o masă întinsă și zice : „Masă bună !“, stăpînul mesii răspunde : „Poftim la dînsa !“

^{b)} Poporul crede că sînt zale vrăjite pe care numai gîlontii de argint le poate străbate.

^{c)} Pușcă lungă arnăutească.

Singele bolborosea,
Trupul metanii făcea.
Dar Codreanu tot slăbea,
Pe genuchi bietul cădea,
În palme se sprijinea,
Și potira mi-l prindea,
Lega-s-ar moartea de ea !

III

Frunză verde de măcieș,
Pe Codreanu-l duc la Ieși,
La domnul, la Ilieș.^{a)}
Și mi-l duc într-un divan
Unde domnul cu caftan
Și pe cap cu gugiuman
Sta culcat pe-un buzdugan
Lîng-un grec țarigradean^{b)}.
„Măi Codrene, voinicele,
Spune tu domniei mele,
Mulți creștini ai omorît
Cît în țară ai hoțit ?“
„Domnule, măria-ta !
Giur pe Maica Precista,
Eu creștini n-am omorît
Cît în țară-am voinicit,
Vreun creștin de-l întilneam,
Averile-i împărțeam.
Cu doi cai de-l apucam,
Unu-i dam, unu-i luam.
Mîna-n pungă de-i băgam,
Giumătate-o deșertam.

^{a)} Este de prezumat că balada pomenește de Alexandru Iliș carele a domnit în al XVII secol, 1666.

^{b)} Adică grec din Fanar, unul din acei intriganți servili carii au sădit în inimile românului ură și dispreț în contra grecilor, atît prin bîntuirile ce au cauzat țării în timp de mai mult de un secol, cît și prin corumperea năravurilor ce au lăsat în urma lor !

Unde videam săracul,
Îmi ascundeam baltagul
Și-i dam bani de cheltuială
Și haine de primineală.^{a)}
Iar unde zăream grecul,
Mult îmi ardea sufletul
Pin'ce-i retezeam capul !
În cap mîna că-i puneam,
La pămînt îl aduceam,
Căpățîna i-o taiam
Și la corbi o giuruiam !“
Cel grec mîndru, coroiat,
Ce ședea cu domnu-n sfat,
Pe Codrean cît l-auzea,
La față se-ngălbinea,
Pe covor îngenuchea
Și din gură-așa grăia :
„(De-a mai fi Codrean vro vară,
Îmi scoate grecii din țară.)
Domnule, măria-ta !
Pe Codreanul nu-l ierta,
Că el capul ți-a mînca
Și foc tîrgului ți-a da
Și pe doamna ți-a fura.“
Domnul că se spăria,
Semn calăului făcea.
Iar Codreanu priceputul,
Priceputul și pățitul,
Semnul domnului zărea
Și din gură-așa grăia :
„Domnule, măria-ta !
Tu pe greci nu asculta,
Că ei viața ți-or scurta,
Grecu-i fiară dușmănoasă,
Grecu-i limbă veninoasă,

^{a)} A se primeni în haine nouă este un privilegiu de a primi urări de fericire și de sănătate din partea cunoștinților și a neamurilor. Acestii zic : „Să le porți sănătos și voios !“

Greco-i boală lipicioasă
Ce pătrunde pîn' la oasă!^{a)}
Iar de vrei tu să mor eu,
Mai lungește veacul meu
Să mă-mpac cu Dumnezeu.
Las' să mă mărturisesc,
De moarte să mă gătesc
Și s-ascult slujba cea mare
Din gura popii Macare!“
Domnul pe gînduri cădea,
Semn armașului făcea ;
Porțile se deschidea,
Iar Codreanu-n gîndul său
Zicea : „Bun e Dumnezeu!“

IV

Frunză verde de bujor,
La biserică-n pridvor
Sta Codreanu frățior
Cu butucul de picior.^{b)}
Popa slujbele-i cetea,
De moarte mi-l pregătea.
Codreanaș se umilea
Și popii, gemînd, zicea :
„Părinte, sfinția ta !
Mai desleagă-mi pe dreapta,
Să-mi fac cruce cu dînsa,
Să-mi fac cruce, să mă-nchin,
Ca să mor ca un creștin.“

^{a)} Aceste versuri aduc aminte pe acele din Eneida : *Timeo Danaos et dona ferentes* ; și pe acel a poetului italian : *O, vili, o, superbi, ma infami sempre!* Unii dintre cîntăreți pomenește de turc în loc de grec și, prin urmare, Codreanu zice :

Domnule, măria-ta,
Pe străini nu-i asculta etc.

Vezi partea I a baladelor, ediția din 1852.

^{b)} Pedeașa butucului, obicinuită în Orient, se aplica culpașilor chiar la romani. Între ruinele orașului Pompeia s-au găsit într-o închisoare osemintele a doi oameni prinse într-un mare butuc de bronz.

Popa dreapta-i dezlega,
El în sîn mîna-și băga,
Dalb de paloș că scotea,
De butuc că-l și trîntea,
Și butucul deschidea ;
„Alelei ! tilhari păgîni,
Cum o să vă dau la cîni,
Că de-atîta sînteți buni !“
Cum zicea, așa făcea,
Potira măcelărea
Și la curte se-ntorcea
Și-n glas mare-așa zicea :
„Domnule, măria-ta !
Ian deschide-ți fereasta,
Să ne videm fețele,
Să ne-auzim vorbele.
Să știi, doamne, să știi bine
Că nu-i vrednic pentru tine
Să omori voinici ca mine !“
Domnul fața și-aprindea^{a)}
Grecu-n beciuri s-ascundea,
Curtenii cu toți sărea,
Poarta curței închidea.
Codrenaș, dacă videa,
Paloșul și-l zinghenea^{b)}
Și deodată chiuia :
„Alelei ! cal roibuleț,
De-a lui Codrean drăguleț !
Unde ești, voinicule,
Să-mi mai scapi tu zilele !“
Iată roibu-l auzea,
Iată roibu-l nechezea,
De la iesle se smunca,
La glas de stăpîn venea,
Venea vesel, nenșăuat,
Nenșăuat și nenfrînat,
Zbura vesel pe pămînt,
Narea-n vînt și coama-n vînt.

^{a)} Adică i se cuprinse obrazul de roșăta mîniei.

^{b)} Adică cerca ascuțitul cu unghia ca să se încredințeze de sună a armă ruginită sau oțelită.

Codreneaș se-nveselea,
Pe el iute se-azvîrlea,
Pintre glonțuri viu trecea,
Zid de peatră nalt sărea
Și, sărînd, așa zicea :
„Rămii, doamne, pe domnie,
Eu mă duc în haiducie !
Rămii doamne, sănătos,
Că tu vrednic nu mi-ai fost.
Iliaș, rămii cu bine,
Că nici tu nu ești de mine
Și nici eu nu sînt de tine !“

Scăpatu-mi-au voinicul !
Eu mă-nchin cu cînticul
Ca codrul cu freamătul,
Că roibul cu îmbletul,
Roibul sare zid în loc,
Scoate voinicul din foc.
Codrul frunza-și îndesește,
Pe voinic îl mistuiește.
Rămîneți în veselie,
Ca Codreanu-n haiducie,
Și-mi faceți parte și mie. ^{a)}

^{a)} Unele din balade se termină cu o urare adresată ascultătorilor. Strămoșii noștri iubea să auză cîntice de vitejie, și la mesele lor aduceau cîntăreți ce le spuneau faptele domnilor vechi. Cîntarea acelor poezii se făcea într-un mod recitativ. Balada se zicea. Astfel mi-au zis mie balada lui Codrean orbul din Bohotin, Neculai Nastasi.

VIDRA

I

Frunză verde peliniță,
Pe cel deal, pe cea colniță,
Primblă-mi-se-o cătăniță
Cu doi bani în punguliță,
Și cu doi în buzunari,
Cu doisprece lăutari,
Și cu doi, trei călușei
Încărcați de gălbinei.
Iar cu dînsa se afla,
Tot pe lună se primbla,
Stoian Șoimul, popă vechi ^{a)},
Cu potcapul pe urechi,
Ce s-au lăsat de popie
Și de sfînta leturghie
De s-au dat în haiducie.
El de mijloc o ținea,
Lîngă peptu-i o strîngea,
Și mereu o dismierda,

^{a)} Acest Stoian, care, după cum zice balada, s-au lăsat de popie și de sfînta leturghie de s-au dat în haiducie, nu a fost singurul hoț ieșit din sînul clerului. Pe la 1820 s-au mai ivit în țară un alt voinic de drumul mare, anume Andrii Popa, carele, cînd se întilnea cu potira, striga la tovarășii lui : „*Dați copii, în numele Domnului!*“ El a hoțit mai mulți ani, bătîndu-și joc de domnia lui Suțu, dar, în fine, a fost ucis în luptă de viteazul Mihai Cozoni, carele pîrîmise ordin de la vodă ca să prinză pe Andrii viu sau mort. Vezi în *Doine și Lăcrîmtoare balada lui Andrii Popa*.

Și mereu o săruta,
 Și lăutarii cînta,
 Cîmpii de se răsuna.
 Cînd fu cătră dimineață,
 Popa se spăla pe față,
 Barbă neagră peptina,
 La baltagu-i se-nchina
 Și pe Vidra mi-o trezea
 Și din gură-așa-i grăia :
 „Știi tu, Vidro, ce-am gîndit,
 Știi tu ce m-am socotit ?
 Suflecă mînice largi
 Și-mpletește la colaci. ^{a)}
 Fă colaci mari de doi saci
 Pentru cumnăței burlaci,
 Și-un covrig de un mertic
 Pentru cumnățel mai mic.
 Apoi haideți amîndoi
 Cu cotiga cu doi boi
 Peste codri, peste munți,
 La cei socri cam cărunți.“

^{a)} A da și a priimi colaci este una din vechile datini a țării. În toate împregiurările cele mai însemnate a vieții omului, la naștere, la botez, la înmormîntare, colacii nu lipsesc și ieu porții de mărime potrivită cu starea omului.

Cînd se naște un copil și se botează, părinții duc colaci nașului, și acesta dăruiește finului sau finei ceea ce-i dă mîna.

La înmormîntări se fac colaci mari ce întovărășesc pe mort, cu pompă, pînă la mormînt, și acolo sînt împărțiți la săraci.

Cuvîntul de colaci a agiuns cu vreme a fi sinonim de prezent, plocon. Așa, locuitorii de la țară au obicei a merge la stăpînii moșiilor cu *colaci* la zile mari, însă acei colaci sînt reprezentați prin ouă, pui de găini, faguri de miere, poame și miei.

În agiunul Sf. Vasilie, copiii și flăcăii plec pe la casele oamenilor ca să facă urări de Anul nou ; ei se numesc atunci colaieri ce merg cu colinda pin sat.

Iată una din acele urări numite plugul, ce obicuinuit se zice în agiunul Sf. Vasilie, împreunînd cuvintele cu sunet de telincă și cu ciocniri de fere de plug.

II

Amîndoi la drum pleca,
 Sus, la munte, se urca
 Și mereu boii-ndemna :
 „Hăi, Plăvan, hăi, Bourean,
 Giuncănași de-a lui Stoian.“
 Opintea boii mereu,
 Opintea și sufla greu,
 Și cotiga scîrțîia
 Și calea se-ngreuia.
 Iar pe cînd soarele-i sus,
 Pe cînd șoimul stă ascuns,
 Pe cînd umbra e scăzută
 Și se face nevăzută,
 Stoian popa se oprea
 Și de prînz el poposea
 În mijlocul codrului,
 Unde-i larg voinicului,
 În poiana înflorită,
 Cu frunzari acoperită,

URARE CU PLUGUL

Aho ! Aho ! plugul badei cu 12 boi.
 Boi bourei,
 În coadă cudălbei,
 În frunte țintați,
 În coarne-nferai,
 Pe pînteci bălani,
 Pe spate plăvani,
 Fiecare de cîte cinci ani.
 Minați măi, hăi, hăi !
 Badea c-un plug bine-mpănat
 Și tot cu fer ferecat,
 Tras de boi bourei,
 Voinicei ca niște zmei,
 S-au apucat de arat
 Zi de vară
 Pîn-in seară.
 Minați măi, hăi, hăi !

La luna, la săptămîna s-a dus badea să vadă grîul de-i răsă-
 rit, dar era de secerat.

Badea l-au săcerat,
 În girezi l-au adunat,
 Apoi l-au trierat
 Cu roibul, cu murgul,

Unde iarba se-mpletește
Și-n vîrf se găitănește.
Vidra masă că-ntindea,
Și la masă că ședea
Cu Stoian alătura.
Ei prînzea și veselea,
De nime grijă n-avea,
Dar păcatul mi-i păștea,
Pe Stoian îl zădărea
Și Stoian așa grăia :
„Oliolio ! mîndruța mea !
De cînd eu mi te-am luat,
Nici un cîntic n-ai cîntat.
Cîntă-ți, mîndro, cîntecul,
Că mi-e drag ca sufletul.“

Cu negrul, cu surul,
Și multo care-a încărcat
Și la moara din vale-a plecat.
Mînați măi, hăi, hăi !

Dar hoța de moară, ce păștea brîndușe pe costișe, dacă-a
văzut așa povară mare,

Puse coada pe spinare
Și fugi spre lunca mare.
Iar morariul meșter bun
Alerga ca un nebun
Și striga, mereu striga :
„Na, morișca, na, na, na“ ;
Moara tot hodorozea
Și pin apă tot fugea.
Mînați măi, hăi, hăi !

Iar lelea morăriță, bună meșterită, suflecînd minici și ca-
trînța :

Luă un cojoc mișos
Și mi-l îmbracă pe dos
Cu tărițe, cu cojițe,
Prinse moara de costișe.
Ș-o apucă de călcii
Ș-o puse pe căpătii.
Lovî c-un ciocan în șele
De o dete pe măsele ;
Atunci moara s-a pornit,
Roșilo și le-a-nvîrtit
Și pe loc a măcinat
Tot grîul cel săcerat.
Mînați măi, hăi, hăi !

„Ale! frate, dragul meu !
Nu mai pofti să cînt eu,
Să-ți cînt cîntic haiducesc,
Cu viers dulce femeiesc.
Eu dacă ți l-oi cînta,
Apele s-or turbura,
Brazilii mi s-or scutura,
Munții mi s-or clătina,

S-a sculat apoi nevasta bădicăi și s-a dus în cămară,

A scos o sită de sfară
Și-i păru că-i prea rară.
Ea s-a dus iar în cămară
Și a scos o sită deasă,
Tot cu firuri de mătăasă,
Minați măi, hăi, hăi !

Frămîntat-au ș-au dospit.
Și cuptoriul l-a împlut,
Și colacii au crescut.
Apoi lelea c-o lopată
Tras-au unul mare-n vatră,
Un colac, rotund, frumos,
Alb ca fața lui Hristos,
Și mi l-a rupt drept în două
Ca să ni-l deie tot nouă...
De urat am mai ura,
Dar ne temem c-a-nsera,
Și-s cărărele-ncurcate,
Și casele depărtate.

Aho ! Aho ! plugul badei cu 12 boi
Iată-ne sosiți la noi.

Unii mai adaog și următoarele versuri :

Noi din suflet vă dorim,
Acum și pînă murim,
Cîto paie sus pe casă,
Atîția galbini pe masă,
Cîți cărbuni în cel cuptori,
Atîți mindri gonitori,
Cîto fira în manta,
Atîte vaci a fâta.

URARE DE DIMINEAȚA ANULUI NOU

Anul nou cu fericire,
Vă dorim și cu-nflorire,
Ca merii,
Ca perii
În mijlocul verii.

Văile or răsuna
Și pe noi ne-a-ntîmpina
Păunașul codrilor,
Voinicul voinicilor,
Iubitul nevestelor,
Drăgălașul fetelor.“
„Las' să vie, că nu-mi pasă,
Eu că l-oi pofti la masă,
Și de-a mai vrea altă hrană,
I-oi da trei baltași pomană.“

III

Puse Vidra a cînta,
Codrii a se deștepta,
Apele-a se tulbura,
Brazii a se scutura,
Munții a se clătina,
Văile-a se răsuna.
Și deodată s-arăta
Păunașul codrilor,
Voinicul voinicilor :
„Hei ! Stoiene, bărbărie,
Ce te-ai lăsat de popie
Și de sfînta leturghie
De te-ai dat în haiducie !
Ce ne calci poienele
Și ne paști fînațele ?“
„Ce poiene, măi Păune ?
Ce fînațe, măi nebune ?
Doar pămîntul nu-i al tău,
Nici al tău nu-i, nici al meu,
Ci-i tot a lui Dumnezeu.“
„Hei, Stoiene, bărbărie,
Vorbă multă, sărăcie !
Dă-mi giuncanii tăi drept vamă
Și îți cată-apoi de seamă.“
„Ba, giuncanii nu-ți dau eu,
Că mi i-au dat Dumnezeu
Să mă scoată de la greu.“

„Dă-mi pe Vidra ta de vamă
Și îți cată-apoi de seamă.“
„Ba, pe Vidra nu ți-oi da
Pîn' ce capul sus mi-a sta,
Că mi-au dat-o soacra mea
Ca să țin casă cu ea.“
„Dă-mi baltagul tău de vamă
Și îți cată-apoi de seamă.“
„Eu să-ți dau baltagul, eu ?
Vin' de-l ia tu, fătul meu,
De ți-e sufletu-ndrăzneț
Cît ți-e graiul de sumeț !“

IV

Ei de brîie s-apucară
Și la luptă se luară
Zi de vară pîn-în seară.
Cînd în loc mi se-nvîrtea,
Cînd la vale s-aducea,
Nici unul nu dovedea !
Dar Stoian mereu slăbea,
Brîul lui se descingea. ^{a)}
„Vidro, puiculița mea !
Vin' de-mi strînge brîul meu,
Apăra-te-ar Dumnezeu,
Că-mi slăbesc puterile,
Mi se duc averile !“
Iară Vidra mi-i privea,
Ochișorii-i strălucea,
Inimioara-i se bătea
Și gurița-i răspundea :
„Ba nu, nu, bădiță frate,
Că vă-i lupta pe dreptate,
Și oricare-a birui,
Eu cu dînsul m-oi iubi.“

^{a)} Românii au obicei a-și strînge mijlocul cu brîie de lînă roșii, sau cu chingi late de piele, țintuite cu bumbi de alamă. Ei pretind că puterea omului e cu atît mai mare cu cît șelele sînt mai strîns legate cu cingătoarea.

Stoian popa s-aprindea
 Și făcea el ce făcea
 Pe Păun că-l aducea
 Și-n pământ că mi-l izbca,
 Cît pământul despica,
 Pîn-în brîu că mi-l băga. ^{a)}
 Baltagu-apoi rădica,
 Capul lui Păun zbură ;
 Trupul pe brînci se pleca,
 Lui Stoian se închina.
 Iar Stoian se întorcea,
 La Vidra-ncet se ducea,
 Se ducea posomorît,
 De gînduri negre muncit,
 Ca un șearpe otrăvit.
 Vidra nici că se olintea,
 Ochii-n ochii lui țintea,
 Ochii căta bărbătește
 Și pătrundea femeiește.
 Stoian popa mi-i zicea :
 „Vidro, fa, nevastă rea !
 Cînd de moarte mă luptam
 Și pe tine te rugam
 Să vii iute lîngă mine
 Ca să-mi strîngi brîul mai bine,
 De bărbat nu ți-a fost milă,
 De păcat nu ți-a fost silă
 Și cu glas dulce, frățesc,
 Zis-ai cuvînt dușmănesc :
Că oricare-a birui
Tu cu dînsul t-ei iubi.
 Așa este, Vidro fa ?“
 „Așa-i, Stoiene, așa !
 Am zis-o și-încă-o mai zic,
 Că mi-e drag cine-i voinic,

^{a)} În povestele populare, cînd zmeii se apucă la luptă dreaptă cu feți-șogofeții, zmeii trîntesc pe dușmanii lor astfel de tare, că-i bagă în pământ pînă la genuchi, apoi feții-frumoși, la rîndul lor, bagă pe zmei în pământ pînă la brîu etc.

De se luptă făr-a cere
Agiutor de la muiere.“
„Știi tu, Vidro, ce-am gîndit ?
Știi tu ce m-am socotit ?
Astă-vară am cosit
Vro cinci clăi de le-am clădit,
Patru mi le-am vîrfuit,
Iar unei vîrfu-a lipsit.
Și mi-am pus în gîndul meu
Să-i fac vîrf cu capul tău.“
„Iată capul de mi-l taie,
Ca să-l pui tu vîrf la claie,
Și te-nvață de la mine
Ca să mori cum se cuvine !“
Crunt Stoian se repezea
Și capul îi retezea,
Și țîțele-i le tăia
Și pe cîmp le-mprăștia ;
Apoi singur purcedea,
La socrii lui se ducea.
„Hei, Stoiene, popă vechi
Cu potcapul pe urechi,
Unde-i Vidra cea frumoasă,
Fata noastră cea voioasă ?“
„Eu pe Vidra mi-am lăsat
Într-un codru depărtat,
Hotărînd moșiele
Ș-așezînd momîiele
Cu capul și țîțele.“
Bine vorba nu sfîrșea,
Pe loc ceriul s-aprindea
Și trei fulgeri răpezea,
Pe Stoian popa-l lovea,
În cenușă-l prefăcea !^{a)}

^{a)} Balada lui Stoian are asemănare în unele pasagiuri cu cea a Păunașului codrilor. Ele mi-au fost amîndouă cîntate de un lăutar din satul Mirceștii, anume Didică, și poate că au același autor.

SERB-SĂRAC

Pe-n mijloc de Țarigrad,
La ceșmeua lui Murad
Primblă-mi-se Serb-Sărac
Pe-un cal negru din Bugeac,
Voinicel și sprintinel,
Dar sărac ca vai de el !
Cu saia îmbăirată,
Cu șalvari de ciorcă lată ^{a)},
Cotul cinci galbini luată.
Cu cămeșa de mătasă,
Vițele-mpletite-n șase. ^{b)}
Cu picioarele-ncălțate
În opinci înhîrzobate :

Hîrzobul
Și galbinul,
Nojița
Și leița,
Curaua
Și paraua.

Primblă-mi-se-n sus și-n gios
Pe fugaru-i cel frumos.
Unde negrul nechezea,
Țarigradul se trezea,

^{a)} *Cioarcă-lată* sau *ciorcălată*, cuvînt corupt ce însemnează negreșit o materie *ecarlată*, căci șalvarii se fac de postav roșiu.

^{b)} *Șase* în loc de *șese*, provincialism, asemenea se zice *șapte* în loc de *șapte* etc.

Turcii toți că alerga
 Și pe Serbu-l întreba :
 „Copilaș de Serb-Sărac !
 Nu ți-e negrul din Bugeac ?
 De ți-e negrul vînzător,
 Eu îți sînt cumpărător,
 Că vreu bine să-l plătesc !
 Cu aur să-l cumpănesc.“
 „Nu mi-e negrul de vînzare,
 Nici mi-e negrul de schimbare,
 Că-i voinic, și-i pui de zmeu,
 Și-i fugar pe placul meu !“
 Nepoata sultanului,
 Copilița hanului,
 Hanului tătarului,
 Pe Serb iată că-l zărea
 Din sarai, de la zăbrea ^{a)},
 Și din gură-așa grăia :
 „Copilaș de Serb-Sărac,
 Mult ești mîndru și pe plac !
 Vin' colea, lîngă zăbrea,
 Să-ți dau iuzluci cît îi vrea ^{b)},
 Negrul tău să-l priminești
 Și pe mîni să-l potcovești
 Cu potcoave de argint
 Ce sînt spornici la fugit.
 Că știi, frate, pe la noi
 Azi e mercuri, mîni e gioi,
 Mîni ies turcii la halca ^{c)},

^{a)} Ferestrele de la casele turcești, mai cu seamă acele din partea haremului, sînt închise cu gratii împletite de lemn, sau *zăbrele-jaluzele*, carele opresc ochii de-a pătrunde înlăuntrul.

^{b)} Iuzlucul e o monedă turcească veche.

^{c)} *Halca* e cuvînt turcesc ce însemnează verigă. Jocul halcalei trebuie să fi fost același carele poartă la francezi numele de *jeu de bagues*. După înțelesul baladei, jocul consta întru a se repezi călare în partea unde se găsea halcaua spînzurată și a zvîrli djeridul astfel încît să treacă prin cercul ei.

Sus, în Haidar-paşa ^{a)},
 Şi oricine-a ciştiga,
 Roabă lui hanul m-a da !“
 „Floritică din zăbrea,
 Răsărită în calea mea !
 De-ţi sînt drag, de-ţi sînt pe plac,
 Mini vîrtej am să mă fac
 Să vin turcilor de hac !“
 „Copilaş de Serb-Sărac,
 Mult mi-eşti drag şi-mi eşti pe plac,
 Dar eu, frate, mult mă tem
 De căzlariul din harem ^{b)},
 Cel cu chipul de arap,
 Buzat, negru, ras pe cap
 Şi cu solzii mari de crap.
 El că-şi are-un bidiviu ^{c)}
 Cu sînge de argint-viu,
 Un fugar neîntrecut
 Care soare n-a văzut
 De cînd mă-sa l-a făcut.“
 „De ţinut unde şi-l ţine ?“
 „De trei ani e ţinut bine
 Într-o boltă-ntunecată
 Sub pămînt, în grajdi de peatră.“ ^{d)}

^{a)} Haidar-paşa este numele unui cîmp lat şi frumos ce se găseşte în Asia, lingă Scutari (Ischiudar), în faţă cu Stambulul. Pe acel cîmp se făceau înainte jocurile favorite ale turcilor, djeridul, halcaua, arcul ; şi pe dînsul astăzi se aduc caravanele şi hagiile carii plec pe tot anul la Meca, spre a duce prezenturile sultanului la mormîntul lui Mohamed, profetul islamismului.

^{b)} Haremurile turcilor, adică locuinţa femeilor, sînt încredinţate pazei eunucilor, arapi ce se numesc turceşte căzlari.

^{c)} Cal tînăr şi sprinten la fugă.

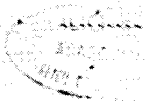
^{d)} A creşte caii la întuneric pentru a-i face iuţi şi mai frumoşi este o crezare orientală ce există şi la romani. Toţi caii cei mai vestiţi din poveşti, precum cal Graur, cal Vînteş şi alţii, ce duc ca vîntul şi ca gîndul pe Făt-Logofăt cu părul de aur, sînt născuţi şi crescuţi în bolţi întunecoase. Balada zice :

Că el soare n-a văzut
 De cînd mă-sa l-a făcut.



POESII POPULARE
ALE ROMÂNILOR

ADUNATE ȘI ÎNTOCMITE
DE
VASILE ALECSANDRI



BUCUREȘCI
TIPOGRAFIA LUCRĂTORILOR ASOCIAȚI
12, PASAJUL ROMÂN, 12

M DCCCLXVI



Domnitorul Cuza și soția sa, tablou de epocă în jurul căruia între cei mai apropiați colaboratori se află și Alecsandri. Doamnei Elena Cuza i-a fost dedicat volumul *Poezii populare ale românilor*

„De hrănit cu ce-l hrănește ?“
 „De doi ani îl întărește
 Cu floarea trifoiului,
 Hrana dulce-a roiului.“
 „De-adăpat cu ce-l adapă ?“
 „Tot cu lăpteșor de iapă,
 De și-l face lat pe sapă.
 Ș-așa, frate, mult mă tem
 De căzlariul din harem
 Și de mîndru-i bidiviu
 Cu sînge de argint-viu ;
 Că pe el de-a-ncăleca
 Mîni la jocul de halca,
 Roabă lui hanul m-a da !“ ^{a)}
 „Floritică din zăbrea
 Răsărită-n calea mea !
 Să n-ai frică
 De nimică,
 Că nu-i cal împărătesc
 Ca negrul ist voinicesc !
 Orice-alung,
 Cu el agiung,
 Oricînd plec,
 Paseri întrec !“

II

Trecea mercuri, venea gioi,
 Turcii mergea cîte doi
 Ca să gioace la halca
 Sus, în Haidar-pașa,
 Și deodată toți pleca,
 La fugă se arunca,
 Pe cîmp luciu se-nșira.
 Iar sultanul, stînd pe cal,
 Sub un verde cort de șal,
 Barbă neagră-și netezea
 Și cu ochii urmărea.

^{a)} Adică : hanul o va da lui de soție. Se crede că femeile,
 chiar cele măritate, sînt roabe la turci.

Alalah ! cai arăpești,
Alalah ! cai tătarești !
Cum mișca copitele
Ca șoimii aripele !^{a)}
Dar căzlariul se-ncrunta,
Bidiviu-și întărta,
Pe toți turcii-i întrecea
Și-naînte se ducea.
Vai ! de fata hanului,
Hanului tătarului,
Nepoata sultanului !
Iată, iată Serb-Sărac
Pe-un șoimuț de la Bugeac
Că venea, mări, venea,
Cuvîntul de-și împlinea.
Pe căzlariu-l agiungea,
Agiungea și întrecea !
Iar căzlariu-l viclenea
Și din urmă-i tot răcnea :
„Copilaș cu cal de foc !
Oprește negrul pe loc
Că-i pică potcoavele
Și-ți răpune zilele.“
Serb-Sărac descăleca,
Potcoavele cerceta...
Nici un cui nu le cădea !
Dacă videa și videa,
Bici de sîrmă el scotea
Și pe negrul opîntea,
Șapte stînjini că sărea,
Pe arapu-l urmărea.
Punea scară
Lîngă scară
Și oblînc
Lîngă oblînc
Și dîrlog
Lîngă dîrlog,

^{a)} Minunată și mult poetică imagină de alergarea cailor.

Și din fugă cum veneă,
El în scări se-nțepenea,
De căzări s-apropia,
Două palme-n ceafă-i da,
De pe cal îl rădica
Și pe cîmp îl arunca !
Se ducea bietul arap
Rostogolul peste cap,
Și pe cîmp se răstigneă,
Și în urmă rămînea
Buzat, negru, părăsit,
Tocmai ca un ciung pîrlit !
Iar Serbul se tot ducea,
De halca s-apropia,
Și din fugă azvîrlea
Djeridul său chiar prin ea. ^{a)}
Apoi vesel se-nturna
La sultan de se-nchina
Cu adîncă temena. ^{b)}
Iar copila hanului,
Hanului tătarului,
Nepoata sultanului,
Cu ochiana prin zăbrea
Pe voinicu-l urmărea,
Și cînd Serbul se-ntorcea,
Ea nainte-i se ducea,

^{a)} Jocul djeridului a fost cel mai favorit al turcilor, căci el da prilegi a arăta dibăcie și în purtarea calului și în aruncarea lancei plumbuietă la capete ce se numea djerid. Acel joc era ca un soi de *toumoi* cavaleresc în care luau parte un mare număr de amatori, și se executa ades sub ochii sultanului, pe cîmpul de la Apele-Dulci din Europa. Luptătorii se împărțeau în două tabere, fiecare din ei își alegea protivnicul său; apoi, la un semnal ce se da din chioșcul împărătesc, toți se repezeau în fuga cailor și aruncau djeridele. Dibăcia consista întru a se feri de djeridul protivnicului, a-l prinde din zbor sau a-l culege de gios fără a-și opri calul și a-l arunca îndărăpt.

^{b)} Cuvînt turcesc ce însemnează închinăciune. Turcii fac multe temenale cînd se întîlnesc; ei se pleacă pînă la pămînt unul dinaintea altuie, și cu mîna dreaptă își ating peptul, gura și fruntea. Aceste semne înlocuiesc la dinșii scoaterea pălăriei și stringerea de mîna a europelilor.

Cu năstrapa mi-l stropea, ^{a)}
Cu năframa-l răcorea.
Apoi nunta se făcea, ^{b)}
Și la nuntă petrecea
În cîntări și veselie
Cum e rîndul la domnie...
Faceți-mi parte și mie !

^{a)} Vas de aur sau de argint în care se vărsa ape mirositoare. Obiceiul înainte era de a stropi cu apă de trandafir pe vizitatori la zile mari.

^{b)} În ediția baladelor din 1852 s-au tipărit alte versuri la finalul baladei lui Serb-Sărac. Iată-le :

Iar copila hanului,
Nepoata sultanului,
Cu ochiana pin zăbrea
Serbușorul și-l zărea
Și-naintea lui sărea,
Cu năstrapa-l răcorea,
Cu meneștergu-l ștergea,
Și la sînu-i mi-l strîngea,
Și-n etac că mi-l ducea,
Nuntă mîndră că făcea,
 Săptămîină,
 Lună plină,
Cum e rîndul domnilor
Și rîndul vitejilor.

DONCILĂ ^{a)}

Sub cel păr mare din sat
Zace Donciul pe un pat ;
Nouă ani și giumătate
De cînd zace el pe spate !
Pentru dînsul nu e vară,
Nu e dulce primăvară,
Ci numai viață amară !
Pe de-o parte carnea-i cade,
Pe de alta vermii-l roade,
El se roagă tot mereu
Să-l sloboadă Dumnezeu.
Toată lumea l-au lăsat,
Lumea toată l-au uitat,
Numai soră-sa, Ancuța,
Anicuța româncuța,
Luceafărul satului,
Salba împăratului,
Nici pe Donciu l-au lăsat,
Nici pe Donciu l-au uitat,
Nouă ani ea l-a cătat,
Nouă ani și giumătate
L-a cătat tot ca pe-un frate.

^{a)} Subiectul acestei balade a fost tratat și de poezii populare a Serbiei, sub numele de *Dojcin bolnavul*. Vezi colecția cînticilor populare ale serbilor, tradusă în limba franceză de August Dozon (Dentu libraire-éditeur, Paris).

În Ardeal există asemenea balada lui Doncilă, însă cu numele de *Radu și călugărița*. (Vezi colecția tipărită la Pesta de dr. Marin Marinescu.)

Zi și noapte l-a vegheat,
Perne albe i-a mutat
Cînd la cap, cînd la picioare,
Cînd la umbră, cînd la soare !
Într-o zi el o videa
Că de plîns se ascundea
Și cu jale-așa-i zicea :
„Ce-i, Ancuțo, draga mea ?
Ochișorii tăi frumoși
Sînt ca doi luceferi roși :
Poate că ți-au venit greu
De cînd tu mă cați mereu ?“
„Ba, ferească Dumnezeu !
Nu-i asta, drăguțul meu.
Dar un plîns m-au apucat
Că pe fetele din sat
Grea urgie au picat !
Că știi, frate, un mîrzac
Au sosit de la Bugeac
Și pin țară face jac. ^{a)}
Lîngă sat el s-a oprit
Sub un cort mare pîslit,
Și-orice vrea tătărul cere
Tot în silă și-n putere.
De tot omul de pe-aici
Zece galbini venetici,
Și de fiecare casă
Cîte un miel ș-o giuncă grasă,

a) În timpurile pe cînd Bugeacul era în stăpînirea tătarilor, aceștii făceau ades năvăliri pe pămîntul Moldovii și cășunau cumplite rele locuitorilor români, arzîndu-le satele, prădîndu-le vitele și rîpîndu-le nevestele și fetele. Asemînea românii din partea lor da năvălă în Bugeac și-și răzbunau cu foc și cu moarte. În balada lui Doncilă, tătărul Crîm Hogeia cere tot în silă și în putere, el rădică *karaci* de tot omul cîte zece galbini venetici etc. și pretinde pe fiecare noapte cîte o fată mare.

În balada lui Român Grue Grozovanu am văzut că el intrase în Bugeac pentru ca să ducă în țară care mocănești pline de copile mîrzăcești și de roabe tătărești. Tablou viu și spăimîntător de acea epohă de vrăjmășie, unde omul nu era sigur de azi pînă mîni și în care el se găsea într-o luptă necurmată cu dușmanii din țările vecine.

Îar pe noaptea fiecare
Cere câte-o fată mare !^{a)}
„Hei, Ancuțo, draga mea,
Facă Dumnezeu ce-a vrea !
Tu să n-ai nici o păsare.
Ferbe lapte-ntr-o căldare
De-mi gătește-o scaldătoare
Și mă freacă-ntr-un noroc
Cu floare de busuioc,
Doar mi-ar potoli cel foc,
Apoi adă-mi haine dalbe,
Cusute cu firuri albe ;
Adă-mi și armele mele
Ce lucesc ca niște stele.
Apoi cheamă din cîmpie
Calul meu de voinicie,
Care plînge cînd mă vede,
Și de-i zic că mor, nu crede !^{a)}
El în lapte se scâlda,
Cu busuioc se freca,
Haine dalbe îmbrăca,
Calul și-l încăleca,
Și cît se videa călare,
Striga tot în gura mare :
„Rămii, soro, sănătoasă
Ca o viorea frumoasă
Într-un păhărel pe masă !
Și tu, Șoime, ce nechezi
Și de boala mea nu crezi,
Să te văz cum te repezi
Cînd în mine mă gîndesc
Să răpun cap tătăresc !^{a)}
Șoimul vesel nechezea,
Zborul iute-și răpezea
Iepurește, ogărește ,^{a)}
Păsărește, fulgerește,

^{a)} Aceste patru cuvinte formează un adevărat model de repezimea calului. Ogarul e mai iute decît iepurele, paserea mai iute decît ogarul și fulgerul mai iute decît paserea.

Și-ntr-o clipă agiungea
 La cortul lui Crîm Hogeă.
 „Bun sosit, ghiaur Doncilă ! ^{a)}
 De-mi aduci vreo copilă,
 Adă-mi tu pe soră-ta
 Că nu doresc pe alta.“
 „Îți aduc altă mireasă, ^{b)}
 Mai frumoasă, mai aleasă,
 Care cînd te-a săruta,
 Halal de viața ta !“
 „Cine-i, bre Doncilă, cine ?
 Unde, unde-i, s-o văz bine ?“
 „Iat-o ici în brîu la mine !
 Ian vezi cît e de frumoasă,
 De subțire, de lucioasă.
 Ce glăsuț zinghenitor
 Scoate cînd o prinde dor,
 Dar mănîncă om de viu
 Și taie cap de deliu.“ ^{c)}
 „Ah ! amar, amar, Doncilă !
 N-am cerut așa copilă.
 Du-te cu dînsa-napoi,
 Că eu plec azi de la voi.“
 „Ba nu ! vreu să te cunun,
 C-am giurat să fiu azi nun.“
 Pala-n aer fulgera,
 Capul mîrzăcesc zbură !
 Apoi Donciul se-ntorcea,
 Anicuței de zicea :
 „Bietul om ! noroc nu are ;
 I-am dus lui o fată mare,
 Și numai dintr-un sărut
 Capul lui și l-au perdut !“

^{a)} Popoarele ce urmează preceptelor religiei lui Mohamed dau creștinilor denumirea de *ghiauri*, adică : necredincioși.

^{b)} Espresia poetică de mireasă întrebuintată pentru spadă se găsește și în una din cele mai frumoase poezii ale vestitului poet german Uhland. În bucata intitulată *Spada*, cavalerul zice :
 „Dar, spada mea, dar, eu sînt un om liber și te iubesc din fundul inimei, te iubesc ca și cînd mi-ai fi mireasă...” etc.

^{c)} Deliu însemnează în limba turcească un om voinic, însă cam nebun.

CHIRA

La Brăila-n vale
Șapte bolozale ^{a)}
Și șapte sandale
Descarc la zamboale
Și-ncarc la stamboale,
Descarc băcălii
Și-ncarc dimerlii
Tot de grâu mărunț ^{b)}
Și de arnăuț.
Dar cine descarcă
Și cine încarcă ?
Un arap bogat,
Negru și buzat,
Cu solzi mari pe cap,
Cu solzii de crap ;
Și cu buze late,
Roșii și umflate,

^{a)} Negreșit aceste cuvinte sînt numiri corupte de vase plutoare, căci românii cam au obicei a stropși unele nume străine, precum au prefăcut cuvîntul de *canton* în *cardon*, și acel de *diligianță* în *dirigiancă* etc.

^{b)} Tablou statistic de comerțul țărilor noastre.

Moldova și Valahia sînt vestite pentru pămîntul lor mănos și produc de mai mulți ani cîțimi foarte însemnate de grâu, popușoi, orz, oves etc. ce se espoartă prin porturile Galați și Ibraila. Agricultură este pînă acum singura industrie importantă a Principatelor Unite, și de cînd a încetat producerea cailor și s-au stins numeroasele erghelii ce formau înaintea unul din izvoarele de bogăție a românilor, aceștii s-au dedat la înmulțirea vitelor albe, din care se espoartă mare număr în Austria.

Și cu ochi holbați
Și cu dinți smaltați.
Dar pîn' descărca
Și pîn-încărca,
El ce mai făcea ?
Tot pe mal ședea
Și mînca și bea
Sub verde frunzar
De crengi de stejar.
Iată-o copiliță,
Cu albă cofiță :
„Chiro, Chirolină,
Floare din grădină !
Ghelai tu cu mine, ^{a)}
Că te-oi purta bine ;
Bine te-oi purta
Și ți-oi cumpăra
Rochiță cu zale,
Lăsată pe șale,
Rochiță în bolduri,
Lăsată pe șolduri.
Și paftale mari
De mărgăritari,
Și paftale mici
Tot de irmilici.“ ^{b)}
Chira tot rîdea
Și îi răspundea :
„Alei ! arăpilă,
Alei ! măi Buzilă !
Unde s-au aflat
Că s-a-mpreunat
Corbi cu turturele,
Șerpi cu floricele,
Urși cu căprioare
Și nouri cu soare ?“
Iară cel arap,
Cu solzi mari pe cap,

a) Cuvînt turcesc ce însemnează : „Vină tu cu mine“.

b) Monedă turcească de o valoare de 20 lei de Tarigrad.

Cît o auzea,
Se și răpezea,
În brațe-o lua,
În caic intra
Și se depărta
Către Sulina.
Iar frații Chirei,
Hoții Brăilei,
Șerpii Dunărei,
La mal alerga,
Pe Chira striga
Și-not mi se da,
Și se cufunda,
Și cînd se ivea,
În caic sărea,
Și pe cel arap
Îl da peste cap.
Apoi se-ntorcea
Și Chirei zicea :
„Soră ticăloasă !
Soră păcătoasă,
Spune la tustrei
Care moarte vrei ?
Moarte luminată,
Ori întunecată ?“
„Frățiorii mei !
Vă giur la tustrei,
Giur pe Dumnezeu,
Pe sufletul meu !
Că-s nevinovată
Ca apa curată.
Ah ! drăguții mei,
Nu-mi fiți dușmănei,
Nu vă-ntunecați,
Nu vă încorunțați,
Că-s o biată fată,
Zău ! nevinovată !“
Iar frații Chirei,

Hoții Brăilei,
Șerpii Dunărei,
Acasă-o ducea,
Apoi ce făcea ?
O lega de-un par,
De-un par de stejar,
Și pe lângă ea
Vreascuri aducea.
Și ce mai făcea ?
Trupu-i cătrănea
După ce-l golea,
Apoi foc îi da
Ș-astfel o muștra :
„Soră ticăloasă !
Soră păcătoasă !
Unde s-a aflat
De s-a-mpreunat
Corbi cu turturele,
Șerpi cu floricele,
Urși cu căprioare
Și nouri cu soare ?
Arzi în foc nestins
De noi trei aprins.
Și te fă tăciune,
Și te fă cărbune
Cu-arapi de vroiești
Ca să te iubești !“
Focul s-aprindea,
Vreascurile-ardea,
Para se suia,
Chira, vai de ea !
Gemea și plîngea,
Trupul își frîngea
Și amar zicea :
„Frățiorii mei,
Mă rog la tustrei,
Faceți-vă milă
De-o biată copilă.

Ah ! mă doare foarte !
Ah ! mă tem de moarte,
Fie luminată,
Fie-ntunecată !
Vai ș-amar de mine,
Iată, moartea vine,
Vine, se răpede
Și nime nu-mi crede !
Măiculița mea,
Ce pedeapsă grea !
Focul mă cuprinde,
Carnea mi-o aprinde ;
Maică, unde ești
De mă părăsești ?
Maică, mor, ah ! mor
Și la tine zbor !"
Chira tremura,
În foc se lupta
Și amar striga ;
Apoi lin ofta,
Capul își pleca,
Sufletul își da !
Iar trupu-i ardea,
Trupu-i se roșea,
Trupu-i se-nnegrea,
Carnea sfirîia,
Oasele trăsnea.
Para pîlpîia,
Fumul se-nvîrtea,
Iar cînd trupul ars
Cenușă-a rămas,
Frații cîte trei,
Șerpîi Dunărei,
Oasele strîngea,
Cenușă-alegea
Și-n vînt o zvîrlea
Și astfel grăia :
„Oase păcătoase,
Pulbere de oase !

Minca-v-ar pământul
Și v-ar duce vîntul
Peste nouă mări,
Peste nouă țări,
În pustiiu golit
Și nemărginit ?^{a)}

^{a)} Unii cîntăreți sfîrșesc balada Chirei prin următoarele versuri :

Pulberea zbură,
La cer se-nălța
Și-n cer adună
Nori îngrozitori,
Nori răzbunători
Care se-nvîrtea
Și din sîn scotea
Trei fulgeri de foc
Căzute pe loc
Peste cei trei frați
Crunți și nempăcați.

RADA

La cea casă mare
Cu feresti în soare,
Multe buți de toate
Se lovesc în coate,
Buți mari, nencepute,
De cîte cinci sute, ^{a)}
Ș-altele mai mici,
De-o sută și cinci.
La cea casă mare
Cu feresti în soare
Vinu-i bun și rece,
Mult vinaț se trece,
Că-l vinde Rădița,
Rada crișmărița,
Și-l beau cazaclii, ^{b)}
Negustori de vii.
Iar unul din ei,
Căpitan Matei,
Cazacliu bătrîn
Și cu moartea-n sîn,
La Rada căta,
Din suflet ofta
Ș-apoi cuvînta :
„Rado, Rădișoară,
Mindră viișoară !

^{a)} Adică fiecare bute era de 500 vedre.

^{b)} Cazaclii se numesc unii negustori din Rosia carii cumpăr în toț anul vin de la Odobești și-l duc peste Prut.

Ia-mă tu pe mine,
Că te-oi ținea bine
Și ți-oi da eu ție
Ruble chiar o mie,
Papuci în badii
Aduși din Indii ^{a)},
Blană lungă, moale,
Cu samur în poale,
Și un așternut
Cu aur țesut.“
Rada mi-l videa
Și îi răspundea :
„Căpitan Matei,
Mă vrei, nu mă vrei,
Cît ești de bogat,
Nu mi-i fi bărbat,
Că ți-e barba sură
Și n-ai dinți în gură.
Bărbat oi lua
Care s-a afla
Dunărea să-noate
Rădicînd din coate,
În picioare stînd,
Buzdugan purtînd.“
Nime nu s-afla
Care cuteza
Din cei cazaclii
Negustori de vii.
Iar un argățel,
Tinăr, voinicel,
Pe loc s-apuca
De se încerca.
Dunărea trecea,
Și iar se-ntorcea
Din coate-notînd,
În picioare stînd,
Buzdugan purtînd.
Rada-nveselea
Și astfel grăia :

^{a)} Adică din India.

„Vin', voinicule,
Argățelule !
Pe tine te vreu
Bărbat să te ieu,
Că-i o zicătoare
De însurătoare :
Cine bate Dunărea ^{a)}
Nu mi-l bate muierea !“

^{a)} Din cuprinsul baladelor *Păunașul codrilor*, *Vidra și Rada* se poate dobîndi o idee exactă de caracterul femeielor române. Ele sînt vesele, glumețe și au o plecare mare pentru voinici. Un om vrednic, care *rupe mița-n două*, după proverbul popular, plătește mult în ochii românei și, fie cît de sărac, el e preferat unui avut nevrednic. Românul asemenea își arată simțirele lui în următoarea zicală : „*Mai bine cu un voinic la pagubă decît cu un mișel la cîștig*“.

BADIUL ^{a)}

Pe luciul Dunărei,
La scursurile gârlei,
La cotitura mării,
Ian că se zărea plutind,
Cu lopețile vislind,
Cu pânzele filfiind,
Un caic mare, bogat,
Cu postav roș îmbrăcat,
Pe-n afară zugrăvit
Și pe margini poleit.
Da-n caic cine era ?
Era căpitan-pașa,
Baș-agaua turcilor,
Măcelarul frîncilor ^{b)}
Cu cincizeci de brăileni ^{c)}
Și cincizeci de bosnieni,

^{a)} Această baladă se cîntă pe o arie cam serbească, cu trăgănituri de glas orientale, și lăutarii adaog la sfîrșitul ariei un soi de suspin pe cuvintele turcești : *Bruî aman, aman !*

^{b)} Turcii dau numirea de frînci la toate popoarele îmbrăcate cu haine europene, și fiindcă ei au avut multe războaie cu ungerii și cu nemții, poate că versul de sus face aluzie la unul din acele măceluri crîncene ce au roșit cu sînge de atîte ori malurile Dunărei. Punem înainte această presupunere, fiindcă caracterul mai modern a baladei Badiului nu ne îngăduie a o crede de pe timpul cumplitei defaceri ai francilor sub zidurile Nicopolii.

^{c)} Înainte de războiul rușilor cu Turchia, la 1828, orașul Brăila, întărit cu ziduri, era ocupat de o garnizoană turcească. Brăilenii din baladă nu sînt decît ostași din acea garnizoană.

Brăileni din Brăila,
Bosnieni din Bosnia.
Ei, mări, cu toți venea
Și pe mal se coborea
În cel sat mare, serbesc,
Giumătate românesc,
La casele Badiului,
Badiului bulgarului,
Frățiorul Marcului.
„Dalbo, dalbo giupîneasă !
Cu ochi mari de puică-aleasă ;
De ți-e Badiul tău acasă,
Zi-i degrabă ca să iasă,
Iar de-i dus în deal la vie,
Mergi de-i zi să nu mai vie,
Că s-a trecut de glumie !“
„Nu-i la vie, și-i în casă,
Cu paloșul gol pe masă.
Badiului voinic nu-i pasă
Nici de cursă dușmănească,
Nici de oaste-mpărătească !“
Badiule, te ține bine,
Că urdia-ntreagă vine !
Turcii vin grămadă, claie,
Capul tău să mi ți-l taie
Și să-l ducă pe tupsie
De peșcheș la-mpărăție. ^{a)}
Iată lupta se-nceșta ;
Badiul singur se lupta,
Chiar în sânge se scâlda
Și de loc el nu se da.
Dar când trupul obosește,
Când puterea se sfârșește,
Inima la ce-ți slujește !
Badiul meu slăbea, cădea,
Turcii rămași mi-l prindea
Și-l fereca peste tot,
Și-l lega strâns cot la cot

^{a)} Cuvînt turcesc ce însemnează prezent, dar.

Gios la stîlpul hornului,
 La dogoarea focului,
 Cu frînghie de mătasă,
 Vițele-mpletite-n șase...
 Tăia carnea pîn' la oase ! ^{a)}
 Badiul greu se răsucea
 Și din gură-ncet zicea :
 „Băduleasa mea frumoasă !
 De mi-ai fost tu credincioasă,
 Mergi degrabă la cămară,
 De ia galbini din comoară.
 Împle-ți poala plină, rasă,
 Și-o revarsă-aici pînă casă.
 Doar or vrea ca să mă lasă !”
 La bani turcii năvălea
 Și pe gios se tăvălea,
 Dar pe Badiul nu-l slăbea !
 Badiul încă mai zicea :
 „Băduleasa mea frumoasă !
 Cu ochi mari de puică-aleasă,
 Mergi degrabă în cea casă ;
 Pune față la ghileală,
 Buze moi la rumineală
 Și sprîncene la cerneală ^{b)} ;

^{a)} Un lăutar din satul Folteștii, ce se află la coada lacului Brateș, lingă Galaț, zicea următoarele versuri :

Cu-o frînghie de mătasă
 Împletită-n trei, în șase,
 Cît și brațul meu de groasă,
 Tăia carnea pîn' la oase.
 Și cu două de fuior,
 Cît un fluier de picior.
 Dar cînd Badiul se-ntindea,
 Cele două se rupea.
 Numai lațul de mătasă
 Nu-i da drumul ca să iasă,
 Ci-l strîngea, strîngea cumplit,
 Ca un șearpe-ncolăcit.

^{b)} Femeile în Orient au uriciosul obicei de a-și drege obrazul cu suliman și a-și boi sprîncenele cu nucușoară arsă. Acel obicei s-au adoptat de toate femeile, fie mahometane, fie creștine ce locuiesc în Imperiul Otoman, și din nenorocire au și trecut peste Dunărea și s-a încuibat în satele românești de pe malul stîng al râului.

Apoi vină-aice-n casă,
Doar or vrea ca să mă lasă !“
Mîndra cît se arăta,
Baş-agaua se-mbăta,
Dar de Badiu ce zăcea
Milă nici că-i se făcea !
Badiul încă-ncet zicea :
„Băduleasa mea frumoasă !
De-mi ești soață credincioasă,
Fă la apă că purcezi,
Și-n fugă să te repezi
Pe la gura pivniței,
Tot de-a lungul uliței,
La casele Marcului,
Frățiorul Badiului,
Și dă lui pe loc de știre
Că mă aflu la peire.“
Băduleasa purcedea,
Dar la apă nu mergea,
Ci-ntr-o fugă agiungea
La casele Marcului,
Marcului bulgarului,
Frățiorul Badiului :
„Ale ! cumnățica mea !
Răsărit-ai ca o stea.
Ce vînt dulce te-a bătut,
La noi de te-ai abătut ?“
„Am venit să-ți dau de știre
Că-mi e Badiul la peire,
Pe mîna bosnenilor
Și a brăilenilor !“
Băduleasa nu sfirșea,
Marcul se și răpezea,
Buzduganul învîrtind
Și din gură chiuind :
„Măi bosneni, măi brăileni,
Mișei dușmani și vicleni !
Vă-aruncați sută pe-un om
Ca și ciorele pe-un pom.

Ce ve-i robul vinovat
Astfel de l-ați ferecat ?
De ve-i robul de iertat,
De vîndut sau de schimbat,
Mie-mi e de cumpărat.“
„Nu ne-i robul de vîndut,
Ci ne-i robul de perdut.“
„Alei ! frate Badiule,
Cum te calcă babele !“
Cît zicea, se răpezea,
Stîlpul hornului smunca,
Pe Badiu că-l slobozea
Și din gură-i porunca :
„Bate tu marginile,
Că eu bat mijloacele,
Care-a scăpa de la mine,
Să nu scape de la tine !“
Amîndoi turbat răcnea,
Vîrteji de moarte făcea,
Pîntre turci se învîrtea.
Turcii sărea și fugea,
Dar păcatu-i agiungea !
Care scăpa de stîlpan,
Nu scăpa de buzdugan !...
Noaptea neagră cînd cădea,
Clăi de turci în foc ardea,
Și lumina se-ntindea
Pe luciul Dunărei,
Pe valurile mării.
Iar nevasta Badiului,
Cumnăța Marcului,
La cel foc grozav căta
Și cu jale cuvînta :
„Alei ! frate Badiule !
Cumnățele Marcule !
Auziți voi parele
Cum mînîncă oasele ?
Auziți voi mamele
Cum își plîng păcatele ?...“

GHEMIȘ

I

Frunză verde de-aluniș,
Tace cucul la răriș,
La răriș, la cărpeniș,
De frica celui Ghemîș,
Că de-i mic și ghemuit,
Are fața de-ngrozit,
Și de-i mare cît un ghem, ^{a)}
Turcii toți de el se tem.
Cît a fost vara de mare,
El a mas pe la coșare
Cu vînăta cea frumoasă,
Iapă scurtă și vînoasă,
Cu dungii negre pe spinare
Și scînteii de foc în nare.
Ea-i ogarcă pe sub foale ^{b)},
Cît aleargă, nu dămoale,
Și-i locustă săritoare...
Unde-o vede, Ghemîș moare !
Într-o zi Ghemîș punea
Șapte buți alătura,
Cu vînăta le sărea,
Pe vînăta o spetea !

^{a)} În povestele populare există o ființă fantastică ce se numește Statul-Palmă-Barba-Cot, adică cu statul nalt de o palmă și cu barba lungă de un cot. El trăiește sub pămînt și îmblă călare pe un iepure schiop. Ghemîș, mare cît un ghem, a fi, negreșit, rudă cu el.

^{b)} Adică are formă de ogar, făcută pe alergare.

Iar Ghemiş ca un nebun
 O lega de un alun
 Şi trei zile o plîngea,
 Nici că se mai mîngăia !
 Apoi, mări, se-ndrăcea,
 Colea-n vale se ducea,
 O falangă-n drum scotea ^{a)},
 Pe drumeţi pe toţi bătea
 Ca să-i spuie, de ştia,
 Dacă-n lume cunoştea
 Alt fugar ca vînăta,
 Să-i se dreagă inima.
 Cînd, la urma tuturor,
 Iat-un biet de cerşitor ^{b)},
 În spinare cu desag
 Şi în mîină c-un toiag.
 Iar Ghemiş cum îl videa
 La pămînt îl întindea,
 De falangă mi-l lega
 Şi-l bătea şi tot striga :
 „Măi sărace, sărăcilă,
 De cînd îmblî cerînd milă
 Văzut-ai în calea ta
 Vreun cal bun ca vînăta ?“
 „Stăi, giupîne, nu mai da,

^{a)} Pedepsa barbară a falangăi s-a aplicat în țară în timpul domniei fanarioților. Nenorocitul osîndit la această pedeapsă priimea lovitură de bici sau de vergi pe tălpile picioarelor, în vreme ce picioarele lui erau strîns legate de un drug numit falangă și rădicate în sus.

^{b)} În țările noastre e foarte rar de a găsi un cerșetor român, căci cerșetoria e considerată ca o meserie rușinoasă. A agiunge pe la ușile străinilor este cea mai mare nenorocire pentru un om ; prin urmare, e o foarte crudă ocară cuvîntul de *calic*.[...]

Cu toate aceste, pînă la domnia lui Ioan Sturza calicimea din țară era oarecum privilegheată prin hrisov domnesc și posedea în Iași un foburg numit Mahalaua Calicimei. Ea avea dreptul a lua parte la cortegiul înmormîntărilor. Breasla calicilor era reprezentată la acele triste ceremonii prin oameni aleși din sinul ei și care purtau toiaguri groase de ceară zugrăvită cu flori și poleită. Toiagurile însă erau atît de groase, că de-abia doi oameni puteau să ducă cîte unul pe umerile lor.

Că ți-oi spune tot ce știu.
Eu cunosc un bidiviu
La cel pașă din Măcin ^{a)}
Care bea rachiu și vin !^{b)}

II

Ghemîș iute purcedea,
Luntre mică el prindea,
Latul Dunărei trecea,
La Măcin de se ducea
Și-n cetate el intra,
Iar de pitic ce era
Nime-n seamă nu-l băga,
El la grajdi și alerga,
Grajdiul Miralaiului ^{c)},
În dosul saraiului,
Și la pîndă se punea,
În gunoi se ascundea.
Cînd fu despre cîntători,
Pîn-a nu răsări ziori,
Ghemîș iute se trezi
Și-ncepea a nechezi
Cum nechează iepele,
Iepele sirepele.
Armăsariul l-auzea,
Se-ncorda și nechezea,
De la iesle se smuncea,
Peste zid ușor trecea
Și zburînd voios venea,
Iar Ghemîș îl viclenea
Pîn' de coamă-l apuca,
Apoi iute-ncăleca
Și numai o fugă-i da
Pîn' la soră-sa Manda :

^{a)} Oraș mic, aproape de malul drept a Dunărei, în Turchia.

^{b)} Legea lui Mohamed oprește beutura vinului și a rachiuului.

^{c)} Miralai însemnează la turci rangul de colonel.

„Bună ziua, surioară !
De ești bună, bunișoară,
Fii de inimă voioasă
Și de oaspe bucuroasă.“ ^{a)}
„Bun sosit, frate Ghemiș !
Bine făcuși că veniși,
Dar mai bine, zău, făceai
Dacă-aice nu veneai.
Că dușmanu-ți de cumnat
Chiar pe cruce s-a giurat
Să te dea la turci legat
Pentru-o palmă ce mi-ai dat
Cînd cu el m-am cununat !“
„Să n-ai grijă, soro dragă,
Că cu mine nu-i de șagă.
De mine care se leagă,
Sîngele-n trup i se-ncheagă.“

III

Iată că se-nainta
Și pe prag se arăta
Cel cumnat giurat, hain,
Ce venea de la Măcin.
„Aferim, frate Ghemiș ^{b)},
Bine făcuși că veniși,
Amîndoi să veselim,
Ca frați buni să ne cinstim.
Fa, nevastă, du-te, adă
Vin de cel ce fierbe-n cadă,
Să ne cinstim oaspele,
Să răcorim fratele.“
Manda vinul aducea,
La beut ei se-ntrecea,

^{a)} Datina ospetiei e una din cele mai vechi și mai sfînt păzite la români. Cînd sosește un străin pe pragul casii unui om, el zice pînă a nu intra : „*Bucuroși de oaspeți ?*“ și-i răspunde totdeauna : „*Bucuroși !*“

^{b)} Aferim, turcește, sinonim de bravo.

Pîn'ce unul se-mbăta
Și-n somn greu se cufunda.
Iar cumnatul cel hain,
Tufeciu din Măcin ^{a)},
Pe Ghemiș îl fereca,
La seleafu-i se pleca,
Pistoalele-i le-apuca,
De iarbă le descărca,
Cu cenușă le-ncărca.
Apoi iute alerga
Și la turci veste le da.
Turcii casa-ncungiura
Și-n casă buluc intra, ^{b)}
Iară sora lui Ghemiș
Punea salbă și beniș
Și-ntre turci se arăta
Și din gură cuvînta :
„Turcilor, spahiilor,
Nu dați vînt sabiilor
Pîn-a nu mă plăti eu
De Ghemiș, fratele meu,
Cu o palmă ce mi-a dat
Cînd bărbatul m-a luat.“
Bună palmă-atunci îi da,
Cît Ghemiș se deștepta
Și pe turci cît îi zărea
În picioare drept sărea
Și pistoalele-ntindea,
Dar nici unul s-aprindea !
Dacă videă și videă,
Iartaganul apuca,
Pintre turci se arunca,
Pintre turci cale-și făcea
Și la grajdi el se ducea,
Chiuind și nechezînd,
Iartaganul învîrtînd,

^{a)} Cuvînt turcesc care înseamnă fabricant de arme.

^{b)} Adică da năvală în casă cu grămada. *Buluc* e un cuvînt turcesc care s-a pripășit în țară de cînd cu năvălirile turcilor, dar începe a se perde din limba noastră ca multe alte cuvinte [...].

Armăsariu-l auzea,
Armăsariul nechezea,
La Ghemiş zburînd venea
Şi-n genuchi el se punea.
Ghemiş iute-ncăleca
Şi spre Dunărea pleca,
Apa-n două despica,
Se sălta din val în val
Pin'osea la cela mal !

VULCAN

I

La gura Siretului,
Pin postul Sîn-Petrului,
Ian, mări, că s-a ivit
Un caic lung, poleit,
Cu postav verde-nvelit. ^{a)}
Dar în el cine-mi era ?
Era Suliman aga,
Cu cincizeci de ieniceri ^{b)}
Care poartă-n brîu hamgeri.
Ei venea încet, încet
De la Dunărea-n Siret,
Vadurile străbătînd,
Malurile cercetînd
De-un Vulcan, de-un căpitan,
Dușmanul lui Soliman.
Iată, mări, cum venea,
Că pe-un mal se întîlnea

^{a)} Colorul verde e purtat la osmanlii numai de persoanele ce au un caracter sacru, precum hogii, dervișii, imamii, fiindcă stindardul lui Mohamed, sangeacul, e de culoare verde.

^{b)} Miliția ienicerilor a fost instituată la 1362, sub sultanul Amurat, de către marele vizir Kara Halil Bașa. Ea era compusă de robi luați în războaie după ce Ornus Beglerberg de la Rume-lia luă Ipsala și Malgara. După formarea acestei vestite miliție, un șeic, anume Hagî Bektaş, o binecuvîntă, zicînd : „Numele vostru să fie *ienghișchri* (cuvînt compus de *enghi*, nou, și *chetri*, soldat) ; înfățișarea voastră să fie vie și mindră ; mina voastră să fie învingătoare ; sabia voastră ascuțită, lancea voastră totdeauna gata de a lovi capul dușmanului, și oriunde veți merge, să vă întoarceți cu chipul înflorit de sănătate“.

Cu trei fete moldovence,
Floricele dunărence,
Vorbitoare, cîntătoare
Și de pînzi înălbitoare. ^{a)}
„Bună vremea la trei fete !
De nu sînteți voi șirete,
Spuneți nouă de Vulcan,
Unde-i aprigul bogdan ? ^{b)}
Dacă-ți spune voi cu drept,
Răsări-v-ar flori la pept,
Flori cu față de bujori
Și cu ochi de pruncușori.
Lucrul vostru să sporească,
Pînzele să se-nâlbească
Cum e coala de hîrtie
Și floarea de iasomie.
Iar de nu-ți grăi cu drept,
Arde-v-ar dorul în pept,
Lucrul să nu vă sporească,
Pînzele să nu albească,
Ci la soare să-nnegrească
Și la vînt să putrezească.“
Cele fete moldovence,
Floricele dunărence,
De la mal se depărta
Și din gură cuvînta :
„Atuncea s-agiungeți voi
Cînd îți afla de la noi
Unde-i badea cel iubit
Și de turci nebiruit !“
Turcii se posomorea,
Pe mal verde coborea

^{a)} Viața patriarhală a familiilor române impune femeilor datoria de a țese în case pînza trebuitoare pentru îmbrăcămintea bărbaților și a copiilor. Ele au perfecționat această industrie și a agiuns a face meneșterguri și ștergere foarte frumoase.

Femeile de la munte poartă ștergere de mătasă lucrate de dînsele, ce se deosebesc prin dibăcia țesăturilor.

^{b)} Turcii dau Moldovii denumirea de Bogdania, depre numele lui Bogdan, fiul lui Ștefan cel Mare, ce a închinat țara sub suzeranitatea sultanilor. Ei le zic moldovenilor : bogdani.

Și de mers nu se oprea
Pin'ce-n cale nu zărea
O sălcică rămurată
Pe-un izvor rece culcată ;
Lîngă salce o bătrînă
Cu trei caftane-ntr-o mină ^{a)},
De sînge spalîndu-le,
De petre bătîndu-le ;
Iar sub salce-un căpitan,
Șoimul ager de Vulcan,
Stînd la umbră și dormind,
De-a lui viață nengrijind,
Că de pază mi-l păzește
Și la capu-i străjuiește
Pandelaș, un grec voinic,
Cu pistoale sub ilic,
Slugă veche și iubită,
De stăpînu-i dăruiată.
Soliman s-apropia
Și din gură-așa grăia :
„Bre Pande! de vrei bani
Să nu-i poți mînca doi ani,
Dă-ne pe Vulcan legat,
Că-i peșcheș de împărat.“
Grecul lacom răspundea :
„Dați-mi banii ș-om videa.“
Soliman se bucura,
Banii-n poală-i număra,
Zece pungi de irmilici,
Opt de rubiele mici ^{b)},
Și vro trei de venetici.
Iar Pande ce făcea ?
La stăpînu-i se ducea
Și cu brîu-i de mătăasă,
Brîu cu țesătura deasă,
Îi lega brațele-n cruci
Și-l dăruia rob la turci.

^{a)} Caftanul e o haină orientală ce servea înainte ca un semn de onor. Domnii cînd primeau domnia și boierii cînd primeau boieria erau investiți cu caftane.

^{b)} Monedă turcească de aur.

Lîngă malul rădicat
 Sta Vulcanul răsturnat
 Ca stejarul cel frunzos
 În pădure-aruncat gios.
 Impregiuru-i adunați
 Ședeau turcii înarmați
 Și pe rînd se întreba
 Ca ce moarte i-ar afla ?
 Unii zicea să-l omoare
 Cu laț de spînzurătoare.
 Alții să-l cufunde-n apă,
 Alții să-l înfigă-n țeapă,
 Alții să-l taie pe loc,
 Alții să-l arunce-n foc.
 Iar Pandeale-i asculta
 Și la rîndu-i cuvînta :
 „La cea moară părăsită,
 De stăpînul meu clădită,
 Este-o peatră de rîșnit
 Care încă n-au slujit
 Și e bună de-aninat
 De un gît de vinovat
 Și-n Siret de cufundat.“
 Turcii toți *evet* zicea. ^{a)}
 Pe Vulcan iute-l ducea
 Și de peatră mi-l lega
 Și-n Siret îl arunca.
 Apele se deschidea
 Și pe loc se închidea
 Cum se-nchide pe-un mormînt
 Gura negrului pămînt.
 Apoi turcii purcedea,
 La Galați ei se ducea,
 Lăsînd îndărătul lor
 Pe luciul apelor
 Vălurele ușurele
 Și vîrteje-n cercurele.

a) *Evet*, cuvînt turcesc ce înseamnă : așa.

Роман. Ел мреде
и мавъ че мреде,
и лекъ мавд фл
и роние де гвпа
амі ма о прве-
и атече роний ка
и: ч. а.:

Măstăciopara .ași
Minsk grăncăși;
Pierimorșka .ași
Pescara corncăși;
Okinorpii .ași
Mura kalmuzăși!

Avenime ng mai puțin este de frumoasă, că câtă furibundie deose și
fiesăcă, чотлелелл съ роагъ иторицей ма съ ашгъл мамел аш, къ ел не аш
фаврап къ-о шандрътъ крвсаъ, а .тенич мреаъ, чи, къ о фатъ де крайе,
не-о гъръ дерайе; Ниџ съ-і ашгъ къ ла нента .аși ае къаи о атеаш.ч.а:
канд иина сучи маме не се фавраъ ниџ едате. Біата мамъ ар фавраше
къ ашгъ еі ае аспит !...

Еатъ, Іовите А. тоатъ кааада Мисорпией ирвкът ам ишт'о д-кокоерп
Еџ не іред съ еіе фавраъ, дар кат еіе иткар, еа ирвтеге фл ош мей
Ео ноем неирвешит ни де каре ноі Романиі не иітем фллі къ тоатъ дрен
Іатса —

срва диницире:
ни адече тоате
квалі оукалџ нн
џ ала, де ир-р-и-
ь кошопа пое-
ионате, ирвкати
се, катъ дп-ро-
на де коніаши еі

Не-со ирчор де итаи,
Не-о гврп де паіе,
Еатъ ииџ фл кале,
Се конопџ ла шале
Трпей ірпне де итеі
Іив ірпей чоманей:
џаш І. Мандован.

џаш І. Бурвчан
ІІІІ еиш'у Врвчча
Еар чел Бурвчан
ІІІІ не чеш Врвчан,
Мъри не ворпирџ
ІІІІ не сешірџ,
Не .а' аше де шоре,

VI.

Micșara.

Facsimilul unui frag-
ment de pagină din
ziarul *Bucovina*, în
care la 1850 s-a pu-
blicat pentru prima
oară *Miorița*

BALADE

Adunate ni îndrăgintate

de

B: Alecsandri

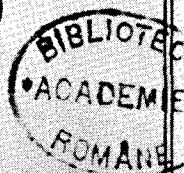
IIAPTEA I

EX
LIBRIS
CONSTANTIN DEMETRIU
STURZA

IIIIII

Tipografia Cărmăzarilor Poman

1852



Pagina de titlu a ediției poeziilor populare publicate de Alecsandri în 1852

Iar Vulcan se cufunda
 Pînă ce de fund el da.
 Cînd în fund el ce făcea ?
 Brîul cu dinții-l rodea,
 Mîna dreaptă-și desfăcea,
 Din picioare s-opintea,
 La lumină de ieșea.
 Apoi greu el înota
 Și din gură cuvînta :
 „Sărăcuț, amar de mine !
 Căci un agiutor nu-mi vine
 Să mă scoată de la greu,
 Să-mi lungească veacul meu !“
 Iată, mări, că deodată
 Îi răspunde-un glas de fată :
 „Voinicele, ține bine,
 Că eu vin, alerg la tine.“
 Copilița sprintenică
 Sărea într-o luntritică
 Și cu mînele vîsla,
 Pe Vulcan de mi-l scăpa.
 Iar Vulcan o săruta
 Și cu drag îi cuvînta :
 „Fire-ai, dragă, fericită !
 Că tu ești a mea ursită ^{a)},
 Ca lumina de iubită.
 Mergi acum la tine-acasă
 Și-ți ia haine de mireasă
 Și m-așteaptă bucuroasă,
 Că eu, dacă-oi izbîndi,
 Cu tine m-oi logodi,
 Și om face casă-mpreună,
 Să trăim viață bună.“

^{a)} Ursitul sau ursita însemnează mirele sau mireasa hotărîți de soartă. Flăcăii și fetele cred că norocul se ocupă de viitorul lor. Fetele mai cu seamă sînt în plecare de a-și căuta ursiții în fața apei de pin fîntîni, în lucirea misterioasă a stelelor, în forma copacilor de pin păduri etc.

El la târg se îndrepta,
 Mamei lui se arăta,
 Iar bătrîna lăcrima
 Și cu jale cuvînta :
 „Aleii ! dragă, de ești viu,
 Spune mamei ca s-o știu,
 Iar de nu să te bocesc ^{a)},
 Trupul să ți-l pînzuiesc,
 Podurile să-ți gătesc.“ ^{b)}
 „Nu sînt mort, nu mă boci,
 Nici în pînzi nu mă-nveli,
 Ci în stremțe mă-nvelește,
 De mă schimbă calicește.“
 Făcea mă-sa cum zicea,
 În calic îl prefăcea.
 El pe uliți apuca,
 Crișmele de le cerca,
 Cerca una, cerca două,
 Pîn-împlinea cîte nouă.
 Cînd a fost l-a nouălea,
 El înuntru năvălea,
 Că-nlăuntru el văzuse
 Pe Pandeli ce-l vînduse.
 Vinzătorul sta culcat
 Tocma-n fund pe un macat,
 Lăudîndu-și faptele
 Și bîndu-și păcatele.
 „Noroc bun și veselie
 Celor ce-s în avuție
 Să-mi faceți parte și mie !
 Căpitane Pandelaș,
 Tu, ce ești un bogătaș !

^{a)} Bocitul e un obicei ce există la români de pe timpul vechilor romani. Ca și în epoha lui Traian, se află între femei *bocitoare*, carele merg de bocesc morții pe la case și pomenesesc cu un ton plîngător de toate meritele lor.

^{b)} Cînd este a se face vreo înmormîntare, obiceiul antic cere de a se așeza poduri în calea mortului. Se întinde pe pragul porții casei o pînză albă peste care trece cortegiul. O al doilea pînză se pune asemenea la giunătatea drumului, și o al treilea pe

Dă-mi o frîntă de lețcaie,
 Că foamea cumplit mă taie
 Și pîn' la pămînt mă-ndoaie.“
 „Măi străine, măi sărace !
 De ți-e foame, n-am ce-ți face,
 Că mă țin greu înșelat
 De toți banii ce i-am dat
 Pe ist paloș oțelit,
 Cu mănunchiul poleit.“
 „Dă-l încoace, fătul meu,
 Ca să-l cercetez și eu,
 Și să-ți spun adevărat
 Dac-ai fost tu înșelat.“
 Grecul beat paloșu-i da,
 Iar Vulcan, cum îl lua,
 Ochii-n singe-și încrunta
 Și-apoi aspru cuvînta :
 „Alelei ! fecior de lele !
 Vinzător zilelor mele !
 Nu te ținea înșelat
 De cîți bani pe el ai dat,
 Dar te ține înșelat
 Într-a cui mîină l-ai dat.
 Alei ! fiară veninoasă !
 Litfă rea, necredincioasă ! ^{a)}
 Ce rău, spune, ți-am făcut,
 Turcilor de m-ai vîndut ?

pragul porței de la biserică. Acele pînze se dau pe urmă de pomană la săraci, împreună cu lumînările de ceară și cu monezile aruncate pe ele.

Aceste poduri alegorice închipuiesc punțile ce are a trece sufletul răposatului ca să ajungă la ușa raiului, iar monezile slujesc a plăti *vămile* pe astă lume (?). Afară de zisele monede, se mai pune și cîte o monedă mică în mîna mortului, pentru ca să aibă cu ce plăti pe ceea lume barca lui Caron. Româniî însă au uitat și pe Caron, și riul Stix, și Cîmpii Elisei din mitologia strămoșească de cînd hristianismul a înlocuit relegea păgînis-mului.

^{a)} Cuvîntul litfă, carele la început servea a denumi pe poloni din Litfania, a agiuns a însemna *neam rău și fără credință*. Prin urmare, el se aplică de români la orice popor care i-au făcut daune rele.

Ori la mine n-ai avut
De mâncat și de beut ?
Haine bune de-mbrăcat ?
Cal frumos de-ncălecat ?
Ai vroit tu să mor eu,
Dar n-a vroit Dumnezeu,
Că de moarte m-a scăpat,
Să te curăț de păcat !
Cum zicea, se și izbea,
Capul grecului tăia,
Apoi trupu-i tîrîia
Fără popă, nici prohod
Pîn' la capra unui pod,
Și podeaua rădica
Și sub pod îl arunca.
Apoi iar se întorcea,
Iar pe uliți purcedea
Și din turci el căsăpea
Cîți pe mînă-i încăpea.
Apoi iute alerga
Și voios se cununa
Cu cea fată moldovancă,
Florinică dunăreancă,
Care-n haine de mireasă
L-aștepta de mult acasă.

.

Spusu-v-am cîntic bătrîn,
Și mai am vro două-n sîn.
De-ați avea suflete bune,
Și pe-acele vi le-oi spune.

CORBAC ^{a)}

Corbac zace la-nchisoare
De trei ani lipsiți de soare,
În oraș la Țarigrad,
În beci la sultan Murad.
El oftează și jălește
Și pin gratii tot privește
Cînd la nori purtați de vînt
Care plouă pe pămînt,
Cînd la cîrduri de cucoare
Ce mereu zbor cătră soare.
Iată mări, că-ntr-un nor
El zărea un corbușor
Ce pe sus tot cronconea
Și din aripi tot bătea.
„Alelei ! Corbac zicea,
Căci n-am durdă, pui de corb,
Sîngele să mi ți-l sorb !
Ce tot zbori și cronconești ?
Ori pe mine mă jălești,
Ori de mine tu-ți bați joc ?
Rămîneare-ai fără cioc,
Și ți-ar cădea unghile,
Să n-acai cu dînele !“
Corbul, cît îl auzea,
Din cel nor se repezea,

^{a)} Această baladă are multă aseminare cu cea a lui *Novac și corbul* și, pe cît presupun, ea este numai o parte din vreo altă baladă ce s-a perdut.

Pe fereastă se lăsa
Și pe limbă-i cuvînta :
„Corbăcele, dragul meu !
Ce mă blestemi așa rău ?
Că îmbļu de rîndul tău
De trei ani fără-ncetare
De cînd zaci la închisoare.
Maică-ta mi-a poruncit
Să tot zbor neobosit
Pe spinarea vîntului.
În giurul pămîntului,
Să te aflu, ca să știu
De ești mort sau de ești viu.“
„Aleii ! corbi, de-i așa,
Eu nu te-oi mai blăstema,
Ci cu lacrimi te-oi ruga
Ca să faci pe gîndul meu,
Să-mi aduci cu pliscul tău
Cinci fuioare de mătasă
De la mama, de acasă,
Ș-încă iarba-ferului ^{a)}
Din codrul Neferului.“
Corbul iute-n zbor sărea,
Cît pe cer el se zărea
Mai întii ca un porumb,
Apoi numai cît un plumb,
Pîn' ce-n zare agiungea
Și din zare se ștergea.
Două zile nu trecea,
Corbușorul se-ntorcea
Și cu pliscul aducea
Cinci fuioare de mătasă,
Cea mai bună și aleasă,
Ș-încă iarba-ferului
Din codrul Neferului.
„Aleii ! corbușorul meu !
De-a vrea sfîntul Dumnezeu

^{a)} În povești se pomenește ades de o iarbă ce are putere a topi ferul de la zăvoarele închisorilor. Ar fi de crezut că iarba-ferului nu e alta decît iarba de pușcă, dacă poveștile populare nu ar fi existat înainte de descoperirea prafului.

În cea lume să scap eu,
Giur să mi te înfrățesc
Și să mi te tot hrănesc
Nu cu carne pășărescă,
Ci cu carne păgînească,
Nici cu sînge pășăresc,
Dar cu sînge păgînesc !“
Corbea timpul nu perdea,
El mătasa o torcea,
Lungă funie-o făcea
Și de gratii o prindea.
Apoi cînd noaptea cădea,
El cu iarba-cea-de-fer
Atingea gratii de fer ;
Gratiile, ca de foc,
Se topea toate pe loc.
Numai una rămînea,
Care funia ținea.
Dacă videa și videa,
Corbac timpul nu perdea.
Funia și-o apuca,
Pe funie luneca
Legănat mereu în vînt
Pînă ce da de pămînt.
Apoi el se depărta
Și din gură cuvînta :
„Corbi, corbi, frățior,
Mergi la maica cea cu dor
Și-i du veste c-am scăpat
De la loc întunecat,
Și de-acum ca să mă-mpac
Eu din funie-am să fac
Colan mîndru pentru turci
Ca să mi-i rădic în furci !“

NOVAC ȘI CORBUL

I

Fost-au, cică, un Novac,
Un Novac, Baba Novac,
Un viteaz de-al lui Mihai ^{a)}
Ce sărea pe șapte cai
De striga Craiova vai!
El un fecioraș avea
Și tot astfel îi zicea :
„Fecioraș, Gruiuțul meu !
Ascultă de ce-ți zic eu,
Să nu cazi la vreun loc rău,
La loc rău și mult departe,
În neagra străinătate ^{b)}.
Dacă sorții te-or purta
Țările de-a vîntura
Și-n Stambul de a intra,
Tu de asta nu uita :
Vamă dreaptă să plătești,
Armele să-ți oțelești,
Hainele să-ți priminești,

^{a)} Pintre generalii lui Mihai-vodă Viteazul s-a deosebit Baba-Novac, om credincios al domnului și carele a avut o moarte glorioasă de martir, din ordinul lui Ciaki și al Senatului unguresc.

^{b)} Simțul de naționalitate și iubirea de patrie sînt așa de adînc întipărite în inimile românului, că pentru el străinătatea e neagră, fără lumină. Soarele nu-l încălzește pe pămînt străin ! Românii sînt supuși tristei boale a nostalgiei cînd se află distărați. De aceea în armia austriacă, unde sînt mulți feciori din Ardeal și din Bucovina, legea de pedeapsă în contra fugirei din oaste e mult mai puțin aspră pentru români. Un cîntic vechi zice :

Român în țară străină
Duce dorul și suspină.

Ca să pari un biet sărac,
Să nu semeni a Novac,
Că nu-i turcilor pe plac.“
Grue-n Țarigrad intra,
Vamă dreaptă el nu da,
De haine nu se schimba,
Ci pe uliți se primbla
Tot în haine novăcești,
Cum e drag ca să-l privești !
Turcii toți cît îl zărea
Între dînșii se grăia :
„Ista-i Gruia lui Novac,
Lui Novac Cara-Iflac !“ ^{a)}
Și pe loc ei s-aduna,
Și de Grue s-anina,
Și cu Grue se lupta,
Și pe Grue mi-l lega
Cu trei funii de mătăasă,
Din ele să nu mai iasă !
Dar cînd Grue se-ntindea,
Două funii se rupea,
Numai una rămînea,
Una lungă, nodoroasă,
Cît un braț voinic de groasă !
Turcii iute-l cuprindea
Și-ntr-un beci îl închidea,
Lumea să n-o mai privească,
Soare să nu mai zărească !

II

Grue zace la-nchisoare
De trei ani lipsiți de soare,
Și prin gratii lung privește
Ceriul care strălucește
Și de dînsul nu-ngrijește !
Dor cumplit inima-i seacă,

^{a)} Turcii numesc pe români *iflac*, adică valac, însă pe acei din Valahia îi cheamă *cara-iflac*, romîni negri, și pe cei din Moldova, *ac-iflac*, români albi.

Plîns de jale mi-l îneacă
Cînd zărește despre soare
Cîrduri, cîrduri de cucoare,
Călătoare zburătoare
Și de el nepăsătoare.
Iată, mări, cum plîngea,
Că-n departe, sus zărea
Un corb negru, corbișor
Ce zbura încetișor
Și din aripi tot bătea
Și cu jale cronconea.
Iar Grue se amărea
Și din gură-amar zicea :
„Căci n-am durdă, pui de corb,
Zilele să ți le sorb !
Ce tot țiți și cronconesti,
Ori de mine te gătești ?“
Corbul se apropia,
Pe fereastră se punea
Și din pliscu-i răspundea :
„Grușor, drăguțul meu !
Ce mă blăstemi așa rău
Cînd umblu de rîndul tău ?“
„Aleii corbi, corbișor,
De vrei tu să-mi faci pe dor,
Ține inelușul meu
Și du-l unde voiesc eu,
În munții Catrinului,
În pădurea Pinului,
La condacul lui Novac,
Lui Novac, Baba-Novac.
Și mă giur că, de-oi scăpa,
Pe tine te-oi adăpa
Nu cu sînge păsăresc,
Dar cu sînge păgînesc !“
Corbul vesel cronconea,
Inelu-n plisc îl punea,
Aripele-și întindea
Și pe cer el se zărea
Întii ca un porumbaș,
Apoi ca un lăstunaș,

Apoi ca un bondăraș,
Și-n zare dacă-agiungea,
El din zare se ștergea.

III

În munții Catrinului,
În pădurea Pinului,
Odihnea Baba-Novac
La umbra unui copac,
Și pin vis el tot videa
Pe feciorul său Gruia.
Iată-un corb că se ivea
Și pe-o creangă se punea
Chiar deasupra capului,
Capului Novacului ;
Corbulețul ușurel
Avea-n pliscu-i un inel
Care gîos cădea din el
Chiar în barba lui Novac,
Lui Novac, Baba-Novac.
Adormitul se trezea
Și inelul cît videa
Scotea haine novăcești
De punea călugărești,
Scotea cuca de Novac ^{a)}
Și punea un comănac,
Și-ncăleca voinicește,
Și purcedea vulturește,
Cu desagi, cu buzdugele
Pline de mahmudele. ^{b)}

^{a)} Cuca era un soi de coifură împodobită cu pene de struț, cu care domnii Moldovii și a Valahiei erau încoronați cînd ei mergeau de se închinau sultanului ca să primească investitura. Obiceiul era ca pînă a nu intra în sala de audiență a sultanului, arzodași, cel întii ușer, numit capusilar kiethudași, să îmbrace pe domn cu caftan, și muhzur-aga să-i puie pe cap cuca domnească. Mai era însă și alte cuce mai mici, pentru solaki.

^{b)} Monedă turcească de pe timpul lui sultan Mahmud.

El mergea și iar mergea,
În Țarigrad agiungea,
La divan că se ducea
Și din gură-așa zicea :
„Auzit-am, auzit
De-un voinic ce mi-ați robit,
Iată-mă-s că am sosit
Să vi-l plătesc îndoit.“
El desagii deșerta,
Turcii toți năvală da
Și pe gios se tăvălea,
Unul pe-altul se-mpingea.
Iar Novac că alerga,
Pe Grue mi-l deslega,
Un paloș în mină-i da
Și din gură cuvînta :
„Bate tu marginile,
Eu să bat mijloacele,
Că le știu soroacele.“
Ei tăia la turci, tăia
Pin'ce bine ostenea,
Apoi iute purcedea
Amîndoi de se ducea
În codrii Catrinului,
În pădurea Pinului,
Unde corbii locuiesc
Și ca frunza se-nmulțesc
Și bine hălăduiesc !

FATA CADIULUI

La grădină, la cerdac
Lui Hagi Baba-Novac
Care poartă comanac ^{a)},
Lungă masă e întinsă
Și de oaspeți mulți cuprinsă.
Dar la masă cine șede ?
Pe-mpregiur cine se vede ?
Șede bătrînul Novac
Ce trăiește-acum de-un veac,
Cu cincizeci de finișori,
Tinerei, mîndri bujori,
Și cincizeci de finișoare,
Tinerele garofioare.
Toți cu bine petrecea,
Pe Novac îl fericea,
Numai tînărul Ioviță,
Copilaș de Novăciță,
Nici nu bea, nici nu mînca ;
De la inimă ofta.
„Nepoțele hăi, Ioviță,
Copilaș de Novăciță,
Șoimuleț, pui de român
Ce nu știe de stăpîn !

^{a)} Comanacul e coifură călugărească. Este de crezut că bătrînul Novac din această baladă nu e tot acela din balada precedentă, căci nu se potrivește comanacul său cu hainele novăcești și cuca viteazului ostaș și prietin a domnului Mihai Viteazul.

Nici nu bei, nici nu mănînci,
Ce stai pe gînduri adînci ?“
„Eu pe gînduri am cîzut
De cînd, moşule,-am vîzut
Pe fata cadiului ^{a)}
Din satul Odrului.“
„Fecioraş pui de român
Ce nu ştie de stăpîn !
Dacă este, mări,-aşa,
Încetează de-a ofta
Şi te du în grajdul meu
De-ţi alege-un pui de zmeu
Din cincizeci de bahameţi,
Bahameţi cu perii creţi,
Şi-ţi fă singur izbînda
Ca să-ţi capăţi dobînda.“
Tinerelul se scula,
Lui Novac se închina,
Mîna dreaptă-i săruta ^{b)}
Şi la grajdî se îndrepta.
Iar la grajdî dacă mergea,
El un mînz îşi alegea,
Mînz de fugă sprintenel,
Ieşea-n vară pătrărel ^{c)},
Mînz ce fuge ca şolcanul,
De nu-l prinde nici arcanul.
Pe el iute că sărea
Şi din fugă mi-l oprea
La o poartă de grădină,
De grădină cu flori plină,
Unde stau cadînele ^{d)}
De se-ngîn cu florile.
„Tu, fată-a cadiului
Din satul Odrului,

^{a)} Cadiu, cuvînt turcesc, ce însemnează giudecător.

^{b)} Sărutatul de mîna e un semn de respect din partea celor tineri către cei mai bătrîni. Acest obicei există din vechime la români, căci ei au mult respect pentru bătrîneţe.

^{c)} Adică de patru ani.

^{d)} Femeile turceşti port numele de cadîne.

Ghelai, ghelai pîn'colea ^{a)}
 Ca să-mi dai o floricea,
 Și mi-o dă cu mîna ta,
 Ca să-mi dreagă inima.“
 Copila cadiului
 Din satul Odriului
 Rumioară se făcea
 Și trei flori ea-și alegea,
 Și trei flori ea culegea,
 Și-un fir de păr își smulgea
 Și cu firul le lega
 Și-apoi tainic ea le da
 Unei roabe mîndruliță
 Să le ducă la portiță.
 Voinicelul greu ofta,
 Perișorul săruta
 Și din gură cuvînta :
 „Tu fată-a cadiului,
 Sorioara crinului !
 Ghelai, ghelai pîn'colea
 Ca să-mi dai o floricea,
 Dar mi-o dă cu mîna ta,
 Ca să-mi dreagă inima.“
 Copila cadiului
 Din satul Odriului
 Bujorică se făcea
 Și-o garoafă culegea,
 O garoafă ca și ea
 Apoi singură-o ducea
 Celui mîndru Novăcel,
 Avere-ar parte de el !
 Feciorașul se pleca,
 De mijloc o apuca,
 La sînu-i o rădica
 Și la fugă se-arunca,
 Și din fugă-o desmierda,
 Mii de sărutări îi da.

^{a)} Espresie turcească ce însemnează : Vină pînă colea.

Iar cea roabă medioară
Și de minte cam ușoară
Spaimă singură-și făcea
Și-ntr-un suflet se ducea
La cadiu, la cafenea,
Unde beau turcii cafea.
„Sai, cadiule, nu sta,
C-au răpit pe fiica ta !“
Cadiul se-ngălbinea,
Celmauă pe ochi puneă,
Pe-o tătarcă-ncăleca ^{a)}
Și la goană se lua.
Iapa cîmpii apuca,
Urechiușele-și culca,
Urma mînzului călca.
Fugea mînzul nechezînd,
Iapa fugea rânchezînd,
Ș-așa bine că fugea,
Mai că mai îl agiungea.
Dacă videa și videa,
Fata mintea nu-și perdea,
Ea pe mînz că se pleca,
De ureche mi-l mușca ^{b)},
Urechiușa singera,
Iar mînzul se oțerea,
Și sărea, sărea, sărea,
Ș-așa bine că fugea,
Într-o clipă agiungea
În grădină, la cerdac,
La hași Baba-Novac.
Cadiul încă sosea,
Iartaganul și scotea,
Iar Novacul cel bătrîn,
Ce nu știe de stăpîn,

^{a)} Adică : încăleca pe o iapă de soi tătăresc.

^{b)} Acest fapt se găsește raportat în călătoria d-lui de Lamar-tin în Orient. Un arap furînd calul altuie, acesta se luă pe urma furului, dar cînd era să-l agiungă, el însuși îi strigă ca să muște calul de ureche, căci el prefera a-l perde decît a-l videa agiuns de alt cal.

Își rădică genele,
Genele cu cîrgele,
Ca să-și vază oaspele :
„Stăi, cuscre cadiule,
Să ne-ascultăm vorbele,
Că junii fac certele
Și bătrînii pacele !“

MOGOȘ VORNICUL

În oraș, la București,
Tot să stai și să privești
Pe cei șapte voinicei,
Mîndri puișori de zmei,
Șapte frați ca șapte brazi,
Toți de-a lui Mogoș cumnați.
Ei în capul podului,
În fruntea norodului,
Aștepta pe sora lor
Și pe mîndru-i soțior,
Mogoș, vornicul bogat,
Ce glumește nencetat.
Ei la umbră se culca,
Bea voios și ospăta,
Cu ploscuța închina
De cinci vedre ș-o oca,
Vadra Țarigradului,
Măsura împăratului.
Iar fratele cel mai mare
(Că-i mai mare, minte n-are)
Pe drum ochii-și alerga
Și cu glas dogit striga :
„Zăriți voi ce zăresc eu ?
Iată vine ca un zmeu,
Vine Mogoș vornicul,
Călare pe galbinul.“
Frații toți mi se scula,
Peste cîmpuri se uita,

Și videa, mări, videa
Cum venea Mogoș venea :
„Bună ziua, șapte frați,
Șapte frați ca șapte brazi !“
„Bun sosit, frate cumnate,
Ai venit pe neașteptate.
Dar unde ți-e soțioara ?
Ce ne-ai făcut sorioara ?
Ori poate c-ai și uitat
Cătră noi că te-ai legat
Cînd pe Stanca ne-ai luat
S-o aduci la frățiori
Pe iarnă de nouă ori,
Că-s mai multe sărbători ;
Pe vară de patru ori,
Că-s mai multe lucrători ?“
„Ba, măi frați, eu n-am uitat
Cătră voi că m-am legat
Și cu Stanca am plecat
S-o aduc la desfătat,
Dar în drumul părăsit
Turci, tătari ne-au întîlnit
Și pe Stanca mi-au răpit.“
„Pe Stăncuța ne-au răpit
Și tu, Mogoș, ai fugit ?
Cu cei furi nu te-ai luptat,
După ei nu te-ai luat
Nouă ani să-i tot alungi
Și cu moartea să-i agiungi ?
Mori dar, cîne blăstemat !
Că ție nu ți-au fost dat
Ca să fii vrednic cumnat
Cu-a Stăncuței șapte frați,
Șapte frați ca șapte brazi !“
Și cu toții crunt turba,
Paloșile rădica.
Iar fratele cel mai mare
(Că-i mai mare, minte n-are)
Paloșul mi-l învîrtea,

În Mogoș îl azvîrlea,
Dar nici că mi-l nimerea.
Paloșu-n vînt vîjiia,
De-un zid mare se lovea
Și-ndărăpt se întorcea,
Lîngă Mogoș de cădea,
Și-n pămînt se îngropa
Și pînă în mănunchi intra.
Iar fratele cel mai mic
(Că-i mai mic, e mai voinic)
Paloșul mi-l învîrlea,
În Mogoș îl azvîrlea
Și prin inimă-i giunghea !
Cînd deodată ce videa,
Ce videa și nu credea ?
O teleagă zugrăvită,
Pe dinuntru poleită,
Cu doisprece telegari,
Telegari cu coame mari,
Și-n teleagă sora lor,
Înflorind ca un bujor !
„Bună ziua, frații mei,
Șapte pușori de zmei !
Dar unde ve-i cumnatul ?
Ce mi-ați făcut bărbatul ?“
„L-am trimis în iad de-a drept
Cu șapte paloșe-n pept,
Că nu-i vrednic să trăiască
Și cu noi să se rudească
Cine-n oardă păgînească
Nu știe să vitejească
Și nevasta să-și păzească !“
„Vai de mine ! ce-ați făcut ?
Vai de voi ! n-ați priceput
Cum că Mogoș a glumit
Cînd de mine v-a grăit ?“
Bine vorba nu sfîrșea,
Lacrimi din ochi îi ieșea,

Lîngă Mogoș ea cădea,
Cu brațele-l cuprîndea,
Îl bocea, îl dismierda,
Apoi sufletul și-l da
În capătul podului,
În ochii norodului ! ^{a)}

^{a)} Poate că legenda raportată aici să fie izvorul de unde se trage numele Podului Mogoșoaiei din București.

BUJOR

I

Frunză verde de negară,
A ieșit Bujor în țară ! ^{a)}
Bate, pradă, nu omoară,
Pe ciocoi îi bagă-n fiare ^{b)},
Să-i dea bani de cheltuială
Și haine de primineală.
Bujor iese, Bujor zice :
„Halal de tine, voinice !
Haideți, copii, după mine,
Că știu calea-n codru bine,
Și știu turme de berbeci,
Izvoare cu ape reci,
Și neveste frumoșele
Și desagi cu rubiele !“

Ici în vale, colea-n vale
Sună-un glas duios cu jale,
Glas frumos de fată mare,
Bujor prinde-o sărutare !

^{a)} Acest hoț vestit, poreclit Bujor din cauza colorii părului său, a ieșit în țară pe la începutul veacului XIX. El era fecior boieresc la moșia unui boier pîn-a nu se da la hoție ; fiind însă rău bătut într-o zi de stăpînul său, Bujor a apucat calea codrului, ca să-și răzbune în contra boierilor. Cînticul însuși zice că el nu făcea morți de om, dar avea mulțămire a pune pe ciocoi în lanțuri.

^{b)} *Fiare* în loc de *fer*, provincialism.

Ici în vale, la pîrîu,
Două fete spală griu,
Bujor le ține de briu !
Ici în vale, la fîntînă,
Două fete spală lînă,
Bujor le strînge de mină !
Ici în valea lui Terinte,
Două fete culeg linte,
Bujor le scoate din minte !

II

Frunză verde de negară,
La Focșani, între hotară,
Este-un bordei cam plecat ^{a)},
De copaci încungiuat.
Acolo-i Bujor culcat,
La Anița văduvița,
Ce-i dă vin tot cu vădrița
Și-l îmbată cu gurița :
„Anițico, draga mea !
Mult mi-e dor de-o floricea,
Floricea rumeoară,
Care-o porți în buzișoară.“
„Ștefănică Bujoraș !
Floricea da-ți-o-aș.
Na și na gurița mea
De-o sărută cît îi vrea.
Iar de beut, nu mai bea,
Că potira-i cît colea.“
„Las' să vie, că nu-mi pasă
Cînd mi-e paloșul pe masă
Și mîndruța drăgăstoasă.“
Sărutatul n-au sfîrșit,
Potira c-au și sosit.
Luptat-a Bujor, luptat,
De potiră n-a scăpat !

^{a)} Bujor a fost prins într-un bordei, aproape de Focșani, unde el se odihnea.

III

Frunză verde de negară,
Pe Bujor mi-l duc pin țară
De-l arată ca pe-o feară !
Și mi-l pun la închisoare,
Fără arme, fără soare !
Oliolio ! codru frunzos,
Cît ești vara de frumos,
Iarna putrezești tu gios !
Ca tine Bujor în gros
Sta culcat cu fața-n gios.

IV

Frunză verde de negară,
Pe Bujor mi-l giudecară,
La divan îl întrebară
Mulți creștini de-a omorît
Cît pin țară a hoțit ?
Iar Bujor cruce-și făcea
Și cu dreptul răspundea :
„Mort de om eu n-am făcut,
Dar ciocoi mulți am bătut !“
„Ștefane Bujorule,
Unde-ți sînt averile
Ca să-ți scapi tu zilele ?“ ^{a)}
„Le-am ascuns pe la copaci,
De-agiutor la cei săraci,
Să-și cumpere boi și vaci !“ ^{b)}

V

Frnuză verde de negară,
Bujor se suie pe-o scară...

^{a)} Dupe înțelesul acestor două versuri se vede că și pe timpul lui Bujor unii din giudecători erau supuși farmecului banilor.

^{b)} Hoții români s-au arătat mai totdeauna cu îndurare pentru cei slabi și săraci ; de aceea și poporul îi consideră ca pe niște eroi și are pentru ei o dragoste plină de admirare.

Plîng săraci cu jale-amară,
Că nu-i scara domnilor,
Și e scara hoților,
Calea neagră-a morților !

În cele mai multe balade hoții sînt reprezentați cu culoare
vii și mîndre. Voicu, un alt hoț ce s-a arătat în țară după Bujor,
răspunde ca și acesta giudecătorilor ce-l întrebau despre averile
adunate :

„Averile nu v-oi da,
Că pe Voicu-ți spînzura,
Și voi galbinii-ți lua,
Cu cărțile îți giuca,
Cu droștele îți primbla,
Cu muierile-ți mîncea.
I-am ascuns pe la copaci...” etc.

JIANUL^{a)}

N-ați auzit de-un Jian,
De-un Jian, de un oltean,
De un hoț de căpitan
Care împlă pin păduri
Cu doisprezece panduri,
Cu ghiebe și cu poturi ?
El ia miei de la ciobani,
Armăsari de la mocani,

^{a)} Jianul era de neamul său boier. El a hoțit, ca și Bujor, pe la începutul veacului XIX și și-a săvârșit zilele la Tîrgoviște, fiind iertat de guvern.

Un alt cântic a Jianului sună așa :

„Colea, maică,-n făgețel,
S-a ivit un voinicel
Pe-un cal vînat porumbel.
Mă duc, maică, după el.“
„Nu te duce, fata mea,
Că-i păți rușine grea.
Cel voinic cu calul mic
Iancu Jianul îi zic.
El pe cîte le-a iubit,
Pe toate le-a amăgit,
Le-a lăsat și a fugit.
La Jiu pe unde-a îmblat,
Cîte fete s-a-nșelat
După el de s-au luat,
Cu copii tot le-a lăsat.
La Olt, pin oricare loc,
Cîte le-a luat la joc,
Le-a lăsat plîngînd cu foc,
De-au rămas făr' de noroc.“

Se vede că Jianul, ca și Bujor, avea mare prestigiu în ochii fetelor și că era nu numai fur de averi, dar și de inimi feciorești.

Fără plată, fără bani !
Și pîndește la strîmtori
De despoaie negustori,
Și tot prinde la boieri
De-i curăță de averi !
Toți de dînsul că fugea,
Toți de el se jăluia
La domnul, la Caragea.
Domnul potiră-aduna,
După hoț el o mîna.
Iar Jianu-nțelegînd
Cele ce-i treceau pin gînd,
Se-ndrumea spre Olt fugînd.
Cînd la Olt, Oltu-i umflat,
Că la munte l-a plouat :
„Măi române, măi podar,
Trage podișca de car
Să mă treci la cela mal
Cu viteazul ist de cal.
Trage podul mai de-a drept
Pin' nu-ți pun un glonte-n pept,
Nu-mi fii dușman și-mi fii frate
De nu vrei un glonte-n spate.“
Dar podarul se gîndea
Și cu lene se-ntindea.
Dacă videa și videa,
Jian rostul nu-și perdea.
El se aruncă înot
Cu suflet, cu cal, cu tot.
Calu-n apă se lupta,
Iar Jianul cuvînta :
„Decît să mă rog de prost
Ca să deie podu-n rost,
Mai bine cu murgu-not,
Că și el e pui de Olt.
Decît să mă căciulesc,
Mai bine să haiducesc !
Hai, voinice murguleț,
Nu mai face părul creț,
Hai la Slatina-n județ,

Unde gazda ne-om afla
Ș-amîndoi ne-om răsufli !“
Cînd la gazdă el sosea,
Ce videă și ce-auzea ?
Potira gazda lega,
De Jian o întreba.
„Haide iar, murgule, hai,
Hai la munte sus, pe plai,
Să scăpăm de chiu, de vai !“
Fugea murgul cît fugea,
Dar potira-l agiungea
Pe Jianu mi-l prindea
Și-l ducea la Caragea.
Vai ! sârmanul voinicel !
Sărăcut, amar de el !
Căci pe loc mi-l giudecară,
Cu lanțuri mi-l încărcară
Și-n ocnă mi-l aruncară.

TUNSUL ^{a)}

Vestea-n țară a agiuns
De un hoț cu nume Tuns,
Că pen codri a ieșit
De șese-ntovărășit,
Toți voinici, aleși panduri,
Oaspeți ageri de păduri,
Ce se port din crîng în crîng,
Cîți îi vād, de el se plîng.
Că nici unde nu gîndești
Cu dînsul te întilnești
Și-l auzi zicînd cu bine :
„De unde vii, măi creștine ?
Din ce sat, din ce oraș ?
Luat-ai la drum răvaș
Să nu pătimesti cevaș ?
Te giur cu pistolu-n pept,
Spune mie tot cu drept,
De ai bani mai multicei,
Dă-mi giumătate din ei,
Că-ți dau la mînă răvaș
Să nu rămîi păgubaș,
Și cu vreme de-oi trăi,
Pîn-într-unul ți-oi plăti,

^{a)} Istoria Tunsului a fost scrisă de un autor rus și tipărită într-un calendar [...] la 1828. O parte din acea istorie anecdotică a fost tradusă de D. A. Donici și tipărită în *Foaia științifică și literară* ce s-a publicat în Iași la anul 1844.

Dar cumva de-oi muri eu,
Ți-i va plăti Dumnezeu !“
Vai ! sărmanul voinicel !
Sărăcuț, amar de el !
Căci păcatul l-a gonit,
Cu moarte l-a pedepsit !

MOVILA LUI BURCEL ^{a)}

Într-o zi de sărbătoare,
Într-o zi cu mîndrul soare
Care lumea-nveselea
Și cu aur o-nvelea,
Iată, mări, se ivea,
Ca alt soare strălucea
Domnul Ștefan cel vestit,
Domnul cel nebiruit!
El pe cal încăleca
Și cu mulți voinici pleca
De la scara curței lui
La biserică-n Vaslui. ^{b)}
Clopotele răsuna,
Steagurile-i se-nchina.
Armăsarii spumega,
Frîiele și le mușca,
Iar poporul tot striga :
„Să trăiești, măria-ta !“
Cînd aproape de intrare,

^{a)} Între Iași și Vaslui se află un deal gol numit Movila lui Burcel. Poporul însă îi zice Movila lui Purcel, și unii archeologi pretind că acest nume îi vine de la generalul roman Porcelus, carele ar fi tăbărit pe vîrfurile ei. Balada ne spune adevărata origină a numelui dealului.

^{b)} Sub Ștefan-vodă cel Mare scaunul domniei a fost cîtva timp în orașul Vaslui, poziția acestui oraș fiind mai îndemînică pentru apărarea țării în contra năvălirii tătarilor. Codrii Vasluiului erau pe atunci foarte întinși și a mistuit multe oarde de tătari.

Ce s-aude-n depărtare ?
Glas de om chiuind tare :
„Hai, ho, ța, ho, Bourean,
Trage brazdă pe tapșan.“
Ștefan-vodă se oprea
Și din gură-așa grăia :
„Auzit-ați, auzit
Glas de român necăjit ?
Într-o clipă să-l găsiți
Și cu el aici să fiți.“
Cinci panțiri se alegea,
Pe Vaslui în sus mergea
Pîn' zărea într-o movilă
Un român arînd în silă
Și movila brăzduind
Și din gură chiuind :
„Hai, ho, ța, ho, Bourean,
Trage brazdă pe tapșan !“
Cei panțiri descăleca,
Pe român îl fereca,
La Vaslui îl aducea
Și la domnul mi-l ducea :
„Măi române, să n-ai teamă,
Spune nouă, cum te cheamă ?“
„Teamă n-am, că sînt român !
Teamă n-am, că-mi ești stăpîn !
Tu ești Ștefan domn cel mare
Care-n lume seamăn n-are,
Și eu sînt Șoiman Burcel,
Puișor de voinicel !“
„Să trăiești dacă n-ai teamă !
Dă-ne nouă bună seamă
Cum de te-ai păcătuit
Să te-apuci de plugărit
Tocma-n zi de sărbătoare,
Tocma-n timp de închinare ?“ ^{a)}

^{a)} Cunoscut este din istorie și din tradiție că Ștefan-vodă a fost foarte religios. El a zidit în țară 40 de biserici, spre pomenirea numeroaselor sale izbînzi asupra leșilor, a ungarilor, a tătarilor, a turcilor și a cazacilor, cu care a fost în luptă în tot cursul glorioasei sale domnii.

„Doamne, pun mîna la pept
Și mă giur să-ți spun cu drept.
Pîn-a nu-agiunge plugar,
Aveam falnic harmăsar
Și o ghioagă nestrugită,
Cu piroane țintuită,
Care cînd o învirteam,
Proașcă prin dușmani făceam,
Cîte opt pe loc turteam !
Alelei ! pe cînd eram
Om întreg de mă luptam,
Mulți păgîni am mai stricat !
Multe capete-am farmat
De tătari și de lifteni
Și de falnici ungureni !
Iar în foc la Războieni ^{a)}
Mi-a căzut ghioaga din mină
De o sabie păgînă ;
Dar n-a căzut numai ea,
A căzut și mîna mea,
Cu păgînu-alătura !...
De-atunci n-am ce să mă fac,
C-am agiuns un biet sărac.
Nici n-am casă, nici n-am plug,
Nici giuncani ca să-i îngiug !
Toată vara m-am rugat
De bogații cei din sat
Să-mi dea plugul ca să ar...
Mi-a fost ruga în zadar.
Atunci, doamne, mă-ntorsei,
La tătari că mă dusei,
Un plug mare că prinsei
Și cu-un bou îl îngiugai
Și de lucru m-apucaii,
Că săracul n-are soare,
Nici zile de sărbătoare,
Ci tot zile lucrătoare !“

^{a)} Crîncena bătălie cu turcii de la anul 1476, în care Ștefan a avut a se lupta cu toată oastea lui Mohamed II, în număr de 120.000 ostași.

Domnul Ștefan l-asculta
Și din gură cuvînta :
„Măi Burcele, fătul meu !
Iată ce hotăresc eu :
Ia-ți un plug cu șease boi
Și mergi bogat de la noi.
Ia-ți movila răzășie
Ca s-o ai de plugărie,
Dar în vîrfu-i să te-așezi
Ca stejar să priveghezi,
Și tătarii de-i videa
C-au intrat în țara mea,
Tu să strigi cît ce-i putea :
Săi, Ștefane, la hotare
C-a intrat sabie-n țară !^{a)}
Atunci eu te-oi auzi,
Ca un zmeu m-oi răpezi
Și nici urmă-a rămînea
De tătari în țara mea !“

^{a)} Istorie ! Tradiția spune că în adevăr pe timpul lui Ștefan-vodă ședea un ostaș de-ai lui pe Movila lui Burcel, cale de o poștă și giumătate de la Vaslui, și că glasul său era atît de puternic, încît agiungea pîn-în auzul domnului !

ȘTEFAN-VODĂ ȘI ȘOIMUL

ȘTEFAN

Șoimule, șoimuț ușor,
Fă-te roată sus în zbor.
Ce se vede la hotare
De s-aude zgomot mare ?

ȘOIMUL

Ștefane ! viteazul meu !
Zău ! de altul c-ar fi rău,
Iar de tine mult e bine,
Că tu ești șoiman ca mine.
De giur împregiurul tău
Năvălesc dușmani mereu !
Te calc ungerii făloși
Și lifteni necredincioși,
Te calc hanii tătărești
Și urdiele turcești !

ȘTEFAN

Las' să vie, las' să vie,
Să se deie pradă mie !
Moartea-i paște ca o turmă,
Păcatu-i mîină din urmă.

Mulți au mai venit la noi,
Puțini s-au dus înapoi,
Că-s român cu patru mâini
Și am leacuri de păgîni :
De tătari am o săgeată,
De turci pala mea cea lată,
De lifteni un buzdugan
Și de unguri un arcan.

CÎNTICELE LUI ȘTEFAN-VODĂ

Ștefan, Ștefan, domn cel mare,
Seamăn pe lume nu are
Decît numai mîndrul soare !

Din Suceava cînd el sare,
Pune peptul la hotare
Ca un zid de apărare !

Brațul lui fără-ncetare
Bate oardele tătare,
Bate ceatele maghiare,

Bate leși din fuga mare,
Bate turci pe zmei călare
Și-i scutește de-ngropare.

Lumea-ntreagă stă-n mirare,
Țara-i mică, țara-i tare
Și dușmanul spori nu are !

ALTUL

Ștefan, Ștefan, domn cel mare,
În Suceava cuibu-și are
Ca un șoim voinic și tare.
Din Suceava când el sare,
Zi și noapte, de călare,
Se bate-n patru hotare.
Pe tătari îi căsăpește,
Pe unguri îi pîrjolește ^{a)}
Și pe turci îi răsipește.
Iar pe leși cu chica tare ^{b)}
Îi avîntă-n spînzurare
Și-i îngiugă ca să are ! ^{c)}

^{a)} Aluzie la bătălia de la Baia, unde o mulțime de unguri au perit în focul aceluia oraș.

^{b)} Într-una din năvălirile leșilor în Moldova, Ștefan-vodă i-au surprins într-un codru, și pe cîți din ei a robii, i-au spînzurat de păr în copaci. După aceea nenorocită expediție, regele polon, întorcîndu-se în țara lui, a dat un decret poroncind ca toți leșii să poarte chica scurtă. (Tradiție).

^{c)} Aluzie la Dumbrava-Roșie, ce a fost arată de leși îngiugați la plug și semănată apoi cu ghindă.

BOGDAN

I

Lăpuşneanul cel cumplit ^{a)}
Stă pe scaun poleit.
Curtea-i plină de boieri,
Vornici, hatmani, vistieri
Ce se-nchină domnului
Şi se tem de ura lui,
Că ura lăpuşnănească
E peire boierească. ^{b)}
Iată, mări, că deodată
Un luceafăr se arată
Cu chip vesel şi domnesc
Şi cu mersul voinicesc !
Cine-i mîndrul tinerel
Care-i tras printr-un inel ?
E Bogdanul cel glumeţ
Şi la luptă îndrăzneţ,
Şi de carte cărturar,
Şi de arc bun săgetar.

^{a)} În ediţia baladelor, partea II, publicată la Iaşi în anul 1853, s-a lunecat o greşală importantă, confundînd pe Bogdan Chiorul, fiul lui Ştefan cel Mare, cu Bogdan fiul lui Alesandru Lăpuşneanu. După aflările de la alţi cîntăreţi, balada a luat schimbare la începutul ei şi se potriveşte chiar cu cronica Moldovei, ce zice despre Bogdan, fiul lui Lăpuşneanu, că : „*de carte nu era prost, la călărime sprinten ; cu suliţa la hal nime nu-l întrecea ; a săgeta din arc era mare meşter ; îi plăcea jocurile copilăreşti şi glumele*“ etc.

^{b)} Aceste două versuri fac negreşit aluzie la uciderea celor 47 de boieri mari în vreme ce benchetuiiau la masa lui Alesandru Lăpuşneanu. Vezi descrierea făcută de C. Negruzzi.

El în sală-naintează
Și la domnu-ngenuchează,
Apoi zice : „Mă rog ție,
Taică doamne din domnie,
Voie dă-mi să iau soție
Ursita ce-mi place mie.
Ea nu-i fată de-mpărat
Și-i chiar de litean bogat
Și de lege lepădat,
Da-i fecioară ca o stea,
Mîndră ca o păsărea,
Dulce ca o floricea,
Și sufletul meu o vrea !“
Lăpușneanul se-mblînzește
Și din gură-așa grăiește :
„Dragul tatii, mergi cu bine,
Voie tu ai de la mine !“
Astfel zice și-l sărută
Ca pe-o floare-n sîn crescută,
Și pocloanele-i gătește
Și pe cale mi-l pornește
Cu o sută de nuntași,
Toți aleși din tabarași.

II

Nuntașii încăleca,
Cu Bogdan vesel pleca,
Ei pleca pe la Sîn-Petru
Ș-agiungea pe la Sîn-Metru ^{a)}
La liteanul cel bogat
Și de lege lepădat.
Iar liteanul de-i videa
Poarta curței închidea
Și[-n] lanțuguri o lega
Și din gură-așa striga :
„Care este mirele,
Mirele, ginerele,

^{a)} Adică pe la Sfîntul Dimitrie.

Sară el zidiurile
Să deschidă porțile !“
Cît Bogdan îl auzea,
Desîrg mi se răpezea ^{a)},
Calul își înferbînta
Ș-un răpez voinic îi da.
Calul rîndunel zbura
Și în curte că era !
Iar în curte cum sărea,
Bogdan timpul nu perdea,
Poarta curții deschidea
Și nuntașii toți intra.
Liteanul că se mira
Și musteța-și răsucea ^{b)}
Și din gură iar zicea :
„Care este mirele,
Mirele, ginerele,
Sară el teancurile
Să-și ia postavurile.“
Cît Bogdan îl auzea,
Calul iar își răpezea,
Peste teancuri el zbura,
Apoi le desfășura
Și le da pe la nuntași
Care-n lupte sînt frunțași,
Cum era și nuntașul,
Așa-i da și postavul.
De era el nălțișor,
Îi da postav roșior,
Să fie strălucitor.
De era el medior,
Îi da postav gălbior,
Ca să-l prinză binișor.
De era el mititel,
Îi da postav albăstrel,
Ca să se mîndrească-n el !

^{a)} Desîrg cuvînt vechi, ce însemnează : degrabă.

^{b)} Răsucirea musteții e considerată ca un semn de plăcere.
Românul, cînd vede o nevestă frumoasă, își răsuțește musteța
cu mulțămire, și astfel îi dă a înțelege că îi place.

Liteanul se bucura,
 El în casă că intra,
 Lui Bogdan că arăta
 Trei copile tot de-un stat,
 Tot de-un chip asemănat.
 Albe, gingaşe tustrele
 Ca trei flori de vioarele.
 Domnul tînăr le privea
 Cu ochi dulci care steclea,
 Iar liteanu mi-i zicea :
 „Care este mirele,
 Mirele, ginerele,
 Cunoască-şi el mireasa,
 Cunună-se cu dînsa !“
 Bogdan mintea nu-şi perdea,
 Inel din deget scotea,
 Pe covor îl arunca
 Şi din gură cuvînta :
 „Care-mi este mireasa,
 Să mă iubesc cu dînsa,
 Culeagă-mi ea inelul.
 Inelul cu degetul,
 Căci am sabie-nsetată
 Ce doreşte cap de fată.“
 Din trei, două nici mişca,
 Iar mireasa se pleca,
 Pe covor îngenuechea,
 Ca o floare se-ndoia,
 Şi inelul culegea
 Şi-n degeţel şi-l punea.
 Ochii mirelui steclea,
 Inima-i se-nveselea.
 El mireasa-şi rădica,
 Pe ochi dulce-o săruta
 Şi pe braţe mi-o purta
 Şi-n rădvan că o punea
 Şi spre ţară purcedea.

După ei încă venca
Car mare cu druștele ^{a)}
Grădina cu florile,
Și o sută de nuntași
Toți aleși din tabarași.
Ei pleca pe la Sîn-Metru
Ș-agiungea pe la Sîn-Petru,
Și pe loc cît agiungea,
Mîndră nuntă că făcea,
Vestele de se ducea
La vecini și-n depărtări,
Peste nouă țări și mări !

^{a)} Druște se numesc fetele, prietine a miresii, carele o întovărășesc și o asistă la cununie. Ele sînt împodobite cu peteală de aur pe cap, ca și mireasa.

IORDACHI AL LUPULUI ^{a)}

I

Gios, pe apa Prutului,
În ținutul Hușului,
La casele Lupului ^{b)}
Mers-au ura domnului !
Mers-au ura și lovit-au,
Pe Iordachi prăpădit-au !
El cu domnul se-nvrăjbea
Și călare pribegea
Pe drumul Bugeacului,
Scăparea pribeagului.
Și cu bine el sosea,
Adăpost el își găsea
La saraiul hanului,
Cumnatul sultanului.
Frunză verde măcieș,
Mare groază-i sus, la Ieși,
De Iordachi c-a să vie
Să aducă grea urgie
De tătari cumpliți grămadă
Să le deie țara-n pradă !

^{a)} În letopisețul lui Ion Neculcea se pomenește de un Iordachi Costachi Lupu, ce a fost vel-stolnic sub domnia lui Grigori Ghica, 1727. El era fiul lui Lupu Costachi Gavriliță, carele a giucat un rol însemnat în războiul lui Petru cel Mare cu turcii.

^{b)} Trebuie să presupunem că Iordachi al Lupului avea afară de Milești, ce se află în ținutul Vasluiului, o altă moșie, pe malul Prutului, unde l-a agiuns urgia domnească, ce l-a silit a pribegi la tătari.

Boierii se adunară
De la târg și de la țară
Și trei zile se vorbiră,
Trei zile se sfătuiră
Lui Iordachi să-l înșele
Trimițându-i măgulele
Ș-un poclon de zece pungi ^{a)}.
Patru șaluri tot în dungi,
Două scurte, două lungi.
Ș-un fugar frumos, domnesc,
De soi bun, moldovenesc,
Și o carte mare-nchisă,
Ca de la domnie scrisă,
O hîrtie-nșelătoare,
Poftitoare, rugătoare,
Ca să vie-Iordachi-acasă
La Maria cea frumoasă.
Iar de-i trebuie domnie,
I-o dă vodă cu frăție,
Între ei pace să fie!...
Iordăchel se-nveselea,
Iară hanul îi grăia :
„Zece zile mai așteaptă,
Ca să ai tu parte dreaptă,
Căci am scris la-mpărăție
Pentru-un firman de domnie,
Ori de nu, ia-ți oastea mea
Și cu dînsa fă ce-i vrea.“
„Ba, eu oastea n-oi lua,
Că țara m-a blăstema.
Cine-aduce oaste-n țară
Sub blastemul țării peară!“ ^{b)}
Astfel dac-au cuvîntat,
Cu hanul s-au sărutat
Și spre țară au plecat

^{a)} O pungă cuprindea 500 lei.

^{b)} Cuvinte sublime! Model de patriotism!

Cu Marin și cu Ciocan,
Cu Lisandru cel bălan ^{a)}
Și cu Zaria, bun viteaz ^{b)},
Ce-i cam negru pe obraz.
Toți cu inimile drepte,
Slugi viteze și-nțelepte ;
Oameni buni și credincioși
Ce-s la masă rușinoși,
Dar la luptă hărățoși !

II

Vinerea spre simbăta
El Mărică-i s-arăta
Și cu drag o săruta,
Mulțămind lui Dumnezeu
C-au sosit la locul său...
Dar în lume cine știe
Azi și mâni ce-a să mai fie !...
Iată-un grec, unul Zoilă,
Om de vrajbă și de silă,
Un trimis de la domnie
(Negre zilele să-i fie !),
Olăcește se ducea
Și la domn știre făcea
C-au sosit Iordachi-acasă
La Maria cea frumoasă !
Frunză verde alunică,
Grea pulbere se ridică
De la Ieși înspre Milești ^{c)},
Iar printr-înșa ce zărești ?

^{a, b)} Lisandru și Zaria în loc de Alexandru și Zaharia.

^{c)} Această moșie Milești din ținutul Vasluiului a fost proprietatea spătarului Neculai Cîrnul, carele trăia pe timpul domniei lui Ștefăniță-vodă, fiul lui Vasile Albanzul (1660—1662). Neculai Cîrnul era un om foarte învățat și cunoștea mai multe limbi, precum elinește, grecește, slavonește, latinește, nemțește și turcește. El era bogat și îi plăcea fastul. Cînd ieșea, avea un cortegiu domnesc, și el purta totdeauna un buzdugan și o platoșă de argint, pe cînd caii lui erau împodobiți cu pene frumoase și cu hamuri cusute cu fir de aur.

Arnăuți cu șușanele,
Cu argint pe la oțele.
Lefegii și darabani
Cu-ai lor mîndri căpitani.
Iordăchele, te ferește,
Cursă rea ți se gătește !
Cei ce vin călări la tine
Nu vin ca să se închine,
Ci vin cu porunci domnești
Și cu gînduri dușmănești.
Frunză verde porumbică,
Drăgălașa de Marică
Pe Iordachi mi-l trezea
Și din gură-așa-i grăia :

Spatariul Neculai Cîrnul, uitînd binefacerile și amicia lui Ștefăniță-vodă, începu o corespondință cu fostul domn a Valahiei, prințul Basarab, carele trăia retras în Polonia, și-l îndemnă a strînge oaste legească și a intra în Moldova pentru ca să detroneze pe Ștefăniță, a cărui domnire era prea tiranică. Basarab nu numai că refuză propunerile spatariului Cîrnul, dar le și încușoștiință lui Ștefăniță-vodă. Acesta, aprins de mînie, puse pe calău să-i taie nasul, faptă crudă, de unde i se trase și porecla de Cîrn.

După o așa pedeapsă, spatariul Neculai părăsi Moldova și se duse la Moskva, lingă împăratul Alexis Mihailovici, tatăl lui Petru cel Mare ; și cum sosi în capitala Rosiei, el fu instituat preceptorul tînărului Petru Alexievici. Această poziție îi dobîndi multă onoare și mari avuții.

Împăratul îl avea de-aproape credincios și îl însărcină cu misiile importante. Astfel el fu trimis ambasador în Hina, unde, cîștigînd încrederea împăratului hinez, priimi dupe trei ani prezenturi mari și un talger plin de petre scumpe. Între aceste petre se afla și un briliant de grosimea unui ou de porumb, carele astăzi se află în comoara împărătească.

Dupe moartea lui Alexis Mihailovici, Petru suindu-se pe tron și aflînd că preceptorul său se găsea exilat în Siberia în timpul anarhiei strelizilor, îl adusă îndată la Moskva și îl instituă consilierul său cel mai de-aproape. Acolo el se însură cu fata unui din cei mai mari nobili din Rosia și, dupe un trai îndelungat pe lingă Petru cel Mare, se săvîrși din viață în timpul domniei lui Mihai Racoviță (1707—1709).

Numele său adevărat era Neculai Milescu (Vezi : *Fragments des chroniques Moldaves et Valaques pour servir à l'histoire de Pierre le Grand, Charles XII, Stanislas Leszczyński, Dêmètre Cantimir et Constantin Brancovan, par le Major M. Cogalnicean.*)

„Hai, frate, la biserică
 De sfînta duminică,
 Că de cînd ai pribegit,
 Sufletul nu ți-ai grijit !“
 Iordăchel se întindea
 Și cu lene răspundea :
 „Mergi, Marico, dumneata,
 Că eu nu mă pot scula.
 Drumul lung m-au obosit,
 Calul greu m-au ostenit !“
 Iată, mări, cum vorbea,
 Că fereastra se izbea
 Și cădea gios la pămînt
 Fără suflare de vînt. ^{a)}
 Și-o icoană poleită
 Trăsnea fără-a fi lovită. ^{b)}
 Maria se-nspăimînta,
 Iordachi se întrista,
 Dar pe gînduri mult nu sta,
 Că Lisandru-i aducea
 Carte mare și-i zicea :
 „O ceată de oameni mulți,
 Lifegii și arnăuți,
 Au sosit aici din sus
 Și-astă carte ți-au adus
 Cu poftire boierească
 Să mergi la curtea domnească.
 Dar ascultă-mă pe mine,
 Căci ce simț eu nu-i a bine.
 Tu ești mare cît un domn,
 Iar de ai minte de om,
 Hai cu toți să-ncălecăm,
 Arnăuții s-alungăm
 Și de drum să ne cătăm,
 Spre Bugeac să apucăm,
 Pe hanul să-l rădicăm,
 Și foc Ieșului să dăm.“
 Iordăchel nu-l asculta
 Și din gură cuvînta :

^{a, b)} Semne prevestitoare de moarte, dupe crederea poporului.

„Ba, m-oi duce la domnie,
Că chiar domnul mă îmbie
Și se giură că va face
Tot ce-oi vrea ca să mă-mpace !“

III

Frunză verde de negară,
Pe cel drum în zi de vară
Ce se vede strălucind
Și spre Ieși înaintînd ?
Un rădvan cu telegari,
Șese negri armăsari,
Și-n rădvanul boieresc
Un luceafăr pămîntesc,
Cu chip dulce, femeiesc.
Iar pe lîngă cel rădvan,
Călare pe-un năzdrăvan ^{a)},
Merge mîndrul Iordăchel,
Cu slugile dupe el ;
Slugi cu inimele drepte,
Înțelepte și deștepte,
Ce-s la masă rușinoase,
Dar la luptă hărtăgoase.
Apoi venea după ei
Ceată de arnăuței,
Lefegii și darabani
Cu-ai lor mîndri căpitani.
Ei la Ieși cît agiungea,
Iordachi la domn mergea,
Dar domnul cît îl videa,
De mînie s-aprindea
Și striga : „Gios pe covor,
Tăiați-i capul din zbor“.
Un calău se răpezea,
Iartaganu-și netezea,

^{a)} Adică călare pe-un cal deștept. În povești se văd figurînd cai năzdrăvani, paseri năzdrăvane și oameni năzdrăvani, care au minte pătrunzătoare și prevăd viitorul.

Dar Iordachi-l aștepta,
O palmă voinică-i da,
Cit calăul gios pica.
Apoi el se întorcea
La Lisandru de-i zicea :
„Ține tu sabia mea
De-mi taie capul cu ea,
Că nicidecum nu m-a durea“.
Iar Lisandru, oftînd greu,
Răspundea : „Stăpînul meu !
Pinea, sarea ți-am mîncat,
Nu mă vîri la păcat !“^{a)}
Din nou vodă poroncea,
Arnăuții se-mbrîncea,
Pe Iordachi s-aranca,
De păr lung îl apuca,
Pe covor îl întindea
Și din zbor capu-i tăia.
Capul se rostogolea,
În sînge se tăvălea
Și pe scări se coborea
Și-n rădvan apoi sărea.
Iar Marica, vai de ea !
Capu-n brațe apuca
Și plîngînd la el căta,
Și bocînd îl săruta,
Cînd pe frunte, cînd pe gură,
Cînd pe gît, la-ncrestătură.
„Alei ! Doamne ! striga ea,
Facă-se pe vrerea mea !
Doamna ta să văduvească,
Neamul tău să calicească,
Țîrgul tău întreg să ardă
Și domnia-ți să se peardă !“...
Frunză verde siminoc,
La Ieși arde mare foc.
Bate para pîn Milești,
Zbor tăciunii la Lățești,

^{a)} Răspuns caracteristic care arată cit de puternică e simțirea recunoștinței în sufletul românului.

Scînteile-n Bărlănești,
Pînă pe la Ciocănești,
Și duc veste de-ngrozit
Că Iordachi a perit
Și că focul a zbucnit
Din blăstemul cel cumplit !

MONASTIREA ARGEȘULUI ^{a)}

I

Pe Argeș în gios,
Pe un mal frumos,
Negru-vodă trece,
Cu tovarăși zece :
Nouă meșteri mari,
Calfe și zidari,
Și Manoli, zece ^{b)}
Care-i și întrece.
Merg cu toți pe cale
Să aleagă-n vale
Loc de monastire
Și de pomenire.
Iată cum mergea
Că-n drum agiungea

^{a)} Dupe cronicile Țării Românești, Radul Negru-voievod domnea dincolo de Carpați, pre Almaș și pre Făgăraș ; rădicatu-s-au de acolo, cu toată casa lui și mult norod, și pogorîndu-se pe apa Dîmboviței, început-au a face țară nouă. Întîi au făcut orașul Cîmpulung, unde a rădicat și o biserică naltă și frumoasă. Apoi a descălecat pe Argeș, unde și-a pus scaunul domniei, zidind curți de peatră și case domnești și o biserică mare și mîndru lucrată.

În *Revista română*, publicată la București, se găsește descrierea acestei biserici, împreună cu stampe litografiate ce reprezintă frumusețile arhitecturii sale.

^{b)} Acest meșter Manoli a rămas în tradiție un personagiu legendar. Poporul atribuie lui Manoli zidirea tuturilor monumntelor vechi din țară.

Pe-un biet ciobănaş
 Din fluier doinaş ^{a)},
 Şi cum îl videa,
 Domnul îi zicea :
 „Mîndre ciobănaş
 Din fluier doinaş !
 Pe Argeş în sus
 Cu turma te-ai dus,
 Pe Argeş în gios
 Cu turma ai fost.
 Nu cumva-i văzut
 Pe unde-ai trecut
 Un zid părăsit
 Şi neisprăvit
 La loc de grindiş,
 La verde-aluniş ?“
 „Ba, doamne,-am văzut
 Pe unde-am trecut
 Un zid părăsit
 Şi neisprăvit.
 Cîinii cum îl vād,
 La el se răped
 Şi latră-a pustiu
 Şi urlă-a morţiu.“
 Cît îl auzea,
 Domnu-nveselea
 Şi curînd pleca,
 Spre zid apuca,

^{a)} Toţi păstorii români port în briu un fluier mic ce se numeşte fluier ciobănesc şi sună din el deosebite arii, unele vesele, iar cele mai multe melancolice şi foarte expresive. Un călător străin, muzic de mare talent, zice „că adeseori, cînd cineva împlă în munţii ţărilor române, el aude în depărtare un fluier păstoresc ce sună cu dulceaţă un cîntec de dor. Atunci el se opreşte fără voie, dominat de un farmec necunoscut, pentru ca să asculte mult timp aceste suspinuri ale muntelui.“

În călătoriile mele prin munţi după căutarea baladelor populare, am auzit multe fluier răsunînd prin poienile codrilor şi am rămas încîntat de frumuseţea originală acelor sunete pătrunzătoare ; iar mai cu seamă la Bicaz, pe malul Bistriţei, am întîlnit un păstor, anume Brînduşă, carele se înălţa la gradul unui adevărat artist prin talentul cu care cînta *Doina* din fluierul său.

Cu nouă zidari,
Nouă meșteri mari,
Și Manoli zece,
Care-i și întrece.
„Iată zidul meu !
Aici aleg eu
Loc de monastire
Și de pomenire.
Deci voi, meșteri mari,
Calfe și zidari,
Curînd vă siliți
Lucrul de-l porniți
Ca să-mi rădicați,
Aici să-mi durați
Monastire naltă,
Cum n-a mai fost altă,
Că v-oi da averi,
V-oi face boieri,
Iar de nu, apoi
V-oi zidi pe voi,
V-oi zidi de vii
Chiar în temelii !“

II

Meșterii grăbea,
Sferile-ntindea,
Locul măsură,
Șanțuri largi săpa
Și mereu lucra,
Zidul rădica,
Dar orice lucra,
Noaptea se surpa ! ^{a)}

^{a)} Superstițiile poporului în privirea zidurilor sînt multe. Așa, el crede că o zidire nu poate avea trăinicie dacă nu se îndeplinesc oarecare datine mistice, precum, de pildă, îngroparea umbrei unui om în temelie. Petrarii au obiceiul să fure umbra cuieva, adică a-i lua măsura umbrei cu o trestie, și a zidi apoi aceea trestie în talpa zidirei. Omul cu umbra furată moare pînă în 40 de zile și devine stafie nevăzută și geniul întăritor a casii.

A doua zi iar,
 A treia zi iar,
 A patra zi iar,
 Lucra în zadar !
 Domnul se mira
 Ş-apoi îi muştra,
 Ş-apoi se-ncrunta
 Şi-i ameninţa
 Să-i puie de vii
 Chiar în temelii !
 Meşterii cei mari,
 Calfe şi zidari,
 Tremura lucrînd,
 Lucra tremurînd
 Zi lungă de vară,
 Ziua pîn-în seară ;
 Iar Manoli sta,
 Nici că mai lucra,
 Ci mi se culca
 Şi un vis visa,
 Apoi se scula
 Ş-astfel cuvînta :
 „Nouă meşteri mari,
 Calfe şi zidari !
 Ştiţi ce am visat
 De cînd m-am culcat ?
 O şoaptă de sus
 Aievea mi-a spus

Fiind însă că acest obicei a produs adeseori nenorociri, spă-
 riind minţea celor cu umbrele furate şi aducîndu-i astfel la boale
 grele, zidarii au fost siliţi a-şi schimba datina. Cînd dar este a
 se rădica vreo casă nouă, pînă a nu se aşeza cea întii peatră a
 temeliei, se face aghiazmă cu care se stropesc şanţurile. Apoi se
 taie doi miei de se face masă mare pentru zidari, carii, dupe ce
 ospătează şi închină în sănătatea stăpînului casei şi întru tăria
 zidurilor, îngroapă cruciş capetele mieilor în două colţuri a casii,
 iar în celelalte două unghiuri ei zidesc două oale roşii pline cu
 apă nencepută.

Iar dupe ce lucrul se săvîrşeşte, românii nu se mută în casă
 pînă ce mai întii nu duc înlăuntru icoanele, zahar, pinea şi sare ;
 şi după mutare ei dau masă mare de bună locuinţă.

Că orice-am lucra
 Noaptea s-a surpa
 Pîn-om hotări
 În zid de-a zidi
 Cea-ntăi soțioară,
 Ce-a-ntăi sorioară
 Care s-a ivi
 Mîni în ziori de zi
 Aducînd bucate
 La soț ori la frate.
 Deci dacă vroîți
 Ca să isprăviți
 Sfînta monastire
 Pentru pomenire,
 Noi să ne-apucăm
 Cu toți să giurăm
 Și să ne legăm
 Taina s-o păstrăm ;
 Și-orice soțioară,
 Orice sorioară
 Mîni în ziori de zi
 Întăi s-a ivi,
 Pe ea s-o jertfim,
 În zid s-o zidim !^{a)}

a) Nenorocita este menită a-și pierde viața pentru mîntuirea zidirei și a se face stafia bisericei. Vezi nota precedentă.

Fiindcă am pomenit mai sus de stafii ce sînt umbre casnice care locuiesc mai cu seamă în beciuri întunecoase, aice credem că e locul să pomenim și de alte crederi superstițioase ale popoului român. Astfel sînt strigoii, moroii, rusaliele etc.

Strigoii sînt morții care se scol din morminturi și merg în noaptea Sfîntului Andrei cu secriile pe cap de cearcă pe la casele lor. Românii, spre a se apăra de asemenea vizite supărătoare, au obicei a freca ușile și ferestrele cu usturoi în agiunul Sf. Andrei, fiind usturoiul displicut strigoilor.

Moroii sînt iarăși un soi de strigoii mici ce vin de cer țîță la mamele lor. Ei sînt copii noi-născuți ce mor pînă a nu fi botezați. Spre a-i împăca, mamele trebuie să care cu gura, șapte ani de-a rîndul, în ziua de Bobotează, aghiazmă mare și să stropească astfel mormintele copiilor.

Rusaliele sînt trei fete de împărat carele au ciudă asupra oamenilor fiindcă nu au fost băgate în seamă de dînșii în cursul vieții lor. Ele nasc furtuni ce descoper casele românilor, vîrtegiuri ce rădic pînzele nevestelor în vremea ghilitului și le anină pe co-

Iată-n ziori de zi
 Manea se trezi,
 Ş-apoi se sui
 Pe gard de nuiele
 Şi mai sus, pe schele,
 Şi-n câmp se uita,
 Drumul cerceta.
 Când, vai ! Ce zărea ?
 Cine că venea ?
 Soţioara lui,
 Floarea câmpului !
 Ea s-apropia
 Şi îi aducea
 Prînz de mîncătură,
 Vin de beutură.
 Cît el o zărea,
 Inima-i sărea,
 În genuchi cădea
 Şi plîngînd zicea :
 „Dă, Doamne, pe lume
 O ploaie cu spume,
 Să facă pîraie,
 Să curgă şiroaie.

paci. Se crede că rusaliele fură şi copii de lîngă mamele lor şi îi duc peste ape şi peste codri. De acolo vine vorba : *l-au înflat rusaliele !*

Femeile românce păzesc cu sfinţenie ziua de Rusalii, şi în vreme de nouă săptămîni ele nu culeg nici o buruiiană de leac, crezînd că în acel timp buruienile sînt pişcate de rusalii şi nu au putere de lecuit. Cum vine însă ziua Sînzienilor, toate româncile alerg pe câmp la culesul de buruiene, crezînd că în acea zi toate au darul vindecării. Spre a se apăra de mânia rusalilor, este obicei, în agiunul zilei lor, a pune pelin sub căpăţîiul patului şi a purta a doua zi pelinul la brîu.

Subiectul acestei balade este cîntat şi de poezii poporului a Sîrbiei, însă cu oarecare deosăbiri. Balada sîrbească se numeşte *Fondarea cetăţii Scadar* (Scutari), ce este rădicată de trei fraţi Merljavtschewitsch, anume regele Wukaschin, vaivodul Ugljescha şi tînărul Gojko. Meşterul cel mare se cheamă Rad în loc de Manoli. Femeia zidită este nevasta lui Gojko. Din cuprinsul acelei balade se vede însă că aceeaşi superstiţie există pe ambele maluri a Dunărei.

Apele să crească,
Mîndra să-mi oprească,
S-o oprească-n vale,
S-o-ntoarcă din cale !“
Domnul se-ndura,
Ruga-i asculta,
Norii aduna,
Ceriu-ntuneca.
Și curgea deodată
Ploaie spumegată
Ce face pîraie
Și îmfia șiroaie.
Dar oricît cădea,
Mîndra n-o oprea,
Ci ea tot venea
Și s-apropia.
Manea mi-o videa,
Inima-i plîngea,
Și iar se-nchina,
Și iar se ruga :
„Sufică, Doamne,-un vînt,
Sufică-l pe pămînt,
Brazii să-i despoaie,
Paltini să îndoaie,
Munții să răstoarne,
Mîndra să-mi întoarne,
Să mi-o-ntoarne-n cale,
S-o ducă devale !“
Domnul se-ndura,
Ruga-i asculta
Și sufla un vînt,
Un vînt pre pămînt,
Paltini că-ndoia,
Brazi că despoia,
Munții răsturna,
Iară pe Ana
Nici c-o înturna !
Ea mereu venea,
Pe drum șovăia
Și s-apropia

Și, amar de ea,
Iată c-agiungea !

IV

Meșterii cei mari,
Calfe și zidari,
Mult înveselea
Dacă o videa,
Iar Manea turba,
Mîndra-și săruta,
În brațe-o lua,
Pe schele-o urca,
Pe zid o punea
Și, glumind, zicea :
„Stăi, mîndruța mea,
Nu te spăria,
Că vrem să glumim
Și să te zidim !“
Ana se-ncredea
Și vesel rîdea.
Iar Manea ofta
Și se apuca
Zidul de zidit,
Visul de-mpłinit.
Zidul se suia
Și o cuprindea
Pin' la gleznișoare,
Pin' la pulpișoare.
Iar ea, vai de ea !
Nici că mai rîdea,
Ci mereu zicea :
„Manoli, Manoli,
Meștere Manoli !
Agiungă-ți de șagă,
Că nu-i bună, dragă.
Manoli, Manoli,
Meștere Manoli !
Zidul rău mă strînge
Trupușoru-mi frînge !“

Iar Manea tăcea
Și mereu zidea,
Zidul se suia
Și o cuprindea
Pin' la gleznișoare,
Pin' la pulpișoare,
Pin' la costișoare,
Pin' la țitișoare.
Dar ea, vai de ea,
Tot mereu plîngea
Și mereu zicea :
„Manoli, Manoli,
Meștere Manoli !
Zidul rău mă strînge.
Țitișoara-mi plînge,
Copilașu-mi frînge !“
Manoli turba
Și mereu lucra.
Zidul se suia
Și o cuprindea
Pin' la costișoare,
Pin' la țitișoare,
Pin' la buzișoare,
Pin' la ochișori.
Încît, vai de ea !
Nu se mai videă,
Ci se auzea
Din zid că zicea :
„Manoli, Manoli,
Meștere Manoli !
Zidul rău mă strînge,
Viața mi se stînge !“

V

Pe Argeș în gios,
Pe un mal frumos
Negru-vodă vine
Ca să se închine
La cea monastire,
Falnică zidire,

Monastire naltă,
Cum n-a mai fost altă.
Domnul o privea
Și se-nveselea
Și astfel grăia :
„Voi, meșteri zidari,
Zece meșteri mari !
Spuneți-mi cu drept,
Cu mîna la pept,
De-aveți meșterie
Ca să-mi faceți mie
Altă monastire
Pentru pomenire
Mult mai luminoasă
Și mult mai frumoasă ?“
Iar cei meșteri mari,
Calfe și zidari,
Cum sta pe grindis,
Sus pe coperiș,
Vesel se mindrea
Ș-apoi răspundea :
„Ca noi, meșteri mari,
Calfe și zidari,
Alții nici că sînt
Pe acest pămînt !
Află că noi știm
Oricînd să zidim
Altă monastire
Pentru pomenire
Mult mai luminoasă
Și mult mai frumoasă !“
Domnu-i asculta
Și pe gînduri sta,
Apoi poroncea
Schelele să strice,
Scări să le rădice,
Iar pe cei zidari,
Zece meșteri mari,
Să mi-i părăsească
Ca să putrezească

Colo pe grindiş,
Sus pe coperiş.
Meşterii gîndea
Şi ei îşi făcea
Aripi zburătoare
De şindrili uşoare.
Apoi le-ntindea
Şi-n văzduh sărea,
Dar pe loc cădea,
Şi unde pica,
Trupu-şi despica.
Iar bietul Manoli,
Meşterul Manoli,
Cînd se încerca
De-a se arunca,
Iată c-auzea
Din zid că ieşea
Un glas năduşit,
Un glas mult iubit,
Care greu gemea
Şi mereu zicea :
„Manoli, Manoli,
Meştere Manoli !
Zidul rău mă strînge,
Țițisoara-mi plînge,
Copilașu-mi frînge,
Viața mi se stînge !“
Cum o auzea,
Manea se perdea.
Ochii-i se-nvelea ;
Lumea se-ntorcea,
Norii se-nvîrtea,
Și de pe grindiş,
De pe coperiş,
Mort bietul cădea !
Iar unde cădea,
Ce se mai făcea ?
O fîntînă lină,
Cu apă puțînă,
Cu apă sărată,
Cu lacrimi udată !

RADU CALOMFIRESCU

În oraș la București,
În curți nalte și domnești,
Mîndră masă e întinsă
Și de mari boieri coprinsă.
Dar în mijloc cine șede ? ^{a)}
Mircea-vodă-n mijloc șede,
Și la dreapta lui se vede
Doi Căplești și trei Buzești.
Zmeii Țării Românești
Purtătorii oștilor
Și fruntea boierilor.
Ei toți bea, se veselea
Și pe domn îl ferecea,
Dar cînd fu despre beție,
Despre dalba veselie,
Iată, nene, că sosea
Și la domn îngenunchea
Radul din Calomfirești,
Zmeul Țării Românești,
Cu sluga lui, cu Nedea,
Ce de mic îi tot dedea
Agiutor bun de putere
Și cuvînt de mîngîiere.
„Domnule, măria-ta !
Fie cum oi cuvînta :

^{a)} O zicătoare ce trebuie să existe de pe timpul năvălirilor de limbi străine sună așa : *să fii totdeauna la mijloc de masă și la colț de țară.*

Îți aduc tie-nchinare,
Ca unui frate mai mare.
Și-ți doresc mereu să fii
Cu izbînzi și veselii.
Dar știi, doamne, ori nu știi
Că tătarii m-a lovit
Și tătarii mi-a robit

Copilașii
Drăgălașii,
Măicuța
Drăgulița.

Rău mă doare inimioara
De copii, de soțioara,
Dar mă doare și mai tare
De măicuța ce mă are,
Că-i creștină și bătrînă
Ș-a să-agiungă-a fi cadînă.
De risul căpcînilor
Pin casa păgînilor. ^{a)}
Rogu-te, măria-ta,
De vroiești a m-agiuta,
Dă-mi agiutor pe Buzești
Și pe cei tustrei Căplești,
Purtatorii oștilor
Și fruntea boierilor!“
Mircea-vodă-l asculta
Și din gură cuvînta :
„Aleii ! Radule mișel !
Mai așteaptă tu nișel
Pînă ce vom ospăta,
Pînă ce ne vom culca,

^{a)} Româniii espuși în vechime la necontenite năvăliri de limbi străine ce lăsa foc și sînge în urma lor deteră barbarilor numirea de căpcîni, adică dihanii cu trup de om și cu cap de cîne.

În istoria lui Alexandru Machedon se zice : „De acolo merse Alexandru cincisprezece zile și agiunse la o țară cu oameni cu șapte picioare și cu șapte mîni și deteră foarte tare prin oastea lui Machedon ; și de aceea periră mulți și mulți prinseră vii, să-i scoată la lume pentru minune. Și trecu țara lor în zece zile și mai merse înainte și agiunse la o țară cu oameni cătcăuni (căpcăuni), dinainte cu obraz de om, iar dindărăpt cap de ciune ce latră cînește.“

Pînă ce ne vom scula,
Să văd ce vis om visa,
Ș-apoi agiutor ți-om da !“
Radu buzele-și mușca
Și la față se schimba.
„Să trăiești, măria-ta !
Iar dacă te-oi aștepta
Pînă ce îi ospăta,
Și pînă ce t-ei culca,
Și pînă ce t-ei scula,
Să vezi ce vis îi visa,
Tătarii s-or depărta,
Păgubaș ei m-or lăsa !“

II

Radul iute-ncăleca,
După dușmani se lua,
Cu sluga lui, cu Nedea,
Ce de mic îi tot dedea
Agiutor bun de putere
Și cuvînt de mîngăiere.
Gonea el, mereu gonea,
Gonea, nu mai ostenea,
Nebăut și nemîncat,
De dor mare frămîntat.
Cînd a fost a treia zi,
Pe tătari el îi zări
Atunci Nedea că grăi :
Hei ! stăpîne Radule,
Ascultă-mi povețile,
C-acum e pe vitejie,
Pe vinceală sau robie.
Taie tu marginele,
Eu să tai mijloacele ;
Care-a scăpa de la mine,
Să nu scape de la tine !“
În tătari ei se izbea,
Vîrtej de moarte făcea

Și tăia, nene, tăia,
Pe tătari îi risipea,
Și pe cei robiți scotea
Și pe-acasă-i trimitea.
Dar pe maică-sa bătrână
N-o găsea-n ceata păgînă.
Radu-n scări se rădica,
Ca vulturul se uita
Peste cîmpii Lăpușnii,
Peste cîmpi merei pustii,
Și cum sta și cum ochea,
Iată, nene, că zărea
Un cort mare și rotat,
Cît un cort de împărat ;
Și-n cort zărea pe-un mîrzac,
Un mîrzac de la Bugeac,
Care-n brațele-i strîngea
O creștină ce plîngea.
Fulger Radu se făcea,
Ca un fulger se ducea
Și la cort se răpezea,
Pe mîrzac îl retezea
Și în lance că-l lua,
Mort în cîmp îl arunca.
Apoi vesel purcedea
Cu mă-sa și cu Nedea,
Ce de mic îi tot dedea
Agiutor bun de putere
Și cuvînt de mîngăiere !

III

Iată la mijloc de cale,
La fîntîna dintr-o vale,
Iată bună-mpreunare
Cu cinci voinicei călare,
Cu Buzești și cu Căplești,
Zmeii Țării Românești !
„Noroc bun și cale bună !
Ce vînt dulce vă adună

Și cu mine vă-mpreună p'^a
 „Noi în cale ți-am ieșit
 C-avem dor de hărățit. ^{a)}
 Și la harță vitejească
 Și la gioacă războiască.“
 Ei la harță se lua,
 Pe giurămînt s-apuca
 Stăpînii să hărățească
 Și slugile să-i privească !
 Începea dar de călare
 Harța cea din fuga mare,
 Paloșile zinghinind,
 Sulițele învîrtind,
 Buzduganele ciocnind
 Și din gură chiuind.
 Cînd deodată cei Buzești
 Și cu cei tustrei Căplești
 Peste Radul năvălea,
 Cu cinci lănci îl străpungea ;
 Apoi capul îi tăia,
 Pe-o tipsie îl punea
 Și la domnul îl ducea
 Și cu toți așa grăia :
 „Alei ! doamne, doamne Mirce !
 Alei ! doamne mult voinice ! ^{b)}
 Radul de-ar fi mai trăit,
 Scaunul ți-ar fi răpit !
 Iată capu-i, dă-l la corbi,
 Și copiii lui fă-i robi !“
 Bine vorba nu sîfîrșea,
 Iată, nene, că venea
 Sluga veche, moș Nedea,

^{a)} Vezi nota 10 din balada [...] lui Mihai Copilul (în ediția de față, nota de la p. 86).

^{b)} Mircea cel Bătrîn a ținut multe războaie cu turcii și a fost pururea învingător. El a domnit 29 ani, a zidit monastirile Cotmeana și Cozia și a fost îngropat la aceasta de pe urmă.

În tractaturile sale de alianță cu regele Poloniei, Vladislav, Mircea se intitula astfel : „Mircea, din mila lui Dumnezeu voievodul Valahiei, ducul Făgărașului și al Omlășului, comitul Severinului, despotul Dobrodiciului și domnul Drăstiorului“ etc.

Cu măicuța Radului
La scaunul domnului,
Ș-amîndoi îngenunchea,
Și, plîngînd, maica zicea :
„Aleii ! doamne, doamne Mirce,
Aleii ! doamne mult voinice !
Fă-mi dreptate, fă-ți dreptate,
Radu că ți-a fost bun frate,
Că eu, doamne, din păcate,
M-am iubit cu taica tău
De-am făcut pe Radul meu !“
Domnul Mircea greu ofta,
Pe bătrîna o scula,
Mîna dreaptă-i săruta
Și pe loc dreptate-i da.
El boierii aduna
Și de moarte-i giudeca.
Gîdele îi apuca,
Sus, la scară,-i aducea,
Un covor le așternea,
În genunchi îi tot punea,
Și minica-și sufleca,
Și pala și-o rădica,
Și capetele zbură,
Zbură pe scări de-a dura,
Cînd Buzești peste Căplești,
Cînd Căplești peste Buzești.

OPRIȘANUL

I

Colo,-n țara muntenească,
Țară dulce, românească,
Ca și cea moldovenească,
În oraș, la București,
Sînt curți nalte și domnești,
Iar în curți o sală mare
Unde șede la prînzare
Mihnea-vodă cel cruntat,
De boieri încungiurat.
„Boieri mari, boieri de rînd !
(Zice domnul închinînd.)
Toți mîncăți, cu toții beți
Și cu bine petreceți ;
Numai unul poftă n-are
De beut și de mîncare,
Cantar slutul, armaș mare !
Ori bucatele nu-i plac,
Ori de noi nu-i este drag !“
Boierimea-ncet rîdea,
Iar Cantariul răspundea :
„Alei ! doamne Mihnule,
Mihnule, netihnule ! ^{a)}
Alei ! tu, stăpînul meu,
Lumina-te-ar Dumnezeu !

^{a)} Acest cuvînt vechi, *netihnu*, trebuie să vie negreșit de la *tihnă (odihnă)* și să însemneze, prin urmare, *nestîmpărat ; frămîntat de griji*.

Și, în adevăr, un cronicar român face următoarea descriere despre Mihnea-vodă :

Bucatele tale-mi plac
Și de oaspeți îmi e drag,
Dar unde s-au pomenit,
S-au văzut și auzit
Două săbii într-o teacă,
Doi domni în țară săracă ?
Măria-ta-n București,
Oprișanu-n Stoienești !
Ce-am văzut la Oprișanul
N-am văzut nici la sultanul,
Că el are-n cîmp la soare,
Mii și sute de mioare...
Ies în vară fătătoare ;
Berbeci are sute-ntregi,
Cu cozile pe telegi,
Și ciobani tot înarmați,
Cu postavuri îmbrăcați,
De nu crezi că sînt ciobani,
Ci chiar neași căpitani.
Nu mi-e ciudă de asta,
Cît mi-e ciudă de alta ;
Oprișanul încă-și are
Hergheții în număr mare,
Două, trei, cinci mii de iepe,
Tot alese și sirepe.
Pîntenoage la picioare,
Cu cergi albe pe spinare
Și cu doi mînzi fiecare.
Nu mi-e ciudă de asta,
Cît mi-e ciudă de alta :
Oprișanul are-n sat
Ogari, căpoi de vînat,

„Mihnea, feciorul lui Dracu armașul, cum apucă domnia, îndată se dezbracă lupul de pelea cea de oaie și-și astupă urechile ca aspida și ca vasiliscul. Iar arcul și-l încordă și găti săgeți de a săgeta, și sabia și-o fulgera, și mîna și-o întărea spre rane ! și prinse pe toți boierii cei mari și aleși, și-i munci cu multe munci și cumplite și le luă toată avuția, și se culca cu jupînesele și cu fetele lor înaintea ochilor lor. De aci unora le-au tăiat nasurile și buzele, pre alții i-au înecat și pre alții i-au spînzurat. Iar el se îmbogătea și creștea ca cedrul pînă la ceriu“ etc.

Cu zgărzi late, țintuite,
Pe la margini poleite,
Și mai are grajduri mari,
Cu cincizeci de armăsari,
Giumătate arăpești
Și ceilalți moldovenști !
Nu mi-e ciudă de asta,
Cît mi-e ciudă de alta :
Scutariul lui Oprișan
N-are fața de țăran ;
Pe deasupra-i cu suman,
Dar pe trup are caftan.
Și cîrligu-i de scutar
Nu-i de-alun, nici de stejar,
Ci de aur tot săpat,
Cu petre scumpe lucrat,
Și-n vârful cîrligului,
Sub mîna scutariului,
Este-o peatră nestimată
Ce plătește lumea toată !“
„De-i așa cum zici, Cantare,
Lasă prînzul, sai călare
Și-ntr-o fugă să te duci
Pe-Oprișanul să-l aduci
Cu toate podoabele,
Cu toate averile,
Să-și dea socotelele !“
Astfel domnul poronca !
Cantar vesel se ducea
La cel sat, în Stoienești,
Unde sînt averi domnești.
El acolo cum venea,
Cu scutariul se-ntîlnea
Și poronca-i arăta
Și din gură cuvînta :
„Mihnea-vodă-n București
Face praznice domnești ;
Toți boierii credincioși
Și de pace bucuroși

Lîngă domn s-au adunat
Și pahare-au închinat.
Numai unul n-au venit,
Oprîșanul cel vestit !
De-i vrăjmaș și om de ceartă,
Mihnea-vodă-acum îl iartă
Și-l poftește ca să vie
Ca un frate la domnie !“

II

Oprîșanul credincios
Și de suflet omenos
Se pornea din Stoienești
Ș-agiungea la București
Noaptea pe la cîntători
Pîn-a nu răsări ziori.
Mihnea-vodă adormit
Dormea pe-un pat aurit
În camară-ntunecată
Tot cu șaluri îmbrăcată.
Dar deodată se trezea
Și la slugi așa grăia :
„Slugi, aprozi, copii de casă !
Voi dormiți și nu vă pasă
Soarele c-au răsărit
Și pe mine m-au trezit.
Dar voi oare nu gîndiți
Cînd în somn vă leneviți
Că am țară de domnit,
Giudecăți de săvîrșit
Și boieri de boierit ?“
Toți aprozii se trezea
Și lui vodă răspundea :
„Rămîi, doamne, liniștit !
Soarele n-au răsărit,
Dar în locu-i au sosit
Oprîșan din Stoienești,
Cu averi împărătești.
El în curte au intrat,

De zăbrea au aninat
Un cîrlig de împărat,
Cu petre scumpe lucrat,
Ce lucește ca un soare
Într-o zi de sărbătoare.“
Mihnea-vodă se scula,
Fața albă își spăla,
Barba neagră-și peptina,
La icoane se-nchina,
Apoi el se înarma
Și pe Oprișan chema :
„Oprișan din Stoienești !
Cu dreptul să ne grăiești.
Ce-ai făcut de-ai adunat
Averi mari de împărat,
Încît nu numai averi,
Dar ai și scutari boieri ?“
„Dumnezeu mi-au agiutat !
Și eu mi le-am adunat
Din darul sfinției-sale,
Din mila măriei-tale !“
„Nu-l crede, măriia-ta !
(Cantariul atunci striga.)
El mie s-au lăudat
Că avere-au adunat
Numai din puterea lui,
Nu din mila domnului.
Dar n-am ciudă de asta,
Cît am ciudă de alta :
Oprișanul mi-au spus mie
Că așteaptă ca să-i vie
Firman de la-mpărăție
Să te scoată din domnie.“
Mihnea-vodă se-ncrunta
Și din gură cuvînta :
„Pîn-a veni firmanul,
Peară-ntăi Oprișanul !
Gios la poartă să-l duceți
Și capul să i-l tăieți !“
De vrăjmaș ce mult era
Armașul se bucura.

Ca o fiară se-arunca,
Pe-Oprişanu-l apuca
Şi pe scări îl îmbrîncea
Şi la moarte mi-l ducea !
Cînd la poartă, frate, iată
Un rădvan că se arată
Tras de şese telegari,
Negri, ageri armăsari,
Cu cozi lungi şi coame mari.
Iar înuntru o bătrînă
Cu-o icoană sfîntă-n mînă
Şi cu haine mohorîte
Şi cu pletele albite.
Pe-Oprişan cît ea-l videa,
Sus la domnul se ducea
Şi-n genunchi trupu-şi frîngea
Şi grăind amar plîngea :
„Alel ! doamne, fătul meu !
Nu te ierte Dumnezeu
Să omori pe Oprişanul,
Că-i peri pînă la anul.
Ştii tu, Mihneo, ori nu ştii
Că-n ziua Sîntei Marii
Era, doamne, ca să-ţi vie
Firman de la-mpărăţie
Să te scoată din domnie ?
Ş-aveai parte de firman
Făr' de bietul Oprişan,
Care-n cale i-au ieşit
Şi-ndărăpt l-au napoit,
Dăruind chiar pe vizir
Cu-armăsari de la Misir
Şi cu pungii de bani o mie,
Să te lase pe domnie !“
Oprişanca nu sîrşea,
Mihnea-n curtea lui ieşea,
Poroncînd la toţi să saie
Pe-Oprişan ca să nu-l taie.
Dar Cantar armaşul mare
Îşi făcuse răz bunare ;

Și capul nevinovat
Zăcea-n țărână aruncat
Lîngă trupul răsturnat !
Vai de omul cu păcat !
De păcat e alungat
Și nu poate-a fi scăpat !
Vînzătorul de armaș,
Fiară crudă, om pizmaș,
Fost-au gol legat la soare,
Și de mîni, și de picioare,
Gol legat de cozi de iepe,
De patru iepe sirepe,
Care cînd se opintiră
În patru părți se izbiră
Și-n patru îl despărțiră !

ȘTEFĂNIȚĂ-VODĂ

I

Frunză verde meri creștești,
În oraș în București,
L-ale case mari domnești
De se văd în Stoienești
Mîndră masă e întinsă
Și de mari boieri cuprinsă,
Tot boieri de-a oștilor,
Puterea domniilor
Și groaza dușmanilor.
Iar în capăt cine șede ?
Ștefăniță domn se vede.
Dar nici bea, nici veselește,
Ci cu ochii lung privește
La copila Dihului,
Sorioara Mihului,
Mihului voinicului
Din valea Cobiului.
Că e mîndră ca o floare,
Și de ochi farmecătoare.
Și de suflet iubitoare,
Unde-o vede, domnul moare !
„Copiliță, draguliță,
Cu sîn alb de porumbiță,
Împle cupa mea de vin
Ție, dragă, s-o închin
Ș-apoi cîntă-mi viers de dor
Cu glas dulce, răpitor.

Cîntă-ți, dragă, cîntecul,
Că mi-e drag ca sufletul !“
Copilița se înclină
Ca o floare de grădină
Și-i întinde-o cupă plină ;
Apoi zice încetișor
Un viers dulce, plin de dor :
„Frunză verde stejărel,
Am un frate voinicel
Și mă tem amar de el !
Frunză verde măr domnesc,
Am un domn care-l iubesc
Și de dînsul mă-ngrijesc.
Vai de mine ! cum să fac
Pe-amîndoi să mi-i împac,
Să-mi fie traiul pe plac ?“
Copilița nu sfirșea,
Și domnul astfel grăia :
„Copiliță, mîndruliță,
Cu sîn alb de porumbiță,
Nu mai plînge, că-n curînd
Împlini-voi al tău gînd.
Voi, boieri ce ospătați,
Stați și nu mai închinați,
Cuvîntul să-mi ascultați.
Mîni în ziori să vă aflați
Toți călări și înarmați
Cu săgeți, cu buzdugane,
Și la brîie cu arcane,
Ca să mergem despre soare
Să facem o vînătoare
Dupe urși și căprioare,
După paseri gălbioare
Ce sînt bune de mîncare
Și plăcute la cîntare !“

II

Cînd de zi se lumina,
Boierii se aduna
Și pe cai încăleca
Și cu domnul toți pleca
Înspre munți, la vînătoare,
Dupe urși și căprioare,
Dupe paseri gălbioare.
Și mergea, frate, mergea
Pîn-în munți că agiungea ;
Iar cînd soarele-apunea,
Iată că se întîlnea
C-un cioban cu fluieraș
Și cu port de oltenaș.
Domnu-n cale-i se oprea
Și din gură-așa grăia :
„Ciobănaș cu fluieraș,
Puișor de oltenaș.
Cunoști calea codrului
De pîn munții Crișului ?
Cunoști fagul Mihului
Din codrul Cobiului ?“
„Cunosc calea codrului
Pînă-n fundul fundului.
Știu și fagul Mihului
Din codrul Cobiului.“
„De știi locurile bine,
Nu mă-i duce tu pe mine ?“
„Ba, te-oi duce eu pe tine
De-i lăsa tu oștile
Să-mi păzească oile,
Că de-oi perde-o mielușea,
Oi slugi un an pe ea,
Și de-oi perde un mielușel,
Oi slugi doi ani pe el.“
Domnul oștile lăsa,
Cu ciobanul se lua,
Singur, singur, singurel
Pe o zare de muncel.

Iar ciobanul se-ndrepta
Către munți și mi-l purta
Pe cărări și pe potici
Ce-s călcate de voinici,
Pin hățiş, pin cărpiniş,
Unde nu-i loc de cîrniş.
El mergea, frate, mergea
Pîn' ce-n codru agiungea
Drept la fagul Mihului,
Locaşul voinicului.
Cînd de fag s-apropia,
Ciobănaşul se oprea
Și din gură-aşa graia :
„Iată fagul Mihului,
Mihului voinicului !
Iar pe Mihul dacă-l vrei,
Cată drept în ochii mei !“

III

Domnul drept la el căta,
Ochii lui se încrunta.
Iar ciobanul se schimba,
Gluga lui își arunca
Și deodată se-arăta
Cu zelar, cu buzdugan,
Cu haine de căpitan.
Apoi drept la domn căta
Și-n glas mare cuvînta :
„Aleii ! doamne din domnie !
Ieri ai fost dat la beție ;
Astăzi veniși la trezie,
Dar n-ai prins la cumînție.
Ce păcate te-au împins
Paloşul de țî-ai încins ?
Fostu-ți-au silă de tine
De te-ai luat dupe mine ?
Ori că nu te-ai săturat
Pe-a mea soră c-ai furat

Ș-ai făcut cu ea păcat
Făr-a te fi cununat ?
Dar gîndit-ai că păcatul
Își urmează vinovatul
Și că-n lume orice faptă
Are plată și răsplată ?“
Și cum sta și cum zicea,
O frunză de fag smuncea
Și-ntre buze o punea
Și suna hoțîș din ea.
Frunza[-n] patru că plesnea,
Codrul negru clocotea,
De-un lung chiot chiotea,
De-un greu tropot tropotea,
Ș-împregiuru-le deodată
Se ivea o mîndră ceată,
O ceată de voincei,
Lotri, pușori de zmei,
Cu caciule stogoșate,
Cu chebe roșii pe spate,
Și musteți de varvaric,
Cum stă bine la voinic.
Lîngă el cît îi zărea
Mihul astfel le grăia :
„Frații mei, neferii mei,
Lotri, pușori de zmei !
Îl vedeți voi pe ist om ?
El e mare, căci e domn,
Dar cît e de domn și mare,
Minte coaptă încă n-are !
Hai, copii, de mi-l luați,
Prin săbii să-l fluturați,
Dar nimic să nu-i stricați,
Cale bună să-i lăsați,
Că de-i domnul priceput,
E destul cîte-au văzut
Ca să afle, ca să știe :
Cu Mihul nu-i de glumie !“
Domnul pe gînduri cădea
Ș-apoi astfel răspundea :

„Milule, bujorule,
Frate, frățiorule !
Eu la mîină ți-am picat,
Tu de moarte m-ai scăpat.
Cînd la mîină mi-i pica,
Eu de moarte te-oi scăpa.
Vină mîni tu la domnie
Ca să vezi o cununie,
Cununia domnului
Cu sora voinicului,
S-o fac mie soțioară,
S-o fac ție domnișoară !“
Astfel domnul cuvînta
Și din codru se-nturna,
Iară codrul răsuna :
„Să trăiești, măria-ta !“

CONSTANTIN BRANCOVANUL

Brancovanul Constantin ^{a)}
Boier vechi și domn creștin,
De averi ce tot strîngea
Sultanul se îngrijea
Și de moarte-l hotărea,
Căci viziru îl pîrea.
Într-o gîoi de dimineață,
Zi scurtărei lui de viață,
Brancovanul se scula,
Fața blindă el spăla,
Barba albă-și peptina,
La icoane se-nchina,
Pe fereastră-apoi căta
Și amar se spăimînta !
„Dragii mei, coconi iubiți !
Lăsați somnul, vă treziți,
Armele vi le gătiți,

a) Constantin Brancovanul a domnit 26 ani în Țara Românească și a fost ucis de turci în 15 august 1714, la vîrsta de 60 ani. Șincai scrie în cronica românilor că o dată cu Brancovanul a perit patru feciori ai lui, cărora el le-au grăit astfel în ora morței : „Iată ! toate avuțiile și orice am avut am perdut ! Să nu ne perdem încai sufletele... Stați tare și bărbătește, dragii mei ! să nu băgați seamă de moarte. Priviți la Hristos, mîntuitorul nostru, cite a răbdat pentru noi și cu ce moarte de ocară a murit ! Credeți tare întru aceasta și nu vă mișcați, nici vă clătiți din credința voastră pentru viața și lumea aceasta“ etc.

„Apoi, adaogă Șincai, aceste zicînd el, poronci împăratul de le tăieră capetele, întîi ale feciorilor, începînd de la cel mai tînăr, și mai pre urmă a tăiat capul lui Constandin Brancovanu, și aruncară trupurile în mare ; și creștini dup-acea, aflîndu-le, le-a astruncat la Patriarhie.“

Că pe noi ne-a-ncongiurat
 Paşa cel neîmpăcat ^{a)}
 Cu-ieniceri, cu tunuri mari
 Ce sparg ziduri cît de tari ![“]
 Bine vorba nu sfîrşea,
 Turcii-n casă iuruşea,
 Pe tuspatru mi-i prindea
 Şi-i ducea de-i închidea
 La Stambul, în turnul mare ^{b)},
 Ce se-nalţă lîngă mare,
 Unde zac feţe domneşti
 Şi soli mari împărăteşti ^{c)}.
 Mult acolo nu zăcea,
 Că sultanu-i aducea
 Lîngă foşorul lui
 Pe malul Bosforului.
 „Brancovene Constantin,
 Boier vechi, ghiaur hain !
 Adevăr e c-ai chitit,
 Pîn-a nu fi mazilit,
 Să desparţi a ta domnie
 De a noastră-mpărăţie ?
 Că de mult ce eşti avut
 Bani de aur ai bătut ^{d)}
 Făr-a-ţi fi de mine teamă,
 Făr-a vrea ca să-mi dai seamă ![“]
 „De-am fost bun, rău la domnie,
 Dumnezeu singur o ştie ;
 De-am fost mare pre pămînt,
 Cată-acum de vezi ce sînt ![“]
 „Constantine Brancovene !
 Nu-mi grai vorbe viclene.

^{a)} Mustafa-paşa, carele era imbrohor.

^{b)} Prin turnul mare se înţelege negreşit cetatea numită de turci Edicale, rădicată pe malul Mării de Marmara, în capătul oraşului Stambul, şi pe care europicii o numesc *Şapte Turnuri*.

^{c)} Cînd năştea vreo neînţelegere serioasă între sultanul şi puterile europene, se închidea ambasadorii străini în cetatea Edicale pînă la sfîrşitul certei sau a războiului.

^{d)} Între pîrele trimise la Poartă în contra Brancovanului era şi aceasta că bătuse monedă de aur în Ardeal, de cite doi şi pînă la zece galbeni una.

De ți-e milă de copii
Și de vrei ca să mai fii,
Lasă legea creștinească
Și te dă-n legea turcească.“
„Facă Dumnezeu ce-a vrea !
Iar pe toți de ne-ți tăia,
Nu mă las de legea mea !“
Sultanul din foișor
Dete semn lui imbrohor.
Doi gelați venea curînd,
Sabiile fluturînd,
Și spre robi dacă mergea,
Din coconi își alegea
Pe cel mare și frumos,
Și-l punea pe scaun gios,
Și cît pala răpezea,
Capul iute-i retezea !
Brancovanul greu ofta
Și din gură cuvînta :
„Doamne ! fie-n voia ta !“
Cei gelați iarăși mergea
Și din doi își alegea
Pe cel gingaș mijlociu,
Cu păr neted și gălbui
Și pe scaun îl punea
Și capul îi răpunea !
Brancovanul greu ofta
Și din suflet cuvînta :
„Doamne ! fie-n voia ta !“
Sultanul se minuna
Și cu mila se-ngîna :
„Brancovene Constantin,
Boier vechi și domn creștin !
Trei coconi tu ai avut,
Din trei doi ți i-ai pierdut ;
Numai unul ți-a rămas !
Cu zile de vrei să-l las,
Lasă legea creștinească
Și te dă-n legea turcească !“
„Mare-i Domnul-Dumnezeu !

Creștin bun m-am născut eu,
Creștin bun a muri vreu...
Taci, draguță, nu mai plînge,
Că-n pept inima-mi se frînge.
Taci și mori în legea ta,
Că tu ceriu-i căpăta !“
Îmbrohorul se-ncrunta,
Gelații se-nainta
Și pe blîndul copilaș,
Dragul tatii fecioraș,
La pămînt îl arunca
Și zilele-i rădica.
Brancovanul greu ofta
Și cu lacrimi cuvînta :
„Doamne ! fie-n voia ta !“
Apoi el se-ntuneca,
Inima-i se despica,
Pe copii se arunca,
Îi bocea, îi săruta,
Și turbînd apoi striga :
„Alelei ! tîlhari păgîni !
Alei ! voi feciori de cîni !
Trei coconi ce am avut,
Pe tustrei mi i-ați perdut !
Dare-ar Domnul-Dumnezeu
Să fie pe gîndul meu :
Să vă ștergeți pre pămînt
Cum se șterg norii la vînt,
Să n-aveți loc de-ngropat,
Nici copii de sărutat !“
Turcii crunt se oțerea,
Și pe dînsul tăbărea,
Haine mîndre-i le rupea,
Trupu-i de pele jupea,
Pelea cu paie-o împlea,
Pin noroi o tăvălea
Și de-un paltin o lega
Și rîzînd așa striga :
„Brancovene Constantin,
Chiaur vechi, ghiaur hain !

Cască ochi a te uita
De-ți cunoști tu pelea ta ?“
„Cîni turbați, turci, liftă rea !
De-ți mînca și carnea mea,
Să știți c-au murit creștin
Brancovanul Constantin !“

CÎNTICUL LUI MIHAI VITEAZUL

Auzit-ați de-un oltean,
De-un oltean, de-un craiovean
Ce nu-i pasă de sultan ?

Auzit-ați de-un viteaz
Care vecinic șede treaz
Cît e țara la necaz ?

Auzit-ați de-un Mihai
Ce sare pe șapte cai ?
De strigă Stambulul vai ?

El e domnul cel vestit
Care-n lume au venit
Pe luptat și biruit.

Spuie rîul cel oltean,
Spuie valul dunărean
Și codrul călugărean

Cîte lupte au privit,
Cîte oști au mistuit,
Cîte oase-au înălbit,

Mulți ca frunzele de brad,
Ca nisipul de pe vad,
Ca gemetele din iad !

Spuie corbii munților
Și fiarele codrilor
Care-a fost nutrețul lor ?

Fost-au leșuri tătărești,
Și turcești, și ungurești,
Date-n săbii românești !

Alelei ! Mihai ! Mihai !
Căci de noi milă nu ai,
Să ne scapi de-amar și vai ! ^{a)}

^{a)} Acest cântic l-am găsit scris într-o psaltire foarte veche din biblioteca Monastirei Neamțului. Dedesubtul cânticului erau următoarele cuvinte scrise cu slovă călugărească : „*Scrisu-s-au acest vers bătrîn de mine, ieromonahul Paisie, credincios rob a lui Dumnezeu, iar eu l-am auzit și l-am învățat de la răposatul bunul meu, Stoian Jolde, armășelul*”.

VISUL LUI TUDOR VLADIMIRESCU

„Tudor, Tudor, Tudorel,
Dragul mamei voinicel !
De cînd mama ți-ai lăsat
Și olteni ți-ai adunat
Pe ciocoi să-i prinzi în gheară
Și s-alungi grecii din țară,
Mult la față te-ai schimbat
Și mi te-ai întunecat !
Spune, maică, ce te doare,
Că m-oi face vrăjitoare,
De alean să te discînt,
Să calci vesel pe pămînt.“
„Aleii, maică ! aleii, dragă !
Curînd visul mi-l desleagă.
Că știi, maică ? am visat
Buzduganu-mi fărîmat !
Sabia-mi cea bună, nouă,
Am visat-o ruptă-n două,
Pușca mea cea ghintuită
Am visat-o ruginită !
Maică ! pistoalele mele
Le-am visat făr' de oțele,
Apoi încă-am mai văzut
Șearpe galbin prefăcut
Ce purta coarne de țap
Și creastă roșie-n cap.
El avea ochi vînzător,
Avea grai lingușitor

Și mă tot ruga mereu
Să mă duc la cuibul său.“
„Ba, ferească Dumnezeu,
Să nu te duci, fătul meu,
C-acel șearpe veninos
E vrun dușman ticălos,
Vre un hoț volintiraș
Și la inimă vrăjmaș.“
„Maică, măicuțița mea,
Cum să scap de cursă rea ?
Căci un glas prevestitor
Îmi tot spune c-am să mor.“
„D-ai să mori, drăguțul meu,
Facă ce-a vrea Dumnezeu !
Dar să știi tu de la mine
Că-un român voinic ca tine
Pîn'ce cade, pîn'ce moare
Calcă șerpilor în picioare,
Căci de-un șerpe-nveninat
I se iartă un păcat !“^{a)}

^{a)} Cunoscut este că visul prevestitor a viteazului Tudor Vladimirescu s-a împlinit ! Fiind mișelese tras în lagărul lui Ipsilanti, șeful volintirilor greci, Tudor a fost și mai mișelește ucis de dînșii. Nu mai este dar îndoială că cânticul popular desemnă pe Ipsilanti însuși prin șerpele cu ochiul vînzător, cu graiul lingușitor și cu creastă roșie în cap.

DOINE^{a)}

^{a)} Doinele sînt cîntice de iubire, de jale și de dor ; plîngeri duijose a inimei românului în toate împrejurările vieții sale.

Un muzic de mare talent, dl. Henri Erlich, care a locuit cîțiva ani în România și a publicat un album de arii românești, zice în precuvîntarea acelu album :

„Naționalitatea românilor se arată curată și necontestabilă atît în limba și datinele lor, cît și chiar în muzica lor deosebită de oricare alta. Negreșit, ariile românești vor părea foarte curioase popoarelor Occidentului pentru melodia lor cu totul originală și citeodată putem zice sălbatică, și pentru companiamentul lor ce cuprinde uneori acordurile cele mai capricioase, cele mai bizare, și alteori foarte simple și monotone. Ele au însă o espresie de melanholie dulce și dureroasă chiar. Sînt mai cu seamă unele pasaje misterioase carele fac să se prezinte dorinți înfocate și ascunse în fundul inimei, și care se manifestă printr-un soi de plîns melodice. Aceste sînt ariile doinelor ; cît pentru acele de danț, horele, ele răsună cu o veselie nebunatică, zgomotoasă, cu acea veselie la care omul nenorocit se dedă în momentele sale de uitare și de plăcere.“

Vezi articolul întitulat *Melodiile românești* în *România literară*, foaie publicată în Iași în anul 1855. [...]

Unele doine port și numele de cîntice *voinicești* în Moldova, *oltenești* în Valahia și *haiducești* în Ardeal.



DOINA

Doină, doină, cântic dulce !
Cînd te-aud, nu m-aş mai duce.
Doină, doină, vîers cu foc !
Cînd răsuni, eu stau în loc.
Bate vînt de primăvară,
Eu cînt doina pe afară
De mă-ngîn cu florile
Şi privighitorile.
Vine iarna viscoloasă,
Eu cînt doina-nchis în casă,
De-mi mai mîngîi zilele,
Zilele şi noapţile.
Frunza-n codru cît învie,
Doina cînt de voinicie.
Cade frunza gios în vale,
Eu cînt doina cea de jale.
Doina zic, doina suspin,
Tot cu doina mă mai ţin.
Doina cînt, doina şoptesc,
Tot cu doina vieţuiesc !

LUNCA ȚIPĂ, LUNCA ZBIARĂ

Lunca țipă, lunca zbiară
Pentr-un pui de căprioară.
Vai de biata inimioară,
Ca și lunca, geme, zbiară
Pentru-o puică bălăioară.
Frunza crește, frunza cade,
Căprioara nu-o mai roade.
Vai de mine ! ce m-oi face ?
Doru-n sufletul meu zace
Și-inimioara-mi nu mai tace !
Inimă, fii răbdătoare,
Ca pământul sub picioare,
Pin' ce puica bălăioară
S-a întoarce-n luncă iară
Cu cel pui de căprioară.

URÎTUL

Of ! urît, urît, urît !
Boală făr'de crezămînt !
De te-ai duce-n codri, duce,
Ursu-n labe-i să te-apuce !
Urîtul din ce se face ?
Din omul care nu-ți place.
Urîtul din ce-i făcut ?
Din omul care-i tăcut.
Cine-au scornit urîtul,
Nu-l înghiță pămîntul !
Că mie de mult urît
Sufletu-mi s-au amărit !

CÎNTICUL RĂZĂȘULUI

Frunză verde de cireș,
Lung e drumul pîn' la Ieș,
Lung e drumul și bătut
Din Siret și pîn-în Prut !
Nu-i bătut de car cu boi,
Și-i bătut tot de nevoi
Și de păcatele mele
Cele multe, cele grele !
Ard-o focul răzășie ! ^{a)}
Eu chiteam că-i boierie,
Și-i numai o sărăcie !
Pentru-o palmă de pămînt
Zilele mi-am dat în vînt.
Ani întregi m-am giudecat
Și nimic n-am cîștigat !
Eu împlam la giudecată,
Copiii-mi plîngeau pe vatră,
Nevasta-mi zăcea lăsată.
Dare-ar Domnul-Dumnezeu
Să fie pe gîndul meu !
Lăsa-m-oi de răzășie,
Să apuc în haiducie,
Ca să-mi fac sfînta dreptate
Cu cea ghioagă de pe spate,
Să-mi aleg giudecători
Cei stejari nestrîmbători !

^{a)} Nenorocita clasă a răzășilor, printre care se găsesc coborîtorii celor mai mari familii din vechime, au avut mult a suferi sub domnia lui Mihail Sturza de răpirea boierilor vecini cu moșiile lor. Mulți din acei mici proprietari au preferat a se desface de pămînturile lor și a deveni clăcași pentru ca să scape de prigoniri.

CÎNTICUL CĂLUGĂRULUI

Arză-te focul, pădure,
Ș-ai cădea sub o secure !
Arde-ar lemnile din tine
Cum arde inima-n mine,
Să-mi fac drum pîn' la vecine,
Și de sus, din monastire,
Unde zac în părăsire,
Să văd cîrduri de copile
Care mă sfîrșesc de zile,
Și să văd pe draga mea
Care m-am iubit cu ea
În copilăria mea.
N-ar avea loc în pămînt
Și l-ar bate Domnul sfînt
Cine m-au călugărit
Și de ea m-au despărțit !
Eu n-am fost de pustnicie,
Căci am fost de voinicie,
Nici am fost de monastire,
Ci de lemne cu iubire.
Că mă-nchin pe la icoane
Cu ochii pe la cocoane,
Și cetesc, întorc la file
Cu ochii pe la copile.
Unde văd o fată mare,
Rasa-mi tremură-n spinare,
Unde văd puicuța mea,
Zboară sufletu-mi la ea
Ca roiul la floricea !

NEVASTA TILHARULUI

Fost-am eu la părinți una,
Precum e în ceruri luna,
De părinții mei iubită
Și de dînșii potrivită
Cu luna, cu stelele,
Salba cu măргеcele,
Grădina cu florile
Și ziua cu ziorile.
Ei pămîntul au îmblat
Să-mi găsească un bărbat.
Bărbătelul ce mi-au dat
Era tînăr și bogat ;
Avea bani, avea inele
De-mi împlea mîna cu ele,
Dar vezi, frate, ce păcat !
Era toate de furat.
Nu trecu chiar săptămîna,
Și pe el puseră mîna
Și la ocnă-l îmfundară
Și cu lacrimi mă lăsară.
Decît m-aș fi măritat,
Mai bine-n foc m-aș fi dat,
C-am rămas cu rod în sîn,
Și nu-i rod de bun român,
Ci e rod de om mișel,
Sărăcuț, amar de el !
De-ar fi fost el un viteaz,
Nu mi-ar fi așa necaz,
Dar a fost un biet tilhar,
Și de-aceea mi-e amar !

COPILA MURIND

Cîntă paserea pe-o floare
Pentru-o fată care moare,
Cîntă paseruica-n spin,
Copila scoate venin.
Cîntă paseruica-n salce,
Copila de moarte zace.
Cîntă paseruica-n poartă,
Copilița dulce-i moartă !
Ah ! amar sufletul meu,
Tu plîngeai de dor mereu
Și pe floare, și pe spin,
Și pe poarta lui Marin.
Ah ! amar sufletul meu !
Ieși curînd, să mor și eu,
Să mă duc la cel mormînt,
Să mă prefac în pămînt !

FLORICICA

Frunză verde de alună,
Mă dusei noaptea pe lună
Să găsesc o florică
Care mult inima-mi strică,
Și s-o-ntreb de ce-n grădină
Pleacă fruntea și suspină ?
„Eu mă plec, floarea-mi răspunde,
Căci o jale mă pătrunde,
Arde sufletu-mi și geme,
Căci mă trec fără de vreme.
Trei zile sînt înflorită
Ș-apoi cad de vînt pălită.
De-abie cresc și mă fac floare,
Abie mă-ncălzesc la soare,
Și pe mine cade-ndată
Umbră neagră,-ntunecată,
Încît nime nu mă vede,
Floare sînt, ori iarbă verde.“

BOBII

Trage, mîndro, cu bobii ^{a)},
Nu-ți mai lăcrima ochii.
De-a cădea bobii în zece,
Să știi că dorul nu-mi trece.

^{a)} A trage în 41 de bobi este un obicei foarte răspîdit la români. Bobii prevestesc viitorul fetelor și a flăcăilor, și cînd, după deosebitele împărțali, în zece grămăzi, și în opt, și în cinci, și în trei, rămîne unu pe dinafară, *bobul sositor*, atunci negreșit persoana dorită vine, dorul se împlinește.

Babele pîn sate sînt foarte dibace în tragerea bobilor pe sită. Mai sînt însă și țigance vrăjitoare care se poartă din loc în loc și spun sortii cu oglinda sau cu cercetarea palmei de la mîna dreaptă.

Românii, ca și strămoșii lor, au mare plecare a crede în presagiuri și păstrează încă unele din obiceiuri antice, atingătoare de aflarea soartei.

Pe timpul romanilor, amorezii mai cu deosebire da o mare însemnătate unor crederi copilărești. Lucrurile cele mai nedemne de băgat în seamă le împlăa inimele de bucurii sau de descurajare. De pildă, pocneau în mîne foi de trandafir sau de mac, sau de alun, și dacă foaia plesnea cu vuiet, mulțămirea lor era mare, căci ei considera pocnitul frunzelor de bun augur. Flăcării români de astăzi au încă obiceiul de a face să plesnească în palme frunze de alun.

În vechime, amorezii cerca iară să facă a sări pîn-în podul casii sîmburi de măr, strîngîndu-i între degete. Sîmburii de măr, curățiți de coajă, serveau la părinții noștri ca un mijloc de galanterie către dame. La mese mari boierii prezentau cucoanelor sîmburi de măr pe vîrfurile cuțitelor.

Romanii vechi considerau ca presagiuri de fericire scînteirea lampelor sau a frunzelor de laur în foc. Unele mișcări a trupului erau observate cu o luare-aminte serioasă. Palpitările de inimă treceau ca semne de trădare. Baterea ochiului și a sprîncenei drepte vesteau a bine; însă amortirea degetului celui mic și a

De-or cădea bobii în opt,
Să știi că mi-e dor de tot.
De-or cădea bobii în cinci,
Să știi că eu sînt pe-aici ;
De-or cădea bobii în doi,
Să știi că sosesc la voi,
Să ne iubim amîndoi.
Iar de-a mai rămînea un,
Să știi că eu vin nebun
Pe-o prăjină de alun. ^{a)}

degetului celui gros de la mîna dreaptă erau semne spăimîntătoare.

Țiuirea urechilor, ca și sughitul din zilele noastre, însemna că pomenea cineva de dînșii.

Iar mai ales strănutatul avea o importanță nemărginită în ideile lor. Ei credeau că amorul strănuta cînd vroia să le înștiințeze îndeplinirea dorinților. Catul, pentru ca să exprime fericirea statornică a doi tineri însurați, zice că amorul le-au strănutat în dreapta și în stînga. Propertiu, ca să arăte că amorul înzestrase pe Cynthia cu toate darurile, o întrebă dacă acel zeu a strănutat cînd ea s-a născut ?

Cînd amorezii erau îngrijiți unii de alții, ei puneau să le tragă în sorți cu niște mici tablete pe care se găseau scrise oarecare litere. Tabletele se arunca într-o urnă, urna se scutura, se răsturna, și așezarea literilor căzute compunea un răspuns cuprinzător de secretele viitorului. Tragerea acelor sorți se făcea de către copii ce sta pe piațele publice din Roma și din celelalte orașe romane.

Romanii credeau și în puterea farmecilor. Adeseori o amoreză lăsată de iubitul ei întrebuința farmeci pentru ca să-l întoarne iar la picioarele ei. Afară de descînteci, ea fabrica două păpușele, una de ceară și alta de lut, și le apropia de foc. Cea dintîi se topea, cealaltă se întărea ; astfel dar trebuia să se topească inima necredinciosului pentru amoreza. Damele romane credea iară că la caz de necredință către bărbații lor, dumnezeul Olimpului, pentru ca să le pedepsească, făcea să le iasă noiți pe unghii, sau pușchele pe limbă. La româncele noastre noițele făgăduiesc prezenturi, și pușchelele nu mai au nici o relație cu necredința.

^{a)} Vezi nota 1 din balada *Cucul și turturica* [în ediția de față, nota ^{b)} de la p. 23].

LENA

Frunză verde salbă moale,
Apucai pe drum la vale
Ș-agiunsei pe Lena-n cale.
Eu călare, ea pe gios,
Cu gherdan de flori frumos
Și cercei lungi de mărgele,
Să tragă ochii la ele.
Calea mîndrei aținui,
O florică de-i cerui.
Cerui floarea sînului,
Ea-mi dă floarea crinului.
Cerui floarea din guriță,
Ea-mi dă floarea garofiță.
Cerui apă din izvor,
Ea mi-o tulbură cu dor.
Cerui apă neatinsă,
Ea mi-o dă cu dor aprinsă.
Cît am dat de-o am beut,
Lena alta mi-au părut,
Mi-au părut un toporaș
Răcorit de-un izvoraș.
De pe cal mă detei gios
Să ieu floarea s-o miros,
Ea s-au prefăcut pe loc
Într-un fluturel de foc.
Vrui să-l prind, el a zburat,
Vrui să beu, apa-au secat.

Vai de mine, ce păcat !
Lena că m-au fărmeceat !
Fire-ai, Leno, blăstemată
De-a mea minte tulburată !
Să agiungi un negru nor,
Ca să ploie lacrimi de dor !

SORA CONTRABANDIERULUI ^{a)}

Frunză verde de grenade,
Am avut un Toader frate
Ș-au trecut în ceea parte
Cu trei tencurele-n spate.
Iar cazacii l-au zărit,
L-au zărit, l-au urmărit,
Și l-au prins, și l-au legat,
Și-n carantină l-au dat
De mi-l țin gios răsturnat
Nebăut și nemîncat !
Legături i-au pus de in
Ca să-l ducă la Hotin
Și să-l giudece rusește
Și să-l bată căzăcește !
Bate vîntul de la Prut,
Inimioara mi s-au rupt.
Bate vîntul despre ziori
Și mă împle de fiori.
Bate vîntu-n miez de noapte
Și-mi tot pare c-aud șoapte :
„Decît m-ar băga la oaste
Mai bine-aș zace pe coaste,
Decît în oastea rusească
Măi bine-n cea românească.
Domnică, drăguța mea,
Mult bine mi-era la ea

^{a)} Această doină este compusă de o tînără țărăncă, anume, Domnica din satul Crăimiceni.

Că-mi așternea la răcoare
Și mă-ntreba ce mă doare.
Vai ! român, de capul tău
Cum te agiunse ceasul rău, ^{a)}
Și n-avuși măcar un frate
Ca să-ți cate de dreptate,
Să îmble cu cărțile
Să-ți scoață dreptățile.
Dă, Domnico, pe murgul
De-mi deschide butucul.
Dă-ți, Domnico, rochița
De-mi deschide temnița.
Dă și carul cu doi boi
De mă scapă de nevoi.
Și vin, soro, să mă vezi
Cum îmi frîng trupu-n obezi,
Să tot plîngi și să nu crezi !^{a)}
Frunză verde de grenade,
Căci m-aș duce-n ceea parte
Să mai văd pe bietul frate !
Da-s o biată fată mare
Și la lume n-am crezare,
Ci am numai ochi de plîns
Ș-un suflet de dor aprins.

^{a)} Vezi nota 3 din balada *Mioriței* și balada intitulată *Ceasul rău* din *Doine și Lăcrimioare* [în ediția de față, nota ^{b)} de la p. 18].

STRĂINUL

Frunză verde rozmarin,
Rău e de voinic străin !
Numai luna că-l iubește
Și soarele-l încălzește.
Trece-n gios, se duce-n sus,
Nime nu-i dă un răspuns,
Nici îi zice : „Bun agiuns !“
Suie-n deal, coboară-n vale,
Nici o mîndră nu-i stă-n cale,
Trece sate-n curmeziș
Și dumbrăvile-n lungiș,
Vede-o mîndră fetișoară
Ca un pui de căprioară.
El îi zice : „Dragă, stă“.
Ea în lături tot se dă.
El îi zice : „Vină-ncoace“,
Ea-i răspunde : „N-am ce face“.

COPILA

Taci, bădică, nu mai spune
Că n-avem suflete bune,
C-asta-i țara ospetiei,
Țara dulce-a veseliei.
Taci, bădică, nu mai zice
Că noroc nu e pe-aice,
C-a veni luna lui mai,
De te-i crede chiar în rai,
Iar de-i vrea să mi te-nsori,
Să ne facem soțiori,
Da-ți-oi dulce sărutat
Și dulci poame de mîncat.
Două mere-n umbră coapte,
Cu izvoare dulci de lapte,
Care soare n-au văzut
Și vîntul nu le-au bătut.
Rotunzele amîndouă
Și spălate tot cu rouă,
Tot cu rouă de pe flori,
Culeasă la cîntători.

PUICA BĂLĂIOARĂ

Frunză verde sălcioară,
Puiculiță bălăioară,
Tu n-ai tată, eu n-am mamă,
Amîndoi sîntem de-o seamă,
Tu n-ai frați, eu n-am surori,
Amîndoi ca doi bujori.
Vină, vină, puiculiță,
De m-adapă cu-o guriță,
Vin', că dorul mă omoară
Și mă arde ca o pară.
Vai de mine ! n-am crezare !
Puica-mi zice-n gura mare :
„Omorî-te-ar dorul meu,
Că tu ești viclean și rău,
Și tu vrei a mă-nșela,
Iar nu a mă lua“.

DORUL

Frunză verde măracine,
Nimic se prinde de mine !
De cînd dorul m-au lovit,
Mîntile mi-au rătăcit ;
De cînd dorul m-au cuprins,
Sufletul mi s-au aprins !
Sui în deal, cobor în vale.
Și-mi perd ziua tot pe cale ;
Valea sui, dealul cobor,
Îmi trec viața tot cu dor.
Puiculiță, floare-n gură !
Cînd te văd în băătură
Îmi uit plugu-n arătură,
Sapa-nfiptă-n curătură,
Și las boii ca să pască,
Plugul să se ruginească,
Și sapa să putrezească.
Aleii ! puico, dac-ai vra,
Patru pluguri aș dura,
Țara-ntreagă aș ara.
Graiul dulce de muiere
Varsă-n suflet mîngăiere
Și dă omului putere
Ca să facă tot pe vrere.
Dar nu vrei, sărman de eu !
Și eu mor de dorul tău !

DRAGOSTELE

Alelei ! amar de mine,
Frăţioare Constantine !
Rele sînt frigurile,
Mai rele-s dragostele !
Frigurile te răcesc,
Dragostele te-ameţesc
Şi te-aprind, te scot din minte
Şi te-agiung cu dor ferbinte.
Vai de mine ! ce păcat
Ele că m-au fărmeccat
Şi-n trei zile m-au uscat,
M-au uscat, m-au vestejit
Ca stejarul înfrunzit
Cînd de brumă e atins
Sau de mare foc cuprins.
Alei ! dragă frăţioare,
Mă trec ca roua din floare
Şi ca spuma de pe mare
Cînd le soarbe mîndru soare.
Fă-mi o groapă la răcoare,
Că inima rău mă doare.

CUCUL

Frunză verde de pelin,
Ce-mi ești, cucule, hain,
De cîți vara-n giurădate
Ș-apoi zbori în altă parte ?
Cuculeț, pasere sură !
Mușca-ți-aș limba din gură.
Cînticul să nu-ți mai zici,
Nici să mai colinzi pe-aici.
Vara vii, vara te duci
Cînd îs dragostele dulci.
Cîntă-mi mie încă-o dată.
Că mi-e mintea tulburată.
Cîntă-n dreapta mea cu foc. ^{a)}
Să am parte de noroc.
Cîntă-n fața mea cu drag,
Că ți-oi da frunze de fag,
Să nu mai fii tot pribeag.

^{a)} Vezi nota din balada *Cucul și turturica* [în ediția de față, nota ^{a)} de la p. 23].

PLINGEREA ȚĂRII

Frunză verde de negară,
Vai ! sărmană biată țară,
Cum te-agiunse focul iară !
Rușii vin, te calicesc,
Nemții te batgiocoresc
Și ciocoi te hulesc !
Nu mi-e ciudă de străini
Cît de pămînteni haini,
Că tu, dragă, le-ai fost mumă
Și ei singuri te sugrumă !
Nu mi-e ciudă de muscali,
Nici de nemții bocîncari ^{a)}
Cît mi-e ciudă de ciocoi
Că te lasă la nevoi
De țipă sufletu-n noi.
Frunză verde de neghină,
Vai ș-amar de-a ta grădină !
Cea grădină cu flori plină !
Cum o calcă, cum o strică
Niște iezme fără frică !
Cum îi smulge florile
Și-i pradă rodurile !
Frunză verde de mohor,
Vai de sînu-ți plin de dor
Cît e el de hrănitor
Și la iepe căzăcești,

^{a)} Porecla dată soldaților austriani care au ocupat Principatele Unite în timpul războiului de la Crîm, și care era încălțați cu botine groase sau bocînci.

Și la cîni flămînzi nemțești,
Și la pilafgii turcești,
Și la rîme ciocioiești !
Sărăcuț de maica mea,
Cui a fi milă de ea ?
Sărăcuț de locul meu,
Cînd l-a scăpa Dumnezeu ?
Hai, copii, la cei stejari
Să tăiem niscaiva pari,
Țara să ne-o țăr cuim
Și de iezme s-o ferim !

CĂLĂREȚUL

Din Siret și pînă-n Prut
Murgul apă n-a băut,
Iarbă verde n-a păscut,
De-a păscut în cîmp vreodată,
A păscut iarbă uscată
Ș-a băut apă din baltă,
Cu glod negru-amestecată.
Țiu, țiu, țiu, murgule, zboară
Pîn' la verde dumbrăvioară,
S-agiungem încă cu soare,
La Florica, dulce floare,
Că m-așteaptă cu mîncare
Și cu dulce sărutare.
Țiu, țiu, țiu, murguțul meu,
Fugi în zbor ca dorul meu,
Că eu, frate, bine-ți vreu.
Calcă, murgule, lupește
Și te-așterne iepurește,
Că zăresc în băătură
Mîndra mea cu miere-n gură,
Să-mi dea mie flori din sîn,
Să-ți dea ție braț de fin.

FINTÎNA CU DOI BRAZI

La fintîna cu doi brazi
Am ucis doi unguri frați
Pentru-o puică ungureancă
Care nu-mi era dușmancă,
O copilă din hotar,
Fată de boier maghiar.
La fintînă ea cum sta,
Brațe albe-și arăta.
Eu pe loc mă fărmecai,
Brațele-i le sărutai,
Și copila se pleca
Și pe brațe-i mă culca.
Iar cei frați cam tinerei
S-aprinsără ca doi zmei
Și de mine se legară
Și pe mine s-aruncară.
Eu măciuc-am rădicat,
Pe-amîndoi i-am și culcat
Și sub brazi i-am îngropat,
La crucele drumului,
La răcoarea vîntului,
Și la cap și la picioare
Le-am pus flori de lăcrimioare,
Cîte fete-or trece-n cale
Să le plîngă-amar de jale.

CIOCOIUL

Frunză verde baraboi,
Mă-ntilnii cu un ciocoi :
„Bună cale, măi române.“
„Mulțămim, ciocoi de cîne.“
„Măi mojice, tu ești beat.“
„Latră, ciocoi gulerat,
Că eu astăzi n-am mîncat.“
„Măi mojice, mojic rău,
Las', că mi te-oi drege eu
Cînd a veni birul greu.“
„Alelei ! pui de ciocoi !
De te-aș prinde la zăvoi,
Să-ți dau măciuci, să te moi,
De pele să te despoi.
Ca să-mbrac cu pelea ta
Pistoalele și flinta,
Vîntul să nu le pălească,
Ploi să nu le ruginească,
Ochiul să nu le zărească.“

CODRUL

Arde-mi-te-ai, codri des !
Văd bine că s-au ales
Din tine să nu mai ies !
Am intrat fără de musteață
Ș-acum arunc cărunteață.
Am intrat pui de român
Ș-am agiuns moșneag bătrîn !
Aleii ! codri blăstemat !
Mă ții de tine legat
Și eu mult m-am săturat
A trăii tot depărtat
Și de lume-nstrăinat.
Căprioară, sorioară,
Dor de lume mă omoară,
Roade poala codrului,
Să-mi văd fața dorului
Și să merg la mîndra mea
Care m-am iubit cu ea
Din copilăria mea.

VOINICUL.

Cine-i tînăr și voinic
Iese noaptea la colnic
Fără par, fără nimic.
Fără paloș, nici pistoale,
Numai cu palmele goale !
Cine-i tînăr și viteaz
Bujori poartă pe obraz
Și la potiri se arată
Peptul gol, fața curată,
Și cît scoate un cuvînt,
Cad neferii la pămînt,
Cum se scutur perile,
Perile și merile.

DOINA VOINICEASCĂ

Frunză verde șapte brazi,
Fost-am noi vro șapte frați
Ș-au perit cinci într-o marți,
Și rămas-am numai doi
De împleam lumea de noi,
Ș-au perit unu-ntr-o gioi.
Și rămas-am numai eu,
De arde sufletul meu.
Frunză verde siminoc,
De scîrbă, de mare foc,
Stau în codru și gîndesc
Ce să fac ca să trăiesc ?
Să m-apuc de plugărie,
Ori s-apuc în haiducie ?
Măiculiță, ce m-oi face
Plugăria că nu-mi place,
Că de cînd eram eu mic
Aveam semne de voinic.
În loc să mă leg de sapă,
Eu duceam murgul la apă,
Iar cînd murgul nechezea,
Doru-n mine se trezea,
Dor de codru înverzit,
Cum e bun de voinicit.
Cînd eram de șapte ani
Luam miei de la ciobani,
Fără plată, fără bani,
Cînd eram de optsprezece,
Cercam vinul dacă-i rece,

Pivnița de-i răcoroasă,
Crîsmărița de-i frumoasă.
Cînd eram de douăzeci,
Mă legam de turci, de greci
Și de capete-i scurtam
Și aleanu-mi ușuram.
Dar acum sînt om statut,
Și pățit, și priceput
Și văd bine că-i dat mie
Ca să mor în haiducie.

ALTA

Frunză verde de cicoare,
Cînd văzui vara cu soare,
Cătat-am pădurea deasă
Ca să țin cu dînsa casă.
Ș-am cătat galbini tăieți
Să fac zale la băieți,
Ș-am cătat galbini ușori
Să fac rochii la surori
Dar găsii numai rubiele,
De făcui cercei cu ele
Și salbe mîndrelor mele.
Bistrițo, apă de munte !
Bistrițo, șiroi de frunte !
Ce te făcuși Dunăre
Și te umflași tulbure
De nu pot trece prin tine
Cu baltagul la ciochine ?
Să mai ies, colo, pe vale,
Ca să mă așez în cale,
În calea ciocoilor,
În trecerea oilor ?
De cinci zile, frățioare,
Stau pe murgul meu călare
Tot cu mîna pe pistoale
Și cu ochii tot pe vale.
Mă tot uit uitare lungă
Doar norocul să m-agiungă,
Și norocul nu m-agiunge
Și mijlocul mi se frînge

De greu! păcatelor,
De sarcina armelor :
Murguleț, copită mică !
Ian mai du-mă la potică,
În poiana din pădure,
Unde mîndra strînge mure,
Și mă du în Valea-Seacă
Să aștept ziua să treacă,
Iar cînd a-nsera de noapte,
Să mai cerc durda ce poate.
Oliolio ! soare rotund !
De-ai apune mai curînd,
Că mie mi s-au urît
De suit, de coborît,
Tot suind din vale-n deal
Cu mîna pe iartagan,
Coborînd din deal în vale
Tot cu mîna pe pistoale !

ALTA

Frunză verde de susai,
Mă-ntorsei iară pe plai
Cu mireasa pe sub strai ^{a)},
Să mai prind ceva de trai!
Pe mîndruța să mi-o-mbrac
Cum i-a fi mîndrei pe plac.
De cînd plaiul am lăsat,
Traiul bun eu l-am uitat.
Arma-n sîn mi-au ruginit,
Nimic n-am agonisit.
Mă lăσαι pe plai deoparte,
Unde soare nu străbate,
Sub frunziș de ciritei,
Unde trec turme de miei
Și mocani bogați de vite,
Cu chimirile ticsite.
Nu știu turmele lua-le-aș,
Ori chimirile smunci-le-aș,
Că nu-i vreme de perzare,
Că s-aude-n depărtare
Zgomot de potiră tare.
Frunză verde de agude,
Ian vezi, frate, ce s-aude?
Graiul dulce-a mîndrei mele,
Ori zgomot de potiri grele?
De-a fi puica mea frumoasă,

^{a)} Adică cu arma, vezi nota 4 din balada lui *Doncilă* [în ediția de față, nota ^{b)} de la p. 136].

Ad-o sfintul sănătoasă,
Sufletul să-mi răcorească,
Zilele să-mi îndulcească.
Iar de-a fi potira grea
Care paște viața mea,
Las' să vie, că-am o flintă
Pentru potiră gătită,
Să-i pun plumbul subsuoară,
S-o străbată-n inimioară !

ALTA

Frunză verde clocotici,
Haideți, frate, de pe-aici,
Că nu-i bine la potici,
Frunza-n codru s-au rărit,
Satele s-au înmulțit,
Potirele s-au pornit !
Haideți iarna la stăpîn,
Să cărăm mereu la fîn,
Haideți iarna la ciocoi,
Să cărăm fîn pentru boi,
Pîn' ce-a da frunza-n cătun
Ș-a cînta cucu-n alun.
Primăvara de-a veni,
Iar la codru ne-om porni,
Și prin frunzi iar vom cînta
Și de grijă ne-a purta
Plaiul cu pădurele,
Pădurea cu murele,
Seleaful cu armele,
Armele cu gloanțele !

ALTA

(A lui Ion Petreanu) ^{a)}

Bată-l crucea om bogat,
Om bogat și făr' de sfat !
Toată vara l-am rugat
Să-mi dea bani pe adunat,
Măcar două, trei parale
Să-mi cumpăr la copii sare,
C-am făcut o turtă-n vatră
Ș-am făcut-o nesărată.
Dacă văzui și văzui,

^{a)} Acest Ion Petreanu, sau Ion Petroriul, dupe cum îl numesc unii dintre lăutari, a hoțit sub domnia lui Mihail Sturza și a ținut drumul mai cu seamă în Lunca-Mare din Țara-de-Gios. Începutul baladei lui zice :

Cine trece-n Lunca-Mare ?
Ion Petreanu călare,
Cu celmaua despre soare
Cît o roată de car mare,
Cu trei rînduri de pistoale
Ș-un baltag legat de șale.

Dupe ce a fost prins întîia oară, el a fost scăpat din ștreang de mitropolitul Veniamin, carele îl și luă pe lîngă sf.-sa în curtea Mitropoliei, cu sperare că-l va aduce astfel pe calea pocăinței. Zadarnică cercare. Ion Petreanu adevveri proverbul ce zice că : „Năravul din născare leac nu are“. Într-o primăvară, atras de farmecul vieții aventuroasă, el se făcu nevăzut din Iași, și se ivi iarăși în Lunca-Mare cu o ceată de voinici. Haituit de potiră ca o fiară sălbatică și prins de-a doua oară, el fu spinzurat în cîmpul de la Frumoasă de însuși tovarășul său, Gavril buzat, țigan de soi, carele priimi a se face calău pentru ca să-și scape viața [...].

Îmi luai coasa din cui
 Și mi-o pusei pe spinare
 Și plecai la Lunca-Mare.
 Trăsei două, trei pîrloage,
 Foamea la pămînt mă trage !
 Dacă văzui și văzui,
 Două, trei cruci îmi făcui ;
 Luai coasa de picior
 Și-n văzduh îi detei zbor,
 Și-o izbii de-un păducel,
 Sări coasa din cățel.
 Iaca stăpînul călare
 Că-mi aduce demîncare,
 Mălai negru zguruit
 Și uscat și mucezit.
 N-apucaii să-mbuc o dată,
 Ciocoiul își face plată
 Și mă ie la schingiuit
 Că nimic nu i-am cosit.
 Eu o palmă îi detei
 Și toți dinții că-i scosei.
 Dacă văzui și văzui,
 Șoim de codru mă făcui,
 Și de cînd m-am haiducit,
 Drag îmi e drumul cotit
 Cînd văd tabere viind
 Și ciocoi înalbăstrind.
 Mă fac broască la pămînt,
 Îmi așez durda spre vînt
 Și mi-i iau la căutare
 De la cap pîn' la picioare,
 Și chitesc și socotesc
 Pe unde să mi-i lovesc ?
 La retezul părului,
 Pe din dosul fesului ^{a)},
 Unde-i cald ciocoiului.

^{a)} Boierii generației trecute, carii purtau costumul bizantin, adică anterior, giubea, ișlic și mestii, avea obiceiul a-și rade ceafa. La anul 1821, cînd Tudor Vladimirescu a intrat în București, mulți din boieri, înspăimîntați, se schimbaseră în haine proaste, iar pandurii lui Tudor, dacă puneau mîna pe vreunul, zicea : „Cătați-l la ceafă, măi, ca să vedem de-i ciocoi“.

BALLADES
ET
CHANTS POPULAIRES

DE LA ROUMANIE

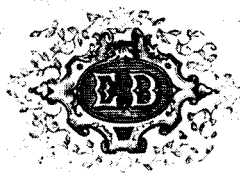
[PRINCIPAUTÉS DANUBIENNES]

RECUEILLIS ET TRADUITS

PAR V. ALEXANDRI

AVEC UNE INTRODUCTION

PAR M. A. UBICINI



PARIS

E. DENTU, LIBRAIRE-ÉDITEUR

PALAIS-ROYAL, 13 GALERIE VIVIER

1855

Pagina de titlu a volumului cu traducerea poeziilor populare în limba franceză, apărut la Paris



Portretul lui Alecsandri pe la 1863

Eu chitesc, durda pocnește,
Ciocoiul se vîrcolește
Și de zile se sfîrșește.
Las' să moară ca un cine
Că i-am zis ades : „Stăpîne !
Nu-ți tot bate joc de mine,
C-a veni vara ca mîine,
De te-oi prinde-n Lunca-Mare
Să-ți fac divan pe spinare
Și să te calc în picioare
Ca pe-un șearpe otrăvit,
Ca pe-un dușman nemblinzit.“

ALTA

Sub poale de codru verde ^{a)}
O zare de foc se vede,

a) Unii lăutari cînt această doină în următorul chip :

Sub poale de codru verde
O zare de foc se vede,
Iar la zarea focului
Stau haiducii codrului.
Nu ştiu zece sau cincisprece,
Ori peste sută mai trece,
Ci mi-şi frige un berbece ;
Dar nu-l frige cum se frige,
Ci-l înfige în cîrlige
Şi-l întoarce pin belciuge
Ca să-i fie carnea dulce.
Sub umbră de păducel,
Voinicii mînînc din el
Şi din gură zic astfel :
„Codri, codri înfrunzit,
Ține-mă-n tine ferit,
Că nimic nu ți-am stricat
Şi nu mă simt vinovat.
În tine de cînd intrai,
Numai o creangă tăiai,
Armele de-mi atîrnai.
Le-aş fi pus, codri, pe gios,
Dar pămîntu-i umedos
Şi ferul e ruginos.
Codri, codri, duşman ești !
Tu voinicii amăgești,
Şi de duşmani nu-i ferești.
Cît ești, codri, de frunzos,
Iarna putrezești tu gios
Şi voinicii zac la gros !“

Și la zarea focului
Stau voinicii codrului !
Nu știu zece sau cincisprece
Sau peste sută mai trece.
Știu că beau vinațe reci
Și că frig vro cinci berbeci.
Dar nu-i frig ei cum se frige,
Ci-i anină pin cîrlige
Și-i întoarce pin belciuge
Să le facă carnea dulce.
Iar cum sta și ospăta,
Căpitanul șuiera,
Ei ospățul și-l lăsa
Și la luptă alerga ;
Lupta ei cît ce lupta,
Potirașii alunga,
Da-n codru cînd se-ntorcea
Nici un os nu mai găsea,
Că-n urma voinicilor
Calcă ceata lupilor
De pin fundul codrilor.

TURTURICA

Amărită turturică,
O ! sărmana, vai de ea !
Cît rămîne singurică,
O ! sărmana, vai de ea !
Zboară tristă pin pustie,
O ! sărmana, vai de ea !
Mai mult moartă decît vie.
Cît trăiește, tot jălește,
Cu alta nu se-nsoțește.
Trece pin pădurea verde,
Dar ea pare că n-o vede.
Zboară, zboară pînă cade
Și pe lemn verde nu șade,
Iar cînd stă cîteodată,
Stă pe ramură uscată
Ori se pune pe o stîncă
Și nici bea, nici nu mănîncă.
Unde vede apă rece,
Ea o tulbură și trece,
Unde vede-un vînător,
Către el se duce-n zbor.

CIOBANUL

De mic, săracuț de mine,
Crescui tot pe mîni străine.
 Săracuț de maica mea !
Mă băgai la cioban slugă,
Îmi deteră cață, glugă.
 Săracuț de maica mea !
Luai oile-n porneală
Să le duc la pășuneală,
 Săracuț de maica mea !
Lupii-n goană le luară,
Giumătate le mîncară.
Cînd văzui în cea din urmă
C-o să rămîi fără turmă,
Plec spre bilci dupe tocilă
Cu gîndul cam pe teșilă.
Cînd trecui la crîșmă-n vale,
Crîșmăreasa-mi iese-n cale
Și mă strigă : „Vin', băiete !“
Și să gust vinul îmi dete.
Vinul bun, ocaua mare,
Băui vinul de gustare.
Băui trei zile de vară,
Strigînd : „Scoate mereu, cară“.
Cu lăutari și cu gloată,
Băui, nene, turma toată.
 Săracuț de maica mea,
Cînd văzui că dupe toate
Încă și dator mă scoate

O capră ce-mi rămăsese
Și pin crînguri se dusesese
O luai la căutare
Cît e ziulica mare.
Capra-n deal, capra-i în vale,
Nici că vrea să-mi steie-n cale.
Azvîrlii măciuca-n sete,
Capra peste cap se dete.
Alergai cu-o rugioară
S-o giunghiu sub bărbioară.
Măcelarii alergară,
Carnea-ndată-o cumpărară,
Și pelea ei tăbăcarii,
Și mațele lăutarii.
Iacă veni și românul,
Păgubașul și stăpînul;
Mă legă vîrtos de coate,
Cerînd seamă pentru toate,
Sărăcuț de maica mea!
Ș-așa, nene, din beție
Mă trezii în pușcărie!

ALBA DE LA MUNTE

„Albo, Albo de la munte !
Ce-ai pus fesciorul pe frunte, ^{a)}
Că ți-au ieșit vorbe multe.“
„Las' să iasă, că nu-mi pasă,
Inima-mi de dor e arsă,
Că bădica-i dus de-acasă,
Să-mi cosească fîn cu rouă,
Frînge-i-s-ar coasa-n două,
Să vie la alta nouă !
Să-mi cosească fîn, costrele,
Facă-și coasa bucățele,
Să vie-n brațele mele !
Să-mi cosească fîn cu floare
Ca să-mi fie de răcoare
La cap și la țîțșoare.
Zică lumea, că-i dau pace.
Eu m-oi purta și voi face
După cum lui badea-i place.
Zică lumea ce va zice,
Ea n-a putea să ne strice,
Dragostea să ne-o rădice ;
Că mă ține badea bine,
Inima lui e la mine,
Ș-a mea o poartă cu sine.

^{a)} Româncele de pe malul Dunărei și o parte din acele de la munte port fesuri mici roșii pe cap. Cucoanele bătrîne din generația trecută purtau fesuri albe și pe deasupra fesurilor testeme-luri subțiri de Țarigrad, împodobite cu bibiluri.

Inima lui îmi grăiește,
Ș-a mea lui încă-i șoptește ;
Una de alta dorește,
C-amîndouă sînt legate
Cu legături înfocate,
Ș-una pentru alta bate.
Acel lanț ce le cuprinde
Între ele cînd se-ntinde
Cu mare foc le aprinde.
Iar cînd s-adun amîndouă,
Atunce parcă le plouă
O răcoreală de rouă.
Așa le e giurămîntul,
Îs legate cu cuvîntul
Să le despartă pămîntul !“

SPUNE, MÎNDRO...

Spune, mîndro, mergi, nu mergi ?
Din două-una să-ți alegi.
Spune, mîndro, vrei, nu vrei ?
Că coala mă roagă trei.
Aideți, mîndro, să fugim,
Unde-om putea să trăim,
Că satul ni s-a mărit
Și nu mai e de trăit.
Unde sînt cu trei, cu doi,
Vorba le e tot de noi,
Și fac sfaturi pe ascuns
Să ne facă-un neagiuns.
Vină, mîndro, mai curînd,
Că de nu, te las plîngînd,
Și mă duc peste Muscel,
Unde n-am dușmani de fel,
Că n-am ce-mpărți cu el.

BURUIANA DE LEAC

Aoleo ! mamă Ileană !
Cată-mi vre o buruiană ^{a)}
Și cu mine-ți fă pomană.

^{a)} În toate satele sînt babe carele au specialitatea de a le cui bolnavii cu buruiene culese mai cu seamă în ziua de Sînzien, după Rusalii. Ele întrebuintează cu destulă dibăcie unele leacuri ce se numesc : doftorii băbești ; dar mai totdeauna acele leacuri sînt întovărășite cu descîntice. În notele baladei *Cucul și turturica* am dat două descîntice, acela de *diochi* și de *iele* ; mai adăogim aice trei altele. Acele de pocitură, de săgetătură și de mușcătura șerpilor :

DESCINTIC DE POCITURA

Păsărică dalbă
Cu aripa albă !
Din peatră-ai crescut,
Cu nori te-ai bătut,
Trei picături din tine-au căzut.
Una de lapte, una de vin
Și una de venin,
Cel ce-a bătut laptele s-a săturat,
Cel ce-a bătut vinul s-a îmbătut
Iar cel cu veninul a crăpat.
Așa să peară pocitura din pocit,
Pin-într-o clipă să fie lecuit
Și să rămîie ca pomul înflorit !

DESCINTIC DE MUȘCATUL ȘERPILOR

Sub o tufă-n poieniță
Este-o fintîniță
Și-n fintîină-o petricică
Rece, vinețică,
Și sub peatră-un șerpurel
Cu dinți de oțel.

Mergi în câmp de-alege-un smoc
Tot de mac și busuioc,
Să-mi stingi inima de foc.
C-a fi azi o săptămână,
Am văzut pe la fîntină
O puicuță de română,
Și de-atunci dorul mă frînge,
Soarele din cer mi-l stînge,
Și la groapă mă împinge.
Dragostele tinerele
Nu se fac din viorele,
Ci din buze subțirele.
Blăstemat să fie locul
Unde mi s-a aprins focul
De-mi tot plîng acum norocul.

Dinții apuc de pele, pelea de carne, carnea de os
Și pin trup trece un fulger veninos.

Dar cum iese dintre nori
Fulgerii strălucitori,
Așa să iasă din os, din carne, din pele
Mușcăturele rele
De dinți de oțel
Celui șerpurel
Ce stă sub petricică
În fîntina mică
Sub tufă sălbătică.

Cu aceste cuvinte se descîntă o cofiță nouă cu apă nencepută,
în vreme ce vrăjitoarea tulbură apa cu trei verguți de alun. Apoi
se deșartă cofița descîntată pe rana mușcăturei.

DESCINTIC DE SAGETATURA

Plecat-au nouă fete fecioare
Pe cale, pe cărare.
Și-ntr-o mîndră vale,
La mijloc de cale,
Maica Domnului le-au întilnit
Și din carul ei de aur astfel le-au grăit :
„Unde mergeți pe răcoare,
Voi, nouă fete fecioare ?“
„Mergem la biserica cea mare
Cu trei altare.
Ne-am luat năframele
Să ștergem icoanele,
Ne-am luat ștergarele
Să curățim stranele,
Ne-am luat măturile
Să măturăm scările.“

Blăstemat să fie ceasul
Cînd i-am urmărit eu pasul.
Și i-am auzit eu glasul.
Cu pasul m-au rătăcit,
Cu glasul m-au amețit ;
Liniștea mi-am prăpădit !

„Voi, nouă fete fecioare,
Luați toate cîte o floare
De sub a mele picioare
Și vă duceți colo-n sat
La cel bolnav săgetat,
Cu ochii să-l mîngăieți,
Ca florile să-l ștergeți
De giunghieturi,
De săgetături,
Ca să rămîie curat luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat.“

CUCUL

Vine cucul de trei zile
Peste văi, peste movile
Și loc n-are să se puie,
Să cînte, focul să-și spuie.
Pune-s-ar pe-o rămurea
Aproape de casa mea,
Să-mi tot cînte, cînte-n față,
Și seara și dimineață.
De-ar fi cucul voinicel,
Mi l-aș prinde argățel,
Și cămeși subțiri i-aș toarce
Și l-aș purta cum îmi place.
De-ar fi cucul un viteaz,
El mi-ar trece de necaz ;
Dar e cucul păsărea,
El cîntă pe rămurea
Și zboară pe unde vrea,
Nu-i pasă de jalea mea !

ALTUL

Unde-aud cucul cîntînd
Și mierlele șuierînd
Nu mă știu om pe pămînt !
Eu zic cucului să tacă,
El se suie sus pe cracă
Și tot cîntă de mă seacă.
Iar mai gios pe-o rămurea
Cîntă și o turturea
Tristă ca inima mea.
Cucul zice de pornire,
Turturica de jălire
Ș-al meu suflet de peire !

TRANDAFIRUL

Am iubit un trandafir ;
Dușmanii l-au pus la bir !
Nu l-au pus ca pe-un copil,
Și l-au pus ca pe-un mazil.
El de frică s-au răznit
Și s-a dus la haiducit.
S-a dus, nene, m-a lăsat,
La toți pare bine-n sat,
Numai mie-mi pare rău
C-a fost puișorul meu.
Dar m-oi duce și eu, duce
Unde-i drumul în răscruce,
Trandafirul să-l găsec
Și de sînu-mi să-l lipesc,
Că de sîn de s-a lipi,
El mai bine-a înflori
Și și-a plăti birul său
Vărsînd rouă-n sînul meu !

MORMÎNTUL

Fost-am pe unde-am iubit,
Pe mîndruța n-am găsit
Și m-am lăsat dupe vînt
Și am dat de un mormînt.
Vîntu-mpregiur suspina,
Iarba-ncet se clătina.
Sărăcuț, amar de mine!
De-aș simți moartea că vine,
Aș lăsa cu giurămînt
Să mă-ngroape-n cel mormînt!

DRUM LA DEAL...

Drum la deal și drum la vale !
Îmi fac veacul tot pe cale,
N-am în lume sărbătoare,
Nici n-am partea mea la soare.
Bat-o crucea ursitoare
Care m-a ursit pe mine
Să n-am nici o zi cu bine !
Ostenit mereu de ducă,
Noaptea-n codri mă apucă,
Copacilor sînt nălucă !
Ochii-mi nu se mai usucă !
Unde merg, în orice parte,
Dragostele-mi sînt deșarte.
Alică, lică, floare !
De n-ai fi fărmețătoare,
Nu m-ai abate din cale
Să calc pe urmele tale !

FLORICICĂ-N FOI ALBASTRĂ

Florinică-n foi albastră !
Păcat de dragostea noastră
Că e lumea rea și hoată,
Imblă-n față să ne-o scoată.
Toți strig și fac gură largă
Dragostea ca să ne-o spargă,
Of ! draga mea-n lume una,
Mai frumoasă decît luna,
Cu fețișoara ca crinul
Și cu ochii ca seninul,
Din mîna dăca m-ai perde,
Cine o să te desmierde ?
Cine-o să-mi apuce locul
Să-și fericească norocul ?

AOLICĂ, DAOLICĂ

Aolică, daolică !
Mult mi-e drăgulița mică !
Aș lăsa-o de-ar mai crește,
Dorul crunt mă prididește.
Ah ! fetiță, fetișoară !
Crește, fă-te mărișoară,
Să trăim cît avem viață
Cu iubire și dulceață ;
Să trăim cît a vrea sfîntul,
Să ne desparță pămîntul !

FRATELE RĂZNEȚ

Aleo, frate răzneț !
Ce ne treci ca un drumeț
Și nu vii să ne mai vezi ?
Ori ne știi morți între vii
Pe la noi de nu mai vii ?
Ori ceva te-am amărit
Intr-atît de ne-ai urît ?
Ce ți-am făcut să ne uiți,
La noi să nu te mai uiți ?
Ce te-a tras să te răznești
Și să nu ne mai iubești ?
Vină, vin-încăi acum,
Te mai abate din drum,
Că de cînd mi te-ai răznit
Și la noi n-ai mai venit,
Potecele îți privesc,
Urmele ți le jălesc,
Că pe unde tu călcai
Cînd veneai și cînd plecai,
Eu mereu le măturam
Și cu flori le presăram,
Iar acum de cînd nu vii,
Au crescut tot bălării,
Că de cînd ne-ai părăsit,
Cărările-au înverzit,
Sufletu-mi s-a amărit,
Fața mi s-a vestejit,
Soarele s-a înnegrit.

BOLNAVUL

Scoală, sufletele, scoală,
Scoală să vedem ce boală,
Ce boală te împresoară,
Te doboară, te omoară ?
Scoală, un cuvînt îmi spune,
Nu tăcea, nu mă răpune,
Că de cînd nu-ți este bine,
Nu te-ai mai uitat la mine ;
Ci te uită, dragul meu,
Să privești cum te plîng eu,
Cum te bocesc, cum te plîng
Și de jale cum mă frîng !

DESPĂRTIREA

Unde te duci, bărbăte,
Și cui mă lași, sufletele ?
Cum de nu te-nduri de mine
Și lași să plîng după tine ?
Te întoarce și te uită
Ca să-mi vezi jalea cea multă.
Vai ! nu mai pot, cad pe cale,
Mă sfirșesc amar de jale.
Stăi, draguțul meu cel dulce,
Stăi, nu grăbi de a te duce ;
Stăi, ori mă ie și pe mine,
Să fiu la un loc cu tine !

SUNĂ PETRICICA-N VALE

Frunză verde de alună,
Sună, sună și răsună,
Sună petricica-n vale,
Răsturnîndu-se pe cale.
Mîndra mea plînge cu jale ;
Frunză verde de sulfină,
Plînge mîndra și suspină
Că pe deal, pe colnicele,
Și-a perdut sărmana lele
Dragostele tinerele.
Frunză verde de alună,
Duce-se lelea nebună,
Blăstemînd iarba și pirul
Și căutînd-o cu firul
Să-și găsească trandafirul ;
Frunză verde de susai,
Leleo, nu mai zice vai,
Din ochi lacrimi nu mai stoarce,
Că ce zboară nu se-ntoarce,
Firul rupt nu se mai toarce.

OLTUL

Oltule, Oltețule !
Seca-ți-ar pîraiele,
Să crească dudaiele,
Să trec cu picioarele.
Oltule, rîu blăstemat,
Ce vii așa tulburat
Și te răpezi ca un zmeu
De-mi oprești pe Nițul meu ?
Schimbă-ți, schimbă-ți apele,
Slăbește-ți vîrtejele,
Să-ți văd petricelele ;
Cînd trec fetișoarele,
Să le speli picioarele.
Iaca neica, nu e neica,
Nu e neica, plînge leica !
Dacă mi-ar fi fost neicuța,
L-ar fi cunoscut leicuța !
Vîntule, du-te de-i spune
Că zăbavele nu-s bune,
Că leicuța-i duce dorul
Și i-a-nțelenit ogorul !
Vino, Nițule, băietе,
Ce faci puica să te-aștepte ?
Busuiocul a-nnegrit,
Rozmarinu-a-ngălbinit.
Leica plînge, tot jălește
Și ca ei se vestejește !

DOINA OLTENEASCĂ

(a Jianului)

Frunză verde măr creșesc,
Stau în drum să mă gîndesc
Ce s-apuc, ce să muncesc,
Pinea să-mi agonisesc,
Copilașii să-mi hrănesc ?
Cum ședeam pe gînduri dus,
Mă uitai spre munte-n sus
Și mă luai spre apus.
Cînd pe munte mă urcai,
Roată-n giuru-mi mă uitai.
Mă uitai în gios spre lunci,
Văzui oameni, muieri, prunci
Cu plugurile la munci.
Ei brăzduiau tot mereu,
Numai plugulețul meu
L-a-nțelenit Dumnezeu,
Că doi boi ce-i avusei
De vremi rele-i răpusei
Și de sapă rămăsei.
Tot avutul din bordei
Mi-e pe vatră un cotei
Ș-un tăciune stins de tei
Și cenușă-ntr-un ulei.
Am îmblat, am alergat,
M-am milcuit, m-am rugat
De sărac și de bogat ;
Nici că-n seamă m-au băgat !
Am cerut boi într-un ceas
Ca să-mi ar și eu de-un pas,

Nevoiei să nu mă las,
Dar milă n-a mai rămas!
Atunci mă-ntorsei și eu
Și zisei în gândul meu :
„Dare-ar bunul Dumnezeu
Să îmble și plugul meu !
Din baltag să-mi fac eu plug,
Pistoalele să le-ngiug,
Ca să brăzduiesc ales
Unde-a fi crîngul mai des ;
Să trag brazda dracului
Chiar din culmea dealului
Pîn-în capul satului.
Drept ușa bogatului
Și prispa fărtatului !“

ALTA

Mult mi-e dor și mult mi-e sete
Să văd frunza-n codru verde,
Să mai strâng vreo șapte cete !
Primăvară, muma noastră,
Suflă bruma din fereastră
Și zăpada de pe coastă,
Să văd iar verzind în cale,
Să mă las iar în cea vale
Cu-o pereche de pistoale.
Frunza-n codru cât se ține,
Toți voinicii trăiesc bine,
Iară frunza dacă-l lasă,
Toți voinicii merg pe-acasă,
Și la para focului
Zac de dorul codrului !
Frunză verde de susai,
De-ar veni luna lui mai
Să-mi aud ceriul tunînd,
Să văd norii fulgerînd,
Ierbulița-n șesuri dînd,
Să mai văd focuri pe-afară,
Copilași cu pelea goală,
Cai în cîmpuri nechezînd
Și voinici pe plai suînd.

ALTA

Lumea-ntreagă ocolii,
Ce căutai nu găsii,
Căutai șir de mărgele
Să-l aduc mîndruței mele,
Dar cine cît mă videa
Averile-și ascundea.
Puiculiță fa, Marie,
Hai cu mine-n haiducie ;
Ce-oi cîștiga ți-oi da ție.
Ți-oi anina doi cercei,
Doi cercei de brebenei,
Să tragă ochii la ei,
Și pe sînu-ți, drept mărgele,
Oi lipi buzele mele
Să-ți pară că-s rubiele.

ALTA

In noaptea Sîntei Mării
S-au vorbit vro trei copii
S-apuče-n codrul de tei
Să cerce de-s voinicei.
Pe unu-l chema Ciocan
Ș-avea-n mînă-un buzdugan,
Pe-al doile Busuioc
Și ținea potera-n loc.
Iar eu mă numeam Mihai
Și săream pe șapte cai
De striga Craiova vai !
Șapte ani am haiducit,
Pe ciocoi am îngrozit,
Dar pe cînd ne luptam noi,
Au perit doi într-o gioi
Ș-am rămas eu singurel
Ca pe cîmp un stejerel.
Singurel eu am rămas,
Dar de codru nu mă las !

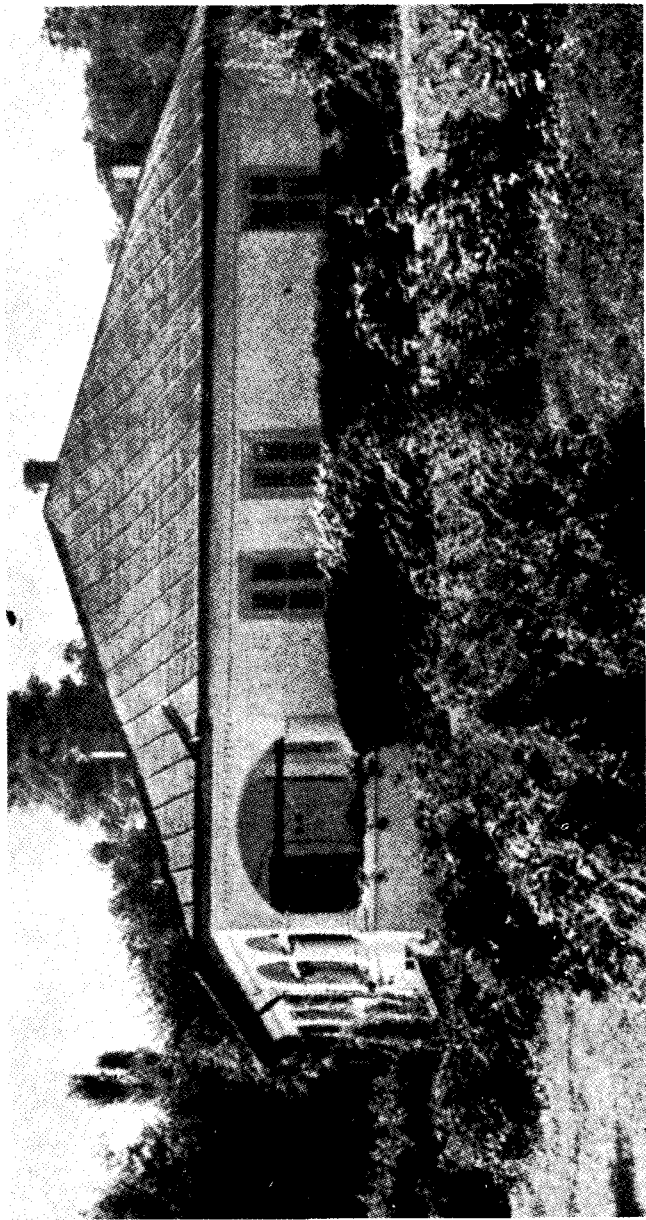
ALTA

Frunzuliță, iarbă neagră,
Taica, maica tot mă-ntreabă
Care muncă mi-e mai dragă ?
Munca cea de haiducie,
Pistoale de Veneție
Și cal bun de călărie.
Geaba beu, geaba mănînc,
Geaba mijlocul îmi strîng,
Dacă n-am arme să-ncing
Și cal bun să mi-l înching.
Voinicelul nearmat
E ca știuca pe uscat,
Voinicelul fără cal
E ca peștele pe mal
Și ca mărul lîngă drum,
N-are pace nicidecum,
Cîți trec îl zburutaiesc
Și de crăngi îl sărăcesc,
Dar voinicul înarmat
Și pe-un zmeu încălecat
Drăgălaș e și frumos
Ca luceafăr luminos,

OLTEANUL

Astă-vară am vărat
Colo-n muntele cel nalt,
Cu luna, cu soarele
Și cu căprioarele,
Că din naștere-s muntean,
Iar din botez sînt oltean,
Căprioare sorioare,
Sculați în două picioare,
Rodați poala codrului
Să văd matca Oltului.
Oltule ! pe malul tău
Crească-ar iarbă și dudău
Ca să pască murgul meu.
Oltule ! cîne spurcat,
Ce vîi mare tulburat
Și cu sînge-amestecat ?
Aduci plăghii și butuci
Și căpestre de cai murgi
Și chiar trupuri de haiduci !
Oltule ! rîu blăstemat !
N-avuși grijă de păcat
Să-nghiți trupuri de voinici
Care-au haiducit pe-aici ?
Seca-ți-ar izvoarele
Și toate pîraiele,
Să-ți rămîie petrele,
Să le calce fetele,
Că tu n-ai ținut cu noi
Și te-ai vîndut la ciocoi !

Pe unde-a trecut luntrea,
Înalță-se pulberea,
C-ai fost rău de oltenași
Și-ai fost bun de poterași.
Oltenași ai înghițit,
Poterași ai răcorit !



Casa bătrânească de la Mircești



Mauzoleul construit deasupra mormintului lui Alecsandri
în curtea casei sale de la Mircești

MEHEDINȚEANUL

Frunză verde magheran,
Voinicel mehedințean,
Sînt născut pe frunzi de fag
Ca să fiu la lume drag.
Și-s scăldat de mic în Olt,
Să mă fac viteaz de tot,
Și-s frecat cu busuioc,
Să am zile cu noroc.

După ce am mai crescut,
Din ochi maica m-a pierdut,
C-am fugit de la părinți
Tot în munți, la Mehedinți,
Apoi m-am lăsat în vale
Cu trei rînduri de pistoale
Ș-am agiuns un voinicel
Cu inima de oțel.

Aleo ! ce foc de dor !
Veni-va badea Tudor
Să mai strîngă din păduri
Cete mîndre de panduri
Ca s-alunge de la noi
Și pe greci și pe ciocoi.
Frunză verde păducel,
Cine-a merge după el ?
Un șoiman mehedințel
Care știe să chitească,
Rîndurica s-o lovească,

Și mai știe de călare
Să se lupte-n fuga mare,
Și mai știe să înoate
Vișlind Dunărea din coate.
Aoleo ! mă arde focul
Ca să-mi cerc și eu norocul,
Aoleo ! de rău, de bine
Țipă sufletul în mine !

CATANA

Munte, munte, peatră seacă !
Lasă voinicii să treacă,
Să treacă la ciobănie,
Să scape de cătănie.
Decît catană la rînd,
Mai bine-n codru flămînd,
Decît catană-n şireag,
Mai bine-n codru pribeag.
Decît la străini catană,
Mai bine la oi cu pană !
N-ar avea loc şi pomană
Cine m-au făcut catană.
Mi-au dat haine mohorîte
Cum îs mie mai urîte
Şi mi-au tăiat pletele
De mă rîde fetele.
Românaş, sîrman de eu !
Căci au fost norocul meu
Să mă văd cu arma-n mîină
În loc să petrec la stîină
Ziua ca să mulg la oi,
Noaptea să sun din cimpoi.
Eu voios aş cătăni
La străini de n-aş robi,
Eu voios aş fi catană
Dac-ar fi oaste romană.
Dar decît să fiu la nemţi,
Mai bine să mor în tremţi ;
Decît să fiu la husari,
Mai bine-n furci de stejari !

DORUL DE ȚARĂ ^{a)}

Plînge-mă, mamă, cu dor,
Că ți-am fost voinic fecior,
Și de grijă ți-am purtat,
Ogorul ți l-am lucrat.
Iar de cînd m-am cătănit,
Viața mi s-a otrăvit.
Că tîngesc în țări străine
Și tot plîng gîndind la tine.
Mult mi-e dor, mămucă, dor
De cel codru frățior
Și de stîna cea cu oi
Și de cîntic de cimpoi !
Mult mi-e dor, mămuca mea,
De cea mîndră viorea
Care mă iubeam cu ea !
Mult mi-e dorul nempăcat,
Și mă-ndeamnă la păcat,
Să mă las de cătănie
Și să fug la ciobănie,
Orice-a fi cu mine, fie !

^{a)} Nostalgia ! Vezi nota 3 din balada *Novac și corbul* [în ediția de față, nota ^{b)} de la p. 168].

ÎMPĂRATE, ÎMPĂRATE !

Împărate, împărate !
Răspunde-mi tu cu dreptate,
Unde duci catanele ?
Iar la foc, sîrmanele ?
Nu le duce așa tare,
Că se strică la picioare.
Is catane tinerele,
Nu-s dedați la drumuri grele.
Împărate, împărate !
Lasă-te, nu te mai bate ;
De cînd focul ai pornit,
Mulți voinici s-au prăpădit,
Fete multe-au bătrînit,
Ș-alt nimic n-ai isprăvit !

CUCUL

Perit-ai fi, pui de cuc !
Tu mi-ai cîntat să mă duc.
Mi-ai cîntat mie de cale
Și mîndrei de lungă jale !
Eu m-am dus din țară-n țară
Tot cu inima amară.
Am îmblat din sate-n sate
Tot cu pușca grea în spate.
Ea mi-a ros umerile,
Sabia șoldurile,
Cît de-abie mă țin pe loc
Și n-am parte de noroc !

ALTUL

Cîntă puiul cucului
Pe coarnele plugului.
Cîntă-o mierlă pe teleagă
Și de mine se tot leagă ;
Cucul zice, mierla zice :
„Nu-ți bea banii, măi voinice,
Că ți-e carul fărîmat
Și plugul neferecat
Și pămîntul nelucrat !“
„Cucule, jivină rea !
Nu purta de grija mea ;
Mierlușcă, pasere sură,
Nu-mi tot bănui din gură,
C-oi veni cam tulburat
Ș-oi cădea într-un păcat,
Și v-oi sparge cuibușorul
Și v-oi rupe pliscușorul.“

ALTUL

Cîntă puiul cucului
Pe crucea molidvului.
„Cucule, vin' lîngă mine,
Că mă giur să te țin bine,
Cu vin dulce strecurat,
Cu pîne de grîu curat.“
„Eu mai bine m-oi ținea
Cu hrana ce mi-a plăcea,
Ș-oi zbura pe-unde oi vrea,
Oi mînca frunze de fag
Ș-oi cînta lumii de drag.
Oi bea apă din izvor
Ș-oi cînta lumii de dor !“

DORUL

Vine dorul despre seară ;
Despre ziori el vine iară,
Și-mi grăiește și mă-ntreabă
De ce sînt cu fața slabă ?
Eu zic dorului cu jale
C-am iubit fără de cale,
Eu zic dorului plîngînd
C-am iubit fără de rînd.
Dorul rîde și se duce,
Bate-mi-l-ar sfînta cruce !
De-ar fi dorul vînzător
Și badea cumpărător,
Eu pe dorul vinde-l-aș,
Pe badea cumpăra-l-aș
Ca să-mi fie de-agiutor,
Să mă apere de dor.

FATA ARDELEANĂ

Cît e țara ungurească,
Cît e țara românească,
Nu e floare pămînteancă
Ca fetița ardeleancă !
Ea-i năltuță, mlădioară,
Ca o verde trăstioară,
Și-i frumoasă, vorbitoare
Și de suflet iubitoare.
Cînd văd sînu-i rotunzior,
Mă agiunge foc de dor ^{a)} ;
Cînd văd păru-i de mătășă,
Cumplit dorul mă apasă ;
Cînd văd fața-i rumioară.
Dorul aprig mă omoară.
Iar cînd trece și zîmbește,
Cîmpu-n față-i înflorește,
Și cînd ea se prinde-n joc.
Se tot leagănă în loc
Și-n feciori aruncă foc.

^{a)} Vezi nota 2 din balada *Blestemul* [în ediția de față, nota ^{a)} de la p. 36].

DUSU-S-AU BĂDIȚA

Dusu-s-au bădița, dus
Pe valea Bistriții-n sus.
El s-au dus ca să găsească,
Pofta lui să-și împlinească,
Două vaci cu coarne largi
Și copile care-s dragi ;
Două oi țigăi, birsane
Și copile năzdrăvane.
Dar el oricît ar îmbla,
Ca mine nici c-a afla
Oițică blindișoară
Și nevastă bălăioară.

MÎNDRA LIȚA

Frunză verde alunică,
Am avut o mîndră mică
Ș-am lăsat-o să mai crească,
Minte-n cap să dobîndească.
Dar de cînd o am lăsat,
Au crescut, s-au măritat.
Vai de mine ! ce păcat !
Mi-ar fi, nu mi-ar fi bănat
Daca s-ar fi măritat
De-aici al treile sat,
Dar ea s-a făcut mireasă
De la noi a treia casă.
Ies afară, o zăresc
Și de zile mă sfirșesc.
Intru-n casă, o aud
Și m-apucă dorul crud.
Vai ! mămucă iubitoare,
Inimioara rău mă doare,
Și tu nu-mi dai vindecare,
Ci-mi tot zici că lumea-i mare
Și că-n lume-s fete multe
Care-ar vrea să mă asculte
Și să facă tot ce vreu
Ca s-aline dorul meu.
Ah ! mămucă draga mea !
Nu pricepi tu ce aș vrea !
Ești bătrînă și nu crezi !

Lumea-i largă și nu vezi
Că din sută și din mie
Numai una-mi place mie.
Ceru-i mare, stele-s multe,
Și mai mari și mai mărunte,
Dar cât sînt de luminoase,
Nu-s ca Lița de frumoase !

IUBIRILE

Dragele iubirile
Cîntă ca paserile
În toate colțurile,
Și pîn lunci, și pîn cîmpii,
Și pîn munții cei pustii.
Iubirile care-s mari
Stau la drumuri ca tilhari,
Iubirile care-s mici
Se ațin pe la potoci.
Trec prin tină, nu se-ntină,
De voinici tineri s-anină,
Dau pîn apă, nu se-neacă,
De copile se tot leagă,
Trec pîn foc, nu se topesc,
Ci mai tare-încă hoțesc !

HÎTRUL BĂTRÎN

Florică, floricea !
Cînd eram pe vremea mea,
Cîte trei mîndre aveam,
Cu tustrele mă iubeam ;
Una-n deal și una-n vale,
Una la mijloc de cale.
Iar de cînd m-am bătrînit,
Fetele m-au părăsit.
Sui în deal, cine mă cheamă ?
Moartea care-mi cere seamă.
Dau în vale, cine-mi rîde ?
Moartea care mă cuprinde.
Pomul dacă-mbătrînește,
Pune-i paie de-l pîrlește.
Omul dacă[a]-mbătrînit,
Fă-i secriu de odihnit.
Vai de dînsul ! vai de el !
Cînd e omul tinerel,
Lesne-i vine a gîndi
Cît pămîntul c-a trăi,
Și zilele omului
Sînt ca floarea cîmpului.
Dimineața înflorește,
Peste zi se vestejește
Și spre seară nu mai este !

FRATELE

(Călugăr)

Vai de mine, amar de mine!
Fugit-am, mîndro, de tine,
De trei luni și de trei zile
Să găsesc pace și mile,
Că tu rău m-ai fărmeCAT
Cu trei paie de la pat,
Cu o schiță din porțiță
Și cu fire din costiță.^{a)}
Mă dusei la monastire,
Pusei mîna pe psaltire
Și citii cîteva zile
Să mai uit cele copile.
Dar ce-oi face ca să scap
În nevoie să nu-ncap?
Că drumul ce-am apucat
Mă duce drept la păcat.
Drăguliță, eu văd bine
Că nu am să scap de tine.
Fă-te-ncalte-o monastire,
Și-mi dă gura de cetire,
Și mă lasă să mă-nchin
La icoanele-ți din sîn.

^{a)} Românul zice că nu e mai tare legătură decît aceea făcută cu fire de păr femeiesc.

OMUL URÎT

Vai de mine ! ce m-oi face ?
Ce iubesc, mamei nu-i place.
De-ar plăcea mamei ca mie,
Duce-m-aș la cununie,
Și m-aș duce ca vîntul
Cînd spulberă pămîntul ;
Iar de-a fi să mă mărit
Cu omul ce mi-e urît,
Duce-m-aș iar ca vîntul
Ca să-mi aflu mormîntul.
Decît cu urîtu-n casă,
Mai bine cu boala-n oasă.
Din boală vraciul te scoate,
Iară din urît nu poate,
Că urîtul n-are vad
Decît scîndura de brad,
Urîtul n-are sfîrșință
Decît cu trei coți de pînză ! ^{a)}

^{a)} Pinza cu care se învelește mortul cînd se așează în sicriu.

NEVASTA ^{a)}

La mama pe cînd eram,
De lucram, de nu lucram,
Mamei tot dragă eram.
Iar de cînd m-am măritat,
Nici un bine n-am aflat.
De cu ziua mătur casa,
Aprind focul, gătesc masa,
Aduc apă din fîntînă
Și furca n-o las din mînă,
Lau copilul, îi dau țîță
Și mulg vaca la portîță.

^{a)} Un călător străin zice în relația voiajului său pînă țările noastre că nu cunoaște pe lume femei mai harnice ca nevestele românce; și, în adevăr, dacă vom ținea seamă de tot lucrul ce-l fac ele, afară de lucrul pămîntului, vom împărtăși lesne opinia călătorului străin.

Nevasta româncă ține casa, crește copii, face de mîncat bărbatului și îl duce la cîmp în orice depărtare s-ar găsi, mulge vaca, îngrijește de grădină, de vite, de paseri etc., țese pînza trebuitoare pentru îmbrăcămîntea familiei, strînge cîmpa, o topește, o bate, o preface în cîlți, o toarce, o țese; apoi pînza o ghilește etc., și în vremea asta ea mai face și boierescul, seceră, prășește, cu copilul ei de țîță alături. Copilașul e ascuns sub o tufă de brusture, la răcoare, și plînge; mama lui aleargă de-l hrănește, apoi iar se apucă de lucru în cîmp sub arșița soarelui.

Și, cu toate aceste, nevestele românce sînt vesele, glumețe și totdeauna gata la orice treabă. Soiul lor este frumos, însă frumusețile lor se perd de timpuriu din cauza lucrului greu al pămîntului!

Tacă-ți gura, măi bărbate,
Că, zău, cugetul îmi bate
Din străin să-mi fac un frate
Ca să-mi cate de dreptate.

NEVASTA BOLNAVĂ

Plugurile intră-n sat,
Nevestele zac în pat.
Mă dusei la mine-acasă,
La nevasta-mi cea frumoasă,
Ca să prind un sărutat,
Ea-mi zice : „De ești bărbat
Și ai suflet cu durere,
Adă-mi o cupă de miere
Și-mi adă-o cupă de vin
Durerea să mi-o alin,
Ia și cea sită din cui
Și farină din budui
Și-mi fă iute-o turtă lată
Să nu-ncapă pe lopată,
Ah ! drăguț bărbatul meu,
Să faci cum ți-oi zice eu.
Cînipa mi-am semănat,
Dar cînd fu pe adunat
Boala-n trupu-mi a intrat !
Îs bolnavă și mai moartă,
Cînipa cade de coaptă.
Ia tu coasa de-o cosește,
De boală mă mîntuiește,
Și ia grebla de-o adună,
Și de boală mă răzbună.“
Vin cu miere i-am adus,
La cînipă eu m-am dus,
Dar nimic n-am agiutat,

Că nevasta m-a lăsat
Ș-a luat, luat cu ea
Sîrmana inima mea !
Asta-i lumea, ard-o focul !
Cînd chitești să cerci norocul,
Nici că-n lume-i afli locul !

[DOINA HAIDUCEASCĂ]

ALTA

Arză-te focul, răchită,
Că ești neagră și pîrlită,
Și nu ești încă-nfrunzită,
Ca să-mi fac curea la flintă
Din coaja ta nedubită ;
Să mi-o spînzur la spinare
Și s-apuc în codrul mare
Pe cînd mugurul răsare.
Mugurul a răsărit,
Mie timpul mi-a venit
În codru de haiducit !

ALTA

Mîndră mămucă am avut,
Frumos copil a făcut,
M-a-nfășat cu flori de munte
Ca s-agiung viteaz de frunte,
Gura toți să mi-o asculte,
Mîndrele să mi-o sărute.
Zi-le, maică, să se strîngă
Ca oițele la strungă,
Mie-acum că mi-a venit,
Mi-a venit timp de iubit.
Striga-n capul satului
Pe fata fărțatului,
Mîndra vine alergînd,
Eu îi zic cu glasul blînd :
„Copiliță, Liță, fa,
Mai dat-ai gură cuiva ?“
Ea prinse a se giura :
„Să mă bată anaftema
De-am mai dat gură cuiva
Afară de dumneata !“
Iar de dreaptă ce era
Soarele se noura.
De-atunci, vere,-am pribegit
Și m-am dat la haiducit.
Că mi-e sufletul amar
Și mi-e traiul în zadar !
Vai de mine și de mine !
Nu mai știu ce-i rău, ce-i bine.
De cînd mama m-a făcut,

Tot pîn codri am șezut
Și lumea n-am mai văzut
Decît numai soarele,
Decît căprioarele.
Căprioară a codrului,
Du-mă-n valea Oltului,
Doar oi mai zări o dată
Pe șerpoaica cea de fată
Care amar m-a înșelat
Și în codri m-a băgat !

ALTA

„Eu, vere, te-aş întreba,
Dacă nu te-ai supăra,
Cu ce hrană te hrăneşti
De nici vara nu munceşti,
Nici iarna nu îmblăteşti ?“
„Nu ştiu, vere, spune-ţi-oi.
Ori o palmă trage-ţi-oi.
Cînd e vară, primăvară,
Ieu cu mine merinzioară
Şi mă sui pe plai la munte
Unde-s oile mai multe.
Merg la stîne, le petrec
Şi de acolo încă plec
Gios, pe valea Oltului,
La steava ungurului.
Să mă rog la Dumnezeu
Să facă pe gîndul meu,
Să deie ploaie cu soare
Ce îndeamnă la culcare,
Să adoarmă stevarii,
Să le fur armasarii.
Apoi singur îmi fac parte,
Aleg steava-n giurăţate
Şi mă duc, vere,-ntr-o ducă,
De se pare că-s nălucă,
Drept la tîrg, la Brancoveţ,
Unde-s caii mai cu preţ.

Iepele care-s cu mînzi
Fac cinci sute de florinzi,
Iar de soi moldovenesc
Cu galbini se cîntăresc.
Apoi, vere, încă plec
La Anița de petrec
Viață bună,-ndestulată,
Cît mi-e punga nesecată,
Și petrec într-o-ntinsoare
Tot la umbră, la răcoare,
Cu trupul pe frunzi căzute,
Cu gura la cep de bute,
De-aud vinul gilgîind
Și mîndruțele alergînd
Ca să le sărut pe rînd.“

Haiducul rănit

Pe cel deal îndelungat
Suie-se-un car ferecat
C-un haiduc de el legat.
Iar aproapea carului
E mama haiducului,
Mama plînge și iar plînge,
Șterge ranele de sînge
Și tot zice la cei boi :
„Rogu-mă, plîngînd, de voi,
Duceți caru-ncetișor
Că-i rănit bietul fecior !“
Boii mersu-și legăna
Iar voinicul suspina :
„Du-te, mamă, cu norocul
Și mă lasă-aici cu focul,
Că de-acum nici mama poate
Să mă scape de la moarte !
Cît am fost eu neatins
Multe curse am învins[...]
Dar acum mi-a venit rîndul
Să mă duc și eu ca gîndul,
Să mă duc din acest loc
Unde-i robota de foc !“

VOINICII BUCOVII

Sus, la crîşma Sucevii,
Beau voinicii Bucovii.
Iată că vine călare
Udrea, căpitanul mare,
Şi le zice : „Dragii mei !
Hai să ne-mpărţim în trei,
Şi în patru, şi în cinci,
Apoi să-ncălţăm opinci.
Iarna grea ne năpădeşte,
Frunza-n codru se răreşte,
Hai să coborîm în ţară
Pîn' la mîndra primăvară,
Ca să-mblăcim la secară
Şi ca să tăiem la fagi,
Fagi subţiri de hadaragi.
Iar cum a-nverzi pe-afară,
Om ieşi la codru iară,
În capătul lanului,
În calea armeanului.“

HORE ^{a)}

^{a)} Românii sînt foarte amatori de joc și au deosebite danțuri caracteristice, precum : *danțul de brîu sau mocăneasca, corabiasca, unghureasca, ruseasca, olteneasca, țitura sau ca la ușa cortului* (acesta mai cu seamă îl gioacă țigani) și, în sfîrșit, *danțul călușăilor și hora*.

Hora este cea mai veche și cea mai națională din toate. Ea-i simbolul unirei, a dărei de mîna, într-o singură familie, și se reproduce în zilele noastre întocmai ca acele coruri ce se văd săpate pe marmora capiștelor antice.

Hore se numesc și ariile ce împreunează danțul, precum și versurile ce sînt improvizate în vremea jocului. Caracterul lor e vesel, glumeț și mai adesea iubitor. Ele sînt cîntate de lăutarii ce stau în mijlocul horei, sau chiar de dănțuitori cînd sînt transportați de plăcere. Unele sînt scurte, de patru, șase sau opt versuri, și exprimă sau vreo izbucnire a inimii, sau vreo cugetare glumeață, precum, de pildă :

Cît e omul de bătrîn,
Tot ar mînca măr din sîn !
sau
Sub potcoava cizmei mele
Șede dracul ș-o muiere
Și mă-nvăț a face rele. [...].



ILEANA

„Hai, Ileană, la poiană,
Ileană, Ileană !
Să săpăm o buruiană,
Ileană, Ileană !
Buruiana macului,
Ileană, Ileană !
Ca s-o dăm bărbatului,
Ileană, Ileană !
Să tot doarmă, doarmă dus,
Pîn' ce soarele a fi sus
Și să doarmă somnoros
Pîn' ce soarele a fi gios,
Ileană, Ileană !“

.
„Cum n-aș merge-n poieniță,
Bădiță, bădiță !
Dar nu pot după vroință,
Bădiță, bădiță !
Că bărbatul rău mă teme,
Nici de-un pas el nu-mi dă vreme.
Mai stăi, stăi, pîn' s-a culca
Și cocoșul a cînta,
De la sinu-i c-oi scăpa,
Buruiana c-om săpa
Și-i vom pune-o-n locul meu
Ca să doarmă somnul greu,
Bădiță, bădiță !“

TIȚA

Merge Tița la fântină,
Tița, mîndra Tița !
Cu cofița într-o mînă,
Tița, mîndra Tița.
Și tot merge ea cîntînd,
Floricele culegînd,
Floricele lepădînd ;
Cînd voinicii le-or culege,
De ei dorul să se lege.
Cînd or da să le miroase,
Să le intre doru-n oase !
Tițo, Tițo copiliță,
Cu sîn alb de porumbiță,
Nu da foc inimilor,
Dă pace voinicilor,
Că tu-i da peste-un păcat
Cu marghiolul cel din sat ^{a)} !
Tița ride și nu crede,
Dar marghiolul să repede
Ș-o urmează cît coala...
Vai de dînsa, vai de ea !
Tițo, Tițo, nu mai plînge,
El în brațe mi te strînge
Cu tot dorul satului,
Cu focul bărbatului !

^{a)} Marghiol înseamnă un tînăr înghimpat și vînător de inimi femeiești. Se zice de o persoană ce e mîndră de sine că se *marghiolește*.

MOȘ BĂTRÎN

Na păcatul ! ce văzui
Pe colnic, lângă Vaslui ? ^{a)}
Fată mare, moș bătrîn
Cerînd fetii măr din sîn !
„Fugi la naiba, ghiuj bătrîn,
Nu-ți dau nici un măr din sîn.
Chiar degeaba ți l-aș da,
Că nu ai cu ce-l mușca,
Nici ești copil mititel
Ca să mi te gioci cu el.“
„Tu n-ai minte, fata mea !
Ochii văd, inima vrea.
Copilu-i copilăros,
El aruncă mărul gios
Și nici știe-a-l desmierda,
Nici cu el a se giuca !“

^{a)} Această horă se cîntă și în Valahia, însă ea începe astfel peste Milcov :

Aoleu ! ce mai văzui
Colo-n deal, la Călmățui ?

FRUNZĂ VERDE DE ALUNĂ

Frunză verde de alună,
Decît c-un tată ş-o mumă,
Mai bine cu-o mîndră bună.
Ea de vede că ți-e rău,
Îți face leacuri mereu
Şi le-aduce-n gura ei
De-o săruți pe cînd le bei.
Iar de vede că ți-e bine,
Te strînge-n brațe la sine
De-ți rîde inima-n tine !

FRUNZĂ VERDE DE PIPERI

„Frunză verde de piperi,
Haideți, puică, n deal la peri
Să te-ntreb ce-ai făcut ieri ?“
„Am dat apă la neferi ;
Am dat apă de spălat,
Buze dulci de sărutat.“
„Și la mine n-ai gândit ?
De păcat nu te-ai ferit ?“
„Decît sfintă c-un mișel,
Mai bine c-un voinicel.
Voinicul are noroc
Și cu dînsul treci pîn foc !“

FRUNZĂ VERDE DE CĂPȘUNE

„Frunză verde de căpșune,
Zi mă-tei să te cunune,
Că de mine ești lăsată,
Cu foc mare blestemată !“
„Însoară-te dumneata
Să văd pe cine-i lua ?
De-i lua una ca mine,
Dumnezeu s-o ție bine ;
De-i lua-o sluțioară,
Deie Dumnezeu să moară,
Să-i mănînc din colivioară ^{a)}
De-i lua una frumoasă,
Dumnezeu s-o facă groasă,
Să nu-ți poată intra în casă !“

^{a)} În mitologia romanilor sufletele ce aveau a trece în lumea umbrelor trebuia să împace mai întâi pe cîinele Cerber, dîndu-i o turtă de grîu făcută cu miere. Coliva morților se face asemenea cu grîu și cu miere, și dar este de presupus că ea reprezintă la românii de astăzi turta lui Cerber.

PUIUȘORUL

Frunză verde de bujor,
Am avut un puișor.
Pui, pui, pui, pui, pui, pui,
Vină-n cușcă să te pui.
Puișorul a zburat
Și cu lăcrimi m-au lăsat.
Pui, pui etc.
Cum aș face ca să-l prind,
Inimioara să-i aprind ?
Pui, pui, pui etc.
De aș prinde puișorul,
Pe loc i-aș frînge piciorul,
Pui, pui, pui etc.
Și i-aș face cuib în sân,
Să nu-mi mai fie hain.
Pui, pui, pui, pui, pui, pui,
Vin' la sînu-mi să te pui !

RINDUNICA

Rîndunea cu albă creastă,
Nu mai bate la fereastră,
Că nu-s fată, și-s nevestă.
Cînd eram la mama fată,
Orice vream, făceam îndată,
Iar dacă m-am măritat,
Bărbățul m-a muștrat.
Cui e voia să iubească
Vie-n poartă să-mi grăiască ;
Nu trimeată pe altul,
Că altul împlu satul.
Vie singur furișat,
Să-i dau dulce sărutat,
Și-i dau guriță tăcută,
Să facem dragoste mută.

ILENUȚA DE LA PEATRA

Ilenuțo de la Peatră,
Cu percica retezată,
Ce-ai fermecat lumea toată,
Vin'să te sărut o dată,
Să mă farmeci și pe mine,
Ca să mă iubesc cu tine.
De ți-e bărbatul urît,
Ia țărână de la mormînt
Și-i presare-n așternut,
Să se scoale surd și mut.
Și-i dă-n mină o verguță
Să se apere de miță.
Sărmanul bărbatul prost !
Bun odor la casă-a fost !
Orice vede, el nu crede,
Orice crede, el nu vede !

HORA ȚIGĂNEASCĂ ^{a)}

Arde-mă și frige-mă,
Pe-un cărbune pune-mă !
De mă-i pune pe-un cărbune,
Ibovnicul nu ți-oi spune.
De mă-i pune-ntr-o frigare,
Ibovnicul vină n-are !
De mă-i bate cu o verguță
Peste ochi și peste țiță,
Tot m-oi duce la portiță
Să dau altuia guriță.
De mă-i bate cu gardul,
Tot m-oi iubi cu altul !
Așa-mi cere sufletul,
Așa-mi este îmbletul.
Via-n vară înflorește,
Iar în toamnă, cum rodește,
Vine graur de-o ciupește.
Eu de ieri am înflorit ;
Sînu-mi încă n-au rodit
Și îl arde-un foc cumplit.

^{a)} Vestitul poet rus Pușkin a tradus această horă din românește și a introdus-o în poemul său intitulat *Țiganii*.

BARBU

„Ce cați, Barbule, la noi ?
Nu sînt fete pe la voi ?“
„Ba sînt, da-s cam mititele,
Nu mă pot iubi cu ele.
La voi sînt mai nălțișoare
Și de chip mai bălăioare,
Mi le-au făcut Dumnezeu
Tocmai de pe placul meu !“
„Barbule de la munteni,
De-ai venit la moldoveni,
Potoale-ți dorințele
Și nu-ți perde mințile.“
„Mi-oi semăna numele
Pîn toate cărările,
Să răsăie flori de dor,
Cu miros pătrunzător.
Să le poarte fetele,
Fetele, nevestele,
Să le meargă vestele !“

BABA ȘI FATA

Sub răchită rămurată
Șeade-o babă supărată
Și-mpregiur iarba-i uscată !
Ce-a fost verde a vestejit,
Ce-a fost dulce a amărit,
Ce-a fost vesel s-a măhnit !
Pe sub lunca înverzită
Trece-o fată înflorită
Și de fluturi urmărită.
Ce-a fost veșted înverzește,
Ce-i amar se îndulcește,
Ce-i măhnit se-nveselește.

LELIȚELE

Dragă mi-e lelița-naltă
Și la mers cam legănată.
Dragă mi-e lelița-n joc
Cînd se leagănă cu foc,
Unde-și pune piciorul,
Se aprinde mohorul.
Unde-aruncă-un ochișor,
Arde sufletul de dor !
Dragă mi-e lelița mică
Și de trup cam gingășică,
Că se suie pe opincă
Și dă gură subțirică ;
Cîte fete cu mărgele,
Toate-s drăguțele mele.
Cîte fete cu bondiță,
Poartă miere pe guriță.
Cîte fete răsărite,
Toate-mi par flori înflorite.
Cum aș face, cum aș drege,
Că pe toate le-aș culege,
Să-mi fac traiul și să mor
Legănat pe sînul lor !

BABA ȘI MOȘNEAGUL

„Fost-ai, leleo, cînd ai fost
Ș-ai rămas un lucru prost.“
„Fost-ai, badeo, om voinic
Ș-ai rămas om de nimic.“
„Avuși, leleo, floricele
Ș-acum ai zbîrceli la pele.“
„Avuși, badeo, ochii dîrji
Ș-acum ești cu trupu-n cîrji.“
„Fost-ai, leleo, cu lipici
Ș-ai rămas cu fugi de-aici.“
„Fost-ai, badeo, om vioi
Ș-ai agiuns chiar un strigoi.“

FUGI ÎNCOLO

Fugi încolo, vină-ncoace ;
Șezi binișor, nu-mi da pace.
Lasă-mi mâna, nu mi-o frînge,
Ie-mă-n brațe de mă strînge.
Vrei o floare, nu-ți dau floare,
Na-ți guriță-ndulcitoare.
Vrei ce vrei, eu vreau, nu vreau
Și-ți dau tot sufletul meu !

FLOAREA DIN PÎRLAZ

Leleo roșie la obraz,
Lelițo, lelițo fa,
Florinică din pîrlaz,
Lelițo, lelițo fa,
Ce folos că ești frumoasă
Și la cap căpăținoasă.
Ești dragă flăcăilor
Ca buha găinilor.
Mîndră ești și sprîncenată,
Dar la buze cam înflată.
Ești ca floarea cea de nalbă,
Dar împlețiși coada albă.
Strînge-ți, leleo, buzele,
Că le pișcă muștele.
Strînge-ți lipitorele,
Că se văd fasolele.

BUSUIOCUL

„Busuioace, busuioace,
N-ai mai crește, nici te-ai coace !“
„Dar de ce să nu mă coc.
Că mă port fetele-n joc.“
„Trandafire, n-ai mai fi,
Nici în cale-ai înflori !“
„Dar de ce să nu mai fiu,
Că mă poartă lelea viu.“
„Tu ești viu, dar eu sînt mort,
Și de-abie-n lume mă port.“
„Mergi în horă, saltă-n joc,
S-ai parte de busuioc.
Vin' la horă ici în șir,
S-ai parte de trandafir.“

IAN SUI, LELEO...

„Ian sui, leleo,-n cel măr dulce,
Să vezi badea cum se duce
Cu chica nepeptinată,
Cu naframa nespălată,
Cu fața nesărutată.“
„Vin', bădiță, înapoi,
Mai vin', dragă, pe la noi,
Chica peptina-ți-oi,
Naframa spăla-ți-oi,
Fața săruta-ți-oi.“

FEMEIA TEMUTA

„Frunză verde de agude,
Strig la puica, nu m-aude ;
Și de-aude, ea s-ascunde,
Ea s-ascunde, nu-mi răspunde.“
„Ba te-aud, bădiță,-aud,
Dar n-am gura să-ți răspund,
Că-i dușmanul lângă mine
Cu două pistoale pline,
Cînd de cînd să deie-n mine.
Unu-n mine, unu-n tine ;
Să deie-n noi amîndoi,
În noi, săracii de noi !
C-așa ne-au slujit norocul
Să-mpărțim amîndoi focul.“

SULTANA

Frunză verde cardama,
Sultánico, fa,
Ori tu mi-ai făcut ceva,
Sultánico, fa,
De nu te mai pot uita ?
Cînd mă uit la casa ta,
Mi se rupe inima.
Alunica-ți de la gît
M-au aprins, m-au omorît.
Alunica-ți de pe brațe
A să mă scoață din viață.
Lelițo cu alunei,
Nu căta la doi, la trei
Și cată la ochii mei,
Că-s albastri ca și-ai tăi.
Hai, leliță, la prisacă,
Timpul dulce să ne treacă,
Să mîncăm miere de roi,
Să ne iubim amîndoi ;
Să bem apă dintr-un loc
Și să ne iubim cu foc !

LELIȚA DE LA MUNTENI

Lelițo de la munteni,
Lelițo, leliță fa,
Vin colea la moldoveni,
Lelițo, leliță fa,
Să ne prindem soțiori,
Să-nflorim ca doi bujori.
Hai în horă de-i giuca,
Că eu sufletul ți-oi da ;
Tu ești mîndră la privit,
Eu voinic, bun de iubit.
Peară dracul dintre noi,
Să fim una amîndoi,
Tot un trup ș-un suflețel,
Ca un deget ș-un inel !

ȘEPTE FETE

Pe mine ce m-a mîncat ?
Șapte fete dintr-un sat
Ș-o nevestă cu bărbat ;
Iar nevasta dracului
Mă spuse bărbatului,
Mă făcu rîs satului ;
Și fetele m-au lăsat,
Că toate s-au măritat,
La inimă m-au secăt !
Una-i Vișa, una-i Mușa,
A treilea e Brîndușa,
A patrulea-i Anghelușa.
A cincelea-i Catinca,
A șaselea e Voica,
A șeptelea Ilinca.
Toate-au fost mîndrele mele,
Și cît m-am iubit cu ele
Le-am dat salbe și inele ;
Dar cea puică de nevestă
Da cu spuză pe fereastră,
Da cu spuză să mă arză
Cînd treceam ca să mă vază.
Ce-a fost verde s-a uscat,
Ce-a-nflorit s-a scuturat,
Ce-am iubit eu n-am uitat !

STĂNCUȚA

La bordei cu crucea naltă,
La Stăncuța sprîncenată
Gioacă hora încheiată,
Curge lumea fermecată.
Vinu-i bun, ocaua mare,
Beau voinicii pe secare,
Nu se-ndur' ca să se ducă,
Noaptea la dînsa-i apucă.
Cine trece, se oprește,
Cît o vede, nebunește,
Bea vin, punga-și cheltuiește
Și zău că nu se căiește.
Cine vine-n patru boi
Se-ntoarnă numai cu doi ;
Cine vine de călare
Pleacă cu șaua-n spinare,
Iar pe gios oricine vine
Își bea tot de lîngă sine
Și se duce gol cu bine.

MARIOARA

„Marioară dintre bălți
Cu dragostea-n patru părți,
Na de la mine doi zloți
Și nu te iubi cu toți.“
„Rămîi tu cu banii tăi,
Eu cu prietinii mei.
Banii știu să-i cheltuiesc,
Dar pe bani nu mă iubesc.“

DOMNICA

Astăzi bură, mâine bură,
Leliță, leliță,
La Domnica-n bătaură,
Leliță, leliță,
Ca să crească de-o răsură
S-o puie la legătură ;
Să se priminească-n ie
Și-n rochiță lilichie
Să placă altor și mie.
Să puie la gît mărgele
Și la degete inele,
Paftaluțe și cordele
Numa-n flori și fluturele
Ș-apoi să s-arunce-n joc
Ca un trandafir de foc.

NEVASTA CARE IUBEȘTE

Nevasta care iubește
Spală noaptea și cîrpește
Și ziua se priminește,
Of, of, of și hop, hop, hop,
Of ce foc și ce potop!
La horă dacă se prinde,
Inima ei se aprinde,
Și danțul mereu-ntinde.
Of, of, of și hop, hop, hop,
Of, ce foc și ce potop!
Sare, pasurile-ndeașă.
Plîng copiii, ei nu-i pasă
Nici de casă, nici de masă.
Of, of, of și hop, hop, hop,
Of, ce foc și ce potop!
Iar bărbatul ei săracul,
Cară la moară cu sacul,
Pe-amîndoi lua-i-ar dracul!
Of, of, of și hop, hop, hop,
Of, ce foc și ce potop!

OMULE, BOULE

Au nu vezi unde mă duc,
Omule, boule ?
C-un condur și c-un papuc,
Omule, boule.
Cu papucul tîrșiind,
Cu condurul tropăind.
Că de cînd m-am măritat
Și te-am luat de bărbat,
Nu te-ai mai trezit din prost
Și de necaz mi-ai tot fost.
Te-am mînat să ari la plug
Cu cei patru boi la giug.
Plugu-mi lăsași la nevoi
Și-mi perduși sărmanii boi !
Apoi încă te-am mînat
Și cu pușca la vînat.
Pușca-n două mi-o frînseși
Și nimic nu aduseși.
Ți-am dat cofa să te duci
La puț, apă să-mi aduci.
Căzuși, cofa mi-o spărseși,
Nici doagele n-aduseși.
Te-am mînat apoi pe loc
Cu hîrbul să-mi aduci foc ;

Hîrbul mi l-ai bucăţit,
Sprîncenile ţi-ai pîrlit.
Te mînai să-mi tai un lemn
Pînă cînd să cern un siemn ;
Toporul l-ai năpustit.
Sub lemne ai adormit !

AOLEO ! CE FUSE ASTA ?

Aoleo ! ce fuse asta ?
Lupii mi-au mîncat nevasta
Cînd suiam amîndoi coasta.

Trecui balta,
Luai alta.

Aoleo ! ce bătăioasă !
Îmblă tot năbădăioasă ;
Nici cu asta nu fac casă.

Nici cu dînsa
Nu fac strînsa.

Cînd îmi îmblă-n bătătură,
Chiar rusalii parc-o fură...
Și cînd dă cîte o gură

Vaca fuge,
Boul muge.

Ho, balțato ! na, boiastră !
Stați, că nu e boala voastră,
Și e chiar nevasta noastră.

Mi-e pereche,
Nu ve-i streche !

NEVASTA HARNICĂ

Iaca mîndra de pe vale !
Cu rochița în paftale,
Cum mă-ntîmpină în cale.
Of, of, of și aoleu,
Arde sufletelul meu !
Ea aleargă-n fuga mare,
Seceră orz de prînzare
Și-l usucă-ntr-o căldare.
Of, of, of și aoleu,
Arde sufletelul meu !
Pînă un copil să sugă,
Se azvîrle ca vîrlugă
Și rișnește tot în fugă.
Of, of, of și aoleu,
Arde sufletelul meu !
Într-o clipă ea frămîntă,
Se roșește, se-nferbîntă
Și de bucurie cîntă.
Of, of, of și aoleu,
Arde sufletelul meu !

NEVASTA BĂTUTA

Aoleu ! mă-mă doare spata,
Că m-a bătut cu lopa-pata,
Suflețelul cît colea.
Aoleu ! mă-mă doare gîtul,
Că m-a bătut rău, urîtul.
Suflețelul cît colea.
Aoleu ! mă-mă doare mîna,
Că m-a bătut cu pră-prăjina.
Suflețelul cît colea.
Aoleu ! mi-a-mi-a frînt piciorul
Că m-a bătut cu to-toporul.
Suflețelul cît colea.
Aoleu ! mă-mă doare șoldul,
C-a dat în mine cu-cu boldul.
Suflețelul cît colea.
Aoleu ! mă-mă doare cotul,
C-a dat cu lemnul, ne-netotul.
Suflețelul cît colea.
Aoleu ! mă-mă doare capul,
Că m-a lovit cu pro-proțapul.

RĂZBUNAREA NEVESTEI

Ici e țărână cu glod,
Ici e bărbatul nerod,
 Hop o dată, sus.
Ici e tocmai unde joc
Ca să mă alin de foc.
Ici doarme cu mîni la pept
Ș-o să joc să mi-l deștept.
Dar decît l-oi deștepta,
Oi giuca și-oi tot cînta.
Dormi tu, bărbățelul meu,
Ierte-mi-te-ar Dumnezeu!
Dormi, dormire-ai somnul lung,
Că multe-am tras și-mi agiung!

DECÎT RUDA ȘI VECINUL

Decît ruda și vecinul,
Lelițo, leliță,
Mult mai bine cu streinul,
Lelițo, leliță.
Ruda că te necăjește
Și vecinul te vorbește.
Iar streinul te agiută
Și face dragoste mută.
Decît un tată ș-o mumă,
Să te certe pentru-o glumă,
Mai bine c-un bărbătel,
Dacă-i blînd și tinerel,
Că-ți spune două, trei glume
Cum îți e mai drag pe lume
Și-ți așează-o pernioară
Pe prispă serile-afară.
Decît un bărbat urît,
Mai bine-un strein iubit.
Cît șezi cu el împreună,
Nu te-nduri de vorbă bună.
Fie noaptea cît de mare,
Că tot mică ți se pare.
Trece-n grab', ca o nălucă,
Ziua-n brațe-i te apucă!

DORULE, ODORULE

Cătră mine te giurai,
Dorule, odorule !
Că pe nimeni nu mai ai,
Dorule, odorule !
M-ai făcut de te crezui,
Dar cu altul te văzui ;
Ș-acela mi-e frate bun,
Nu-mi vine să mă răzbun.
Poți să-mi fii de-acum cumnată,
Că de mine ești lăsată,
Cu foc mare blestemată,
Și de mine-n veci uitată !

ESTE BINE, NU E BINE

Este bine, nu e bine
Să iubești de lingă tine,
Că te vede orișicine
Și te face de rușine ;
Ci să iubești mai departe ;
Dusele nu sînt deșarte.
Orișicînd doru-ți abate,
Te repezi ca la un frate.
Barbatu-i cu bunătate,
Te-ntreabă de sănătate ;
Iar nevasta, de iubește,
Se preface că bolește,
Geme, zace, se bocește
Și bărbatu-și amăgește.
El aleargă ș-o întreabă :
„Nu știi, soro, vre o babă
Ca s-aleagă vre o iarbă,
S-o pun la foc ca să fearbă ?“
Ea-i răspunde : „Mergi la moară,
La făina de sacară“.
El se duce, ea se scoală,
Se gătește, mbracă țoală,
Apoi masa că așează,
Cu neicuța ospătează
Și din gură tot urează :
„Deie Dumnezeu o ploaie,
Grăunțele să se moaie
Să nu poată-a măcina,
Nici acasă-a se-nturna !“

AOLICĂ, DODO, FA

„Aolică, dodo, fa !
Au tu mi-ai făcut ceva
De nu te mai pot uita ?“
„Ba, nu ți-am făcut nimic,
Dar mi-e vorba cu lipic
De supun pe-orice voinic.“
„Hai, mîndro, pe deal în sus,
C-a făcut fuseiul fus
Și nici haragi nu i-am pus.
Hai, mîndro, să ne suim,
Să mergem, să hărăgim,
Numai amîndoi să fim.
Eu să hărăgesc din deal,
Către vale-n gios, spre mal,
Și tu, mîndro, către deal.
Față-n față să privim,
Ochi cu ochi să ne-ntîlnim,
Unul spre-altul să venim !“

ZIS-AU BADEA

„Zis-a badea c-a veni
Luna cînd a răsări.
Ies afară, luna-i sus,
Bade-a venit și s-a dus !
Ies afară, luna-i gios,
Badea nici că s-a întors !
Unde ești, bădiță frate,
De mă lași pe așteptate ?
„Taci, lelițo, c-am venit
De cum luna s-a ivit.
Și te-aștept pe dupe casă
Sub răchita cea pletoasă.“
„De-ai venit, bine-ai venit,
Trandafirul meu iubit !
Că cu tine mă mai ieu
De-mi alin necazul greu !“

ARZĂ-L FOCUL DE BĂRBAT

Arză-l focul de bărbat !
A venit aseară beat
Și de mine s-a legat.
Eu i-am zis : „Vide-te-aș mut !
Că nu ești om priceput.
Cum te-arăți, cum lenevești,
De nimică nu-ngrijești.
N-ai închis ocoalele,
Nici ai închis vitele
Ș-un buhai s-a dezlegat,
Toate vitele mi-a spart,
Ș-au venit lupii în sat
Și pe toate le-au mâncat !“

LELIȚICO, DRAGA MEA

Lelițico, draga mea,
Guriță de floricea!
Cînd a veni sîmbăta,
Leagă de codița ta
Un fir galbin de mătasă
Și mi-l scoate pe fereastă.
Cînd oi veni să te-aștept,
De mătasă-oi trage-ncet.
Tu pe-afară că-i ieși
Ș-amîndoi ne-om drăgosti.

INSURA-M-AȘ ^{a)}

Însura-m-aș, însura,
Nu știi soacra ce mi-a da ?
Coșarca cu fusele,
Costrețul cu mițele ?
Însura-m-aș, însura,
Nu știi ce fată-aș lua ?
Să fie de om bogat,
Rău mi-e teamă de-un păcat !
Ea mi-a cere lumea toată
Făr-a se gândi la plată,
Și mi-a cere piei de zmeu
Să-ncalțe piciorul său,
Că de capră
Lesne crapă,
Și de oaie
Se despoaie,
Și de țap
Îți sare-n cap !

^{a)} Insurătoarele pentru români sînt un prilej de mari veselii, căci nunțile țin mai multe zile și bancheturile nu conțin. Obiceiurile sînt păzite cu rigurozitate de la moși-strămoși în asemenea ceremonii de familie și sînt foarte interesante de observat. Iată, de pildă, datina împetirei cum se practică în Munții Vrancei.

Vornicelul, fiind o năframă cusută în mână, merge întovărășit de alți doi oameni la părinții fetei și zice :

„Buna vreme la cinstita adunare ! și la cinstiți socrî mari ! cum trăiți ? cum vă aflați ?“

Socrii răspund : „Mila Domnului, ne aflăm bine ; dar și dumneavoastră sama vă dați pe la noi ce căutați ?“

Vornicul se închină și zice : „Noi cum împlăm și ce căutăm, sama bine ne dăm, frica nimărui nu purtăm. De unde venim,

Aș lua-o de Bărgău,
Mă tem c-a fi lucru rău.
Oi lua o sărmăncuță
Care poartă opincuță
Și cămeșă cu altiță
Și pe șolduri o catrință.

știm, și unde mergem, cunoaștem, că noi sîntem soli împărătești, oameni buni dumnezeiești, și avem poroncă împărătească nime să nu ne oprească. Deci d-voastră sînteți rugați bine să ne ascultați, cînd om cuvînta și sama ne-om da : Al nostru tînăr împărat de cu seară ne-a chemat și această poroncă ne-a dat : să strîngeți cete de voinici, cu topoare mari și mici, ca să fac o vînătoare, de paseri gălbioare, de blinde căprioare. Noi cu toții ne-am supus, la vînătoare ne-am dus. Iar împăratul îndeseară zări o urmă ușoară de sprintenă fiară. Unii ziseră că-i urmă de pasere de rai, să fie împăratului bună de trai. Alții ziseră că-i urmă de zînă, să fie împăratului grădină, de frumoase roduri plină. Atunci tînărul nostru împărat în scări de aur s-a rădicat, peste mîndră oaste a cătat și a zis : «Cine-a fi în stare să prindă a fiară, și pe urmă-i să se ducă, și răspuns apoi s-aducă ?» Atunci noi ne-am ales și pe loc am purces din urmă în urmă, ca păstorul după turmă. Și viind noi trei voinici, și agiungînd pe aici cu suflarea vîntului, pe fața pămîntului, am zărit căzînd pe casă o stea mîndră, luminoasă, ș-am mai văzut o floricea mai mîndră decît o stea, care-n flori înflorește, dar de rodit nu rodește. Împăratul nostru o vrea și ne-a trimis după ea, ca să i-o ducem mireasă, să și-o facă-mpărăteasă !“

PE SUB POALE DE PĂDURE

Pe sub poale de pădure
Merg copilele la mure,
Nevestele la alune
Și rîd ca niște nebune.
Eu m-am dus să tai nuiiele
Și pin huci am dat de ele.
Venit-a ploaie cu vînt
De le-a țipăt la pămînt.
Eu am fost băiet milos,
M-am lăsat cu ele gios
Și le-am mîncat murele
Și le-am mușcat gurele.

FA, LELIȚĂ ROTILIȚĂ

„Fa, leliță rotiliță,
Dă-mi gura peste portiță.“
„Ba, eu gura nu ți-oi da,
Că așa tu mă-i mușca.
Drag îmi e bădica nalt,
Că sărută dismierdat.
El se pleacă de ești mică
Și în brațe-i te rădică,
Dar bădica mititel
Mi-e urît și fug de el,
Că cu nasu-n brîu te-mpunge
Și cu gura nu te-agiunge!“

PENTRU MÎNDRA CARE-MI PLACE

Pentru mîndra care-mi place
Nici părinții n-au ce-mi face,
Nici giudele satului,
Nici chiar domnii sfatului.
Domnii șed și sfătuiesc,
Eu cu mîndra mă iubesc
Și cu dragoste-i șoptesc :
„De ți-ai face pat afară,
Eu m-aș face vînt de vară
Ș-aș veni la tine-ndată
Să te văd cum ești culcată ?
Cu fața către părete,
Cu gura arzînd de sete ?
Fața vîntura-ți-o-aș,
Gura săruta-ți-o-aș !“

TRECUI VALEA

Trecui valea ș-o punțiță
La fata de dăscăliță :
„Dragă mîndră, mîndruliță !
Nu știi țese, nu știi coasă,
Dar te știi că ești frumoasă.
Podu-ți țesă pînza groasă,
Fuiorul gioacă pînă casă.
Dar fuiorul cum s-a tors ?
Coborînd pe scară gios,
Cu trei ouă de gălină
Și cu sacul de farină.
Oricum fie, așa fie,
Ești frumoasă și-mi placi mie !”

BADE TRANDAFIR

„Bade Trandafir frumos !
Vrut-ai să te-arăți duios,
Dar te-ai arătat ghimpos
Și din minte nu m-ai scos.“
„Vai ! leliță din cel sat !
Ce-ai cerut și nu ți-am dat ?
Cerut-ai faguri de miere,
Eu ți-am dat buzele mele ;
Cerut-ai o viorea,
Ți-am adus inima mea.“
„Dacă vrei dragoste-aprinsă,
Adă-mi gura neatinsă.
Și o inimă fecioară
Ca apa de la izvoară.“

MĂI BĂDIȚĂ, PĂR SUCIT

Măi bădiță, păr sucit !
Șezi la noi dac-ai venit.
Decît să văd că te duci,
Mai bine te-aș videa-n furci,
În furci nalte de nuiele
Deasupra căsuței mele.
Vîntul să te răcorească,
Ochii mei să te privească.

PORONCITU-MI-A MÎNDRA

Poroncitu-mi-a mîndra
Să mă duc pîn' la dînsa.
Duce-m-oi ca un nebun
Pe-o frunziță de alun.
Trec în vale, mor de sete,
Mă-ntilnesc cu două fete,
Amîndouă-n berte nouă,
Săruta-le-aș pe-amîndouă,
Iar pe una totdeauna,
Că-i frumoasă ca și luna.
Copiliță de boier !
Cată colo-n fund, pe cer,
Vezi cel nour, vezi cel deal ?
Vin' cu badea la Ardeal.
Fata-mi zice : „Ești nebun,
Mergi pe-o frunză de alun,
Că te-așteaptă oarecine
Și rîde-n brațe străine.“

TRANDAFIR CU DOUĂ FLORI

Trandafir cu două flori,
Mama-i cu două nurori,
Una-i ruja macului,
Una-i ruja dracului,
Una-i pune lăutoare
Ca să-i fie-opăritoare.
Alta merge la fântină
Cu cămeșa soacrii-n mână
Ș-o întinde-n apă-o dată :
„Na-ți-o, mamă, că-i spălată“,
Ș-o acață pe-o nua,
Cîinii hîrîie la ea !

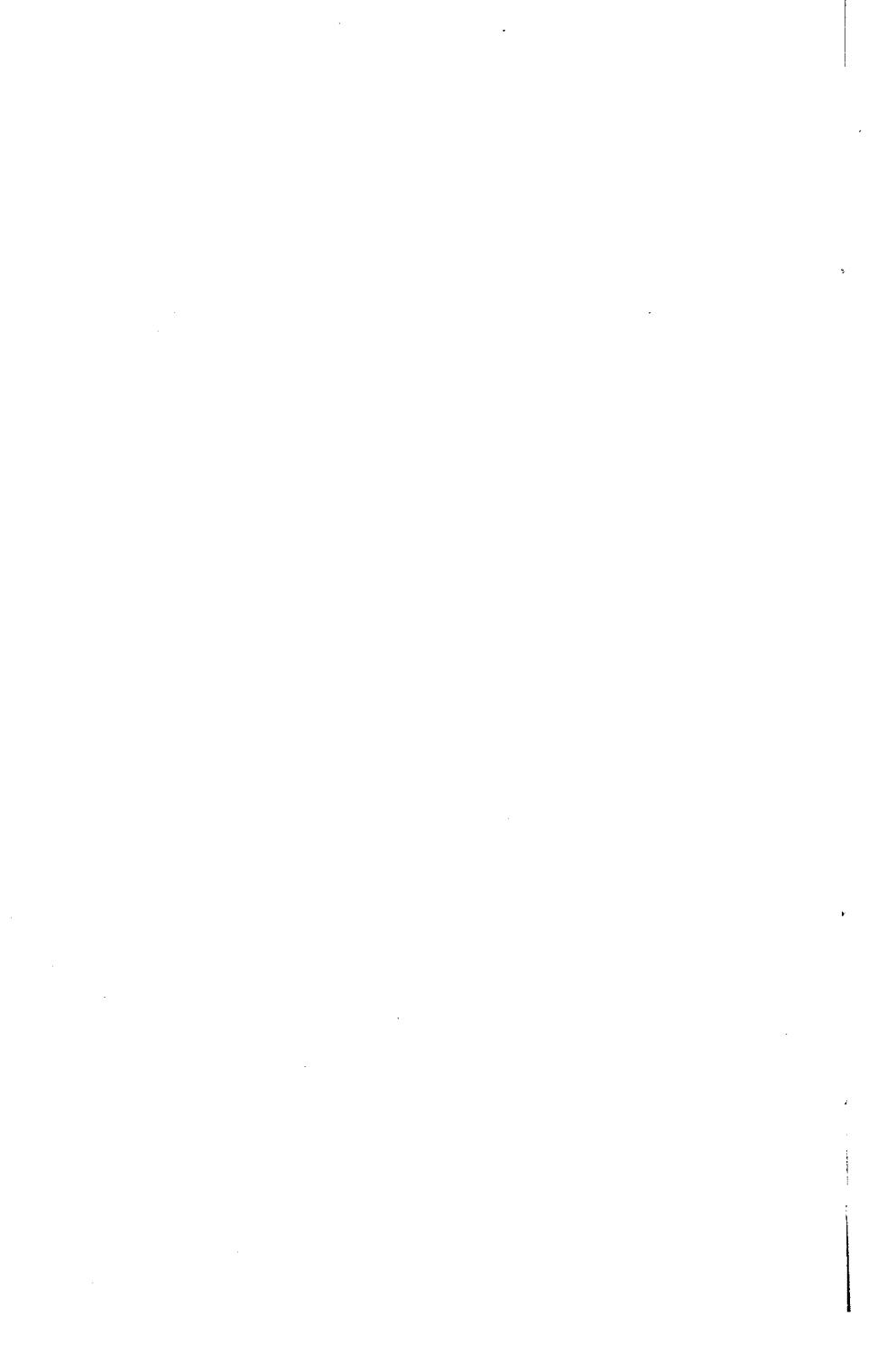
PASERE GALBINĂ

Pasere galbină-n cioc,
Rău mi-ai cîntat de noroc,
De ți-ar pica ciocul tău
Precum mi-ai cîntat de rău !
Tra, la, la, la, la, la, la,
Nu vedeai inima mea
Cît de ferbinte iubea,
Dar acuma-i sloi de gheață,
Rece și fără de viață,
Tra, la, la, la, la, la, la,
Glasul tău cu amărire
Mi-a cîntat de despărțire,
Să mă duc în cale grea,
Depart de puica mea !
Tra, la, la, la, la, la, la,
Căci nu sînt un vînători
Să pîndesc cînd ai să zbori,
Și să-ți dau eu ție plată
Cu un fulger de săgeată !
Tra, la, la, la, la, la, la !

RĂVAȘ, PUICĂ...

„Răvaș, puică, răvaș, dragă,
Nu-ți pară lucru de șagă.
Răvaș de la împăratul
Că-ți vine-acasă bărbatul.“
„Arză-l focul de răvaș,
Și-n cenușă vide-l-aș !“
„Gată-te, nevastă, bine,
Că bărbatul iată-l vine.“
„Las' să vie, dracul știe !
Calea mărăcini să-i fie.
Eu cămeșa i-am spălat,
Cu urzici i-o am frecat
Și pe spini i-o am uscat.
Ș-încă i-am gătit de cină
Două labe de galină
Cu smintina din fintină.“
„Gată-te, nevastă, bine,
Iată, că draguțul vine.“
„Las' să vie, Domnul știe !
Calea trandafiri să-i fie.
Eu cămeșa i-am spălat,
Cu sulcină-o am frecat
Și pe flori i-o am uscat.
Ș-încă i-am gătit de cină
Un pui tînăr de galină,
Ș-o ulcică de vin plină.
Că-i sînt dragă, ș-orice-oi face,
El îmi zice că îi place !“

SUPPLEMENT



MAGDU

(Baladă)

Vine Magdul de pe vale
Și-ntilnește-o fată-n cale :
„Magdule din Răsuceni,
Ce cați la noi la Strîmbeni ?
Ce cați, Magdule, la noi ?
Ori nu-s fete pe la voi ?“
„Ba sînt ele, dar îs mici ;
Nu sînt încă de voinici,
Ș-am venit să cerc pe-aici
De-oi găsi una mai mare
Să-mi fie de însurare.“
„Ba, sînt fete măricele
Cîte flori și cîte stele ;
Dar nici una nu-i ca mine...“
„Te aleg dar eu pe tine,
Amîndoi să trăim bine.“
Vine Magdul de la plug
Cu doisprece boi la jug.
Dușmanii calea-i pîndesc,
În calea lui se ivesc,
Cătă la doisprece boi
Și-i aleg doi cîte doi.
Magdul că se încrunta,
Voinicește se lupta,
Iar dușmanii-l năvălea
Și de moarte mi-l rănea !...
La casa cu trestioară
Zace un voinic să moară.
Nu știu, zace, ori se face,

Că gurița nu-i mai tace.
Nici la umbră, nici la soare
El odihnă nu mai are,
Ci se bate zi și noapte
Și varsă sudori de moarte !...
Cîntă buha într-o cruce,
Pe Magdu la groapă-l duce,
Dar de plîns cine mi-l plînge ?
Și-n brațe cine mi-l strînge ?
Plînge mama cît ce poate
Și surorile lui toate.
Iar logodnica-i cînd plînge,
Varsă lacrimi de sînge,
Și de doru-i și de jale
Să despică frunza-n vale :
„Oh ! drăguțe Magdule !
Semăna-ți-aș numele
Pin toate poienile
Să răsăie florile.
Care fată le-a culege,
De ea dorul să se lege.
Care-or vrea ca să le poarte,
La pămînt să cadă moarte !“

FRATELE RĂZLEȚ

(Doină)

„Frunză verde pădureț,
Oliolio ! frate răzleț,
Ce nu vii să ne mai vezi ?
Că de cînd te-ai răzlețit,
Pe la noi n-ai mai venit
Să vezi cît ești de jălit !
Cum te plînge maica ta,
Cum te plînge nevasta,
Cum te plîng surorile
De cu ziori ca florile.
De plîns ochii li se strică,
Frunza-n codru se despică.
De dor mare, nesfîrșit
Fața lor s-a vestejit
Ca frunza stejarului
De-atinsul brumarului.“
„Aleii ! Surori ce-am avut,
Cît din ochi eu v-am pierdut,
Multe rele-am pățimit,
Mult amar am înghițit !
Că mama cînd m-a făcut,
Atunci bine i-a părut,
Iar cînd nașa m-a scaldat,
Atunci rău m-a blăstemat ^{a)}

^{a)} Cînd se scaldă copilul după naștere, obiceiul este de a se pune în scaldătoare zahar, grîu sau orz, vin și sămînță sau floare de bujor dacă copilul e de parte bărbătească, și atunci nașa îi mensește să-i fie viața dulce ca zaharul și mănoasă ca grîul ; să agiungă a fi mîndru ca un bujor, și precum vinul se întărește cu

Că cu plîsul nu-ncetam
Și din somn o deșteptam.
Mama-n brațe mă lua
Și la sîn mă legăna
Și cu lapte m-adăpa,
Dar cumplit mă blăstema
Să fiu în lume de chin,
Să trăiesc ca un străin
Și de viață să n-am parte
Și de ea să fiu departe.
Gîndul ei s-au împlinit
Și de voi m-am răzlățit
Cu sufletul amărit !“

cît se învechește, asemenea tinul să tot crească în putere cu cît a înainta în vîrstă.

Dacă însă copilul e de parte femeiască, nașa îi pune în scaldătoare zahar, o pană de păun sau de porumb și foi de trandafir, menindu-i să aibă trai dulce și îmbelșugat și să agiungă ușoară la mers ca pana și frumoasă la chip ca floarea trandafirului.

NANI-NANI ^{a)}
(Cîntice de leagăn)

Nani-nani, copilaș,
Dragul mamei fecioraș !
Că mama te-a legăna
Și mama te-a căuta
Ca pe-o floare drăgălașă,
Ca pe-un îngerel în fașă.

Nani-nani cu mama,
Că mama te-a descînta
Să te faci un viteaz mare
Ca domnul Ștefan cel Mare.
Să fii verde la război,
Să scapi țara de nevoi !

Nani-nani, puiul meu,
Ferici-te-ar Dumnezeu !
Să fii oacheș și frumos
Ca un soare luminos.
Fetele să te-ndrăgească,
Flori în calea ta să crească !

^{a)} În Italia mamele obicinuiesc ca și româncele a legăna copiii lor cu un soi de nani-nani. Ele cînt următoarea strofă :

Dormi, dormi, nel mio seno.
Il mio cuor culla sara,
Fa la nina, nana, na.

ALTUL

Nani-nani, copiliță,
Draga mamei garofiță,
Că mama te-a legăna
Și pe față te-a spăla
Cu apă de la izvoare
Ca să fii ruptă din soare.

Nani-nani, drăguliță,
Crește-ai ca o garofiță.
Să fii naltă, trestioară,
Albă ca o lăcrimioară,
Blindă ca o turturea
Și frumoasă ca o stea !

LADO-LADO ^{a)}

(Cîntic de nuntă)

Frunză verde lăcramioară,
Lado, lado, sorioară !
Du-te-n haine de mireasă
La bărbatul tău acasă.
Lasă mamă, lasă tată,
Că de-acum ești măritată,
Lasă frați, lasă surori,
Lasă grădina cu flori,
Că tu singură-ai să fii
O grădină de copii.
Lado, lado, nu mai plînge,
Mijlocelul nu-ți mai frînge,
Că acasă t-ei întoarce
Cînd pe strat inul s-a toarce,
Și la maică-ta t-ei duce
Chiar atunci, și nici atunce,
Cînd bondariu-a face miere,
Cînd a face plopul pere
Și rachita vișinele,
Să-ți alini pofta cu ele !

^{a)} Acest cîntic se cîntă mireșii cînd pleacă ea de la casa părinților ca să se ducă la casa mirelui.

UNCROPUL^{a)}

(Cîntic de a doua zi după cununie)

Vine cioful de la baltă
Cu plătica-mbăirată,
Cu suducul în pohod
Și carasul în năvod.
„Ce cați, ciofule, la noi ?
Ce-ai venit ca un strigoi ?
Du-te, du-te la pădure,
Să nu peri de vro secure,
Du-te, du-te-n mărăcine,
Să nu pați vre o rușine.
Că la noi sînt cununii,
Și la noi sînt veselii.
Noi giucăm și tropăim,
Pămîntul să-l netezim,
Bem, cîntăm și veselim
Și din gură chiuim,
Și sărim în hop și-n trop,
Că e ziua de uncrop.“
Vai ! sărmanul de strigoi !
Cioful zace pe gunoi.
Nime nu cată la el
Că-i străin și singurel.

^{a)} Acest cîntic bizar se cîntă a doua zi după cununie, la masa cea mare, unde se obicinuieste a se bea vin fert cu miere. La acea masă, fiecare din oaspeți este dator a cînta un cîntic care-i va plăcea, cînd îi vine rîndul să beie partea de vin fert. Alte multe datini își au locul lor în ziua uncropului, însă nu putem a le espune aici.

Preteasa mai miloasă
Ia pe ciof, îl duce-n casă
Și-l pune pe colț de vatră,
Iar cîinii la dînsul latră.
Popa vine mînios,
De pe vatră mi-l dă gios,
Preteasa mai duioasă
Poftește pe ciof la masă.
Popa-i dus, ciofu-i în casă,
Ciofu-n sîu la preteasă !

CÎNTICUL ORBULUI

(Doină)

Frunză verde mărăcine,
Vai ș-amar ! amar de mine,
Nu știu ziua cînd se face,
Că-n mormînt lumina-mi zace !
Părăsit, eu stau în drum,
Nu văd lumea nicidecum ;
Nu văd lume, nu văd soare,
Nu văd mîndre fățișoare.
Încotro dau să mă-ntorc,
Ochii mei de plîns se storc ;
Încotro mă învîrtesc,
Întuneric tot găsesc.
Cine trece pe cărare
Nu treacă cu nepăsare,
Că lumea-i amăgitoare
Ca o floare trecătoare,
Ca o apă curgătoare.
Oameni buni, mă tînguți,
Oameni buni ! mă miluiți,
Căci cu-atît vă folosiți.
Lumea asta-i o părere
De avere, de putere,
Iar cuvîntul orbului
Suie-n naltul cerului.
Și ruga sîrmanului
Stă la dreapta Domnului.

PLUGUL

(Colindă) ^{a)}

Aho, aho, copii argați,
Stați puțin și nu mînați,
Lîngă boi v-alăturați
Și cuvîntul mi-ascultați :
 S-a sculat mai an
 Bădica Troian ^{b)}
 Ș-a încălicat
 Pe-un cal învățat,
 Cu nume de Graur,
 Cu șaua de aur,
 Cu friu de mătășă
 Cît vița de groasă.
Și-n scări el s-a rădicat,
Peste cîmpuri s-a uitat
Ca s-aleagă-un loc curat
De arat și semănat.

^{a)} Cea mai însemnată calendă la romani era calenda Anului nou, cînd se felicitau și se dăruiau cu prezenturi și cînd era obiceiul a se cînta pe la case. De acolo se trage colinda noastră, adică urarea de Anul nou și de Crăciun. Colindătorii merg pe la case, se opresc sub ferești și încep a zice urarea numită *plugușorul*, împreunîndu-și cuvintele cu sunet de clopoței, sau de fere de plug, sau de un instrument ce-i zic *bou* și care consistă într-o sîtă de pele petrecută cu un fir gros de păr de cal. Tragerea firului pîn pelea sitei produce un raget surd ca de bou depărtat.

^{b)} Troian în loc de Traian. Valul lui Traian ce trece țările române este numit Troianul. Asemîne și ruinele podului de pe Dunăre lîngă Turnul-Severinului se numește podul lui Troian.

Și curînd s-a apucat
Cîmpul neted de arat
În lungiș
Și-n curmeziș.
S-a apucat într-o gioi
C-un plug cu doisprece boi,
Boi bourei,
În coadă cudalbei,
În frunte tintaței,
Mînați, copii, hei, hei !

Ziua toată a lucrat
Brazdă neagră-a răsturnat,
Și pin brazde a semănat
Grîu mărunt și grîu de vară,
Deie Domnul să răsără !
Mînați, măi, hăi, hăi !

Și cît lucrul a sîrșit,
Iată, mări, s-a stîrnit
Un vînt mare pre pămînt
Și ploii multe după vînt,
Pămîntul de-a răcorit
Și sămînța-a încolțit.
Mînați, copii, hăi, hăi !

La luna, la săptămîna,
Își împlea cu apă mîna ^{a)},
Și se duse ca să vadă
De i-a dat Dumnezeu roadă.

^{a)} În orice întreprindere fac, fie un drum, fie o speculație, fie o căsătorie, fie un război, românii găsesc de bun augur dacă le iese înainte cineva cu un vas plin de apă sau de vin. Ei zic atunci cu mulțămire: „*Mi-a ieșit cu plin, în plin să-mi meargă*“. De aceea negreșit Troian își împle mîna cu apă cînd are a se apuca de cules holdele.

Asemîne cînd iese Crai-nou pe cer, românii îi închină cofițe pline cu apă sau cu vin, și după ce-i adresează rugămintele lor, varsă cofițele peste cap.

Și de-i grîul răsărit.
Și de-i spicul aurit.
Era-n spic ca vrabia,
Era-n pai ca trestia !
Mînați, măi, hăi, hăi !

Troian iute s-a întors
Și din grajd pe loc a scos
Un alt cal mai năzdrăvan,
Cum îi place lui Troian,
Negru ca corbul,
Iute ca focul,
De nu-l prinde locul.
Cu potcoave de argint,
Ce sînt spornici la fugit,
Mînați, copii, hăi, hăi !

El voios a-ncălecat,
La Teghina-a apucat,
Și oțel a cumpărat
Ca să facă săceri mari,
Pentru săcerători tari,
Și să facă săceri mici
Pentru copilași voinici,
Ș-altele mai mărunțele,
Cu mărunchi de floricele
Pentru fete tinerele
Și neveste ochișele.
Mînați, măi, hăi, hăi !

Ș-a strîns fine
Și vecine
Și toți finii
Și vecinii
Și vro trei babe bătrîne,
Care știu rîndul la pîne,
Și pe cîmp i-a dus,
Și pe toți i-a pus

La lucrul pământului,
În răcoarea vântului.
Mînați, copii, hăi, hăi !

Ei cu stînga apuca
Și cu dreapta săcera,
Și pin lan înainta,
De părea că înota.
Alții-n urma lor lega,
Snopuri nalte aduna
Și clăi mîndre rădica
Ce la soare se usca.
Mînați, mări, hăi, hăi !

Apoi carele-ncărca
Și pe toate le căra
Și girezi nalte dura,
În capul pământului,
În sterița vântului.
Apoi aria-și făcea
Și din grajdi mai aducea
Zece iepe
Tot sirepe.
Și de par că le lega,
Și pe toate le mîna
Împregiurul parului,
Deasupra fațiarului,
Mînați, mări, hăi, hăi !

Iepele mereu fugea,
Funia se tot strîngea,
De par iute agiungea !
Și griul se triera,
Și flăcăi îl vîntura,
Dimerlia scutura,
Harabale încărca
Și la moară le pleca,
Mînați, copii, hăi, hăi !

Iară hoța cea de moară,
Cînd văzu atîte care
Încărcate cu povară,
Puse coada pe spinare
Și plecă în fuga mare
La cea luncă de scăpare.

Lunca mare,
Frunză n-are ;
Lunca mică,
Frunza-i pică.

Iar morariul, meșter bun,
Zărea moara pin cătun,
Și-și lua cojoc mișos
Și mi-l îmbracă pe dos.
Și-și luă ciocanu-n briu,
Și mai luă și un frîu.
Apoi iute alerga,
Moara cu frîu-o lega
Ș-o apuca de călcii
De-o puneă pă căpătii
Și-i da cu ciocanu-n șele
De-o așeza pe măsele.
Mînați, măi, hăi, hăi !

El o lua de lăptoc
Ș-o da iar în vad, la loc.
Și turna deasupra-n coș
Grîu mărunțel de cel roș.
Grîul s-așeza pe vatră
Și din coș cădea sub peatră.
De sub peatră în covată
Curgea făină curată,
Mînați, copii, hăi, hăi !

Troian mult se bucura,
Zeciuală morii da,
Pe morari îl dăruia,
Apoi călare suia

Și voios se înturna
Cu flăcăii ce mîna.
Iar boii se opintea
Și roțile scîrțîia,
Mînați, măi, hăi, hăi !

Iată mîndra giupîneasă,
Dochiana cea frumoasă,
C-auzea tocmai din casă
Chiotul flăcăilor,
Scîrțîitul carelor ;
Și-n cămară că mergea
Și din cui își alegea
Sită mare și cam deasă,
Tot cu pînza de mătasă.
Sufleca ea mînici albe,
Ș-arăta brațele dalbe,
Și cernea, mări, cernea,
Ninsoarea se așternea.
Pe sus tobele bătea,
Negurile gios cădea.^{a)}
Mînați, măi, hăi, hăi !

Apoi mama plămădea
Ș-o lăsa pînă dospea ;

^{a)} Aceste două versuri compun una din cimiliturile obișnuite la șezători.

Cînd flăcăii și fetele se adun noaptea la clăci sau la șezători, își petrec timpul cu tot soiul de gioace ; unii spun povești, alții propun frînturi de limbă sau cimilituri carele nasc hohote de răsună casa. Iată cîteva din aceste fraze, numite frînturi de limbă, și care trebuie zise iute și de multe ori :

1 Hîrb frînt,

Hrib fript.

2 Capra calcă-n peatră,

Peatra crapă-n patru

Crape capul caprii-n patru

Cum crapă peatra-n patru.

3 Veniră aseară oaspeții la noi,

Legară caii de coame, de coade, de cuiele podului etc.

Iată și cîteva cimilituri :

Apoi colaci învîrtea,
 Pe lopată mi-i culca
 Și-n cuptor îi arunca !
 Apoi iară cu lopata
 Rumeni îi scotea și gata.
 Atunci ea-mpărțea vro cinci
 La flăcăii cei voinici.
 Și-mpărțea trei colăcei
 La copiii mititei,
 Iară mîndrului bărbat
 Îi dădea un sărutat !
 Mînați, măi, hăi, hăi !

Cum a dat Dumnezeu, an,
 Holde mîndre lui Troian,

- | | |
|---|---|
| 1 Două merg, două stau,
Două dușmănie-și au. | } <i>soarele și luna</i>
} <i>focul și apa</i> |
| 2 Pe cea vale nourată
Vine-o fiară-ncornorată,
De meșteri streini lucrată.
Suflet n-are, suflet duce,
De pămînt nu se atinge. | |
| 3 Roș e, măr nu e,
Paturi sint, plăcintă nu-i. | } <i>ceapa</i> |
| 4 Limbă dulce sau amară
Grăiește la răsărit și s-aude la apus. | |
| 5 Am două petre nestimate,
Încotro le-arunc, acolo se duc. | } <i>ochii</i> |
| 6 Dai de peatră, nu se strică,
Dai în apă, se despică. | |
| 7 Cimilică mititică,
Nici de vodă nu-i e frică. | } <i>scînteia</i> |
| 8 Pe cea gură de vale
Vine-o matahală mare,
Cu 5 capete, 4 suflete și 100 degete. | |
| 9 Oastea unui crai
Într-un vîrf de pai.
etc., etc., etc., etc. | } <i>macul</i> |

Joacurile copiilor români sînt foarte diverse ; ele se numesc :
 de-a *mîjoarca*, de-a *brazdița*, de-a *puia-gaia*, de-a *bastonul*, de-a
halea-mălea, de-a *sita cumătrei*, de-a *boul*, de-a *balanea*, de-a
dracul, de-a *baba-oarba*, de-a *țencușa*, de-a *ineluș-învîrtecuș*. Ei
 se mai joacă și în *dupi*, în *țarc*, cu *mingea* sau cu *zmeii*.

Astfel să dea și la voi,
Ca s-avem parte și noi.
Să vă fie casa, casă,
Să vă fie masa, masă !
Tot cu mesele întinse
Și cu fețele aprinse,
Tot cu casele grijite,
Cu buni oaspeți locuite.
Și la anul să trăiți,
Să vă găsim înfloriți
 Ca merii,
 Ca perii
În mijlocul verii.
Minați, măi, hăi, hăi !

De urat am mai ura,
Dar ne-i că vom însera
Pe la curtea dumneavoastră,
Departe de casa noastră,
Dumneavoastră aveți parte
De curți nalte, luminate,
Văruite, șindrilite
Și cu feresti stecluite.
Noi avem bordeie mici,
Bune de plugari voinici,
Veltucite și lipite
Și cu stuh acoperite.
Dar câte paie-s la noi
Atîți bani fie la voi !
De urat am mai ura,
Dar ne-i că vom însera
Și avem a trece-n cale
O dumbravă rea din vale,
Unde sînt fete nebune
Ce azvîrlă cu alune
Și se leagă de feciori
Ca albinele de flori,
Și le-ncurc cărările
Tot cu dismierdările !...

FLORILE DALBE ^{a)}

Sculați, sculați, boieri mari,
Florile dalbe,
Sculați voi, români plugari,
Florile dalbe,
Că vă vin colindători,
Florile dalbe,
Noaptea pe la cîntători ^{b)},
Florile dalbe,
Și v-aduc un dumnezeu,
Florile dalbe,
Să vă mîntuie de rău,
Florile dalbe,

^{a)} Colinda *Florile dalbe* se cîntă în agiunul Crăciunului, pe sub ferestrele caselor, de către flăcăi și băieți ce port o iconiță reprezentînd nașterea lui Hristos. Tot atunci ei îmblă și cu *steaua*, o stea mare de hîrtie poleită și luminată pe dinuntru.

^{b)} Romanii împart ziua și noaptea în următorul chip :

ZIUA

Răsărirea (soare răsare).

Prînzișorul, cînd e soarele de trei suliți.

Prînzul, cînd stă soarele în cruce, la amiazi.

Chindia, cînd e timp de toacă și apusul.

Iară noaptea se împarte în *amurgul*, în a treia strajă, pe la culcate.

La cîntători, cînd cîntă cocoșii în miez de noapte.

La mîncate.

În ziori, cînd se îngîină ziua cu noapte, sau se mizește de zi.

Un dumnezeu nou-născut,
Florile dalbe,
Cu flori de crin învăscut,
Florile dalbe.
Dumnezeu adevărat,
Florile dalbe,
Soare-n raze luminat,
Florile dalbe.
Sculați, sculați, boieri mari,
Florile dalbe,
Sculați voi, români plugari,
Florile dalbe,
Că pe cer s-a arătat,
Florile dalbe,
Un luceafăr de-mpărat,
Florile dalbe.
Stea comată, strălucită,
Florile dalbe,
Pentru fericiri menită,
Florile dalbe.
Iată lumea că-nflorește,
Florile dalbe,
Pământul că-ntinerește,
Florile dalbe.
Cînt pin luncă turturele,
Florile dalbe,
La fereastră rîndunele,
Florile dalbe.
Ș-un porumb frumos, leit.
Florile dalbe,
Despre apus a venit,
Florile dalbe,
Floare dalbă a adus,
Florile dalbe,
Și la căpății s-au pus,
Florile dalbe.
El vă zice să trăiți,
Florile dalbe,

Întru mulți ani fericiți,
Florile dalbe,
Și ca pomii să-nfloriți,
Florile dalbe,
Și ca ei să-mbătrâniți,
Florile dalbe.

HORA DE LA MIRCEȘTI

„Leleo, ce tot zăbovești
Prin lunca de la Mircești ?
Leliță, leliță,
Că e lunca numai floare
Și de minți fermecătoare,
Leliță, leliță.
Ori ți-ai pierdut cărarușa
Prin vale pe la Brîndușa ?
Leliță, leliță.
Ori ți-ai frînt vre un picior
În desiș la Perișor ?
Leliță, leliță ?“
„Ba, c-am fost, măi frățioare,
În valea cu lăcrămioare,
Bădiță, bădiță,
S-ascult o privighitoare
Și să-mi pun la sîn o floare,
Bădiță, bădiță.“
„Lîngă vale, sus pe-un fag,
Cîntă-un gangurel cu drag,
Leliță, leliță ?
Nu cumva l-ai ascultat
Și el mintea ți-au furat,

Leliță, leliță ?“
 „Ba, c-am fost, măi frațioare,
 La Fantul cu trestioare ^{a)},
 Bădiță, bădiță,
 Ș-am rupt trestie din el
 Să alung cel gîngurel,
 Bădiță, bădiță.“
 „În cea baltă de la Fant
 Este-un șearpe cam berbant,
 Leliță, leliță.
 Nu cumva tu l-ai călcat
 Și de pulpă te-au mușcat,
 Leliță, leliță.“
 „Ba, c-am fost în aluniș
 De-am rupt vargă din desiș,
 Bădiță, bădiță,
 Și cu ea m-am apărat
 De cel șearpe blăstemat,
 Bădiță, bădiță.“
 „Prin desiș cu frunza verde
 Unde urma nu se vede,
 Leliță, leliță,
 Seade-un mîndru păunel,
 Nu te-ai întîlnit cu el,
 Leliță, leliță ?“
 „Ba, bădiță, l-am zărit
 Și pe loc i-am dăruit,
 Bădiță, bădiță,
 Vărguța și lăcramioara,
 Trestia și inimioara,
 Bădiță, bădiță !“

^{a)} *Poiana lăcramioarelor, Valea Brîndușii și Perișorul* sînt nume de poiene din lunca de la Mircești ce se-ntinde pe malul Siretului. *Fantul* este o ripă sălbatică, plină de trestii nalte și umbrită de crengile unor plopuri urieși ce se pleacă pe malurile lui.

SURORILE ^{a)}

Frunză verde lăcrimioară,
Am avut o sorioară
Iubitoare, cîntătoare,
Născută la foc de soare.
Vai de mine ! vai de ea !
Din copilăria mea
Ochi cu dînsa n-am mai dat,
Timpul greu ne-au apăsat !
Dar de-a fi orice ar fi,
Noi, sorioară, tot voim fi.
Că-n noi dorul nu mai tace,
Sîngele-apă nu se face.
Două inimi sorioare
Sînt ca razele-arzătoare
Ce din soare vesel plec
Și prin neguri dese trec
Și-n văzduh se rătăcesc
Ș-apoi iar se întîlesc,
Glas de soră, glas de frate
Trec hotare depărtate
Și s-adună, se-mpreună
Ca două raze de lună.

^{a)} D-l G. Vegezzi-Ruscalla din Turin a scris o disertare foarte interesantă asupra acestei poezii într-o epistolă adresată cavalerului C. Nigra, actualul ambasador italian în Paris, și intitulată *Italia e Romania*.

COMENTARII

POEZII POPULARE ALE ROMÂNILOR

Adunate și întocmite de V. Alecsandri

După ce i se revelă literatura populară, Alecsandri ia hotărîrea culegerii ei. Aceasta trebuia să fi început poate chiar din toamna anului 1848, „descoperirea“ folclorului românesc răsunînd la acea dată într-o conștiință ca a scriitorului nostru, impregnată chiar fără ca el să-și dea seama bine de întregul interes pentru folclor ce-l întîlnise în anii săi de studii în Franța, de la Fauriel, cu a sa *Chants populaires de la Grèce moderne* (1824), pînă la muzica atît de impregnată de filoane populare poloneze, atît de caracteristică și atît de plină de prestigiu european a lui Chopin. În orice caz, în 1844, scriitorul strînsese suficient de mult material folcloric ca să se gîndească la publicarea lui într-un volum. Într-o notă din *Propășirea*, reproducă și de *Gazeta Transilvaniei*, Alecsandri anunța apropiata tipărire a unui volum cu poezii populare, solicitînd eventuale noi materiale de la cititori.

Volumul n-a apărut însă atunci, dar scriitorul a continuat să strîngă material și să-l orînduiască, să-l pregătească pentru tipărire. Într-un calendar pe anul 1848, deci la sfîrșitul lui 1847, apărea balada *Păunașul codrilor*, prima ce o publica din nemăratele ce le avea încă de la acea dată, la gruparea cărora reluase lucrul, așa cum mărturisea în corespondența sa din această vreme, după încheierea dramaticului episod de dragoste cu Elena Negri. De altfel, publicînd *Păunașul codrilor*, Alecsandri anunța din nou că *Poeziile populare* sînt sub tipar, ceea ce pune în lumină în orice caz că această intenție era mereu prezentă în conștiința lui. Ele n-au apărut însă nici de astă dată. Este foarte posibil ca anunțul din calendarul pe 1848 să nu fi

fost o simplă anticipare, ci să fi corespuns unei situații reale, dar evenimentele revoluționare din martie 1848 de la Iași, apoi exilul poetului să fi întrerupt lucrul, definitivarea și publicarea în acel moment. În orice caz, în mai 1849, cu ocazia călătoriei de la Paris la Constantinopole, tatăl său i-a adus din țară manuscrisele între care se aflau și culegerile de poezii populare. Din august 1849, când revine la Paris, reia cu cea mai mare intensitate lucrul la definitivarea culegerii sale de poezii populare. La sfârșitul lui septembrie din acest an, în febra acestei elaborări și dorind să pregătească spiritele pentru înțelegerea în întreaga lor bogăție lăuntrică și expresivă a baladelor populare, din care câteva mostre trimitea pentru a fi publicate *Bucovinei* lui Hurmuzache, Alecsandri scria prima parte din studiul *Românii și poezia lor*, a cărui redactare și publicare a continuat și în cursul anului următor, însoțind numeroasele balade ce s-au publicat în această vreme în revista cernăuțeană.

În sfârșit, în 1852, apare prima parte din *Poezii populare, Balade (Cîntice bătrînești) adunate și îndreptate de Vasile Alecsandri*, 104 pagini de formatul 13/19 cm, scoase de tipografia „Buciumul român” din Iași. Partea a doua a acestei culegeri a apărut în anul următor. Cu aceasta, Alecsandri neîndoielnic pune o piatră de hotar folcloristicii românești.

Culegerea poeziilor populare realizată de Alecsandri, care a avut un mare ecou în țară, a devenit de îndată o „piesă” de cea mai mare importanță pentru propaganda românească în Apus. Scriitorul nostru însuși, sfătuit de Prosper Mérimée, dar mai cu seamă pentru a răspunde nevoii de a face cunoscut, în acea perioadă de pregătire a Unirii, în Apusul Europei, poporul român, a tradus această culegere în limba franceză: *Ballades et chants populaires de la Roumanie (Principautés danubiennes). Recueillis et traduits par V. Alecsandri. Avec introduction par M. A. Ubcini* (Paris, 1855). O antologie de poezie românească, în care, lângă versuri din cîțiva poeți români ai vremii, apar și poezii populare din culegerea lui Alecsandri scoate, un an mai târziu, Henry Stanley într-o traducere engleză: *Roman Anthology* (Hertford, 1856); iar în 1857, Wilhelm de Kotzebue, prieten cu Alecsandri încă din vremea

cînd locuise el însuși în Moldova, de care rămăsese legat prin sinceră afecțiune, publica o traducere germană : *Rumänische Volkspoesie. Gesammelt und geordnet von B. Alecsandri* (Berlin, 1857).

Alecsandri însă, publicînd culegerea sa de literatură populară din 1852—1853, nu-și epuizase materialele. Diverse împrejurări îl împiedică o bună bucată de vreme să continue această prețioasă publicare începută. În 1855, în cîteva suplimente ale *României literare*, Alecsandri publică noi materiale de literatură populară. Pentru că problema Unirii devenea în acel moment de prim plan, scriitorul nostru ține ca în culegerile sale de folclor să reprezinte toate provinciile românești. În note foarte clare, care atestă deplina onestitate a scriitorului, el arată că materialul din Transilvania și Banat în parte l-a cules singur, cu prilejul pribegiei din 1848, în parte i-a fost comunicat de alții, iar cel din Valahia este transcris după *Spitalul amorului* al lui Anton Pann.

În iarna 1861—1862, în primăvara și vara anului 1862, scriitorul lucrează intens la desăvîrșirea ediției mai complete de poezii populare, pe care o încheie definitiv încă de la Paris, în vara 1862. La începutul lui octombrie, el încredințează Elenei Cuza manuscrisul, pentru a fi tipărit și vîndut în folosul azilului Elena Doamna, întemeiat recent de soția domnitorului. Ediția apare în sfîrșit în condiții tehnice excepționale, spre sfîrșitul anului 1866, poate chiar la începutul lui 1867. Această ediție, *Poezii populare ale românilor adunate și întocmite de Vasile Alecsandri* (București, 1866), fiind cea mai completă și cea din urmă alcătuită de autor, o considerăm ediție de bază, reproducînd-o, cu mici excepții, în întregime în ediția de față. De-a lungul anilor, relativ tîrziu după publicarea ei, mai cu seamă către sfîrșitul secolului trecut, culegerea lui Alecsandri a avut numeroși critici, dintre care unii n-au fost lipsiți, în împrejurările obiective ale momentului, de intenții vădit minimalizatoare. Nu este, firește, simplă întîmplare că analiza critică riguroasă a activității folcloristice desfășurate cu mult înainte de scriitor se produce tîrziu de tot, în cadrul campaniei de denigrare a lui Alecsandri de la sfîrșitul vieții acestuia. Obiecția

principală ce se aducea de către denigratorii scriitorului nostru în activitatea lui de folclorist era că a „îndreptat“, a modificat, în consecință a alterat și chiar falsificat textul autentic al poeziilor populare din ediția sa. Folcloriștii obiectivi au recunoscut că procedul unei reproduceri nu într-un totu riguros exactă, care este un principiu elementar al culegerii de folclor astăzi, nu era rezultatul unei ușurințe și cu atât mai puțin al unei tendințe de falsificare, ci corespunde nivelului folcloristicii europene de la mijlocul secolului trecut. De altfel, în această privință nu trebuie să uităm că, foarte onest, scriitorul a consemnat explicit metoda sa de culegere, care era curentă la data respectivă, indicând că textele sînt „îndreptate“ de el.

Dar această indicație nu trebuie interpretată nici într-un chip excesiv, care e clar că nu corespunde realității. Cercetarea materialului demonstrează fără putință de tăgadă că intervențiile scriitorului nu sînt masive, ci adăugiri, eliminări, sau stilizări de amănunt, în genere el respectînd textul popular cules cu un simț uneori surprinzător. Am da în această privință doar două fapte deosebit de concludente. Primul e că renunță să includă între poeziile populare, așa cum avea inițial intenția, poemul *Mărioara-Florioara* și că de cîte ori include între cele populare cîte o poezie ce-i aparține, specifică acest lucru. De altfel, o asemenea includere corespundea unui anumit spirit al epocii despre ceea ce este literatură populară, pe care la un moment dat îl formula G. Barițiu, iar mai tîrziu Eminescu însuși. Al doilea fapt, mi se pare încă mai important și mai convingător, pentru că el relevă tocmai respectul lui Alecsandri pentru creația populară. Este vorba de faptul că el își dă seama sau crede că *Mioriței* îi lipsește sfîrșitul, marchează limpede acest lucru prin rîndul de puncte de la sfîrșitul baladei și o și spune, dar nici o clipă nu-i trece prin minte să alcătuiască el un final. Dată fiind onestitatea și sinceritatea de care a dat totdeauna dovadă Alecsandri, cred că putem accepta, în spiritul celor afirmate pînă aici, ca într-un totu valabile declarațiile pe care el le făcea la 1874 tînărului cercetător Crăciunescu, care-i ceruse să precizeze în ce consta contribuția sa personală la poeziile populare pe care le publicase. „Nu le-am făcut nici o modificare

— spunea foarte limpede scriitorul nostru — afară de câteva versuri adăugate de către lăutari țigani, pe care am găsit de cuvîntă să le las afară. Pentru unele din aceste poezii am făcut ceea ce un giuvaerger ar face pentru unele pietre prețioase. Am respectat subiectul, stilul, forma și chiar mai multe din rime incorecte care fac parte integrantă din caracterul lor. De parte de a le fi aranjat în conformitate cu gustul modern, le-am conservat ca pe niște giuvaeruri de aur, pe care le-aș fi găsit acoperite de rugină și turtite. Le-am curățat de petele de rugină, și le-am dat strălucirea primitivă. Iată tot meritul meu. Comoara aparține poporului, care singur era în stare să producă minuni atît de originale... Este ușor de crezut că dacă natura binevoitoare m-ar fi înzestrat cu un geniu atît de puternic, în stare să compună *Miorița*, un *Toma Alimoș*, un *Mihu Copilul* etc. — m-aș fi simțit onorat și aș fi fost destul de egoist pentru a le publica sub a mea iscălitură.“

În ediția aceasta au fost reproduse notele lui Alecsandri, ele constituind, un adevărat document de epocă, unul din aspectele pe care le îmbrăca pe plan literar lupta națională și socială atunci. Este însă evident că în această privință trebuie să fim foarte circumspecți. Alecsandri era totuși, cînd depășea terenul „instinctului artistic“ și intra în domeniul strict științific, un diletant. De aceea, notele din ediția poeziilor populare, păstrîndu-și interesul dacă sînt examinate în mod critic, sînt în linii mari depășite din punct de vedere științific. Ele oglindesc tendințele patriotice, naționale — în sensul bun al cuvîntului — ale scriitorului, dorința lui de a ilustra însușirile etice, fizice, estetice ale românului din popor, atitudinea antiboierască, simpatia pentru haiduci etc. etc. Dar nu e mai puțin adevărat că uneori în aceste note își fac loc exagerări, confuzii, erori — fie cu intenție, din simplă și sinceră dorință de a servi cauza poporului său, fie fără intenție, din pricina mentalității sale. Trebuie să mai adăugăm, însă, că asemenea note, în care-și fac loc exagerări, confuzii sau erori de fapte sau de interpretare sînt rare și niciodată nu îmbracă forme foarte grave.

Încă în 1872, salutînd noua ediție a *Cronicelor României*, Hasdeu spunea : „Kogălniceanu în literatura istorică a României

și Alecsandri în literatura noastră poporană joacă pînă la un punct rolul lui Columb în privința geografică. America exista din ziua creațiunii și o cunoscuseră de secolii întreprizii plutași din Scandinavia ; dar marele genovez cel dintîi a dat-o la lumină și printr-însul ieșită la lumină ea va rămînea pentru totdeauna copilul lui Columb. Tot astfel cronicile și doinele române nu sînt nici ele noi, și nu odată le-au atins ici-colea în treacănt cîte un turist în undele vieții noastre naționale ; însă numai Kogălniceanu și numai Alecsandri se pot fâli de a le fi scos din întunerec, înfruntînd amîndoi, asemenea lui Columb, stupida indiferență și chiar invidiosul sarcasm al contemporanilor. Lor li se aplică pe deplin energicul vers al anticului poet : «Plin de gloria ta, acest monument te cuprinde pe tine, deși nu este al tău !» Vor trece sute de ani, dar niciodată nu va răsuna numele unui Mihu-Copilul, Toma Alimoș, Erculean etc. fără ca ecoul să nu vibreze : Alecsandri !” dar în anii din urmă, academicianul G. Călinescu, în cadrul unor discuții în jurul poeziei populare în genere și a valorii diverselor variante, făcînd din *Miorița* la drept vorbind un adevărat simbol al poeziei populare din culegerea lui Alecsandri și implicit apreciînd însăși valoarea de folclorist a acestuia, conchidea că „nu *Miorița* ca *Ur-ballade* e o capodoperă, ci unele variante ale ei în frunte, orice s-ar zice, cu versiunea V. Alecsandri”. Și între aceștia doi, între atîția alții, dominant ca un uriaș munte, Sadoveanu spune cuvinte ce rămîn ca săpate în bronz despre aceeași *Miorița* din versiunea scriitorului nostru, strălucită întrupare reprezentativă a întregii lui activități folcloristice : „Din nou, în leagănul acesta al munților ș-al baladelor, mă simțeam uimit și săgetat de lacrimi și înțelegeam ce suflet de adevărat poet a avut marele Alecsandri. Căci el întîia oară a auzit ducînd silabele misterioase ale „*Mioriței*” în plaiurile munților Moldovei. El a urmărit-o din vale-n vale, din ecou de vînt în ecou de buciurn ; el i-a simțit forma fină și mlădioasă în variantele tufoase și imperfecte ; el a căutat-o pînă ce-a găsit-o pusă ca o piatră rară, perfectă și unică, așa cum ne-a transmis-o. Balada aceasta fără seamă în literatura noastră este cel mai mare titlu de glorie al poetului de la

Mircești. Dacă numai atîta ar fi făcut, era de ajuns ca să trăiască pînă la amurgul neamului.“

Poate rîvni vreodată cineva la o recunoaștere mai mare și mai deplină a străduințelor sale? Și putem cere noi, fără să renunțăm la nimic din exigențele științifice firești, cheazășie mai temeinică decît asemenea mărturii pentru aurul curat al gîndirii și simțirii poporului pe care Alecsandri le-a știut aduna în epocala sa culegere *Poezii populare ale Românilor*?

INDICI



INDICE ALFABETIC AL POEZIILOR

(după titlu)

A

- | | |
|--|---|
| <p><i>Alba de la munte</i> : 295
 <i>Aoleo! ce fuse asta P</i> : 379
 <i>Aolică, daolică</i> : 307</p> | <p><i>Aolică, dodo, fa</i> : 386
 <i>Arză-l focul de bărbat</i> : 388</p> |
|--|---|

B

- | | |
|---|--|
| <p><i>Baba și fata</i> : 362
 <i>Baba și moșneagul</i> : 364
 <i>Bade Trandafir</i> : 396
 <i>Badiul</i> : 146
 <i>Balaurul</i> : 29
 <i>Barbu</i> : 361
 <i>Blăstemul</i> : 35
 <i>Bobii</i> : 261</p> | <p><i>Bogatul și săracul</i> : 59
 <i>Bogdan</i> : 199
 <i>Bolnavul</i> : 309
 <i>Brumărețul</i> : 51
 <i>Bujor</i> : 182
 <i>Buruiana de leac</i> : 298
 <i>Busuiocul</i> : 367</p> |
|---|--|

C

- | | |
|--|--|
| <p><i>Catana</i> : 323
 <i>Călărețul</i> : 275
 <i>Călătorul</i> : 64
 <i>Chira</i> : 137
 <i>Ciobanul</i> : 293
 <i>Ciocoliul</i> : 277
 <i>Ciuma</i> : 53
 <i>Cînticele lui Ștefan-vodă</i> : 197
 <i>Cînticul călugărului</i> : 257
 <i>Cînticul lui Mihai Viteazul</i> : 247</p> | <p><i>Cînticul orbului</i> : 414
 <i>Cînticul răzășului</i> : 256
 <i>Codreanu</i> : 106
 <i>Codrul</i> : 278
 <i>Constantin Brancovanul</i> : 242
 <i>Copila</i> : 268
 <i>Copila murind</i> : 259
 <i>Corbac</i> : 165
 <i>Cucul</i> : 272
 <i>Cucul</i> : 301</p> |
|--|--|

[Cucul] Altul : 302
Cucul : 326
[Cucul] Altul : 327

[Cucul] Altul : 328
Cucul și turturica : 28

D

Decît ruda și vecinul : 383
Despărțirea : 310
Doina : 253

[Doina vornicească] Alta : 286
[Doina vornicească] Alta : 290
[Doina vornicească] Alta (a lui
Ion Petreanu) : 287

[Doina haiducească] Alta : 342
[Doina haiducească] Alta : 343
[Doina haiducesacă] Alta : 345
Doina oltenească (a Jianului) : 313
[Doina oltenească] Alta : 315
[Doina oltenească] Alta : 316
[Doina oltenească] Alta : 317
[Doina oltenească] Alta : 318
Doina vornicească : 280
[Doina vornicească] Alta : 282
[Doina vornicească] Alta : 284

Dolca : 73
Domnica : 375
Doncilă : 133
Dorul : 270
Dorul : 329
Dorul de țară : 324
Dorule, odorule : 384
Dragoste : 271
Drum la deal... : 305
Dusu-s-au bădița : 331

E

Erculean : 32

Este bine, nu e bine : 385

F

Fa, leliță rotiliță : 393
Fata ardeleancă : 330
Fata cadiului : 173
Fata de birău : 66
Femeia temută : 369
Fîntîna cu doi brazi : 276
Floarea din pîrlaz : 366
Floricea : 260
Floriceică-n foi albastră : 306

Florile dalbe : 423
Fratele (Călugăr) : 336
Fratele răzleț : 407
Fratele răzneț : 308
Frunză verde de alună : 354
Frunză verde de căpșune : 356
Frunză verde de piperi : 355
Fugi încolo : 365

G

Ghemiș : 151

H

Haiducul rănit : 347

Hîtrul bătrîn : 335

Holera : 56

Hora de la Mircești : 426

Hora țigănească : 360

I

Ian sui, leleo... : 368

Ileana : 351

Ilenuța de la Peatra : 359

Inelul și naframa : 37

Iordachi al Lupului : 204

Iubirile : 334

Î

Împărate, împărate ! : 325

Însura-m-aș : 390

J

Jianul : 186

L

Lado-lado : 411

Lelița de la munteni : 371

Lelițele : 363

Lelițico, draga mea : 389

Lena : 263

Lunca țipă, lunca zbiară : 254

M

Magdu : 405

Marioara : 374

Măi bădiță, păr sucit : 397

Mehedințeanul : 321

Mihu Copilul : 81

Miorița : 17

Mindra din Muncel : 68

Mindra Lița : 332

Mogoș vornicul : 178
Monastirea Argeșului : 212
Mormîntul : 304

Moș bătrîn : 353
Movila lui Burcel : 191
Muierușca din Brașău : 72

N

Nani-nani : 409
[Nani-nani] Altul : 410
Năluca : 21
Nevasta : 338
Nevasta bătută : 381

Nevasta bolnavă : 340
Nevasta care iubește : 376
Nevasta harnică : 380
Nevasta tilharului : 258
Novac și corbul : 168

O

Olteanul : 319
Oltul : 312
Omul urît : 337

Omule, boule : 377
Oprîșanul : 229

P

Pasere galbină : 400
Păunașul codrilor : 42
Pe sub poale de pădure : 392
Pentru mîndra care-mi place : 394
Plîngerea țării : 273

Plugul : 415
Poroncitu-mi-a mîndra : 398
Puica bălăioară : 269
Puiușorul : 357

R

Rada : 143
Radu Calomfirescu : 223
Răvaș, puică... : 401
Răzbunarea nevestei : 382

Rîndunica : 358
Român Grue Grozovanul : 97
Românii de pe malurile Dunărei : 70

S

Serb-Sărac : 126
Soarele și luna : 45

Sora contrabandierului : 265
Spune, mîndro... : 297

Stăncuța : 373
Stejarul și cornul : 62
Străinul : 267

Sultana : 370
Sună petricica-n vale : 311
Surorile : 428

Ș

Șalga : 77
Șapte fete : 372
Șoimul și floarea fagului : 49

Ștefan-vodă și șoimul : 195
Ștefăniță-vodă : 236

T

Tița : 352
Toma Alimoș : 92
Trandafir cu două flori : 399
Trandafirul : 303

Trecui valea : 395
Tunsul : 189
Turturica : 292

U

Uncropul : 412

Uritul : 255

V

Vidra : 117
Visul lui Tudor Vladimirescu :
249

Voinicii Bucovii : 348
Voinicul : 279
Vulcan : 157

Z

Zis-au badea : 387



INDICE ALFABETIC AL POEZIILOR

(după primul vers)

A

- Aho, aho, copii argați (*Plugul*): 415
Albo, Albo de la munte! (*Alba de la munte*): 295
Alelei! amar de mine (*Dragostele*): 271
Am iubit un trandafir (*Trandafirul*): 303
Amărită turturică (*Turturica*): 292
Aoleo! ce fuse asta? (*Aoleo! ce fuse asta?*): 379
Aoleo, frate răzneț! (*Fratele răzneț*): 308
Aoleo, mamă Ileană! (*Buruiana de leac*): 298
Aoleu! mă-mă doare, spata (*Nevasta bătută*): 381
Aolică, daolică! (*Aolică, daolică*): 307
Aolică, dodo, fa! (*Aolică, dodo, fa*): 386
Arde-mă și frige-mă (*Hora țigănească*): 360
Arde-mi-te-ai, codri des! (*Codrul*): 278
Arză-l focul de bărbat! (*Arză-l focul de bărbat*): 388
Arză-te focul, pădure (*Cînticul călugărului*): 257
Arză-te focul, răchită ([*Doina haiducească*] Alta): 342
Astă-vară am vărat (*Olteanul*): 319
Astăzi bură, mâine bură (*Domnica*): 375
Au nu vezi unde mă duc (*Omule, boule*): 377
Auzit-ați de-un oltean (*Cînticul lui Mihai Viteazul*): 247

B

- Bade Trandafir frumos! (*Bade Trandafir*): 396
Bată-l crucea om bogat ([*Doina voinicească*] Alta) (a lui
Ion Petreanu): 287
Brancovanul Constantin (*Constantin Brancovanul*): 242
Busuioace, busuioace (*Busuiocul*): 367

C

- Cătră mine te giurai (*Dorule, odorule*): 384
 Ce cați, Barbule, la noi? (*Barbu*): 361
 Cine-i tânăr și voinic (*Voinicul*): 279
 Cîntă paserea pe-o floare (*Copila murind*): 259
 Cîntă puiul cucului / Pe coarnele plugului ([*Cucul*] Altul):
 327
 Cîntă puiul cucului / Pe crucea molidvului ([*Cucul*] Altul):
 328
 Cît e țara ungurească (*Fata ardeleancă*): 330
 Colo gios, pe lîngă Tisă (*Mîndra din Muncel*): 68
 Colo-n țara muntenească (*Oprîșanul*): 229
 Corbac zace la-nchisoare (*Corbac*): 165

D

- De mic, sărăcuț de mine (*Ciobanul*): 293
 Decît ruda și vecinul (*Decît ruda și vecinul*): 383
 Departe, frate, departe (*Toma Alimoș*): 92
 Din Siret și pînă-n Prut (*Călărețul*): 275
 Doină, doină, cîntic dulce! (*Doina*): 253
 Dragă mi-e lelița-naltă (*Lelițele*): 363
 Dragele iubirile (*Iubirile*): 334
 Drum la deal și drum la vale! (*Drum la deal...*): 305
 Dulce turturică (*Cucul și turturica*): 23
 Dusu-s-au bădița, dus (*Dusu-s-cu bădița*): 331

E

- Este bine, nu e bine (*Este bine, nu e bine*): 385
 Eu, vere, te-aș întreba ([*Doina haiducească*] Alta): 345

F

- Fa, leliță rotiliță (*Fa, leliță rotiliță*): 393
 Fată de birău! (*Fata de birău*): 66
 Fă, bădiță, peatra-n zece (*Românii de pe malurile Dunărei*): 70

- Florinică, floricea I (*Hitrul bătrîn*): 335
 Florinică-n foi albastră! (*Florinică-n foi albastră*): 306
 Fost-ai, leleo, cînd ai fost (*Baba și moșneagul*): 364
 Fost-am eu la părinți una (*Nevasta tilharului*): 258
 Fost-am pe unde-am iubit (*Mormîntul*): 304
 Fost-au, cică, un Novac (*Novac și corbul*): 168
 Fost-au, fost, un crăișor (*Inelul și naframa*): 37
 Frate, frate de stejar! (*Stejarul și cornul*): 62
 Frunză verde alunică! (*Năluca*): 21
 Frunză verde alunică (*Mîndra Lița*): 332
 Frunză verde baraboi (*Ciocoiful*): 277
 Frunză verde cardama (*Sultana*): 370
 Frunză verde clocotici ([*Doina voinicească*] *Alta*): 286
 Frunză verde de agude (*Femeia temută*): 369
 Frunză verde de alună (*Florinică*): 260
 Frunză verde de alună (*Sună petricica-n vale*): 311
 Frunză verde de alună (*Frunză verde de alună*): 354
 Frunză verde de-aluniș (*Ghemîș*): 151
 Frunză verde de bujor (*Puiușorul*): 357
 Frunză verde de căpșune (*Frunză verde de căpșune*): 356
 Frunză verde de cicoare ([*Doina voinicească*] *Alta*): 282
 Frunză verde de cireș (*Cînticul răzâșului*): 256
 Frunză verde de grenade (*Sora contrabandierului*): 265
 Frunză verde de negară (*Bujor*): 182
 Frunză verde de negară (*Plîngerea țării*): 273
 Frunză verde de pelin (*Cucul*): 272
 Frunză verde de piperi (*Frunză verde de piperi*): 355
 Frunză verde de susai ([*Doina voinicească*] *Alta*): 284
 Frunză verde lăcrimioară (*Lado-lado*): 411
 Frunză verde lăcrimioară (*Surorile*): 428
 Frunză verde magheran (*Mehedințeanul*): 321
 Frunză verde măr crețesc (*Doina oltenească*) (a Jianului):
 313
 Frunză verde mărăcine (*Dorul*): 270
 Frunză verde mărăcine (*Cînticul orbului*): 414
 Frunză verde meri crețesti (*Ștefăniță-vodă*): 236
 Frunză verde pădureț (*Fratele răzleț*): 407
 Frunză verde peliniță (*Vidra*): 117
 Frunză verde rozmarin (*Străinul*): 267
 Frunză verde salbă moale (*Ciuma*): 53
 Frunză verde salbă moale (*Lena*): 263

- Frunză verde sălcioară (*Puica bălăioară*): 269
Frunză verde șapte brazi (*Doina vornicească*): 280
Frunzuliță de dudău (*Bogatul și săracul*): 59
Frunzuliță de dudău (*Codreanul*): 106
Frunzuliță iarbă neagră (*[Doina oltenească] Alta*): 318
Fugi încolo, vină-ncoace (*Fugi încolo*): 365

G

- Gios, pe apa Prutului (*Iordachi al Lupului*): 204
Gios, pe malul Prutului (*Holera*): 56

H

- Hai, Ileană, la poiană (*Ileana*): 351

I

- Iaca mîndra de pe vale! (*Nevasta harnică*): 380
Ian sui, leleo,-n cel măr dulce (*Ian sui, leleo...*): 368
Ici e țărînă cu glod (*Răzbunarea nevestei*): 382
Ilenuțo de la Peatră (*Ilenuța de la Peatra*): 359

Î

- Îmbla, frate, mîndrul soare (*Soarele și luna*): 45
Împărate, împărate! (*Împărate, împărate!*): 325
În noaptea Sîntei Mării (*[Doina oltenească] Alta*): 317
În oraș, la București (*Mogoș vornicul*): 178
În oraș, la București (*Radu Calomfirescu*): 223
Însura-m-aș, însura (*Însura-m-aș*): 390
Într-o verde grădiniță (*Brumărelul*): 51
Într-o zi de sărbătoare (*Movila lui Burcel*): 191

L

- La bordei cu crucea naltă (*Stăncuța*): 373
 La Brăila-n vale (*Chira*): 137
 La cea casă mare (*Rada*): 143
 La dealul Barbat (*Mihu Copilul*): 81
 La fîntîna cu doi brazi (*Fîntîna cu doi brazi*): 276
 La grădină, la cerdac (*Fata cadiului*): 173
 La gura Siretului (*Vulcan*): 157
 La mama pe cînd eram (*Nevasta*): 338
 La mijlocul drumului (*Balaurul*): 29
 Lăpușneanul cel cumplit (*Bogdan*): 199
 Leleo, ce tot zăbovești (*Hora de la Mircești*): 426
 Leleo roșie la obraz (*Floarea din pîrlaz*): 366
 Lelițico, draga mea (*Lelițico, draga mea*): 389
 Lelițo de la munteni (*Lelița de la munteni*): 371
 Lumea-ntreagă ocolii ([*Doina oltenească*] Alta): 316
 Lunca țipă, lunca zbiară (*Lunca țipă, lunca zbiară*): 254

M

- Marioară dintre bălți (*Marioara*): 374
 Măi bădiță, păr sucit! (*Măi bădiță, păr sucit*): 397
 Merge Tița la fîntînă (*Tița*): 352
 Mîndră mămucă am avut ([*Doina haiducească*] Alta): 343
 Mult mi-e dor și mult mi-e sete ([*Doina oltenească*] Alta): 315
 Munte, munte, peatră seacă! (*Catana*): 323

N

- N-ați auzit de-un Jian (*Jianul*): 186
 Na păcatul! ce văzui (*Moș bătrîn*): 353
 Nani-nani, copilaș (*Nani-nani*): 409
 Nani-nani, copiliță ([*Nani-nani*] Altul): 410
 Nevasta care iubește (*Nevasta cara iubește*): 376

O

- Of ! urît, urît, urît ! (*Uritul*) : 255
 Oltule, Olteţule ! (*Oltul*) : 312

P

- Pasere galbină-n cioc (*Pasere galbină*) : 400
 Pe Argeş în gios (*Monastirea Argeşului*) : 212
 Pe cel deal îndelungat (*Haiducul rănit*) : 347
 Pe cel deal, pe cel colnic (*Blăstemul*) : 35
 Pe cel deal, pe cel colnic (*Păunaşul codrilor*) : 42
 Pe cîmpul Tinechiei (*Dolca*) : 73
 Pe luciul Dunărei (*Badiul*) : 146
 Pe mine ce m-a mîncat ? (*Şapte fete*) : 372
 Pe-n mijloc de Țarigrad (*Serb-Sărac*) : 126
 Pe sub poale de pădure (*Pe sub poale de pădure*) : 392
 Pe-un picior de plai (*Mioriţa*) : 17
 Pentru mîndra care-mi place (*Pentru mîndra care-mi place*) : 394
 Perit-ai fi, pui de cuc ! (*Cucul*) : 326
 Plecat-au în ziori (*Erculean*) : 32
 Plînge-mă, mamă, cu dor (*Dorul de ţară*) : 324
 Plugurile intră-n sat (*Nevasta bolnavă*) : 340
 Poroncitu-mi-a mîndra (*Poroncitu-mi-a mîndra*) : 398

R

- Răvaş, puică, răvaş, dragă (*Răvaş, puică...*) : 401
 Rîndunea cu albă creastă (*Rîndunica*) : 358

S

- Scoală, sufletele, scoală (*Bolnavul*) : 309
 Sculaţi, sculaţi, boieri mari (*Florile dalbe*) : 423
 Spune, mîndro, mergi, nu mergi ? (*Spune, mîndro...*) : 297

- Sub cel păr mare din sat (*Doncilă*): 133
 Sub poale de codru verde (*[Doina voinicască]* Alta): 290
 Sub răchită rămurată (*Baba și fata*): 362
 Sub tufe de clocotel (*Muierușca din Brașău*): 72
 Sus, în vîrf de brăduleț (*Șoimul și floarea fragului*): 49
 Sus, la crișma Sucevii (*Voinicii Bucovii*): 348
 Sus, pe cîmpul Nistrului (*Român Grue Grozovanul*): 97
 Sus, pe malul Dunărei (*Șalga*): 77

Ș

- Șoimule, șoimuț ușor (*Ștefan-vodă și șoimul*): 195
 Ștefan, Ștefan domn cel mare (*Cînticele lui Ștefan-vodă*):
 197

T

- Taci, bădică, nu mai spune (*Copila*): 268
 Trage, mîndro, cu bobii (*Bobii*): 261
 Trandafir cu două flori (*Trandafir cu două flori*): 399
 Trece-un călător și cîntă (*Călătorul*): 64
 Trecui valea ș-o punțiță (*Trecui valea*): 395
 Tudor, Tudor, Tudorel (*Visul lui Tudor Vladimirescu*): 249

U

- Unde-aud cucul cîntînd (*[Cucul]* Altul): 302
 Unde te duci, bărbățele (*Despărțirea*): 310

V

- Vai de mine, amar de mine! (*Fratele*) (Călugăr): 336
 Vai de mine, ce m-oi face? (*Omul urît*): 337
 Vestea-n țară a agiuns (*Tunsul*): 189
 Vine cioful de la baltă (*Uncropul*): 412

Vine cucul de trei zile (*Cucul*): 301
Vine dorul despre seară (*Dorul*): 329
Vine Magdul de pe vale (*Magdu*): 405

Z.

Zis-a badea c-a veni (*Zis-au badea*): 387

TABLA ILUSTRĂȚIILOR

Pagina de titlu a ediției <i>Poeziilor populare</i> din 1866	128—129
Domnitorul Cuza și soția sa, tablou de epocă, în jurul căruia între cei mai apropiați colaboratori se află și Alecsandri. Doamnei Elena Cuza i-a fost dedicat volumul <i>Poezii populare ale românilor</i>	128—129
Facsimilul unui fragment de pagină din ziarul <i>Bucovina</i> în care, la 1850, s-a publicat pentru prima oară <i>Miorița</i>	160—161
Pagina de titlu a primei ediții a poeziilor populare publicate de Alecsandri	160—161
Pagina de titlu a volumului cu traducerea poeziilor populare în limba franceză, apărut la Paris	288—289
Portretul lui Alecsandri pe la 1863	288—289
Casa bătrânească de la Mircești	320—321
Mauzeul construit deasupra mormintului lui Alecsandri în curtea casei sale de la Mircești	320—321



C U P R I N S

POEZII POPULARE ALE ROMÂNILOR

Măriei-sale doamnei Elena	9
Scrisoarea măriei-sale doamnei	10
<i>Cîntice bătrînești. Legende — Balade</i>	
Poezia populară	15
Miorița	17
Năluca	21
Cucul și turturica	23
Balaurul	29
Erculean	32
Blăstemul	35
Inelul și naframa	37
Păunașul codrilor	42
Soarele și luna	45
Șoimul și floarea fragului	49
Brumărelul	51
Ciuma	53
Holera	56
Bogatul și săracul	59
Stejarul și cornul	62
Călătorul	64

Fata de birău	66
Mîndra din Muncel	68
Românii de pe malurile Dunărei	70
Muieruşca din Braşău	72
Dolca	73
Şalga	77
Mihu Copilul	81
Toma Alimoş	92
Român Grue Grozovanul	97
Codreanul	106
Vidra	117
Serb-Sărac	126
Doncilă	133
Chira	137
Rada	143
Badiul	146
Ghemiş	151
Vulcan	157
Corbac	165
Novac şi corbul	168
Fata cadiului	173
Mogoş vornicul	178
Bujor	182
Jianul	186
Tunsul	189
Movila lui Burcel	191
Ştefan-vodă şi şoimul	195
Cînticele lui Ştefan-vodă	197
Bogdan	199
Iordachi al Lupului	204
Monastirea Argeşului	212
Radu Calomfirescu	223
Oprişanul	229
Ştefăniţă-vodă	236

Constantin Brancovanul	242
Cînticul lui Mihai Viteazul	247
Visul lui Tudor Vladimirescu	249

Doine

Doina	253
Lunca țipă, lunca zbiară	254
Uritul	255
Cînticul răzășului	256
Cînticul călugărului	257
Nevasta țilharului	258
Copila murind	259
Floricia	260
Bobii	261
Lena	263
Sora contrabandierului	265
Străinul	267
Copila	268
Puica bălăioară	269
Dorul	270
Dragostele	271
Cucul	272
Plîngerea țării	273
Călărețul	275
Fîntîna cu doi brazi	276
Ciocoliul	277
Codrul	278
Voinicul	279
Doina voinicească	280
Alta	282
Alta	284
Alta	286
Alta	287
Alta	290

Turturica	292
Ciobanul	293
Alba de la munte	295
Spune, mîndro...	297
Buruiana de leac	298
Cucul	301
Altul	302
Trandafirul	303
Mormîntul	304
Drum la deal...	305
Florică-n foi albastră	306
Aolică, daolică	307
Fratele răzneț	308
Bolnavul	309
Despărțirea	310
Sună petricica-n vale	311
Oltul	312
Doina oltenească	313
Alta	315
Alta	316
Alta	317
Alta	318
Olteanul	319
Mehedințeanul	321
Catana	323
Dorul de țară	324
Împărate, împărate !	325
Cucul	326
Altul	327
Altul	328
Dorul	329
Fata ardeleană	330
Dusu-s-au bădița	331
Mîndra Lița	332

Iubirile	334
Hitrul bătrîn	335
Fratele	336
Omul urît	337
Nevasta	338
Nevasta bolnavă	340
[Doina haiducească] Alta	342
Alta	343
Alta	345
Haiducul rănit	347
Voinicii Bucovii	348

Hore

Ileana	351
Tița	352
Moș bătrîn	353
Frunză verde de alună	354
Frunză verde de piperi	355
Frunză verde de căpșune	356
Puiușorul	357
Rîndunica	358
Ileuța de la Peatra	359
Hora țigănească	360
Barbu	361
Baba și fata	362
Lelițele	363
Baba și moșneagul	364
Fugi încolo	365
Floarea din pîrlaz	366
Busuiocul	367
Ian sui, leleo...	368
Femeia temută	369
Sultana	370
Lelița de la munteni	371

Șapte fete	372
Stăncuța	373
Marioara	374
Domnica	375
Nevasta care iubește	376
Omule, boule	377
Aoleo ! ce fuse asta ?	379
Nevasta harnică	380
Nevasta bătută	381
Răzbunarea nevestei	382
Decît ruda și vecinul	383
Dorule, odorule	384
Este bine, nu e bine	385
Aolică, dodo, fa	386
Zis-au badea	387
Arză-l focul de bărbat	388
Lelițico, draga mea	389
Însura-m-aș	390
Pe sub poale de pădure	392
Fa, leliță rotiliță	393
Pentru mîndra care-mi place	394
Trecui valea	395
Bade Trandafir	396
Măi bădiță, păr sucit	397
Poroncit-mi-a mîndra	398
Trandafir cu două flori	399
Pasere galbină	400
Răvaș, puică...	401
 <i>Suplement</i>	
Magdu	405
Fratele răzleț	407
Nani-nani	409
Altul	410

Lado-lado	411
Uncropul	412
Cînticul orbului	414
Plugul	415
Florile dalbe	423
Hora de la Mircești	426
Surorile	428
<i>Comentarii</i>	429
<i>Indice alfabetic al poeziilor (după titlu)</i> .	441
<i>Indice alfabetic al poeziilor (după primul</i> <i>vers)</i>	447
<i>Tabla ilustrațiilor</i>	455

Redactor responsabil : ELENA BERAM
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

*Dat la cules 28.03.1965. Bun de tipar 03.06.1966. Apărut 1966.
Tiraj 10.180 ex. $\frac{1}{2}$ legate. Hirtie tipar înalt tip A. de 63 g/m².
Format 540×840/16. Coli ed. 18,44. Coli tipar 29. Planşe tipo 4.
A. nr. 3642/1965. C.Z. pentru bibliotecile mari 8R. C.Z. pen-
tru bibliotecile mici 8R—O.*

Tiparul executat sub comanda nr. 50.893 la Combinatul Poli-
grafic „Casa Scintei”, Piaţa Scintei nr. 1, Bucureşti —
Republica Socialistă România